Dž. Sviftas Guliverio kelionės

Dž. Sviftas

Kelionės į tolimas pasaulio šalis Lemuelio Guliverio, pradžioje chirurgo, o paskui kelių laivų kapitono

Kaunas Šviesa 1987

84.4DBr-44
Sv57

SPAUSDINAMA PAGAL LEIDINĮ:
GULIVERIO KELIONĖS
V., VALSTYBINĖ GROŽINĖS LITERATŪROS
LEIDYKLA, 1957

Vertė JUOZAS BALČIKONIS

Iliustracijos G. MARTENO

Sviftas Dž.

Sv57 Guliverio kelionės: Nuotykių apysaka; [Leid. žodis skaityt., p. 3—4, Džonatanas Sviftas ir jo knyga „Guliverio kelionės", p. 257—262] /Vertė J. Balčikonis; iliustr. G. Marteno. — K.: Šviesa, 1987. — 264 p., iliustr.

Apvilkęs savo veikalą pasakos apdaru, rašytojas negailestingai išjuokė atskirų žmonių ir visuomenės ydas, pasmerkė to meto Anglijos gyventojų netikusius papročius, valdančiųjų sluoksnių godumą. Likimo blaškomas, knygos herojus Guliveris patenka pas liliputus ir milžinus, laputus ir ygagus, patiria nuostabiausių nuotykių.

Knyga skiriama jaunimui.

BBK 84.DBr-44
U (Anglų)

$\frac{4703000000-372}{M853(10)-86}$ R—87

LEIDĖJO ŽODIS SKAITYTOJUI

Šių kelionių autorius, misteris Lemuelis Guliveris, yra mano senas ir artimas bičiulis; jis taip pat yra mano giminė iš motinos pusės. Beveik prieš trejus metus misteris Guliveris, kuriam įkyrėjo smalsuolių lindimas pas jį Redrife, pirko nedidelį gabalą žemės su gražiais nameliais arti Njuarko, Notingamšyro grafystėje, savo gimtinėje, kur, pasitraukęs nuo žmonių, ir dabar tebegyvena gerbiamas savo kaimynų.

Nors misteris Guliveris gimė Notingamšyro grafystėje, kur gyveno jo tėvas, bet aš esu girdėjęs iš jo, kad jo seneliai buvo kilę iš Oksfordšyro grafystės. Norėdamas įsitikinti, aš apžiūrėjau Banburio kapines toje grafystėje ir radau keletą Guliverių kapų ir paminklų.

Išvažiuodamas iš Redrifo, misteris Guliveris paliko man saugoti šį rankraštį, leidęs daryti su juo, kaip man patinka. Aš tris kartus atsidėjęs jį perskaičiau. Stilius labai aiškus ir paprastas; teradau tik vieną negerumą — autoriaus, kaip ir kitų keliautojų, truputį per daug leistasi į smulkmenas. Bet visas aprašymas rodosi kiaurai teisingas, ir kaip kitaip gali būti, jei pats autorius yra išgarsėjęs tokiu teisingumu, jog tarp jo kaimynų Redrife net atsirado priežodis, kad kas, norėdamas patvirtinti savo žodžius, paprastai dar prideda — tai taip tikra, lyg tai sakytų misteris Guliveris.

Patartas kelių gerų pažįstamų, kuriems su autoriaus leidimu buvau davęs peržiūrėti šį rankraštį, aš drįstu jį paleisti į žmones, tikėdamasis suteikti bent kurį laiką mūsų jaunimui daugiau malonumo negu paprasti politikų ir partijų platinami raštpalaikiai.

Ši knyga būtų išėjusi bent du kartus storesnė, jeigu aš nebūčiau išmetęs daugelio vietų apie vėjus, potvynius ir atoslūgius, kelionių įvairius krypčių keitimus, o taip pat jūrininkų kalba parašytus smulkius pasakojimus apie laivų valdymą audros metu. Taip pat išmečiau ir tai, kas nereikalingai prirašyta apie ilgumas ir platumas. Bijau, gal misteriui Guli-

veriui tai nepatiks, bet aš norėjau, kad tas jo veikalas pasiektų kiek galint didesnį būrį skaitytojų. Jeigu dėl savo neišmanymo apie jūros dalykus padariau kokių klaidų, tai už jas aš pats vienas atsakau. O jei kartais atsirastų keliautojas, kuris pageidautų susipažinti ištisai su visu veikalu, koks jis išėjo iš autoriaus rankų, tai aš mielai jį patenkinsiu.

Daugiau žinių apie autorių skaitytojas galės rasti pirmuose šios knygos puslapiuose.

Ričardas Simpsonas

KAPITONO GULIVERIO LAIŠKAS SAVO PUSBROLIUI RIČARDUI SIMPSONUI

Tikiuosi, jūs paklaustas visados sutiksite patvirtinti, kad savo dažnais ir įkyriais raginimais įkalbėjote mane išleisti labai padriką ir netikslų mano kelionių aprašymą; taip pat prisipažinsite, kad jūs liepėte man pasamdyti keletą jaunų vyrų iš kurio nors universiteto sutvarkyti rankraščiui ir pataisyti stiliui, kaip padarė mano patarimu mano giminaitis Dampjeras, leisdamas savo knygą „Kelionė aplink žemę". Bet aš neprisimenu, kad būčiau sutikęs leisti ką nors iš mano veikalo išmesti, o tuo labiau ką įterpti. Todėl aš atsisakau nuo visų įterpimų, ypač nuo tos vietos, kur kalbama apie mirusią doringą ir garbingą karalienę Oną, nors aš ją gerbiau ir branginau daugiau už kurią kitą moterį. Tačiau jūs arba tas, kam buvo pavesta tvarkyti rankraštį, turėjote nepamiršti, kad aš nepratęs girti mūsų padermės kokį sutvėrimą savo šeimininko ygago akivaizdoje. Iš kitos pusės, pats aprašytas dalykas yra kiaurai neteisingas. Kiek žinau, jos didybė, kurios viešpatavimo metu esu kiek gyvenęs Anglijoj, valdė su ministru pirmininku, tikriau sakant, su dviem, ėjusiais paskui viens kitą; pirmas buvo lordas Godelfinas, o vėliau lordas Oksfordas; tuo būdu jūs privertėte mane sakyti visai nebūtą daiktą. Lygiai taip pat iš pasakojimo apie Sumanytojų Akademiją ir vietomis iš mano pasikalbėjimų su šeimininku ygagu jūs arba praleidote kitus svarbius dalykus, arba tiek iškraipėte, jog sunkiai beatpažįstu savo paties darbą. Kada aš užsiminiau jums apie tai viename savo laiške, jūs teikėtės atsakyti tai padarę iš baimės ką įžeisti. kad valdžios žmonės budriai sekantys spaudą ir galintys ne tiktai viską saviškai išsiaiškinti, bet ir nubausti, jei jiems pasirodytų kur koks įtarimas. Bet prašom pagalvoti, kaip gali tai, ką aš kalbėjau prieš tiek metų, būdamas už penkių tūkstančių mylių, kitoj viešpatystėj, priskirti kokiam jahui, kuris dabar, kaip sakoma, valdo mūsų kaimenę, ypač atsižvelgiant į tai, kad aš tuo metu maža galvojau, jog man teks gyventi jų valdžioje, ir nebijojau tos nelaimės? Argi aš galiu nesigraužti matydamas jahus, važinėjančius

su ygagais, lyg tie ygagai būtų gyvuliai, o jie išmintingi padarai? Tikrai, noras išvengti to bjauraus reginio buvo svarbiausia mano pasitraukimo į čia priežastis.

Tiek aš tenorėjau pasakyti apie jus ir apie mano jums parodytą pasitikėjimą.

Paskui, aš labai gailiuosi, sugundytas jūsų ir kitų prikalbinėjimais ar netikrais išvedžiojimais, sutikęs prieš savo norą išleisti tas „Keliones". Prašom prisiminti, kiek kartų aš jums sakiau, kai jūs remdavotės visuomenės gerove, kad jahai yra tokie padarai, kurių negali pataisyti nei pamokymais, nei pavyzdžiais. Juk taip ir išėjo. Štai vietoj sulaukęs visokios priespaudos ir kitų piktybių galo, bent šioje mažoje saloje, kaip galėjau tikėtis, dabar, po šešių mėnesių nuo mano knygos pasirodymo, aš nematau nė menkiausio pagerėjimo. Aš prašiau jūsų pranešti man laišku, kada baigsis partijų rietenos ir peštynės; teisėjai taps šviesesni ir teisingesni; advokatai doresni ir gaus nors lašelį sveiko proto; Smitsfildas pasipuoš įstatymų rinkinių piramidėmis; visiškai pasikeis jaunų bajorų auklėjimas; bus išvyti gydytojai; moterys ims žibėti dorybėmis, garbe, teisingumu ir sveika nuovoka; bus visai išvalyti ir iššluoti ministrų rūmai; susilauks atlyginimo protingumas, nuopelnai ir mokslas; visi spaudos darbuotojai bus pasmerkti misti tik popieriumi ir malšinti troškulį savo pačių rašalu. Po jūsų padrąsinimų aš tikrai laukiau šių ir tūkstančio kitų pasikeitimų; juk tai tiesiog išeina iš mano knygoje išdėstytų pamokymų. Ir reikia pripažinti, kad septynių mėnesių visai pakanka ištaisyti jahų piktybėms ir kvailystėms, jeigu tik jie iš prigimimo būtų kiek linkę į doros ir išminties pusę. Bet mano laukimas nė kiek nepasitvirtino iš jūsų laiškų; priešingai, jūs kiekvieną savaitę apsunkindavote mūsų paštininką paskviliais, komentarais, svarstymais, pastabomis ir visokiais raštpalaikiais; iš jų aš matau, kad mane kaltina aukštų valdžios vyrų šmeižimu, žmogaus prigimties žeminimu (tik autoriui, rodos, taip pasakyti trūksta drąsos) ir moteriškosios lyties įžeidimu. Taip pat aš matau, kad šio šlamšto rašytojai net nesutinka tarp savęs: vieni iš jų nenori pripažinti, kad aš pats rašęs savo „Keliones", o kiti man priskiria raštus, apie kuriuos aš nieko nežinau.

Toliau, aš matau, kad jūsų spaustuvininkas buvo baisiai nerūpestingas: jis supainiojo mano iškeliavimų ir grįžimų laikus, niekur neparodė tikrų metų, tikro mėnesio ar tikros

mėnesio dienos. O dabar girdžiu, kad, išleidus knygą. rankraštis buvęs sunaikintas, o nuorašo aš neturiu. Vis dėlto aš jums siunčiu keletą pataisymų, kuriuos galėsit įdėti, jeigu ši knyga kada nors bus leidžiama antrą kartą. Tačiau aš per daug dėl jų nesispiriu, tą klausimą palieku spręsti savo išmintingiems ir bešališkiems skaitytojams, kaip jiems geriau patiks.

Teko nugirsti, mūsų jūreiviai jahai randantys klaidų mano jūros kalboj, kurioj vieni žodžiai jiems rodosi neteisingi, o kiti nebevartojami. Čia jau nieko nepadarysi. Pirmųjų kelionių metu, kai buvau jaunas, mane mokė seni jūrininkai, ir išmokau taip kalbėti, kaip jie kalbėjo. Jau seniai pastebėjau, kad jūros jahai mėgsta prasimanyti naujų žodžių, lygiai kaip ir sausumos jahai, kurie beveik kasmet tiek pakeičia savo kalbą, jog kiekvieną kartą, kai grįždavau į tėvynę, vos galėdavau ją suprasti. Taip pat aš pastebiu, kad jei koks jahas iš smalsumo atvažiuoja pas mane iš Londono, tai mes negalim išdėstyti vienas kitam savo minties abiem suprantamais pasakymais.

Jei jahų nuomonė galėtų mane kiek nors užgauti, aš turėčiau labai pykti, kad kai kurie iš jų drįsta galvoti, jog tos kelionės esančios mano paties prasimanymas, ir net sakyti, jog tų ygagų ir jahų tiek pat nebuvę pasauly, kaip ir Utopijos gyventojų.

Tikrai, ligi šiol nebuvau sutikęs nė vieno jaho, nors ir labai pasipūtusio, kad drįstų neigti liliputų, brobdingragų (nes tas žodis taip ir turėjo būti skaitomas, o ne klaidingai — brobdinjagų) ir laputų buvimą ir apie juos papasakotus dalykus; čia tiesa tokia aiški, jog skaitytoją be jokių kalbų tuoj įtikina.

O argi mažiau tiesos mano pasakojime apie ygagus ir jahus, jei visai aišku, kad, sakysim, jahai, kurių yra daug tūkstančių net šitam mieste, tiek tesiskiria nuo savo laukinių brolių ygagų krašte, jog moka šiaip ne taip vogroti ir nevaikščioja nuogi. Aš rašiau norėdamas juos pataisyti, o ne pataikauti jiems. Visos jų padermės vieningas pagyrimas man mažiau reikštų negu žvengimas dviejų išsigimusių ygagų, mano čia laikomų arklidėj, nes iš jų, nors ir tokių išsigimėlių, bet neturinčių jokių ydų, aš vis dėlto galiu pasimokyti kurių ne kurių dorybių.

Ar nedrįsta tie nelaimingieji gyvuliai galvoti mane taip žemai puolus, kad pradėčiau ginti savo pasakojimų teisin-

gumą? Nors aš ir jahas, bet visoje ygagų šalyje gerai žinoma, kad dėl mano didžiai gerbiamo šeimininko pamokymų ir pavyzdžių aš per dvejetą metų (nors, prisipažinsiu, su dideliu vargu) atsikračiau papratimo meluoti, klastoti, apgaudinėti, veidmainiauti — to velnioniško papratimo, taip giliai įleidusio šaknis į visos mūsų giminės, o ypač europiečių, prigimtį.

Aš turėčiau ir daugiau kuo nusiskųsti šioj nemalonioj byloj, bet nebenoriu daugiau nei savęs, nei jūsų varginti. Reikia atvirai prisipažinti, kad po sugrįžimo iš paskutinės kelionės kai kurios mano prigimimo ydos man vėl atgijo bendraujant su nedaugeliu jūsų giminės atstovų, o ypač su savo šeimos nariais, ko aš jokiu būdu negalėjau išvengti. Kitaip aš niekad nebūčiau įsimanęs reformuoti jahų giminę mūsų karalystėje. Bet dabar aš amžinai išsižadu to keisto sumanymo.

1727 m. balandžio mėn. 2 d.

Pirmoji dalis

Kelionė pas liliputus

I ATSKAIDA

Mano kilimas ir namiškiai.— Mano keliavimo priežastis.— Laivas sudūžta, aš išsigelbėju.— Liliputų šalis.— Mane paima į nelaisvę ir nuveža į sostinę.

Mano tėvas turėjo Notingamšyro grafystėj nedidelę žemę. Mes buvom penki broliai, aš iš eilės trečias. Kai buvau keturiolikos metų, išleido mane į Kembridžo Imanuelio kolegiją, kur mokiausi trejus metus. Nors buvau menkai laikomas, bet ir tas labai sunkino neturtingą tėvą. Todėl buvau atiduotas mokytis misteriui Džemsui Betsui, garsiam Londono chirurgui, pas kurį išbuvau ketverius metus. Tėvas atsiųsdavo kartais man kiek pinigų, už juos pirkdavau knygų jūros mokslui ir matematikai; tie mokslai reikalingi žmogui, norinčiam pasidaryti geru jūrininku. Nuo Betso parvažiavau pas tėvą; čia susirinkau iš jo, iš dėdės Džono ir kitų giminių keturiasdešimt svarų sterlingų; jie pažadėjo siuntinėti man kasmet dar po trisdešimt svarų, ir iškeliavau į Leideną. Ten mokiausi dvejus metus ir septynis mėnesius universitete medicinos tikėdamasis, kad tas mokslas vėliau mano kelionėse labai pravers.

Sugrįžęs iš Leideno netrukus gavau per savo gerąjį mokytoją, misterį Betsą, chirurgo vietą „Kregždės" laive, kur ištarnavau pusketvirtų metų. To laivo kapitonu buvo Abraomas Panelis; su juo teko man keliauti į Levantą ir kitur. Grįžęs į Angliją nusprendžiau apsigyventi Londone; tam pritarė ir misteris Betsas, žadėdamas mane rekomenduoti ligoniams. Nusisamdžiau nedidelius namelius kvartale, vadinamam Old-Džiuri. Paskui greit vedžiau pirklio Edmundo Berteno dukterį Mariją ir gavau dalies apie keturis tūkstančius svarų sterlingų.

Po dvejų metų mirė misteris Betsas; draugų turėjau nedaug, ir mano reikalai ėmė prastėti, nes sąžinė neleido man apgaudinėti ligonius, kaip darė daugelis mano amato draugų. Pasitaręs su pačia ir vienu kitu pažįstamu, nutariau leistis į jūrą. Tarnavau chirurgu pirma viename, paskui kitame laive, per šešerius metus keliavau daug kartų į Rytų ir Vakarų Indiją ir susidėjau kiek pinigų. Visur vežiodavaus su savim geruosius senųjų ir naujųjų

rašytojų veikalus ir atspėdamas juos skaitydavau. Pakliuvęs į sausumą stebėdavau įvairių tautų būdą ir papročius, o turėdamas gerą atmintį kartu greit pramokdavau jų kalbos. Bet paskutinė mano kelionė nelabai pasisekė, tas nepasisekimas atgrasė mane nuo jūros, ir aš nusprendžiau apsigyventi namie su pačia ir vaikais. Iš Old-Džiurio nusikrausčiau į Feter-Leną, o paskui iš ten į Vapingą, tikėdamas gauti darbo tarp jūrininkų, bet aš apsirikau. Veltui išlaukęs trejus metus pasitaisant reikalų, pagaliau buvau pakviestas kapitono Viljamo Pričardo, kurio laivas „Antilopė" ruošėsi netrukus plaukti į Pietų Vandenyną. 1699 metų gegužės 4 dieną mes išplaukėme iš Bristolio. Mūsų kelionės pradžia visai buvo laiminga.

Nenoriu varginti skaitytojo smulkiai aprašinėdamas mūsų kelionės pradžią, tik pasakysiu, kad, Rytų Indiją pasiekus, mus ištiko baisi audra ir buvome nunešti į žiemvakarius nuo Van-Dimeno žemės. Mes atsidūrėme ties pietų platumos trisdešimtu laipsniu ir dvi minutės. Dvylika mūsų laivo žmonių mirė nuo didelio darbo ir prasto maisto, kiti visai susilpo. Lapkričio 5 dieną (esti vasaros pradžia tuose kraštuose) buvo toks ūkas, jog matrosai per penkiasdešimt sieksnių nuo laivo tepastebėjo uolą. Smarkiausias vėjas varė mus į tą uolą, ir laivas beregint sudužo. Mes šešiese paspėjome dar sušokti į laivę ir laimingai aplenkėme uolą. Ėmėme irtis tolyn, nuplaukėme gal kokias tris mylias, bet visai nuvargome, iš nuovargio nebegalėjome nė rankų pakelti. Tada paleidome irklus ir atsidavėme bangų malonei. Po pusės valandos pakilo nuo žiemių staiga smarkus vėjas ir apvertė mūsų laivę. Nežinau, kas atsitiko mano draugams, buvusiems kartu su manim laivėj, taip pat ir tiems, kurie užlipo ant uolos ir liko laive; manau, kad jie visi žuvo.

O aš, atsidavęs dievo valiai, plaukiau ten, kur mane nešė vėjas ir jūros bangos. Nuolat mėginau stotis, bet vis negalėjau siekti dugno. Kai buvau jau visiškai nuvargęs, audra aptilo, ir aš pasiekiau dugną, bet radau tokį didelį atbradą, jog turėjau arti mylios bristi vandeniu, kol priėjau krantą. Galėjo būti kokia devinta vakaro valanda. Išlipęs į krantą, paėjau arti pusės mylios, bet neužtikau nei namų, nei nieko kito, iš ko galėtum spręsti, kad čia kur žmonių gyvenama. Nuo didelio nuovargio, nuo karšto oro ir nuo stiklo degtinės, išgertos laive, mane suėmė miegas. Išsitiesęs ant nedidelės ir labai minkštos žolės, užmigau taip kietai, kaip niekuomet nebuvau dar miegojęs. Miegojau gal apie devynias valandas, nes atbudęs radau visai šviesu. Norėjau atsikelti, bet negalėjau pasijudinti. Gulėjau aukštielninkas ir jutau, kad mano rankos ir kojos buvo iš abiejų pusių stipriai pririštos prie žemės, taip pat ir mano tankūs ilgi plaukai. Jaučiau, kad

visas mano kūnas, nuo krūtinės ligi kelių, buvo apraišiotas kažkokiais plonais raiščiais arba tvarsčiais. Tegalėjau žiūrėti aukštyn; saulė jau kepino ir plieskė man į akis. Aplinkui girdėjau kažką keistai šnarant, bet negalėjau pasiversti. ir tematačiau vien dangų. Netrukus pajutau kažkokį gyvą daiktą lipant man aukštyn per kairę koją; tas palengva atslinko lig krūtinės, toliau lig smakro ir čia sustojo. Pakreipęs akis žemyn, išvydau žmogiuką ne daugiau kaip šešių colių didumo; rankose jis turėjo lanką su strėle, o už pečių — strėlinę. Tuo pat laiku pajutau ant savo kūno ne mažiau kaip keturiasdešimt tokių pat žmogiukų, kurie, kaip galėjau spėti. buvo panašūs į tą ir sekė paskui jį. Labai nustebęs, aš balsu surikau, ir jie taip persigando, jog visi beregint išlakstė, o kiti. kaip vėliau sužinojau, net, bešokdami nuo manęs žemėn, smarkiai susikūlė. Bet netrukus jie vėl sugrįžo. Vienas atsirado iš jų drąsesnis ir, norėdamas mane apžiūrėti prisiartino prie mano veido. Stebėdamasis jis pakėlė aukštyn savo rankas ir akis ir plonu, bet aiškiu balseliu sušuko: „Hekinah degul." Visi kiti atkartojo kelis kartus tuos pačius žodžius, bet aš negalėjau suprasti, ką jie reiškė.

Taip gulėti buvo labai nepatogu. Vargais negalais man pasisekė nutraukti kelias virveles ir išrauti medinius basliukus, prie kurių buvo pririšta mano kairioji ranka. Ją pakėlęs, ėmiau aplink graibytis. norėdamas žinoti, kas mane laikė. Visaip tampydamasis, su dideliu skausmu atnarpliojau kairėj pusėj siūlus, kuriais buvo pririšioti plaukai, ir truputį pakėliau galvą. Bet maži padarėliai suspėjo pabėgti. ir man nei vieno nepasisekė nutverti. Paskui pasigirdo keistas pypimas. o kada jis nutilo, kažin kas balsiai sušuko: „Tolgo phonak". Tuojau pajutau, kad į mano kairę ranką, tarsi adatos, susmigo šimtai strėlių. Kiek palaukęs išgirdau kitą šūksmą. ir tada man pasirodė, nors to nejaučiau, kad daug strėlių krito man ant kūno, o kitos pataikė į veidą, ir aš nuo jų prisidengiau kaire ranka. Kada pasibaigė strėlių kruša, vėl mėginau atsipalaiduoti bet tuo tarpu pakilo dar didesnis riksmas, ir aš pajutau, kad vieni iš jų prišokę norėjo man su ietimis perdurti šonus. Mano laimė, kad buvau užsivilkęs stumbro odos drabužį, kurio jie niekaip negalėjo pramušti. Tuomet aš nusprendžiau, kad bus geriausia ramiai išgulėti iki nakties ir, turint laisvą kairę ranką, atnarplioti tada visus varžančius mane raiščius. Buvau įsitikinęs, kad man nesunku būtų nugalėti ir dar didesnę tokių padarų armiją. Bet likimas lėmė kitaip. Priešai pastebėję, kad aš guliu ramiai. nustojo šaudyti strėlėmis. bet užtat padidėjo triukšmas, ir aš supratau, kad jų skaičius žymiai padaugėjo. Arti mano ausies pasigirdo bildesys, kuris buvo panašus į dirbančių dailidžių bildesį ir truko beveik

valandą. Pasukęs galvą, kiek man leido pririšti plaukai, pamačiau iškeltą nuo žemės per pusantros pėdos medinį tiltelį, kuriame galėjo tilpti vos keturi žmonės ir į kurį lipti buvo pastatytos dvejos trejos kopėčios. Vienas iš jų, matyt, koks vyresnis, nuo to tiltelio išdrožė man ilgą kalbą, kurios, žinoma, nesupratau nei žodžio. Prieš kalbėdamas jis tris kartus sušuko: „Langro dehul san" (šie ir anksčiau pasakyti žodžiai vėliau man buvo pakartoti ir išaiškinti). Paskui priėjo gal penkiasdešimt žmogelių ir perpjovė virvutes, kuriomis buvo pririšta kairė mano galvos pusė, kad galėčiau pasukti ją į dešinę ir matyti kalbančio veidą. Atrodė jis man vidutinių metų ir didesnis už kitus tris, kurie buvo kartu su juo; vienas iš jų, truputį augesnis už mano didįjį pirštą, matyt, pažas, laikė kalbėtojo drabužių šleifą, o kiti du stovėjo iš šalių. Jis kalbėjo mojuodamas rankomis, kaip tikras oratorius. Iš jo balso supratau kad man kartais buvo grasinama, kartais kažkas žadama ir reiškiama net užjauta. Trumpu atsakymu išreiškiau jiems savo nuolankumą ir, tartum norėdamas tuos žodžius sutvirtinti, pakėliau akis ir kairę ranką aukštyn.

Aš beveik miriau iš bado. Nebegalėdamas toliau kęsti alkio, kėliau pirštus prie burnos rodydamas, jog noriu valgyti. Hurgo (taip buvo jų vadinamas didikas, kaip sužinojau paskiau) suprato mano norą. Jis nužengė nuo tiltelio ir liepė prie mano šonų pastatyti kelerias kopėčias, kuriomis ant manęs sulipo arti šimto vietos gyventojų su pilnomis valgių pintinėlėmis. Tuos valgius buvo liepęs pataisyti ir atsiųsti krašto valdovas, kai jis sužinojo apie mano atvykimą. Tų valgių mėsa buvo gyvulių, kurių veislės iš skonio negalėjau pažinti. Viskas buvo gerai sutaisyta, bet savo didumu kiekvienas valgis vos galėjo lygintis su vieversio sparneliu. Aš iš karto rijau po du tris valgius, sukramtydamas drauge jų duonos dar po tris kepalus, kurie buvo ne didesni už žvirblio kiaušinį. Vaišindami jie labai stebėjosi mano didumu ir mano neregėtu apetitu.

Matydami mane tiek daug valgant, jie suprato, kad niekais mane nepatenkinsi, todėl, kai ženklais paprašiau gerti, tuoj pririto didžiausią statinę ir atkišo iš viršaus. Aš lengvai, be atsidusimo, tą statinę išgėriau, nes joj tilpo ne daugiau kaip ketvirtis mūsų geriamo puodelio. Gėrimas buvo panašus į burgundą, tik už jį daug skanesnis. Paskui taip pat išgėriau antrą statinę ir paprašiau dar, bet daugiau duoti jie atsisakė. Man geriant žmogeliai iš džiaugsmo šūkavo, šoko man ant krūtinės ir nuolat kartojo anuos žodžius: „Hekinah degul." Ženklais jie paprašė manęs mesti abi statines žemyn ir perspėjo savo draugus pasitraukti, garsiai šaukdami: „Borach mevolah." O kai statinės išlėkė į orą, jie visi kartu sušuko: „Hekinah degul!" Tiesą pasakius,

T. Morten.

man buvo atėjęs noras pagriebti kokias keturias ar penkias dešimtis tų žmogelių, vaikščiojančių po mano kūną, ir tėkšti juos žemėn, bet susilaikiau pagalvojęs, kad tada jie galėtų padaryti man dar prasčiau, ir iš kitos pusės atsiminęs, kad esu prižadėjęs atsiduoti jų valiai. Be to, pats vaišingumo įstatymas neleido taip pasielgti su tauta, kuri nesigailėjo jokių išlaidų mane priimti. Mane stebino ir jų drąsumas: žinodami, kad aš turiu vieną ranką palaidą, jie be jokios baimės lipo ir vaikščiojo sau po mano kūną. Aš negalėjau suprasti, kaip jie nebijojo žiūrėti į tokį baisų daiktą, koks aš turėjau jiems rodytis. Netrukus pas mane atvyko jo didybės imperatoriaus pasiuntinys. Užlipęs ant mano kelio, jo ekscelencija su dvylika savo palydovų prisiartino prie mano veido. Prikišęs prie akių, jis man parodė savo įgaliojimo raštą su imperatoriaus antspaudu ir pasakė kalbą, kuri truko gal dešimt minučių. Jis kalbėjo be mažiausio rūstybės ženklo, bet aiškiai ir įtikinančiai. Dažnai rodė pirštu į priekį, vadinas, kaip sužinojau vėliau, į sostinės pusę, kur pagal imperatoriaus ir viešpatystės tarybos nuosprendį mane turėjo nugabenti. Nieko nesuprasdamas, aš atsakiau keliais žodžiais. Pakėlęs laisvą ranką ir patraukęs su ja per jo ekscelencijos galvą, atsargiai, bijodamas sužeisti jį ar jo palydovus, aš parodžiau į surištą ranką, koją ir kūną, prašydamas mane paleisti.

Matyt, pasiuntinys suprato mane. Papurtęs galvą, jis ženklais parodė, kad negaliu būti paleistas, bet nuvežtas į sostinę kaip belaisvis. Kitais ženklais jis paaiškino, kad man ten duos valgyti, gerti ir šiaip su manim gerai elgsis. Kelis kartus buvo man atėjęs noras mėginti ištrūkti, bet, jausdamas skausmą nuo strėlių sutinusiame veide ir rankoje ir matydamas priešų skaičių vis didėjant, aš daviau suprasti, kad jiems visai pasiduodu. Hurgas ir jo palydovai buvo tuo patenkinti ir, gražiai su manimi atsisveikinę, nuėjo. Netrukus pakilo daugybės balsų riksmas, ir nuolat buvo girdėti žodžiai „Peplom selan". Tada aš pajutau kairėje pusėje daugybę žmonių, atraišinėjančių man virvikes. Dabar galėjau pasisukti į dešinę pusę. Nykštukai patepė mano veidą ir rankas kažkokiu kvepiančiu tepalu, atėmusiu beregint skausmą. O kai dar skaniai pavalgiau pusrytį ir išgėriau gardaus vyno, man pasidarė gerai, ir aš užmigau. Pramiegojau, kaip man paskui sakė, aštuonias valandas, nes daktarai, karaliaus įsakymu, buvo įmaišę į vyno statines migdomo gėrimo.

Matyti, tuojau buvo pranešta imperatoriui, kai mane rado miegant ant kranto, po laivo sudužimo. Tada buvo susirinkę pasitarti jų vyresnieji ir nusprendę surišti mane miegantį jau minėtu būdu, nusiųsti į tą vietą, kur gulėjau, daug visokių valgių ir gėrimų ir padaryti mašiną, su kuria galėtų nugabenti mane

į sostinę. Toks sprendimas daug kam gali pasirodyti labai drąsus ir pavojingas, bet nėra abejojimo, kad tokiam atsitikime joks Europos valdovas nebūtų pasielgęs taip išmintingai ir žmoniškai. Tikrai, kas būtų buvę, jei jie būtų panorėję mane nužudyti savo ietimis ir strėlėmis? Nuo skausmo būčiau nubudęs ir įtūžęs būčiau sutraukęs virveles, kuriomis buvau suraišiotas. Tada jie, žinoma, nebūtų galėję man priešintis ir laukti mano pasigailėjimo.

Tie žmonės yra puikūs matematikai. Savo imperatoriaus, didelio mokslų globėjo, skatinami ir remiami, jie pasiekė didelį tobulumą mechanikos dalykuose. Jie dirba didelius ratus miškui ir kitiems sunkiems daiktams vežioti. Dažnai imperatorius stato milžiniškus karo laivus, iš kurių kiti pasiekia net devynias pėdas ilgio; laivus dirba tose vietose, kur yra gero medžio, ir paskui gabena per devynis šimtus — tūkstantį du šimtus pėdų iki jūros. Tuojau buvo nusiųsti į darbą penki šimtai dailidžių ir inžinierių, kad padarytų didžiausią mašiną, kurią kada nors jiems teko dirbti. Tai buvo medinis tiltas, per tris colius nuo žemės, apie septynias pėdas ilgio ir apie keturias pločio. Jis turėjo dvidešimt du ratus. Anksčiau mano girdėti šauksmai buvo kilę iš minios, triukšmingai sveikinusios pasirodžiusį tiltą, man atsiųstą, rodos, po keturių valandų, kai išlipau ant kranto. Jį pastatė išilgai greta manęs. Kad galėtų mane pakelti ir padėti ant tilto, jie įkasė aštuoniasdešimt stulpų, kiekvieną aukštumo po pėdą; paskui buvo paimtos stiprios virvės, kurios buvo tačiau ne storesnės už paprastas virves ir galuose turėjo kabliukus. Tuos kabliukus užkabino už raiščių, kuriais buvo apraišiotas mano kaklas, rankos, liemuo ir kojos. Virvės buvo įvertos į skridinius, pritaisytus prie stulpų, ir devyni šimtai stipriausių vyrų, įsitvėrusių už virvių, per trejetą valandų darbo mane pakėlė, paguldė ant tilto ir tvirtai prie jo pririšo. O aš, išgėręs migdomo vyno, tuo laiku kietai miegojau. Mane vežė į sostinę penki šimtai tvirčiausių imperatoriaus arklių, kurie buvo apie puspenkto colio aukštumo.

Po keturių valandų kelionės aš nubudau dėl gana juokingos priežasties. Tuo tarpu, kada tiltelis buvo sustabdytas truputį pataisyti, du ar trys jauni vietos gyventojai, norėdami pamatyti mane miegantį, užlipo ant vežimo ir tylomis prislinko prie mano veido. Vienas iš jų, gvardijos karininkas, įkišo į mano nosį aštrų ieties galą, pakuteno kaip su šiaudeliu, ir aš garsiai nusičiaudėjau. Išgąsdinti drąsuoliai bematant nukūrė. Tik po trijų savaičių aš sužinojau apie šį juoką. Kelionėje išbuvome visą dieną: naktį apsistojome. Man iš abiejų pusių stovėjo sargyba po penkis šimtus gvardijos kareivių, iš kurių vieni laikė žibintus, o kiti lankus, pasirengę tuoj šauti, jei aš mėginčiau bent kiek pasijudinti iš vietos. Rytą, vos tik saulė patekėjo, vėl pradėjome keliauti ir

apie vidurdienį buvome tik per šešis šimtus pėdų nuo miesto vartų. Mūsų pasitikti išėjo imperatorius ir visi jo rūmai. Aukštieji valdininkai, bijodami, kad jo didybei neatsitiktų kokia nelaimė, atkalbėjo jį lipti ant mano krūtinės.

Toj vietoj, kur mane nuvežė, stovėjo sena maldykla — didžiausia visoj karalystėj. Prieš keletą metų šioje maldykloje nužudė žmogų; dievobaiminga tauta, laikydama tai šventos vietos išniekinimu, nuo to laiko nustojo joje melstis ir išnešė visas

šventenybes. Buvo nuspręsta tuos namus dabar pavesti man. Didžiosios durys, atkreiptos į šiaurę, galėjo turėti kokias keturias pėdas aukštumo ir maždaug dvi pėdas platumo, ir į maldyklą pro jas aš turėjau šliaužte šliaužti. Abipusiai durų buvo po vieną mažą langelį arti šešių colių aukštumo nuo žemės; prie vieno lango, iš kairės pusės, karaliaus kalvis pritaisė devyniasdešimt vieną grandinę, kurios buvo panašios į Europos moteriškų laikrodėlių grandinėles. Šias grandinėles kalvis prirakino prie mano kairės kojos trisdešimt šešiomis kabančiomis spynomis. Prieš maldyklą, kitoj kelio pusėj, per dvidešimt pėdų tolumo stovėjo bokštas, ne mažiau kaip penkių pėdų aukštumo. Į tą bokštą, norėdamas geriau pamatyti mane, įlipo imperatorius su savo artimaisiais. Apie šimtą tūkstančių gyventojų iš miesto susirinko manęs pažiūrėti, ir aš manau, kad tą dieną ne mažiau kaip dešimt tūkstančių smalsuolių buvo užlipę kopėčiomis ant mano kūno. Tačiau tuoj buvo paskelbtas įsakymas, draudžiantis ant manęs laipioti, o nepaklausiusius bausti mirtimi. Įsitikinę, kad aš negaliu nutraukti grandinių, jie nupjaustė virveles, kuriomis buvau suraišiotas; tada aš atsistojau, bet toks nusiminęs, kaip niekados dar nebuvau savo gyvenime. Sunku išreikšti tų žmonelių triukšmą ir nustebimą, kai jie pamatė mane atsistojusį ir einantį. Grandinės, kurios laikė mano kairę koją, buvo maždaug šešių pėdų ilgumo; jos ne tik man nekliudė vaikščioti į vieną ir į kitą pusę, bet ir leido apsukti tam tikrą pusratį; o kadangi jos buvo pritaisytos per keturis colius nuo durų, tai aš galėjau laisvai pro jas pralįsti ir atsigulti išsitiesęs maldykloj.

II ATSKAIDA

Liliputų imperatorius su daugybe savo palydovų lanko mane kalėjime.— Imperatoriaus išvaizda ir drabužiai.— Man skiria mokytojus mokytis liliputų kalbos.— Savo gražiu elgesiu įgyju imperatoriaus malonę.— Krato mano kišenes ir atima iš manęs kalaviją ir pistoletus.

Atsistojęs ant kojų, apsidairiau aplink ir turiu prisipažinti, kad niekados neregėjau nieko malonesnio. Visa šalis atrodė tarsi vienas sodas. Aptverti laukai, iš kurių kiekvienas turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt ketvirtainių pėdų, buvo panašūs į gėlių loveles. Laukai ėjo pakaitomis su miškais, kurių aukščiausi medžiai nebuvo labai didesni už sieksnį. Iš kairės stovėjo miestas, jis buvo panašus į pieštas teatro dekoracijas.

Imperatorius nulipo nuo bokšto ir raitas prijojo prie manęs, nors jo gyvybei grėsė didelis pavojus. Jo žirgas buvo mokytas, tačiau, pamatęs mane, labai išsigando ir atsistojo piestu. Karalius buvo geras raitelis, laikėsi tvirtai balne, kol pribėgo tarnai, o tie paėmė už apinasrio žirgą ir padėjo jam nulipti žemėn. Atsistojęs stačias, imperatorius labai stebėdamasis apžiūrėjo mane iš visų pusių, bet nėjo arčiau kaip per trejetą žingsnių. Jis liepė savo ten buvusiems virėjams duoti man gerti ir valgyti, ką tie ir padarė, pristūmę valgius ir gėrimus prie manęs su mažais vežimėliais tiek, kad aš galėčiau lengvai juos paimti. Dvidešimt vežimėlių buvo prikrauta valgių, o dešimt — gėrimų, ir aš juos beregint ištuštinau. Kiekvieną vežimėlį maisto rijau iš dviejų ar trijų kartų. Pabaigęs valgyti, supilsčiau vyną iš dešimties molio indelių į vieną daiktą ir vienu sykiu ištuštinau jį; lygiai taip pat padariau ir su kitais indeliais.

Imperatorienė, jauni princai ir princesės kartu su rūmų poniomis sėdėjo kiek toliau krėsluose, bet paskui, kai juos išgąsdino imperatoriaus arklys, visi atsistojo ir prisiartino prie imperatoriaus. Imperatorius buvo didesnis už kitus gal tik per nago juodymą, bet to užteko, kad jį visi didžiausioj garbėj laikytų. Jo veido bruožai buvo tvirti ir vyriški; lūpa austriška; nosis kumpa; jis pats buvo tiesus, tamsaus gymio ir gražaus sudėjimo; judesiai grakštūs, eisena didinga. Jo žalioji jaunystė jau buvo praėjusi, dabar baigė dvidešimt devintus savo amžiaus metus ir viešpatavo jau arti septynerių metų laimingai. Norėdamas geriau jį apžiūrėti, aš atsiguliau ant šono; tada mano veidas buvo prieš pat imperatorių ir ne toliau, kaip per du sieksnius. Paskui aš daug kartų laikiau jį ant savo delno, todėl nesuklydęs galiu apsakyti, kaip jis atrodė. Jo drabužiai buvo vienos spalvos ir visai paprasti, siūti pusiau azijietiškai, pusiau europietiškai; ant galvos lengvas aukso šalmas, papuoštas brangiais akmenimis ir plunksnomis. Imperatorius laikė rankoj nuogą kalaviją, kad galėtų gintis, jei aš sutraukyčiau grandines; tas kalavijas turėjo apie tris colius ilgumo; jo rankena ir makštis buvo aukso ir papuoštos deimantais. Jis kalbėjo spiegiamu, bet aiškiu balsu, ir aš gerai galėjau girdėti jo žodžius, stovėdamas net stačias. Rūmų vyrai ir moterys buvo labai gražiai apsirengę, ir vieta, kurią jie turėjo užėmę, buvo panaši į patiestą žemėj sijoną, išsiuvinėtą auksiniais ir sidabriniais raštais. Imperatorius kalbėdamas nuolat manęs kažko klausė, aš jam atsakinėjau, bet mes viens kito nieko negalėjom suprasti. Iš drabužių sprendžiau, kad susirinkusių tarpe buvo vaidilų ir teisėjų, kuriems imperatorius liepė mane kalbinti. Aš mėginau kalbėti visomis kalbomis, kurias kiek mokėjau: olandiškai, loty-

niškai, prancūziškai, ispaniškai ir itališkai, bet nieko gero iš to neišėjo.

Po dviejų valandų rūmų žmonės išsiskirstė, prie manęs paliko tik sargybą; ji turėjo mane ginti nuo įtūžusios minios, kuri grūdosi aplinkui, norėdama mane pamatyti iš arti. Kai kurie net išdrįso paleisti į mane keletą strėlių, ir viena tik neišmušė man kairės akies. Tada pulkininkas įsakė suimti šešis smarkuolius ir negalėjo sugalvoti jiems didesnės bausmės, kaip surištus man atiduoti. Pildydami jo įsakymą, kareiviai tuojau šoko ir pristūmė

juos prie manęs su iečių galais. Aš paėmiau visus į dešinę ranką, penkis įsidėjau į kišenę, o šeštą palikau, tyčia rodydamas, kad noriu jį gyvą suėsti. Nelaimingas žmogelis pradėjo baisiai rėkti, o pulkininkas su karininkais net išsigando, ypač, kai aš išsiėmiau iš kišenės peiliuką. Bet greitai aš juos nuraminau: maloniai nupjausčiau savo belaisviui virveles ir atsargiai pastačiau ant žemės. Tas beregint tuojau nubėgo. Taip pat paleidau ir kitus, traukdamas po viens kito iš kišenės. Matydami mano gerą širdį, kareiviai ir visa minia labai nudžiugo, ir aš paskui iš to imperatoriaus rūmuose turėjau nemaža naudos.

Sutemus grįžau prie savo namų, šiaip taip įsirangiau pro duris ir atsiguliau ant plikos žemės. Taip aš gulėjau keturiolika naktų; per tą laiką imperatoriaus įsakymu man buvo taisomas patalas. Atvežė šešis šimtus čiužinių, sudėjo juos pas mane ir pradėjo darbą. Susiuvo šimtą penkias dešimtis čiužinių ir padarė vieną man reikiamo ilgumo ir platumo. Sutaisė keturis tokius čiužinius, sudėjo ant vienas kito, bet vis dėlto mano patalas buvo ne kiek minkštesnis už lygias akmenines grindis. Tokiu pat būdu buvo padarytos paklodės, apklotai ir užvalkčiai. Iš bėdos ir toks patalas buvo geras.

Garsas apie mano atvykimą pasklido po visą šalį, iš visų pusių ėmė plaukti minios dykų ir smalsių žmonių. Sodžiai beveik ištuštėjo; laukai stovėjo nesėti, ir būtų kilęs badas, jei imperatorius savo įsakymais nebūtų užkirtęs kelio tai nelaimei. Imperatorius įsakė visiems, kurie buvo mane matę, tuojau grįžti namo ir nesiartinti daugiau kaip per šimtą žingsnių prie mano namų be tam tikro leidimo. Iš to įsakymo kai kurie valdininkai turėjo nemaža pelno.

Tuo tarpu imperatorius tarėsi, kur mane dėti. Vėliau sužinojau, kad išspręsti šį dalyką ne taip pigu buvo. Iš vienos pusės bijojo, kad aš nepabėgčiau, o iš kitos — kad mano laikymas nepadarytų viešpatystei didelių nuostolių ir viso krašto neprivarytų prie bado. Vieni sakė numarinti mane badu, o kiti norėjo perverti veidą ir rankas užnuodytomis strėlėmis. Tačiau nuo sumanymo mane žudyti turėjo atsisakyti, nes pūdamas mano milžiniškas lavonas būtų sukėlęs visokių baisių užkrečiamų ligų sostinėje ir visoje šalyje. Per vieną tokį pasitarimą prie didžiosios tarybų salės durų atvyko keli armijos karininkai, ir du iš jų, įleisti į vidų, smulkiai nupasakojo, kaip aš pasielgiau su šešiais nusidėjėliais, apie kuriuos esu anksčiau kalbėjęs. Šis faktas taip palenkė į mano pusę jo didybę ir viešpatystės tarybą, jog tuojau buvo išleistas imperatoriaus įsakymas visiems sodžiams, esantiems nuo sostinės per keturis šimtus penkiasdešimt jardų, tiekti kas rytą mano stalui šešis jaučius, keturias dešimtis avinų, duoną

ir kitokį maistą, kartu su vynu ir kitais gėrimais. Visi valgomi daiktai ir gėrimai buvo apmokami pinigais iš jo didenybės iždo pagal padėtą kainą. Šis monarchas gyvena iš pajamų, gaunamų iš savo paties žemių, ir labai retai, tik svarbiais atsitikimais, apdeda mokesčiais savo valdinius, kurie užtat turi eiti savo lėšomis į karą. Be to, man patarnauti buvo paskirti šeši šimtai žmonių. Jiems paskyrė algą, išlaikymą ir pastatė prie mano namų durų šalių patogias palapines. Paskui buvo įsakyta, kad trys šimtai siuvėjų pasiūtų man tokius drabužius, kokius dėvi tame krašte; šeši patys garsieji karaliaus rūmų mokslininkai ėmė mane savo kalbos mokyti. Pagaliau buvo liepta dažniau mano akivaizdoj jodinėti imperatoriaus, didikų ir gvardijos arklius, kad jie apsiprastų ir nustotų manęs bijoti.

Per tris savaites aš gerokai pramokau jų kalbos. Per tą laiką imperatorius ne kartą teikėsi mane aplankyti. Jam ypač malonu žiūrėti, kaip aš mokiausi. Aš jau galėjau susikalbėti su imperatorium, ir pirmi žodžiai, kuriuos buvau išmokęs, reiškė mano norą, kad jo didybė parodytų savo malonę ir grąžintų man laisvę. Atsiklaupęs prieš imperatorių, kasdien kartojau jam tuos žodžius. Į mano prašymą imperatorius atsakinėjo, kad aš būsiu netrukus paleistas, kad tam reikalingas dar viešpatystės tarybos sutikimas ir mano prisiekimas gyventi amžinai santaikoje su imperatorium ir jo kraštu. Daugiau imperatorius patarinėjo kantrumu ir gražiu elgesiu įgyti jo ir jo valdinių prielankumą. Jis prašė manęs neįsižeisti, kad tam tikriems valdininkams bus pavesta padaryti man kratą, nes, jo nuomone, aš galėjau turėti visokių ginklų, kurie, sprendžiant iš mano didumo, turėjo būti labai baisūs. Aš atsakiau, kad, norėdamas imperatorių nuraminti, galiu tuojau nusivilkti drabužius ir išversti kišenes. Bet imperatorius atsiliepė, kad pagal šalies įstatymus kratą turi daryti du komisarai. Nors jis puikiai matė, kad to įstatymo pildymas visai priklausė nuo mano geros valios ir sutikimo, bet, žinodamas mano prakilnumą ir teisingumą, be baimės atidavė tuos komisarus į mano rankas. Jis prižadėjo visus daiktus, kuriuos iš manęs paims, grąžinti, kai norėsiu važiuoti iš to krašto, arba nupirkti už mano pasiūlytą kainą. Aš paėmiau abu komisarus į rankas ir įleidau pirma į švarko kišenę, o paskui ir į kitas. Tie džentelmenai turėjo su savim popieriaus, plunksną ir rašalo. Jie smulkiai surašė viską, ką mano kišenėse rado. Pabaigę rašyti, jie manęs paprašė iškelti žemėn, kad galėtų sąrašą nunešti imperatoriui.

Perskaitęs sąrašą, imperatorius labai mandagiai pareikalavo atiduoti kai kuriuos sąraše pažymėtus daiktus. Iš manęs buvo atimtas kalavijas, o su juo ir makštis. Tuo metu imperatoriaus buvo liepta trims tūkstančiams rinktinių kareivių, jo tos dienos

palydovams, apsupti mane per atstumą ir laikyti lankus su strėlėmis, kad prireikus galėtų tuojau šauti. Bet aš, tiesą sakant, to nemačiau, nes tuo laiku žiūrėjau į jo didybę nenuleisdamas akių. Imperatorius norėjo, kad aš ištraukčiau iš makšties kalaviją, kuris nors nuo jūros vandens buvo vietomis surūdijęs, bet vis dėlto nemenkai dar blizgėjo. Kai ištrauktas mano kalavijas ore žibtelėjo, išsigandę kareiviai net suriko. Jie turėjo merktis, kai saulės spinduliai tiško jiems į akis nuo vartomo mano rankose kalavijo. Jo didybė, kad ir buvo labai drąsus, vis dėlto išsigando, nors ne tiek, kaip aš laukiau. Jis liepė įkišti kalaviją į makštį ir atsargiai numesti per šešias pėdas nuo mano grandinės galo. Paskui jis liepė parodyti pistoletą, apie kurio reikalingumą sąrašo sudarytojai neturėjo nei mažiausio supratimo ir pavadino jį „tuščiu geležiniu šulu". Aš ištraukiau iš kišenės pistoletą ir paaiškinau, kam jis reikalingas. Paskui primušiau pistoletą su vienu paraku. Mano parakas buvo gerai uždarytas ir nesudrėkęs nuo vandens. Perspėjęs imperatorių, kad neišsigąstų, aš iššoviau į orą. Bet niekados negirdėtas šūvio balsas vis dėlto juos baisiai nugąsdino. Lyg perkūno trenkti, visi ėmė virsti žemėn, ir pats imperatorius, nors išsilaikė nevirtęs, bet ilgai negalėjo iš išgąsčio atsipeikėti. Atiduodamas abu pistoletus su kulkomis ir paraku, aš pasakiau imperatoriui, kad paraką laikytų toliau nuo ugnies, nes nuo mažiausios kibirkštėlės jis gali užsidegti ir suplėšyti imperatoriaus namus. Tai jį irgi labai nustebino. Aš taip pat atidaviau ir laikrodį, į kurį imperatorius žiūrėjo su dideliu smalsumu. Jis liepė laikrodį nešti dviem stipriausiems gvardijos kareiviam. Kareiviai laikrodį užsimovė ant lazdos, lazdos galus užsidėjo ant pečių ir ėmė nešti. Imperatorių stebino laikrodžio nuolatinis mušimas ir rodyklių slinkimas, kurį jis aiškiai matė, nes ta maža tautelė turėjo geresnes akis kaip mes. Dėl to keisto daikto buvo paklausti tarti savo žodį mokslininkai; jų nuomonės labai išsiskyrė, bet visos buvo toli nuo tiesos. Paskui atidaviau savo maišelį su pinigais — variniais, sidabriniais ir auksiniais, peilį, skustuvą, šukas, sidabrinę tabokinę, skarelę ir užrašų knygutę. Kalavijas, pistoletai ir šoviniai buvo nuvežti į imperatoriaus arsenalą, o kiti daiktai man grąžinti.

Aš dar turėjau slaptą kišenę, kurios kratant nerodžiau. Joj laikiau akinius, nes buvau silpnų akių ir kartais jais naudojausi, žiūronėlį ir kitus smulkius daiktus. Tie daiktai imperatoriui neturėjo jokios reikšmės, ir aš nemačiau reikalo jų rodyti bijodamas, kad jų nepamestų arba nesugadintų; atgavus laisvę tie daiktai turėjo labai man praversti.

III ATSKAIDA

Aš linksminu imperatorių ir rūmų diduomenę.— Pasilinksminimai liliputų kieme.— Atgaunu laisvę.

Gražiai elgdamasis palenkiau į savo pusę ne tik imperatorių ir jo rūmus, bet ir visą armiją su gyventojais, todėl netrukus tikėjausi atgauti laisvę. Ir toliau stengiausi taip daryti, kad ta gera apie mane nuomonė nepasikeistų. Liliputai vis labiau prie manęs priprato, pagaliau aš atsiguldavau žemėn ir leisdavau jų vaikams žaisti ir slapstytis po mano plaukus. Tuo tarpu gerokai pramokau ir jų kalbos — galėjau suprasti ir atsakyti. Vieną dieną imperatorius, norėdamas mane palinksminti, parodė man savo tautos žaidimus, kokių aš dar nebuvau matęs. Labiausiai man patiko šokimas ant plono pustrečios pėdos ilgumo siūlo, pakelto ant žemės per dvylika colių. Tegu skaitytojas man atleidžia, kad tą šokimą kiek smulkiau aprašysiu.

Paprastai ant siūlo šoka tie, kurie nori įgyti valdovo malonę ir gauti aukštesnę vietą valdžioj. Jie pratinasi prie to prakilnaus žaidimo jau iš mažų dienų. Jei atsiranda aukštesnė vieta — arba mirus valdininkui, arba jam patekus į imperatoriaus nemalonę (kas dažnai atsitinka),— tuojau penki ar šeši kandidatai paduoda prašymus, kad būtų jiems leista linksminti imperatorių ir jo rūmus šokimais ant siūlo. Tas, kuris iššoka aukščiausiai ir nenukrinta žemėn, užima laisvą vietą. Gana dažnai net aukštesnieji valdininkai ir ministrai turi parodyti savo mokėjimą šokti ant virvės, pagal tai imperatorius sprendžia, ar jie nenustojo savo gabumų. Viešpatystės iždininkas Flimnapas nusipelnė didelę garbę tuo, jog galėjo iššokti visu coliu aukščiau už kitus imperijos lordus. Man teko matyti jį kelis kartus šokant su didžiausiu pavojum savo gyvybei ant siauros lentelės, padėtos ant ištemptos virvės, ne storesnės už mūsų apivarą. Neperdėdamas galiu pasakyti, kad mano draugas Reldreselis, vyriausias užsienio reikalų ministerijos sekretorius, tuo atžvilgiu gali užimti antrą vietą po iždininko. Visi kiti aukštieji valdininkai buvo maždaug lygaus vikrumo.

Tie pasilinksminimai neapsieina be nelaimingų atsitikimų, kurie paprastai esti įtraukiami į istorijos knygas. Aš pats mačiau du tris labai susižeidusius kandidatus. Pavojus būna dar didesnis, kai patys ministrai gauna įsakymą parodyti savo miklumą prieš imperatorių. Suprantama, kad kiekvienas, norėdamas pralenkti kitus, stengiasi iš paskutiniųjų kuo aukščiausiai iššokti, todėl retai kas išlieka nekritęs žemėn. Kaip sužinojau, už metų prieš mano atvykimą Flimnapas per vieną tokį žaidimą būtų tikrai

nusisukęs sprandą, jei ne imperatoriaus pagalvis, ant kurio jis netyčia pataikė nukristi.

Esti ir kitokie pasilinksminimai, kurių eina žiūrėti tiktai imperatorius, imperatorienė ir pirmasis ministras. Imperatorius deda ant stalo tris plonus šilkinius siūlus, po šešis colius ilgumo: mėlyną, raudoną ir žalią. Siūlai dovanojami tiems, kuriems imperatorius nori suteikti savo malonę. Ceremonija atliekama jo didenybės iškilmių salėje; ten kandidatai turi išlaikyti tokius vikrumo kvotimus, kurie labai skiriasi nuo pirmųjų ir yra visai nepanašūs į tuos, kur esu regėjęs visose senojo ir naujojo pasaulio šalyse. Imperatorius laiko atkišęs lazdą, o kandidatai prisiartinę šoka per ją arba lenda pro apačią, žiūrint, kiek ji pakelta nuo žemės. Kartais lazdą už vieno galo laiko imperatorius, už kito pirmasis ministras, o kartais tik vienas ministras. Kas tuos pratimus atlieka vikriausiai ir lengviausiai, gauna mėlyną siūlą; raudonas duodamas antram iš eilės, žalias — trečiam. Jie nešioja tuos siūlus apsijuosę dukart per juosmenį. Imperatoriaus rūmuose retai gali matyti žmogų be tokio apjuostuvo.

Prieš dvi tris dienas lig mano paleidimo pas jo didybę atvyko pasiuntinys su tokia žinia. Keletas raitelių, jodami pro tą vietą, kur aš buvau rastas, išvydę ant žemės kažkokį didelį juodą keistą daiktą su apskritais plačiais kraštais, kurie dengę tokį žemės plotą, kaip jo didybės miegamasis kambarys. To daikto vidurys iškilęs į viršų per dviejų žmonių aukštumą. Iš karto raiteliai manę, kad tai gyvas daiktas, bet veikiai suprato apsirikę, nes jis gulėjęs ant žemės visai nejudėdamas. Kai kurie iš jų apėję aplinkui po keletą kartų. Norėdami ištirti to daikto viršūnę, jie turėję vienas kitam pasilipti ant pečių; užlipę jie pamatę, kad viršūnė plokščia. Trinktelėję kelis kartus su kojomis į tą daiktą, jie supratę, kad jis viduj tuščias. Paskui pranešėjas pridūrė, kad tas daiktas turintis būti Žmogaus-Kalno, ir išreiškė nuomonę, kad, jei imperatorius leistų, reikėtų jį atgabenti į miestą. Aš tuojau supratau, kad čia bus mano skrybėlė, ir prašiau jo didybės paliepti, kad ji netrukus būtų man pristatyta.

Kitą dieną mano prašymas buvo išpildytas: penketas stiprių arklių vilkte parvilko skrybėlę, bet jau gerokai apgadintą. Per pusantro colio nuo atbrailų krašto buvo pradurtos dvi skylės, į jas įkabinti kabliai, už kablių užnertos virvės, kurios buvo pririštos arkliams prie pakinktų, ir tokiu būdu skrybėlė buvo partempta. Čia žemė buvo lygi, todėl skrybėlė nukentėjo mažiau, negu galėjai laukti nuo tokio gabenimo.

Po dviejų dienų imperatorius įsakė sostinės ir jos apylinkių kariuomenei susirinkti ir būti pasirengusiai. Jo didybei atėjo į galvą pasidaryti labai savotišką pramogą. Jis man liepė atsistoti,

kaip Rodo kolosui, ir plačiai išsižergti, o vyriausiam vadui, senam karvedžiui ir dideliam mano globėjui, įsakė išrikiuoti kareivius suglaustomis eilėmis ir iškilmingu maršu eiti pro mano kojas.

Iškėlę plevėsuojančias vėliavas ir ietis, mušdami būgnus, pėstininkai ėjo po dvidešimt keturis eilėje, o raiteliai — po šešiolika. Visas korpusas buvo sudarytas iš trijų tūkstančių pėstininkų ir tūkstančio raitelių. Jo didybė įsakė, grasindamas mirties bausme, visiems kareiviams dailiai prieš mane laikytis, bet vis dėlto kai kurie jauni karininkai, kąi ėjo po manim, neiškentė nepakėlę akių aukštyn. Tiesą sakant, mano kelnės nebe visur buvo sveikos ir davė jiems progos šyptelėti.

Aš buvau padavęs imperatoriui tiek daug prašymų, kad mane paleistų, jog pagaliau jo didybė pavedė šį klausimą apsvarstyti pradžioje savo kabinetui, o vėliau — viešpatystės tarybai. Visi palaikė mano pusę, išskyrus Skairišą Bolgolamą, kurs be jokios priežasties tapo mano priešininku. Tačiau visi kiti išsprendė dalyką mano naudai, ir imperatorius jų nuomonę patvirtino. Šis ministras buvo imperatoriaus laivyno admirolu ir jo labai mylimas. Savo dalyką admirolas gerai išmanė, bet buvo šiurkštus ir keistas žmogus; nors mane sutiko atleisti, bet išsiderėjo, kad jam būtų duotos redaguoti sąlygos, kuriomis galiu būti atleidžiamas, jei iš anksto prisieksiu šventai jas pildyti. Skairišas Bolgolamas pats su dviem sekretoriais ir daug aukštų vyrų atvyko man paskelbti tų sąlygų. Perskaitę raštą, jie mane prisaikdino, kad aš ištikimai pildysiu jų reikalavimus. Priesaika pradžioj buvo atlikta mano tėvynės papročiu, o paskui pagal jų viešpatystės įstatymus. Jų priesaikos ceremonija buvo tokia: aš turėjau dešinę koją paimti į kairę ranką, dešinės rankos didžiulį pirštą uždėti tuo tarpu ant maumens, o su nykščiu liesti dešinės ausies viršūnę. Štai ištisas ir tikslus to rašto vertimas iš liliputų kalbos.

Golbastas Momarenas Evlamas Gurdilas Šefinas Mulis Ulis Gujis, galingiausias liliputų imperatorius, pasaulio džiaugsmas ir baimė, penkių tūkstančių blustrugų (mūsų — ketvirtainės mylios plotas) ir siekiančios žemės kraštus viešpatystės valdovas, monarchų monarchas, žmonių giminės didingiausias sūnus, kurio kojos liečia žemės vidurį, o galva siekia saulę, nuo kurio pažiūrėjimo dreba visos žemės galybės — malonus kaip pavasaris, skaistus kaip vasara, gausus kaip ruduo, rūstus kaip žiema. Jo didybė maloningai teikia Žmogui-Kalnui, atvykusiam į jo dangišką šalį, šituos punktus, kuriuos jis turi iškilmingai prisiekęs priimti ir šventai vykdyti:

I. Žmogus-Kalnas neturi teisės išvykti iš mūsų viešpatystės be leidimo su pridėtu mūsų antspaudu.

II. Jis neturi teisės įeiti į mūsų sostinę be tam tikro leidimo, o gyventojai perspėjami dviem valandom anksčiau, kad galėtų pasislėpti namuose.

III. Žmogus-Kalnas gali vaikščioti tik didžiausiais mūsų keliais, bet neturi teisės eiti ar gultis mūsų pievose ir užsėtuose laukuose.

IV. Vaikščiodamas nurodytais keliais jis turi žiūrėti, kad neužmintų kurio nors malonaus mūsų valdinio, o taip pat jo arklių ir vežimų; jis neturi teisės imti į rankas nei vieno gyventojo be jo sutikimo.

V. Jei reikėtų skubiai nusiųsti mūsų kurjerį į tam tikrą vietą, tai Žmogus-Kalnas turi vieną kartą mėnesyje nunešti savo kišenėje kurjerį su jo arkliu šešių dienų kelionės tolumą ir atlikus reikalą grąžinti jį sveiką ir gyvą mūsų akivaizdoje.

VI. Žmogus-Kalnas turi padėti mums kovoti prieš Blefuskos salą ir stengtis sunaikinti jos laivyną, kuris dabar rengiasi pulti mūsų žemę.

VII. Savo poilsio valandomis Žmogus-Kalnas turi padėti kilnoti didesnius akmenis mūsų darbininkams, statantiems parko sieną ir imperatoriaus rūmus.

VIII. Žmogus-Kalnas turi per du mėnesius apeiti viešpatystę, suskaityti, kiek bus žingsnių, ir tiksliai aprašyti pakraščius.

IX. Davęs iškilmingą priesaiką pildyti aukščiau išvardintus punktus, Žmogus-Kalnas gauna kasdien valgio ir gėrimo tiek, kiek suvartoja tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt keturi mūsų valdiniai, ir leidimą laisvai ateiti pas imperatorių ir naudotis kitomis mūsų malonėmis.

Duota mūsų rūmuose, Belsaborake, mūsų viešpatavimo devyniasdešimt pirmo mėnesio dvyliktą dieną.

Aš prisiekiau ir mielai pasirašiau tuos punktus, nors, tiesą sakant, kai kurie iš jų nebuvo tiek garbingi, kaip galėjau norėti, bet aš save raminau manydamas, kad čia kaltas yra generolas-admirolas Skairišas Bolgolamas. Tada buvo nuimti mano pančiai, ir aš gavau laisvę. Imperatorius padarė man garbę pats dalyvaudamas mano paleidimo ceremonijoje. Reikšdamas savo dėkingumą, puoliau prieš jo didybę ant veido, bet imperatorius liepė stotis ir, pasakęs keletą meilingų žodžių, pridūrė, kad jis tikisi iš manęs turėti naudingą tarną ir žmogų, tikrai vertą visų malonių, kurias jis dabar man parodęs ir kurias manantis man padaryti paskiau.

Skaitytojas bus pastebėjęs, kad paskutiniam paleidimo punkte imperatorius pasižadėjo man duoti tiek valgio ir gėrimo, kiek reikia išlaikyti tūkstančiui aštuoniems šimtams septyniasdešimt

keturiems liliputams. Po kiek laiko paklaustas vienas rūmų žmogus, mano geras bičiulis, kodėl būtent tiek man paskyrė maisto, jis atsakė, kad imperatoriaus matematikai išmatavę mano kūno aukštumą ir drūtumą nustatė, kad jis didesnis už kiekvieną liliputą bent tūkstantį aštuonis šimtus septyniasdešimt keturis kartus, todėl ir maisto man nusprendę duoti tiek, kiek jo suvartotų tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt keturi liliputai. Iš to skaitytojas gali spręsti, kokia išmintinga ta tauta ir kokia tiksli jų imperatoriaus ekonomika.

IV ATSKAIDA

Liliputų sostinė Mildenda.— Mano pasikalbėjimas su pirmuoju sekretorium apie viešpatystės reikalus.— Aš pasižadu padėti imperatoriui kariauti.

Gavęs laisvę pirmiausia paprašiau, kad man leistų apžiūrėti viešpatystės sostinę Mildendą. Imperatorius mielai sutiko, tik liepė atsargiai vaikščioti, kad neužgaučiau gyventojų arba nesugriaučiau jų namų. Tam tikru skelbimu buvo pranešta gyventojams apie mano norą aplankyti miestą. Siena, kuri buvo apvesta aplink sostinę, turėjo pustrečios pėdos aukštumo ir ne mažiau kaip vienuolika colių platumo; vadinas, siena visai lengvai gali važiuoti porinė liliputų karieta. Siena buvo sutvirtinta aukštais bokštais, išmūrytais nuo vienas kito per dešimtį pėdų. Peržengęs vartus iš vakarų pusės, aš nusivilkau švarką, bijodamas skvernais sugadinti stogus. Pasilikęs tik su viena liemene, atsargiai perėjau šonu išilgai dvi didžiąsias gatves. Kėliau kojas iš lėto, bijodamas užminti kokį nors žioplį, pasilikusį gatvėj, nors, tiesą sakant, sostinės gyventojams, dėl jų pačių apsaugos, tuo laiku buvo griežtai užginta išeiti iš namų. Viršutiniuose namų aukštuose ir stogų languose buvo prisirinkę tiek daug žiūrėtojų, jog per visą kelionės laiką nemačiau kito taip tirštai apgyvento miesto. Sostinė turi taisyklingo keturkampio pavidalą; miesto sienos iš kiekvienos pusės yra po penkis šimtus pėdų ilgumo. Dvi didžiosios gatvės, platumo po penkias pėdas, kryžiuojasi stačiu kampu ir visą miestą dalina į keturis kvartalus. Nedidelės šoninės gatvės ir skersgatviai, į kuriuos vos tik buvau užmetęs akį, turi platumo nuo dvylikos lig aštuoniolikos colių. Miestas turi per pusę milijono gyventojų; namai keturių, penkių aukštų; krautuvės ir rinkos labai turtingos.

Imperatoriaus rūmai stovi pačiame miesto viduryje, kur susikerta abi didžiosios gatvės. Jie apsupti dviejų pėdų aukštumo siena, nukelta per dvidešimt pėdų nuo triobesių. Jo didybės leistas,

aš peržengiau tą sieną ir galėjau apžiūrėti juos iš visų pusių, nes tarp jų ir sienos buvo didelis tarpas.

Didysis keturkampis kiemas užima apie keturiasdešimt pėdų plotą, kuriame yra dar du kiemai; viduriniame tų kiemų yra imperatoriaus butas. Aš labai norėjau juos apžiūrėti, bet tai buvo sunku, nes didieji vartai tarp dviejų kiemų ne aukštesni kaip aštuoniolika ir ne platesni kaip septyni coliai. O didžiojo kiemo triobesiai buvo mažiausia penkių pėdų aukštumo, todėl aš negalėjau jų peržengti nesugadinęs stogų; sienoms pavojus buvo mažesnis, nes jos buvo keturių colių storumo ir statytos iš tašyto akmens, bet aš galėjau patenkinti jo norą tik po trijų dienų; tam su savo peiliu išpjoviau kelis didžiausius medžius iš jo parko, esančio už trijų šimtų pėdų nuo miesto, ir iš jų pasidirbau dvi kėdeles, kurios buvo arti trijų pėdų aukštumo ir tiek stiprios, jog galėjo išlaikyti mano sunkumą. Perspėjus antrą kartą gyventojus, aš vėl perėjau per miestą nešdamas su savimi kėdes. Priėjęs prie didžiojo kiemo, aš atsistojau ant vienos kėdės, o kitą paėmiau į ranką, perkėliau per stogą ir pastačiau žemėj dviejų kiemų tarpe, kuris turėjo aštuonias pėdas platumo. Tada peržengiau pats ir, atsistojęs ant antros kėdės, su ilgu kabliu persikėliau pirmą kėdę ir pastačiau ją už kitos triobos, tą vėl peržengiau ir taip ėjau toliau, kol pasiekiau vidurinį kiemą. Čia, atsigulęs ant žemės, pridėjau savo veidą prie namų antrojo aukšto langų, kurie tuo laiku tyčia buvo atidaryti, ir išvydau tokius puikius kambarius, kokių dar nebuvau matęs. Gražiausiai išpuoštuose kambariuose buvo imperatorienė ir jaunos princesės su savo palydovais. Jos didybė teikėsi man maloningai nusišypsoti ir, ištiesusi pro langą savo ranką, leido man ją pabučiuoti.

Vieną rytą, rodos, penkioliktą dieną po mano paleidimo, pas mane atvyko slaptų reikalų departamento vyriausias sekretorius Reldreselis, lydimas tik vieno tarno. Liepęs vežėjui palaukti, jis paprašė manęs kokią valandą pasikalbėti. Aš mielai sutikau, nes jis buvo prakilnus vyras ir visados užtardavo mane imperatoriaus rūmuose. Kad jo žodžiai geriau pasiektų mano ausį, aš norėjau atsigulti žemėje, bet jam labiau tiko, kad kalbantis aš jį laikyčiau savo rankoje. Pasveikinęs mane atgavus laisvę, sakėsi džiaugiantisis, kad ir jis prie mano paleidimo galėjęs truputį prisidėti.

„Tačiau reikia sakyti tiesą,— pridūrė jis,— jūs taip greitai gavote laisvę tik dėl tam tikrų mūsų krašto reikalų. Nors mūsų krašto reikalai svetimšaliui rodosi ir labai geri, bet iš tikrųjų mus ėda dvi baisios ligos: iš vidaus — amžinos partijų rietenos, o iš lauko — stipraus priešo pavojus. Dėl pirmos turiu jums pasakyti, kad prieš septyniasdešimt su viršum mėnesių mūsų krašte yra atsiradusios dvi lig šiol tarp savęs kovojančios partijos —

„trameksanai" ir „slameksanai", tą vardą jos turi gavusios nuo aukštų ar žemų jų kurpių kulnų. Sakysim, daugelis tvirtina, kad aukšti kulnai labiau atsako senajai krašto tvarkai, tačiau jo didybė yra tos nuomonės, kad visi krašto valdininkai turi nešioti kurpes su žemais kulnais, ką ir jūs būsite pastebėję. Taip pat jūs gal pastebėjote, kad jo didybės kurpių kulnai yra viena keturiolikta colio žemesni, kaip jo rūmų žmonių. Neapykanta tarp partijų yra tokia didelė, jog vienos nariai negali su kitos nariais kartu nei valgyti, nei gerti, nei kalbėtis. Mes manome, kad „trameksanų", arba aukštakulnių, partija yra gausingesnė už mus, tačiau visa valdžia yra mūsų rankose. Bet mus ima baimė, kad jo imperatoriškoji aukštybė, sosto įpėdinis, nepalinktų į aukštų kulnų pusę; nes jis turi vieną kulną aukštesnį ir eidamas šlubčioja. Kada mes čia viduj tarp savęs pešamės, mus taiko užpulti Blefuskos sala, kita didžiausia pasaulio viešpatystė, kuri užima beveik tokį pat plotą, kaip ir jo didybės imperija. Atvirai kalbant, mūsų filosofai labai abejoja, kad būtų pasauly, kaip jūs tvirtinate, dar daug karalysčių ir šalių, kuriose gyventų jūsų didumo žmonės. Jie labiau linkę manyti, kad jūs esate nukritę iš mėnulio ar kokios žvaigždės. Juk aiškus dalykas, kad šimtas tokių milžinų kaip jūs labai greitai sunaikintų visos didelės jo didybės šalies augalus ir gyvulius. Be to, mūsų istorikai, pradedant nuo gyvenusių šeši tūkstančiai mėnesių atgal ligi šių dienų, nei vienas nemini jokios kitos šalies. išskyrus Liliputos ir Blefuskos imperijas. Šios galingos tautos, kaip minėjau, jau trisdešimt šeši mėnesiai tarp savęs žiauriai kovoja. Karas kilo dėl šios priežasties. Visi žinom, kad skystai virtą kiaušinį valgant reikia mušti iš drūtgalio, kaip nuo seniausių laikų buvo daroma. Bet dabartinio imperatoriaus senelis, dar vaikas būdamas, kartą per pusryčius, mušdamas kiaušinį iš drūtgalio, susižeidė pirštą. Tada imperatorius jo tėvas, išleido įstatymą, kad visi valdiniai muštų kiaušinius iš smaigalio o už jo neklausymą paskyrė didelę bausmę. Minėtas įstatymas taip suerzino žmones, jog dėl tos priežasties, kaip rašo mūsų istorikai, šalies gyventojai buvo sukilę šešis kartus. Per tuos sukilimus vienas imperatorius neteko gyvybės, o kitas — karūnos. Tuos vidaus nesutikimus visados palaikydavo Blefuskos valdovai. Jei sukilimas nenusisekdavo, pabėgę maištininkai ten rasdavo gerą prieglaudą. Kiekvienu laiku buvo apie vienuolika tūkstančių žmonių, kurie sutiko geriau mirti negu klausyti įstatymo, liepiančio mušti kiaušinius iš smaigalio. Tuo klausimu išleista šimtai storų knygų, bet drūtgalio šalininkų knygos seniai buvo uždraustos platinti ir jų partijos žmonėms įstatymas neleido turėti kokią vietą viešpatystėje. Tų nesutikimų metu Blefuskos valdovai per savo pasiuntinius mums dažnai prikišda-

vo mūsų didžio pranašo Lustrogo mokslo laužymą. Bet čia tik buvo nevienodas aiškinimas šių jo mokslo žodžių: *Visi tikratikiai gali mušti kiaušinius iš to galo, iš katro patogiau.* Bet katras galas patogesnis? Mano menku išmanymu, kiekvienam reikėtų leisti pagal savo sąžinę pasirinkti, katras galas jam patogesnis, arba tą reikalą pavesti aukščiausiam teismui išspręsti. Ištremti drūtgalio šalininkai turi tokią galią prie Blefuskos imperatoriaus rūmų ir gauna slaptai tiek paspirties iš savo pačių krašto, jog abu valdovai kariauja su nelygiu pasisekimu jau trisdešimt šeši mėnesiai. Per tą laiką mes netekom keturiasdešimt didelių karo ir daug mažų laivų su trisdešimt tūkstančių geriausių mūsų jūrininkų ir kareivių; ir priešų nuostoliai ne mažesni buvo. Bet priešas dabar vėl pastatė didelį laivyną ir rengiasi iškelti savo kariuomenę į mūsų žemę. Todėl jo didybė, visiškai pasitikėdamas jūsų stropumu, man liepė išdėstyti jums mūsų krašto reikalus ir išgirsti apie tai jūsų nuomonę."

Aš paprašiau sekretoriaus, kad išreikštų imperatoriui didžiausią mano pagarbą ir jam praneštų, kad man, svetimšaliui, nors ir nederėtų kištis į politinius reikalus, tačiau esu pasiryžęs, negailėdamas gyvybės, ginti jį ir jo kraštą nuo priešų įsibrovimo.

V ATSKAIDA

Aš tam tikromis strategijos priemonėmis neduodu priešams išlipti į salą.— Karalius suteikia man aukštą titulą.— Blefuskos karaliaus pasiuntiniai ateina taikos prašyti.— Gaisras karalienės rūmuose.— Aš padedu užgesinti gaisrą.

Blefuskos karalystė yra sala į žiemryčius nuo Liliputos, nuo kurios ji atskirta aštuonių šimtų jardų platumo sąsiauriu. Tos salos nebuvau dar matęs, bet, išgirdęs apie rengiamą užpuolimą, stengiausi tyčia toje pusėje nesirodyti, bijodamas, kad manęs nepastebėtų koks priešų laivas. Blefuskos gyventojai lig šiol nieko apie mane nežinojo, nes susisiekimas tarp abiejų viešpatysčių karo metu buvo griežtai draudžiamas. Taip pat liliputų valdžios buvo uždrausta išleisti svetimus laivus, stovinčius jų uostuose. Aš išdėsčiau karaliui, kaip maniau suimti visą priešų laivyną, kuris, mūsų žvalgų pranešimu, stovėjo pasirengęs, laukdamas patogaus vėjo išplaukti. Aš išklausinėjau prityrusių jūrininkų, koks kuriose vietose sąsiaurio gilumas; jie paaiškino, kad vidury sąsiaurio per potvynį esti ne giliau, kaip šešios europiečių pėdos, o kitur dar sekliau. Aš nuėjau ant žiemryčių kranto, prieš pat Blefuską; atsigulęs už kalnelio per žiūroną gražiai mačiau visą priešų laivyną: penkiasdešimt karo ir daugybę transporto laivų.

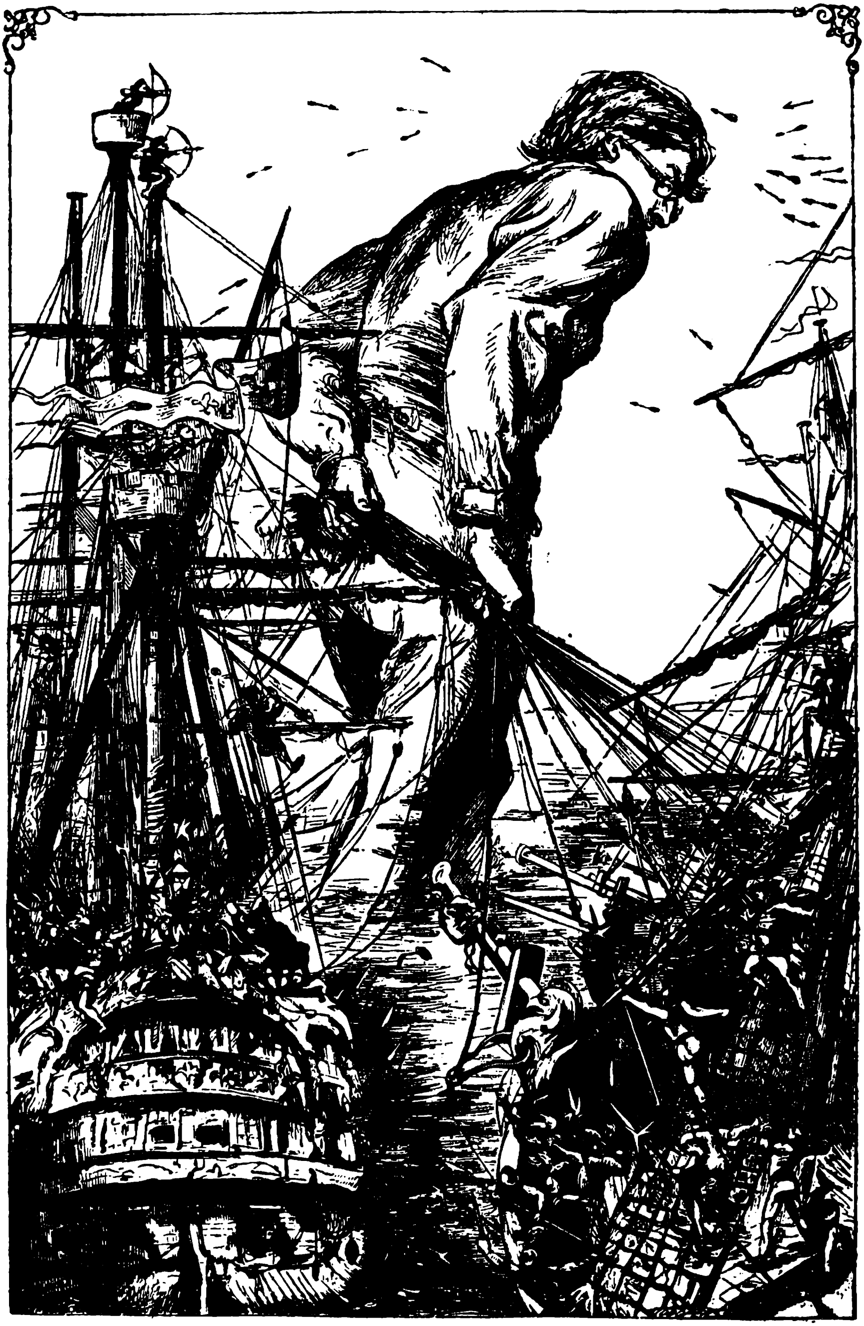

Sugrįžęs namo aš paprašiau atnešti daug drūčiausių virvių ir storų geležinių lazdų. Virvės buvo ne storesnės už apivarus, o lazdos tokio ilgumo ir storumo, kaip mezgamieji virbalai. Kad būtų stipriau, apivarus susukau po tris, o iš virbalų, susuktų irgi po tris, padariau kablelius. Priraišiojęs prie tų virvių penkiasdešimt kablelių, aš sugrįžau ant žiemryčių kranto. Nusivilkęs drabužius ir nusiavęs kojas, tik su odiniu švarkeliu įbridau į vandenį pusvalandžiu prieš potvynį. Iš pradžių kiek galėdamas greičiau bridau, paskui apie trisdešimt jardų plaukte plaukiau ir vėl pasiekiau dugną. Aš priėjau laivyną greičiau kaip per pusę valandos. Pamatę mane priešai, kaip be galvų, už kits kito šoko į vandenį ir plaukė į krantą. Jų buvo apie trisdešimt tūkstančių. Aš išsiėmiau savo prietaisus, kiekvieną kablelį užkabinau už laivo priešakio grandies ir virvių galus surišau į mazgą. Tuo tarpu priešai iš visų pusių ėmė leisti į mane strėles, kurių daugelis strigo į mano veidą ir rankas. Jų padarytos žaizdos labai trukdė mano darbą. Labiausiai bijojau, kad strėlė nepataikytų į akis, ir tikrai būčiau jų netekęs, jei nebūčiau sugalvojęs, kaip apsisaugoti. Su savimi turėjau akinius, kuriuos tuojau užsidėjau ir tvirtai pririšau. Paskui paėmiau mazgą į rankas ir mėginau laivus vilkti, bet negalėjau nei iš vietos patraukti, nes juos stipriai laikė inkarai. Tokiu būdu reikėjo man atlikti dar vieną nelengvą darbą. Aš prišokęs beregint nupjausčiau visas inkarų virves, bet tuo laiku man pataikė į veidą ir rankas daugiau kaip du šimtai strėlių. Tada suėmiau surištas virves ir be jokio vargo ėmiau traukti penkiasdešimt didžiausių priešo karo laivų.

Blefuskai nežinodami, ką aš norėjau daryti, pradžioj labai nustebo. Regėdami mane pjaustant inkarų virves, jie manė, kad aš noriu jų laivus paleisti jūroj, kur juos vėjas ir jūros srovė į viens kitą sudaužytų, bet pamatę mane traukiant kartu jų visą laivyną, jie persigandę pakėlė tokį baisų riksmą, jog negalima nei apsakyti, nei aprašyti. Atsitolinęs nuo kranto tiek, jog jie negalėjo į mane šauti, aš sustojau ir ištraukiau iš savo veido ir rankų strėles ir sužeistas vietas patepiau tepalu, apie kurį esu minėjęs. Paskui, nusiėmęs akinius, aš palaukiau apie valandą laiko, kol potvynis kiek atslūgo. Sąsiaurio vidurį aš briste perbridau ir laimingai sugrįžau į Liliputos valdovo uostą.

Imperatorius su visais savo rūmais stovėjo ant kranto ir laukė, kuo pasibaigs tas didelis sumanymas. Jie išvydo pusračiu artinantis laivus, bet iš pradžių manęs nematė, nes aš buvau iki pažastų vandeny. Kai aš įėjau į vidurį sąsiaurio, jie dar labiau nusigando, nes vanduo man dabar siekė iki kaklo. Imperatorius manė, kad aš prigėręs, o priešų laivynas rengiasi pulti. Bet jo baimė greitai išnyko: sąsiauris ėjo vis seklyn, ir netrukus aš bu-

vau jau taip arti, jog galėjo mane nuo kranto girdėti. Aš iškėliau aukštyn virvę, prie kurios buvo pririšti laivai, ir garsiai sušukau: „Sveikas, galingiausias liliputų imperatoriau!" Kai išlipau ant kranto, didysis karalius nežinojo, kaip mane begirti, ir tuojau man suteikė garbingiausią viešpatystės titulą „nardak".

Jo didybė norėjo, kad aš, radęs progą, suimčiau ir atgabenčiau į jo uostą likusius priešų laivus. To karaliaus garbės troškimas buvo toks didelis, jog, rodos, jis nieko daugiau negalvojo, tiktai kaip paversti Blefuskos imperiją į savo provinciją, valdomą vicekaraliaus, išnaikinti visus drūtgalio partijos pabėgėlius, priversti visus žmones mušti kiaušinius iš smaigalio ir tokiu būdu tapti viso pasaulio valdovu. Aš visaip mėginau jį nuo šio sumanymo atkalbėti, remdamasis politika ir teisybe, ir galop stačiai pasakiau, kad nesutiksiu būti laisvos ir narsios tautos pavergimo įrankiu. Kai šis dalykas buvo iškeltas viešpatystės taryboj, visi išmintingiausieji ministrai buvo mano pusėj.

Mano atviras ir drąsus atsisakymas taip labai priešinosi imperatoriaus politikai, jog jis to negalėjo niekad pamiršti. Tai galima buvo suprasti iš kai kurių imperatoriaus pasakytų taryboj žodžių. Kaip sužinojau vėliau, mano nuomonę laikė tie išmintingieji nariai, bet tiktai tylėjimu; o tie, kurie buvo mano slapti priešai, savo žodžiais taikė man pakenkti. Nuo to laiko imperatorius su man priešiškais ministrais, norėdami atkeršyti, ėmė slaptai tartis ir po dviejų mėnesių vos manęs nepražudė. Vadinasi, didžiausi nuopelnai, padaryti valdovams, niekados negali atsverti atsisakymo pildyti jų geidulius.

Trims savaitėms praėjus po mano žygio, iškilmingai atvyko blefuskų pasiuntiniai ir su nusižeminimu paprašė taikos. Netrukus buvo padaryta taika labai geromis liliputams sąlygomis, kurių čia nepasakosiu, nenorėdamas skaitytojo gaišinti. Pasiuntinių buvo šeši žmonės su kokiais penkiais šimtais palydovų. Jų įžengimas buvo labai puikus ir visai pritiko jų viešpaties didybei ir jų reikalo svarbumui. Kai buvo pasirašyta taika, kurios sudaryme nemaža patarnavau savo tikru arba bent tariamu pasitikėjimu, mano turėtu imperatoriaus rūmuose, blefuskų pasiuntiniai — nugirdę iš šalies, kad aš esantis jų bičiulis, padarė man iškilmingą vizitą. Jie neapsakytai gyrė mano stiprumą ir gerumą, kvietė savo imperatoriaus vardu aplankyti jo šalį ir prašė, kad aš jiems parodyčiau savo neregėtą sveikatą, apie kurią jie buvo tiek stebuklų girdėję. Aš mielai sutikau išpildyti jų prašymą, bet nenoriu varginti skaitytojo, ir daug apie tai nekalbėsiu. Jie buvo labai patenkinti. Manydamas suteikti dar daugiau jiems malonumo ir dar labiau nustebinti, paprašiau jų pasveikinti nuo manęs savo imperatorių, apie kurio dorybes ėjo garsas per visą pasaulį

ir pranešti, kad aš, prieš grįždamas į tėvynę, jį pats aplankysiu.

Netrukus aš gavau pasimatyti su liliputų imperatorium, kurio paprašiau leidimo aplankyti blefuskų valdovą. Leidimą davė, bet, kaip pastebėjau, be didelio noro. Vienas mano bičiulis pašnipštė man į ausį, kad imperatorius žiūrintis į mano santykius su pasiuntiniais kaip į neištikimybės ženklą. Bet tai buvo netiesa — neištikimybės neturėjau širdy nei krislelio. Tai buvo pirmas kartas, kada aš gavau šiokį tokį supratimą apie valdovų rūmus ir ministrus.

Reikia pasakyti, kad pasiuntiniai kalbėjo su manim per vertėją, nes tų abiejų imperijų kalbos labai nuo viena kitos skiriasi. Kiekviena tauta giria savo kalbos senumą, gražumą ir peikia kaimynų kalbą. Tačiau mūsų imperatorius, turėdamas jų laivyną savo rankose, privertė pasiuntinius įteikti savo įgaliojimus ir kalbas pasakyti liliputiškai. Turiu pažymėti, kad ne tik pirkliai ir matrosai, bet ir visi pajūrio gyventojai moka abi kalbas. To priežastis — didelė abiejų kraštų tarpusavio prekyba, nuolatinis tremtinių įsileidimas, taip pat ir senas paprotys siųsti turtingą ir aukštos kilmės jaunuomenę į svetimą kraštą, kad ji tenai galėtų pažinti kitų žmonių gyvenimą ir daugiau prasilavinti. Minėtą kalbų mokėjimą aš pastebėjau tik vėliau, aplankęs blefuskų imperatorių; tas apsilankymas, nors ir neapsiėjo be tam tikrų nemalonumų, padarytų mano priešininkų, buvo didžiai laimingas atsitikimas, apie kurį papasakosiu kitoj vietoj.

Skaitytojas turi prisiminti, kad aš buvau nepatenkintas kai kuriais mano paleidimo sutarties punktais, nes jie buvo per daug vergiški, tačiau, bėdos verčiamas, gavau sutikti. Dabar tie punktai nederėjo aukščiausiam viešpatystės „nardako" titului, kuriuo neseniai buvau apdovanotas, ir imperatorius, reikia pripažinti jam tiesą, mano akyse jų niekados neminėjo.

Netrukus pasitaikė proga padaryti jo didybei, mano nuomone, nemažą patarnavimą. Kartą vidurnaktį kažin koks nepaprastas riksmas prikėlė mane iš miego. Prie durų buvo susirinkusi minia ir nuolat kartojo žodį „burglum". Keli rūmų žmonės, prasimušę pro minią, įpuolė į vidų ir prašė manęs tuojau bėgti gesinti gaisro, kilusio imperatorienės kambariuose per vienos rūmų ponios neatsargumą; ta ponia skaičiusi romaną ir užmigo neužgesinusi žiburio. Aš tuojau atsikėliau, liepiau miniai pasitraukti iš kelio ir nuėjau prie ugnies; mėnuo švietė, ir aš eidamas nei vieno žmogelio nesumindžiau. Aš jau radau kopėčias, pastatytas prie namų sienų, ir atneštus kibirus su vandeniu. Bematant gaisrą užgesinau. Tokiu būdu ilgus amžius statyti namai buvo mano išgelbėti nuo pražūties.

VI ATSKAIDA

Liliputų kultūra, įstatymai ir papročiai.— Jų vaikų auklėjimo būdas.— Mano gyvenimas tame krašte.— Aš užstoju vieną aukštą ponią.

Nors ketinu liliputų imperiją aprašyti atskirai kitoje vietoje, tačiau skaitytojo smalsumą dabar norėčiau patenkinti bent keliais žodžiais. To krašto gyventojų ūgis nesiekia nei šešių colių;

taip pat gyvuliai, medžiai ir augalai lygiai maži. Sakysim, didžiausi arkliai ir jaučiai nesti aukštesni per keturis penkis colius, jų avys maždaug pusantro colio, žąsys mažesnės už mūsų žvirblius, ir tokioj eilėj ėjo vis mažyn iki tol, jog kitų ir matyti nebegalėjau. Bet liliputai turi tokias akis, jog netoli aplink save viską gerai mato. Koks jų regėjimo stiprumas, galime spręsti ir iš to, jog man teko matyti virėją pešant vieversį ne didesnį už musę ir vieną mergaitę veriant nematomą siūlą į nematomą adatą. Jų didžiausi medžiai turi apie septynias pėdas aukštumo; tokie, sakysim, karaliaus parko medžiai, kurių viršūnes galėčiau su ranka pasiekti ir sulenkti. Skaitytojas lengvai gali suprasti, koks tėra didumas kitų augalų.

Apie jų mokslus, klestėjusius ilgus amžius, nieko nepasakosiu. Jų raštas labai keistas: jie nerašo iš kairės į dešinę — kaip europiečiai, nei iš dešinės į kairę — kaip arabai, nei iš viršaus į apačią, bet įstrižai popieriaus nuo vieno kampo į kitą — kaip anglų ponios.

Liliputai laidoja numirėlius žemyn galvomis manydami, kad už vienuolikos tūkstančių mėnesių jie vėl atsikels; tuo metu žemė, kurią jie laiko plokščiu daiktu, turės apsiversti, ir tokiu būdu per prisikėlimą jie atsistos ant kojų. Jų mokslininkai su ta nuomone nesutinka, bet seno tautos papročio griauti nenori.

Kai kurie šios imperijos papročiai ir įstatymai yra labai keisti. Jei jie taip neprieštarautų mano brangios tėvynės įstatymams, aš juos mėginčiau teisinti. Pirmas, kurį turiu paminėti, liečia išdavikus. Visi šalies išdavimo nusižengimai yra smarkiai baudžiami. Jei teisme pasirodo, kad tas, kas buvo skundžiamas, yra nekaltas, skundikas tuojau be pasigailėjimo žudomas. Išteisintasis iš skundiko turtų gauna ketveriopą atlyginimą: už sugaišintą laiką, už patirtą baimę, už kalėjimo vargus ir už visas apsigynimo išlaidas. Jei kartais skundiko turto neužtenka, tada atlygina pati valdžia. Imperatorius dar parodo jam kokią savo malonę ir viešai paskelbia jo nekaltumą. Apgavimą jie laiko didesniu nusižengimu už vagystę, todėl retas apgavikas išlieka nenubaustas mirtimi. Jų nuomone, atsargus ir rūpestingas žmogus, kad ir nedidelio nusimanymo, gali apsaugoti savo turtą nuo vagių, bet nuo gudraus apgaviko teisingas niekad neišsisergės. Žinant, kad perkant ir parduodant reikalingas tam tikras pasitikėjimas žodžiu, tai, jei įstatymai nebaustų už apgavimą, sąžiningi žmonės turėtų nukentėti, o visokie sukčiai iš to tik pelnytų. Atsimenu, kartą mėginau užtarti prieš imperatorių vieną nusikaltėlį, pabėgusį su daug pinigų, kuriuos jam buvo ponas pavedęs gauti. Kai aš užtardamas pasakiau, jog čia daugiau nieko nėra, tik pasitikėjimo apvylimas, imperatorius pasipiktinęs atkirto, kad iš mano pusės bjauru teisinti

didžiausią piktadarį. Jam prieš tai aš nieko negalėjau atsakyti, tik atsiliepiau: „Kitas kraštas — kiti papročiai." Turiu prisipažinti, kad jaučiausi labai sugėdintas.

Nors mes vadinam dovanas ir bausmes kiekvienos valdžios ramsčiais, tačiau niekur nesu matęs tautos, kuri mokėtų taip išmintingai vartoti tas priemones, kaip liliputai. Kiekvienas, kas gali įrodyti, jog jis per septyniasdešimt tris mėnesius tikrai pildė šalies įstatymus, gauna teisę į tam tikras privilegijas, pagal savo kilmę ir padėtį, kartu tam tikrą atsakančią sumą pinigų, imamų iš tam tikro fondo. Jis dar gauna titulą „snilpal", arba ištikimasis, kuris yra dedamas prie jo vardo, bet negali būti paliktas įpėdiniams. Liliputai palaikė labai dideliu mūsų įstatymų trūkumu, kai aš jiems papasakojau, jog mūsų įstatymus žmonės pildo tik bijodami bausmės. Duodami kam vietą, jie žiūri ne tiek į žmogaus gabumą, kiek į dorumą. Jie galvoja, jeigu jau žmonėms valdžia esanti reikalinga, tai ir paprasto proto žmogus vis tiktų kokiai nors vietai; juk apvaizda nepadariusi krašto valdymo darbą tokiu sunkiu ir neįkandamu dalyku, kad jį tegalėtų suprasti tik didelės išminties vyrai, kurių gimsta vos keletas per šimtmetį. Jie mano, kad teisingumas, teisėtumas, susivaldymas ir kitos panašios dorybės pasiekiamos kiekvienam žmogui, ir jei be tų dorybių žmogus dar turi patirtį ir gerą valią, tai jį gali drąsiai statyti į bet kokią tarnybą, išskyrus tokią, kur reikalaujamas mokslo darbas. Jie įsitikinę, kad protas, nors ir didelis, niekuomet neatstos trūkstamų dorybių, todėl gudriam, bet be doros žmogui nedera pavesti jokios svarbios vietos. Jei doras žmogus iš nežinojimo padarytų klaidą, tai ji nebūtų tokia pragaištinga, kaip gudruolių suktybės, kurias jie savo sumanumu moka slėpti nuo visuomenės akių.

Kas netiki į dievo apvaizdą, tas laikomas nevertu gauti kokią valdžios vietą. Kadangi karaliai laiko save apvaizdos atstovais, tai liliputai galvoja, kad nėra keistesnio dalyko, kaip turėti valdovui prie savęs netikinčius žmones, griaunančius tą autoritetą, kuriuo jis pats remiasi.

Kalbėdamas apie šiuos ir kitus įstatymus, aš turiu galvoje tik senus laikus, o ne šių dienų tvarką, atsiradusią sugedus tautos papročiams. Tą tautos sugedimą skaitytojas galėjo pastebėti anksčiau iš mano pasakojimo, kad aukščiausios vietos ir pagyrimai buvo duodami tiems, kurie puikiausiai mokėjo šokti ant virvės ir šokinėti per kartį. Ši netikusi mada prasidėjo valdant dabartinio imperatoriaus tėvui, ir ji dėl nuolat didėjančių partijų peštynių vis labiau įsigali.

Nedėkingumą liliputai laiko tokiu nusižengimu, už kurį baudžiama mirtimi. Jie šitaip aiškina: jei žmogus nedėkingas savo

geradariams, tai jis dar mažiau geras tiems, kurie jo nešelpė, vadinasi, jis yra visų žmonių priešas ir todėl nevertas gyventi.

Kiekviename mieste yra valdžios laikomų mokyklų, į kurias visi tėvai, išskyrus neturtingus ūkininkus ir darbininkus, turi leisti savo vaikus. Čia jie auklėjami sulaukę dvidešimt mėnesių, nes tam amžiuj, liliputų nuomone, vaikai jau gali mokytis. Mokyklų yra visokių rūšių — atskirai berniukams, atskirai mergaitėms. Auklėjimas pavestas prityrusiems mokytojams, kurie rengia vaikus visuomenės gyvenimui, atsižvelgdami į jų kilmę, gabumus ir polinkius. Pirmiausia kiek pakalbėsiu apie berniukų auklėjimą, paskui apie mergaičių.

Mokyklose, skiriamose aukštesnės kilmės vaikams, moko garsūs profesoriai su savo padėjėjais. Vaikų valgis ir drabužiai visai paprasti. Jie auklėjami taip, kad mokėtų saugoti savo garbę, kad būtų teisingi, drąsūs, dievobaimingi ir mylėtų tėvynę. Jie dirba kiaurą dieną, poilsio turi tik dvi valandas, bet ir tos yra skiriamos kūno mankštai. Lig ketverių metų amžiaus juos valksto tarnai, o paskui jau patys turi taisytis, vis tiek kokio luomo jie būtų. Visą prastą darbą ten atlieka senos tarnaitės. Berniukams su tarnais bendrauti draudžiama; jie gali smagintis mankštindamiesi didesniais ar mažesniais būreliais, bet visados prižiūrimi mokytojų. Tokiu būdu juos apsaugoja nuo visokių papiktinimų ir negerų papročių, kuriais taip anksti užsikrečia mūsų jaunuomenė. Tėvai gali matytis su vaikais tik du kartus metuose. Kiekvienas pasimatymas trunka ne ilgiau kaip valandą, ir vaikus leidžiama bučiuoti tiktai pasitinkant ir atsisveikinant. Per pasimatymus visados stovi mokytojas, kuris draudžia tėvams šnibždėti vaikams į ausį, meiliai šnekinti, glamonėti ir davinėti žaislus, saldumynus ir kitus panašius dalykus. Tėvų neįmokėtą laiku mokestį už vaikų auklėjimą ir laikymą nieko nelaukiant išieško tam tikri valdininkai.

Pirklių ir amatininkų vaikams įsteigtos panašios mokyklos. Vaikai, kurie nori mokytis amato, stoja prie to darbo jau vienuolikos metų, o bajorų ir pirklių vaikai dar eina mokslus lig penkiolikos metų, kurie atitinka mūsų dvidešimt vienerius metus. Per paskutinius trejus metus drausmė tačiau palengva yra mažinama.

Aukštesnio luomo mergaitės turi tokias pat mokyklas, kaip ir berniukai. Lig penkerių metų amžiaus jas valksto tarnaitės, kurių darbą prižiūri viena mokytoja. Paskui jos jau pačios turi taisytis. Jei pamato tarnaitę pasakojant baisią pasaką arba kvailą istoriją, kuriomis paprastai gadina vaikus mūsų krašto auklės, tai kaltininkę pirmiausia tris kartus viešai miesto gatvėse išplaka, metus pralaiko kalėjime ir pagaliau išsiunčia į tolimiausią

imperijos užkampį. Todėl jų mergaitės, kaip ir vyrai, gėdinasi pasirodyti kvailos ir bailios; jos nemėgsta jokių paviršutinių papuošalų, žiūri tik padorumo ir švarumo. Taip pat aš nepastebėjau didelio skirtumo berniukų ir mergaičių auklėjime; mergaitės eina tuos pačius mokslo dalykus, tik siauriau, ir jų kūno lavinimas lengvesnis, užtat jos mokosi dar namų ruošos. Liliputai mano, kad moteriškė turi būti išmintinga ir maloni vyro draugė, nes jos gražumas nėra amžinas. Kai mergaitės sulaukia dvylikos metų, tekėjimo amžiaus tam krašte, tėvai ar globėjai atsiima jas namo, reikšdami didžiausią padėką mokytojams už jų auklėjimą. Atsisveikinimas su mokykla retai būna be didelių ašarų tarp išeinančios mergaitės ir jos draugių.

Žemesniojo luomo mergaičių mokyklose jos mokomos visokių darbų, reikalingų jų gyvenimui. Tos, kurios mokosi amato, baigia mokslą septynerių metų, o kitos — vienuolikos.

Tų mergaičių tėvai, be metinio laikymo mokesčio, kuris yra labai mažas, turi dar kas mėnuo mokyklos vyresnybei mokėti iš savo uždarbio nedidelę sumą pinigų, iš kurių sudaroma dukteriai dalis. Vadinasi, tėvų išlaidos yra įstatymu apibrėžtos, nes liliputai mano, kad niekieno vaikai neturi būti našta visuomenei. Aukštesniojo luomo žmonės kiekvieną savo vaiką turi aprūpinti tam tikra pinigų suma, kuri lig paskirto laiko negali būti vartojama.

Maži ūkininkai ir darbininkai savo vaikus laiko namie; jie tik aria žemę ar kitus ūkio darbus dirba. Todėl jų mokslas visuomenei neturi didelės reikšmės.

Gal kartais skaitytojas norėtų žinoti, kaip aš gyvenau liliputų krašte, kur išbuvau devynis mėnesius ir trylika dienų? Bėdos verčiamas aš pasidirbau iš didžiausių imperatoriaus parko medžių gana patogų stalą ir kėdę. Du šimtai moterų turėjo darbo siūdamos man marškinius, paklodes ir nosines. Mano skalbiniams jos ėmė savo storiausią drobę ir dar lenkė ją kelis kartus, kad būtų stipresnė. Jų drobės audeklai buvo trijų colių pločio ir trijų pėdų ilgio.

Kad mane išmatuotų, aš turėjau atsigulti žemėje. Tada viena siuvėja atsistojo man prie kaklo, kita — prie kelių, ir abidvi laikė ištempusios ilgą virvę, o trečia išmatavo ją coline lazdute. Paskui jos išmatavo mano dešinės rankos nykštį, ir daugiau nieko nereikėjo, nes iš matematikos žinojo, kad dvigubas nykščio storis lygus riešo storiui; iš čia tuo pat keliu rado kaklo ir juosmens storį. Bijodamas, kad jos neapsiriktų, aš patiesiau žemėje senus savo marškinius patikrinti: išmatavus pasirodė, kad pirmas apskaičiavimas buvo visai teisingas.

Viršutinius drabužius siuvo trys šimtai vyrų, tik matavo jie kitaip. Aš atsiklaupiau, o jie atrėmė į mano kaklą kopėčias, vie-

nas atlipo ligi apikaklės, paleido žemyn prie siūlo pririštą švino rutulėlį ir taip gavo surduto ilgį. Rankas ir krūtinę pats išsimatavau. Drabužiai buvo siuvami pas mane, nes didžiausiuose liliputų namuose jie negalėjo išsitekti. Pabaigtas surdutas buvo panašus į tuos patiesalus, kuriuos siuva anglų moterys iš nedidelių visokių kąsnelių, tik jis buvo vienos spalvos.

Valgyti man taisė trys šimtai virėjų. Jie gyveno su savo šeimynomis netoli mano namų pastatytose jaukiose trobelėse. Kiekvienas virėjas turėdavo pristatyti du valgius, dvidešimt tarnų

užsikeldavau ranka ant stalo, koks šimtas jų stovėdavo ar tai su mėsa, ar tai su statinėmis vyno ir likerio žemėje. Valgius tarnai užnešdavo ant stalo kopėčiomis, o gėrimus gražiai užtraukdavo virvėmis aukštyn, kaip mes traukiam Europoje iš šulinio vandenį. Kiekvienas jų mėsos valgis man tebuvo geras kąsnis, o kiekviena vyno statinė — pusėtinas gurkšnis. Liliputų aviena už mūsiškę menkesnė, bet jautiena yra puiki. Kartą pasitaikė man toks didelis jautienos gabalas, jog užteko trims kąsniams. Mano tarnai labai stebėjosi, matydami mane kramtant mėsą su kaulais, kaip mes kartais triuškinam žvirblio sparnelį. Žąsis ir kalakutus vienu maktu nurydavau, ir turiu pasakyti, kad jos kur kas už mūsiškes skanesnės. Jų mažų paukščių galėdavau savo peilio viršūne išsyk nuo dvidešimt ligi trisdešimt pasmeigti.

Girdėdamas apie mano tokį gyvenimą, imperatorius panorėjo, kaip jis sakėsi, padaryti sau malonumą — su imperatoriene, vaikais ir palydovais papietauti kartu su manimi. Kai svečiai atvyko, aš susodinau juos visus priešais save ant stalo iškilmių krėsluose, o aplink sustojo sargyba. Čia buvo ir vyriausias iždininkas Flimnapas su balta lazda rankoje, savo valdžios ženklu. Aš pastebėjau, kad jis žiūrėjo į mane skersai, bet aš dėjausi to nematantis, ir, norėdamas nustebinti savo svečius, valgiau tą kartą daugiau kaip paprastai. Kiek pagalvojęs supratau, kad tas jo didybės apsilankymas davė Flimnapui progos man įgelti. Šis ministras visados buvo mano slaptas priešas, nors akyse jis man rodėsi geras. Jis paaiškino imperatoriui, jog jo ižde labai striuka su pinigais sakydamas, kas jis dėl tos priežasties buvęs priverstas padaryti paskolą, kad banko bilietų vertė nukritusi devyniais procentais, kad mano laikymas atsėjęs jo didybei daugiau kaip pusantro milijono sprugų (didžiausias jų auksinis pinigas — kaip smėlio grūdelis) ir kad imperatorius išmintingiausiai padarytų, jei, pasitaikius pirmai progai, mane iš savo viešpatystės išsiųstų.

VII ATSKAIDA

Esu kaltinamas krašto išdavimu.— Aš pabėgu į Blefuską.— Ten randu prieglaudą.

Prieš pradėdamas pasakoti apie savo išvykimą iš liliputų viešpatystės, norėčiau paminėti skaitytojui apie pinkles, kurios slaptai man buvo daromos per paskutinius du mėnesius.

Dėl tam tikros savo padėties ligi šiol aš negalėjau arti pažinti rūmų gyvenimo. Nors aš buvau daug skaitęs ir girdėjęs apie jų

4. Užsak. Nr. 5019.

valdovų ir ministrų gyvenimą, tačiau niekad nesitikėjau patirti tokių baisių dalykų šioj tolimoj šaly, kurios valdymas iš pažiūros taip skyrėsi nuo Europos kraštų.

Kai aš rengiausi aplankyti blefuskų imperatorių, slaptai atvyko pas mane įtakingas rūmų žmogus. Kartą jis buvo patekęs į didelę imperatoriaus nemalonę, ir aš jam padėjau. Jis pas mane atvyko naktį su neštuvais, norėjo su manim pasikalbėti, tik nesisakė vardo. Nešėjus jis atleido. Garbingą svečią su visais neštuvais įsidėjau į savo surduto kišenę. Liepęs savo tarnui uždaryti duris ir nieko neleisti, aš pasistačiau neštuvus ant stalo ir pats atsisėdau priešais. Pasisveikinęs pastebėjau jo veide neramumą ir paklausiau, kas jam yra. Jis prašė kantriai jo išklausyti, sakydamas atėjęs pakalbėti apie dalyką, liečiantį mano garbę ir gyvybę. Jo kalba, kurią aš tuojau užrašiau, kai jis išėjo, buvo tokia:

„Prašom žinoti", sakė jis, „kad neseniai dėl jūsų buvo sušauktas slaptas tarybos susirinkimas pas imperatorių, ir jau dvi dienos, kaip padarytas tam tikras nutarimas.

Jūs gerai žinote, kad admirolas Skairišas Bolgolamas buvo pikčiausias jūsų priešas beveik nuo pirmos dienos, kaip čia atvykote. Kokios priežastys padarė jį jūsų priešu, pasakyti negaliu, tik žinau, kad jo neapykanta ypač padidėjo po jūsų laimėjimų blefuskų kare, kuris užtemdė jo garbę. Šis lordas su finansų ministru Flimnapu, generolu Limtoku, šambelionu Lalkonu ir kancleriu Balmafu surašė jums kaltinamą aktą už krašto išdavimą ir kitus sunkius nusižengimus."

Tie žodžiai mane taip įžeidė, jog aš norėjau pertraukti kalbėtoją, nes jaučiausi nekaltas ir daug nuopelnų jiems padaręs. Bet jis prašė manęs tylėti ir varė savo kalbą toliau taip:

„Norėdamas atsidėkoti už gerą darbą, kurį man jūs andai padarėt, aš smulkiai susipažinau su visa ta byla ir nuėmęs atnešiau kaltinamo akto kopiją, nors, jei kas sužinotų, už tai galėčiau netekti galvos."

Ir jis išsiėmęs man perskaitė kaltinamąjį aktą prieš Kvinbą Flestriną (Kalną-Žmogų), vadinas, prieš mane. Visi kaltinimai buvo pramanyti ir be jokio pagrindo, apie ką galima spręsti iš vieno kito jo straipsnio.

STRAIPSNIS II

Kad minėtas Kvinbas Flestrinas, atgabenęs blefuskų imperatoriaus laivyną į liliputų uostą ir gavęs jo didybės paliepimą suimti aukščiau sakytos blefuskų imperijos visus likusius laivus, idant

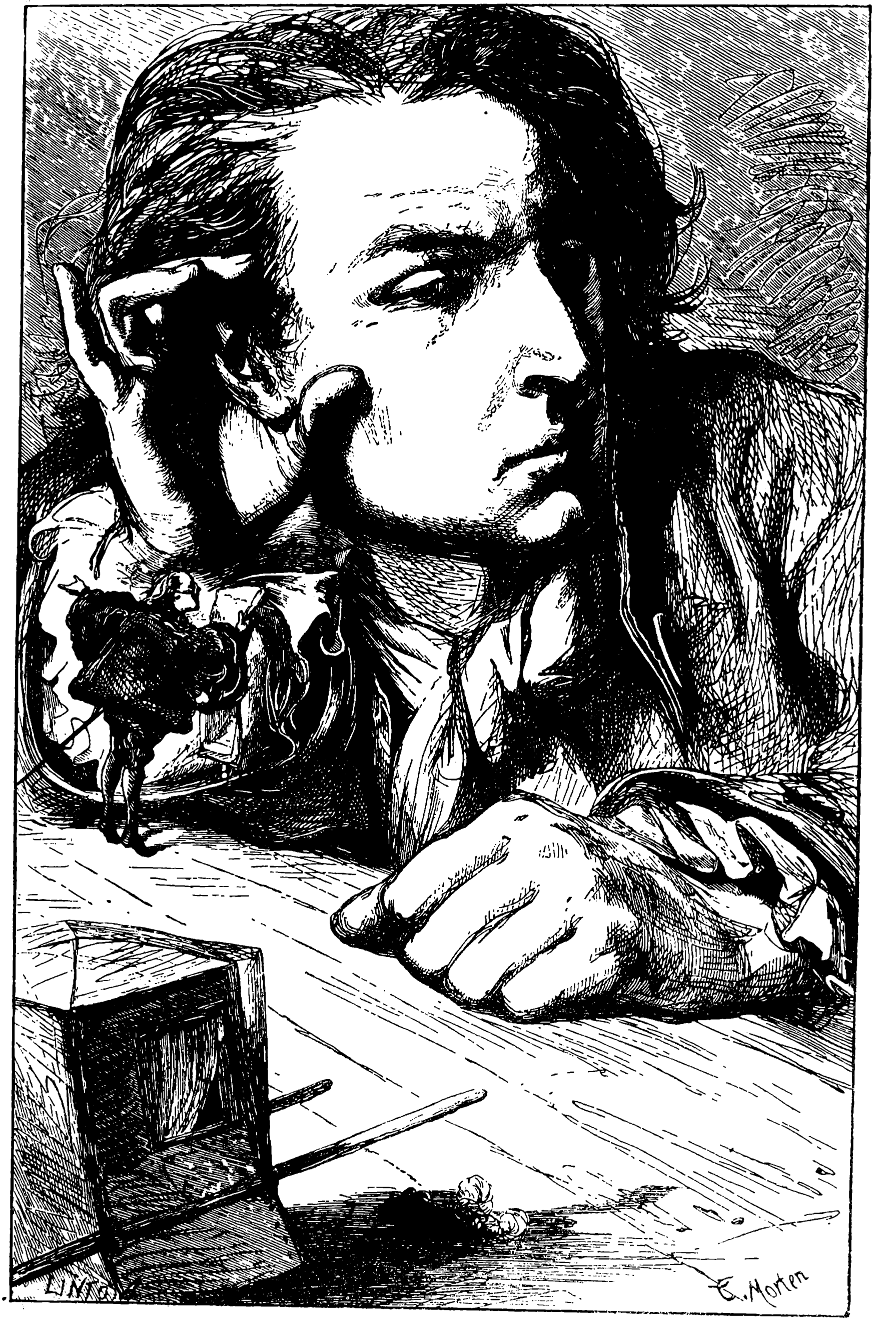

T. Morten

ta imperija būtų paversta į mūsų provinciją, valdomą vicekaraliaus, ir būtų išnaikinti ne tik drūtgalio partijos pabėgėliai, bet ir visi tie, kurie neišsižadėtų tos erezijos, tas Flestrinas, kaip didžiausias išdavikas, įteikė mūsų maloningiausiam ir šviesiausiam valdovui prašymą atleisti jį nuo aukščiau minėtos jo didybės valios pildymo, teisindamasis nenoru vartoti prievartą sąžinės dalykuose ir atimti laisvę nekaltai tautai.

STRAIPSNIS III

Kad jis, minėtas Flestrinas, atvykusius blefuskų imperatoriaus pasiuntinius prašyti taikos iš jo didybės visaip rėmė, drąsino ir kurstė, nors žinojo, kad jų valdovas buvo aiškus jo didybės priešas ir su juo kariavo.

STRAIPSNIS IV

Kad tas minėtas Flestrinas, tegavęs iš jo didybės leidimą žodžiu, ruošiasi keliauti pas blefuskus, manydamas padėti jų valdovui, kuris prieš kiek laiko kariavo su jo didybe.

Yra ir daugiau straipsnių, bet tie, kuriuos jums perskaičiau, bus svarbiausi.

Aš turiu čia pridėti, kad ginčuose dėl šių kaltinimų jo didybė parodė daug teisingumo ir, atsižvelgdamas į jūsų nuopelnus, padarytus kraštui, stengėsi kaltę sumažinti. Finansų ministras ir admirolas reikalavo jums baisios ir negarbingos mirties: naktį padegti jūsų namus, kuriuos generolas turėjo apstoti su dvidešimt tūkstančių kareivių, apginkluotų užnuodytomis strėlėmis, ir šaudyti į veidą ir rankas. Jūsų tarnams jie manė duoti slaptą įsakymą: sulaistyti jūsų marškinius nuodais, kurie jums po baisiausių kančių padarytų galą. Generolas tam irgi pritarė, todėl netrukus daugumas balsų buvo prieš jus, bet jo didybė, kuris visaip stengėsi gelbėti jūsų gyvybę, į savo pusę patraukė šambelioną.

Paskui imperatorius liepė vyriausiam sekretoriui, jūsų bičiuliui Reldreseliui, savo nuomonę šioj byloj išreikšti. Ir jis tikrai pasirodė vertas pagarbos, kurią jūs jam visados rodėt. Jis pripažino, kad jūsų nusikaltimas yra didelis, bet vis dėlto dar gali būti vietos ir pasigailėjimui, didžiausiai karalių dorybei, kuria jo didybė teisingai yra išgarsėjęs. Jis pasakė, kad jo bičiulystė su jumis esanti visiems žinoma, todėl aukštoji taryba galėtų palaikyti jo nuomonę šališka, bet kadangi jo didybė norėjęs išgirsti jo nuomonę, tai ją atvirai ir išdėstysiantis. Jei imperatorius, atsi-

žvelgdamas į jūsų nuopelnus ir norėdamas parodyti savo malonę, jūsų gyvybę išgelbėtų ir tik akis išlupti lieptų, tai jis manantis, kad padaryta būtų teisingai; kad visas pasaulis būtų nustebintas tiek valdovo gailestingumu, tiek jo patarėjų išmintingumu; kad akių netekimas jūsų stiprumo nesumažintų — o naudos imperatoriui būtų dar daugiau: būdamas aklas neregėtum pavojų, todėl būtum nepalyginti narsesnis; kad baimė netekti akių buvus didžiausia kliūtis priešų laivyną suimti; jums, girdi, užtektų į viską žiūrėti ministrų akimis, nes ir didžiausi valdovai tenkinasi tuo.

Bet tie žodžiai sukėlė didžiausią visų tarybos narių pasipriešinimą. Admirolas Bolgolamas, negalėdamas sulaikyti piktumo,

pašoko iš vietos ir įnirtęs ėmė kalbėti, kaip sekretorius drįstantis stoti už išdaviko gyvybę; valstybės atžvilgiu jūsų nuopelnai tik didinantys nusikaltimą; tas stiprumas, kuris leido jums suimti priešo laivyną, po pirmo supykimo galintis jį grąžinti į tą pačią vietą; jis turintis tvirtą pamatą manyti, kad jūs širdy esat drūtgalio partijos šalininkas, o kadangi kiekviena išdavystė, prieš išeidama į viešumą, prasideda iš širdies, todėl jis reikalaujantis jus, kaip išdaviką, nieko nelaukiant nužudyti.

Finansų ministras buvo tos pačios nuomonės. Jis parodė, kokioje padėtyje atsidūręs jo didybės iždas, darydamas už jūsų laikymą didžiausias išlaidas, kurios netrukus būsiančios visai nebepakeliamos; sekretoriaus sumanymas jus apakinti jokios naudos neduosiantis, tik dar padidinsiantis išlaidas, nes esą žinoma, kad kai kurie sparnuočiai po apakinimo dar daugiau maisto imantys ir tunkantys daug smarkiau; jo didybė ir taryba nė kiek dėl jūsų kaltės neabejojantys, ir to visai užtenką, kad jūs būtumėt nužudyti be įprasto platesnio tardymo, kurio reikalauja įstatymas.

Bet imperatorius, būdamas priešingas mirties bausmei, teikėsi maloniai pastebėti, kad jei tarybai apakinimas rodytųsi per maža bausmė, tai prie tos galima būtų pridėti dar kitą. Tada sekretorius, jūsų bičiulis, dar kartą paprašęs leidimo atsakyti finansų ministrui, pasakė, kad jo ekscelencija, kurio vieno žinioje esantis imperatoriaus iždas, iš tos bėdos galėtų lengvai išeiti, nuolat mažindamas jums maistą, ir tokiu būdu, dėl stokos maisto, jūs imtumėt liesėti, silpti, nebetektumėt apetito ir po kelių mėnesių gautumėt mirtį; nuo tokios mirties jūsų lavono puvimas būtų ne tiek pavojingas, nes jūsų kūnas pusiau sumažėtų, ir tada, tuojau po mirties, penki ar šeši tūkstančiai jo didybės valdinių atpjautų nuo kaulų mėsą, nedideliais gabalais ją išvežiotų ir tolimiausiuose šalies užkampiuose pakastų, kad tuo būdu apsisaugotų nuo ligų, o skeletas liktų kaip nuostabus ateinančioms kartoms paminklas.

Tokiu būdu jūsų bičiuliui sekretoriui pavyko įtikinti visus nusileisti. Sumanymą numarinti jus badu buvo nutarta laikyti didžiausioj paslapty. Nutarimas jus apakinti buvo įrašytas į knygas, ir tam niekas nesipriešino, išskyrus admirolą Bolgolamą, kuris, karalienės kurstomas, reikalavo jus nužudyti.

Už trijų dienų sekretorius gaus įsakymą ateiti ir perskaityti jums kaltinamojo akto straipsnius; kartu jis praneš, kokia padaryta jo didybės ir tarybos malonė nuteisus jums atimti tiktai akis. Jo didybė nė kiek neabejoja, kad jūs su nuolankumu ir dėkingumu tai bausmei pasiduosit; dvidešimt jo didybės chirurgų bus nusiųsta prižiūrėti operacijos, kuri bus padaryta aštriomis strėlė-

mis, paleistomis į akių lėles jums gulint žemėje. Aš pavedu jums pačiam pasirinkti geriausią būdą.

Vengdamas įtarimo, aš turiu tuojau taip pat slapta, kaip atėjau, išeiti."

Jo ekscelencija pasišalino, ir aš palikau vienui vienas nemaža susijaudinęs.

Čia yra toks paprotys, įvestas, kaip man teko sužinoti, šio valdovo ir jo ministrų. Kada, tenkindamas monarcho kerštą ar

jo favorito pyktį, teismas per žiauriai ką nubaudžia, imperatorius tuo metu viešpatystės tarybos visuotiniame susirinkime sako iškilmingą kalbą, keldamas savo didelį gerumą ir gailestingumą, kaip visam pasauliui žinomas jo dorybes. Todėl ir kalba apie mane tuojau buvo paskelbta visoj imperijoj ir labai įgąsdino žmones, nes visi žinojo, kad juo daugiau aukštinama valdovo malonė, juo bausmė žiauresnė ir auka nekaltesnė.

Iš karto buvau manęs priešintis. Gerai žinojau, kad, jei aš nenorėsiu, visos imperijos jėgos neatims iš manęs laisvės: juk su keletu akmenų galėjau jų visą sostinę paversti į griuvėsius. Bet prisiminęs savo priesaiką imperatoriui, jo padarytas malones ir suteiktą man aukštą „nardako" titulą, aš su pasibjaurėjimu šį sumanymą atmečiau. Iš kitos pusės, dar nepažinau gerai rūmų papročių ir negalėjau savęs įtikinti, kad tas neteisingas imperatoriaus pasielgimas mane nuo visų prižadų atleistų.

Pagaliau aš nusprendžiau gelbėtis kitaip. Turėdamas jo didybės leidimą aplankyti blefuskų imperatorių, aš nutariau dabar juo pasinaudoti ir, nebelaukdamas trijų dienų, parašiau savo bičiuliui sekretoriui slaptai laišką, kad dar tą patį rytą vykstu į Blefuską. Nelaukdamas atsakymo, nuėjau į tą salos pusę, kur stovėjo laivynas. Paėmęs didelį karo laivą, pririšau prie pirmagalio virvę ir pakėliau inkarą. Nusivilkau drapanas ir apklotą, atsineštą po pažasčia, sudėjau į laivą. Traukdamas laivą paskui save, daiktais brisdamas, daiktais plaukdamas, prisikasiau ligi Blefuskos uosto, kur susirinkę žmonės jau seniai manęs laukė. Man buvo duoti du vadovai, turėję mane nuvesti į Blefuskos sostinę. Juos nešiau rankoje. Kai man ligi miesto jau galėjo būti tik du šimtai jardų, aš jų paprašiau pranešti viešpatystės sekretoriui apie mano atvykimą ir pasakyti, kad aš lauksiu jo didybės paliepimo. Maždaug po valandos gavau žinią, kad jo didybė su savo šeima ir aukštaisiais valdininkais išvykęs pasitikti manęs. Aš paėjėjau dar šimtą jardų. Karalius su palydovais nusėdo nuo arklių, karalienė su poniomis išlipo iš karietų, ir aš nepastebėjau, kad jie manęs nors kiek bijotųsi. Paskui, atsigulęs žemėje, pabučiavau karaliui ir karalienei ranką. Aš pasakiau jo didybei, kad atvykau pildydamas savo prižadą, gavęs savo viešpaties leidimą, kad pamatyčiau tokį galingą monarchą ir jam kuo galėdamas padėčiau, jei tai neprieštarautų ištikimybei mano valdovui, apie kurio nemalonę nei puse lūpų neprasitariau.

Nevarginsiu skaitytojo smulkiai pasakodamas, kaip mane priėmė rūmuose, įrengtuose visai atsakančiai tokiam aukštam valdovui, tiek tepridėsiu, kad, neturėdamas nei namų, nei lovos, jaučiau šiokį tokį nepatogumą, nes reikėjo miegoti ant žemės, įsisukus į savo apklotą.

VIII ATSKAIDA

Man pasitaiko proga palikti Blefuską ir laimingai grįžti į savo tėvynę.

Po trijų dienų, norėdamas apžiūrėti kraštą, išėjau pasivaikščioti į salos žiemryčių pusę ir pastebėjau ne per toli nuo kranto kažkokį daiktą, panašų į apverstą laivę. Nusiaviau kojas ir, pabridęs apie porą šimtų jardų, pamačiau, kad tas daiktas, nešamas jūros potvynio, plaukia į krantą. Dabar visai įsitikinau, kad čia buvo tikrai laivė, iš kažkur audros atvaryta. Nieko nelaukdamas sugrįžau į miestą ir paprašiau jo didybės paskolinti man dvidešimt savo didžiausių laivų, likusių nuo laivyno žuvimo, su trim tūkstančiais matrosų, vedamų viceadmirolo. Tie laivai nuplaukė aplinkiniu keliu, o aš nudrožiau tiesiai į tą pačią vietą, iš kur buvau pastebėjęs laivę. Man rodėsi, kad vilnys ją nešė vis artyn. Matrosai buvo pasiėmę nemaža virvių, mano susuktų dėl stiprumo po kelias. Kai laivai atplaukė, aš nusirengiau, iš pradžių šimtą jardų bridau, o toliau gavau plaukti, kol ją priplaukiau. Matrosai išmetė man virvę, kurios vieną galą pririšau prie laivės pirmagalio, o kitą — prie karo laivo. Nuplaukęs už laivės, aš pradėjau iš užpakalio ją su viena ranka stumti; potvynis man padėjo, ir aš netrukus atsivariau laivę į tokią vietą, kur galėjau siekti kojomis žemę; vanduo man buvo lig smakro. Pailsėjęs dvi tris minutes, aš vėl ėmiau stumti laivę, ir po kiek laiko ją prisivariau prie to daikto, kur jūra buvo man iki pažastų. Tokiu būdu sunkiausias darbas buvo atliktas. Dabar paėmiau daugiau virvių, vienus galus pririšau prie laivės, o kitus — prie devynių laivų, kurie mane lydėjo. Mano ir vėjo varoma iš užpakalio, matrosų traukiama iš priekio, laivė greitai prisiartino prie kranto per keturiasdešimt jardų. Sulaukęs atoslūgio, aš priėjau prie laivės sausai. Paėmęs du tūkstančius žmonių su virvėmis ir trauktuvais, atverčiau laivę ir radau, kad ji visai nedaug pagadinta.

Nenorėdamas įkyrėti skaitytojui, nepasakosiu apie sunkumus, kuriuos reikėjo nugalėti. Per dešimt dienų vargais negalais pasidirbau irklus ir atgabenau laivę į Blefuskos uostą, kur susirinko didžiausios minios žmonių, nustebintų neregėto laivo pasirodymu. Aš pasakiau imperatoriui, čia pati laimė bus atsiuntusi man laivę, kad galėčiau grįžti į savo tėvynę. Ir paprašiau jo didybės duoti man medžiagos laivei įrengti ir iš čia iškeliauti. Imperatorius iš pradžios mėgino mane prikalbėti pasilikti, bet paskui sutiko išpildyti mano prašymą.

Mane stebino, kad per visą laiką nieko neteko girdėti, ar liliputų imperatorius siuntė kokią žinią dėl mano atvykimo į Blefuską. Tačiau vėliau man buvo pranešta, kad jo didybė manydamas, jog aš nieko apie jo sprendimą nežinau, laikęs paprastu pažado pildymu mano Blefuskos kelionę, kuriai sutikimą pats buvo davęs ir apie kurią žinojo visi rūmų žmonės; todėl dabar tikėjosi, kad už kelių dienų, atlikęs visas apsilankymo ceremonijas, aš vėl grįšiu. Bet ilgai nesulaukdamas manęs sugrįžtant, jis labai susirūpino. Pasitaręs su iždininku ir jo bičiuliais, nusiuntė pas mane aukštą valdininką su kaltinamojo akto kopija. Tas pasiuntinys turėjęs Blefuskos imperatoriui paaiškinti, kad aš pabėgęs nuo teisingos bausmės ir, jei negrįžčiau per dvi valandas, tai iš manęs atimtų „nardako" titulą ir paskelbtų krašto išdaviku. Pasiuntinys pridėjęs, kad jo viešpats, norėdamas palaikyti taiką ir santarvę tarp dviejų imperijų, turintis viltį, kad Blefuskos valdovas duosiantis įsakymą mane surištą parsiųsti į Liliputą, kur būčiau nubaustas kaip išdavikas.

Blefuskos imperatorius, pagalvojęs tris dienas, nusiuntęs labai mandagų atsakymą su atsiprašymais. Jis teisinęsis, jog liliputų valdovas gerai suprantantis, kad manęs surišto negalima nusiųsti; nors aš jo laivyną ir sunaikinęs, bet jis esantis man dėkingas už daug nuopelnų, padarytų taikos vykdymo metu; kad dabar atėjęs laikas jiem abiem manęs atsikratyti, nes aš radęs pakrašty nuostabią laivę, kurioj per jūrą galėsiantis plaukti, ir kad jis davęs leidimą man pačiam laivę pasitaisyti; todėl jis manantis, kad už kelių savaičių nuo abiejų imperijų nukrisianti sunki našta.

Su tuo atsakymu pasiuntinys grįžo į Liliputą. Blefuskos valdovas man apsakė visą atsitikimą ir žadėjo, su sąlyga šventai laikyti paslaptį, savo maloningą globą, jei sutikčiau jam tarnauti. Man rodėsi, kad imperatorius kalba nuo širdies, bet nusprendžiau, kiek galima, daugiau nebepasitikėti karalių ir jų ministrų pažadais. Todėl aš gražiai jam padėkojau už gerus norus ir žemai paprašiau mane atleisti. Aš dar pridūriau: „Nors nežinau, ar man tas laivas atneš laimę ar nelaimę, tačiau esu pasiryžęs geriau savo likimą pavesti vandenynui, negu būti nesutarimų priežastim tarp dviejų tokių galingų valdovų." Imperatorius ir daugumas jo ministrų buvo patenkinti mano nusprendimu.

Aš ilgai negaišau ir išvykau greičiau, negu buvau manęs. Susiruošti į kelionę man padėjo ir valdovo rūmų žmonės, kurie troško, kad aš greičiausiai iš čia išsikraustyčiau. Penki šimtai darbininkų, mano nurodymu, pasiuvo dvi bures iš trylikos rietimų storiausios drobės. Aš pats nusivijau virves, susukdamas po dešimt, dvidešimt ir net trisdešimt storiausių ir stipriausių jų virvių. Inkarą pasidariau iš didelio akmens, kurį netikėtai radau

ant kranto. Laivei tepti ir kitiems reikalams gavau taukų, sulydytų nuo trijų šimtų karvių. Nemaža turėjau darbo, kol nukirtau keletą didžiausių medžių ir pasidariau irklus bei stiebus; tame darbe man padėjo jo didybės laivų statytojai, kurie mano nutašytus irklus ir stiebus gražiai nulygino ir nudailino.

Maždaug po mėnesio, kai jau viskas buvo suruošta, aš nusiunčiau jo didybei prašymą leisti atsisveikinti. Imperatorius su visa šeimyna išėjo iš rūmų; aš gulte atsiguliau, kad galėčiau pabučiuoti jo ranką, kurią jis maloniai man ištiesė; taip pat padavė savo rankas imperatorienė ir visi vaikai. Jo didybė padovanojo man penkiasdešimt maišelių po du šimtus „sprugų" kiekviename ir savo portretą visu ūgiu, kurį įsikišau į pirštinę, kad nesumaigyčiau. Tų atsisveikinimo ceremonijų buvo labai daug, bet aš nenoriu apie jas pasakoti, bijodamas skaitytojui per daug įkyrėti.

Aš įsidėjau į kelionę šimtą keptų jaučių, tris šimtus avių, užtektinai duonos bei vandens ir tiek kitų valgomų daiktų, kiek galėjo priruošti keturi šimtai virėjų. Be to, aš pasiėmiau šešias karves su dviem jaučiais ir tiek pat avių su avinais, norėdamas juos parsivežti į savo kraštą veislei. Tiem gyvuliams šerti aš turėjau laivėj glėbį šieno ir maišelį grūdų. Aš buvau manęs išsivežti tuziną vietos gyventojų, bet imperatorius niekaip nesutiko. Nesitenkindamas tuo, kad iškratė gerai visas kišenes, jo didybė reikalavo garbės žodžio neimti nei vieno jo valdinio, nors tas pats sutiktų keliauti drauge su manimi arba net to prašytų.

Susiruošęs į kelionę, 1701 metais rugsėjo 24 dieną ryto šeštą valandą pakėliau bures. Nuplaukęs ketvertą mylių į šiaurę, vakaro šeštą valandą pastebėjau žiemvakariuose nedidelę salą. Pasukau į tą pusę ir netrukus įmečiau inkarą prie krašto. Sala, matyti, buvo negyvenama. Išlipęs ant kranto pasistiprinau, atsiguliau ir užmigau. Miegojau turbūt šešetą valandų, nes pabudau už dviejų valandų prieš saulės tekėjimą. Naktis buvo giedra. Papusryčiavęs pakėliau inkarą ir ėmiau plaukti ta pačia kryptimi kaip vakar; kelią man rodė mano kišeninis kompasas. Aš norėjau pasiekti vieną iš salų, esančių, mano nuomone, į žiemryčius nuo Van-Diemeno žemės. Tą dieną aš nieko neradau; bet kitą dieną apie trečią valandą popiet, kada aš buvau, mano apskaitymu, nusiyręs dvidešimt keturias mylias nuo Blefuskos, pamačiau burę, plaukiančią į pietryčius. Mane vėjas nešė tiesiai į rytus. Aš daviau ženklą, bet manęs nepastebėjo. Tačiau netrukus vėjas aprimo, ir galima buvo pavyti laivą. Aš pakėliau visas bures, ir per pusę valandos laivas davė man ženklą, o paskui iššovė iš patrankos. Sunku apsakyti mano džiaugsmą, kurį padarė man viltis, kad vėl išvysiu savo brangią tėvynę ir širdžiai artimus žmones. Laivas ėmė lėčiau plaukti, ir aš prisiyriau prie jo rug-

sėjo 26 dieną vakaro šeštą valandą. Kai pamačiau anglų vėliavą, širdis ko neiššoko iš krūtinės. Susidėjęs karves ir avis į kišenes ir pasiėmęs savo maistą, aš įlipau į anglų prekybos laivą, grįžtantį iš Japonijos. Jo kapitonas Džonas Bidelis iš Deptfordo, buvo neapsakytai malonus žmogus ir puikus jūrininkas. Tarp laivo keleivių radau vieną seną savo draugą, Piterį Viljamsą, kuris iš geriausios pusės mane kapitonui rekomendavo. Laivo vadas maloniai mane priėmė ir ėmė klausinėti, kur aš buvau ir kur keliauju. Kai aš jam trumpai tai papasakojau, jis palaikė mane bepročiu, manydamas kad mano patirtos nelaimės bus mane išvariusios iš galvos. Bet pamatęs mano karves ir avis, jis baisiai stebėjosi ir daugiau neabejojo dėl mano žodžių teisingumo. Paskui aš jam parodžiau auksą, gautą nuo Blefuskos imperatoriaus, jo paties portretą ir daug kitų to krašto retenybių. Aš jam atidaviau du maišelius su dviem šimtais „sprugų" kiekviename ir pažadėjau parvykus į Angliją, dovanoti dar senę karvę ir avį.

Nenoriu varginti skaitytojo plačiai pasakodamas apie savo tą kelionę, pasibaigusią labai laimingai. Mes atvykom į Daunsą 1702 metais balandžio 13 dieną. Kely turėjau tik vieną nemalonų atsitikimą: laivo žvynės nunešė man vieną avelę, kurios nugraužtus kaulus paskiau radau plyšy. Visus kitus gyvulius laimingai atgabenau ant kranto ir Grinviče paleidau ant pievelės, kur žaidžia kamuoliais; nors nesitikėjau, bet smulki minkšta žolelė labai jiems patiko.

Aš išbuvau su pačia ir vaikais tik du mėnesius: nepasotinamas troškimas matyti svetimus kraštus nedavė man ilgiau būti namie. Aš palikau pačiai pusantro tūkstančio svarų ir išnuomojau Redrife gražų butą gyventi. Likusį savo turtą, iš dalies pinigais, iš dalies prekėmis, pasiėmiau su savimi, tikėdamasis jį padidinti. Mano vyresnis dėdė Džonas mirdamas paliko netoli nuo Epingo vienkiemį, kuris man davė kasmet apie trisdešimt svarų pelno; tiek pat pelno davė ir ilgam laikui išnuomotas „Juodojo Jaučio" viešbutis Feter-Lane, todėl aš nė kiek nebijojau, kad mano šeima turėtų rūpintis parapija. Mano sūnus Džonas, pramintas dėdės vardu, buvo gabus vaikas ir mokėsi gimnazijoj. Mano duktė Beti, jau ištekėjusi ir sulaukusi vaikų, mokėjo siūti. Pasakiau sudieu pačiai, sūnui ir dukteriai, atsisveikinant neapsiėjo be ašarų iš abiejų pusių, ir sėdau į trijų šimtų tonų prekybos laivą, turėjusį vardą „Advenčeris" („Drąsuolis"); jis plaukė į Suratą, jo kapitonas buvo Džonas Nikolas iš Liverpulio. Bet tos kelionės aprašymas sudarys antrą mano veikalo dalį.

Antroji dalis

Kelionė į Brobdinjagą

I ATSKAIDA

Didelė audra.— Vandens ieškojimas.— Aš išlipau apžiūrėti krašto.— Vietos gyventojas mane pagauna ir nuneša į vieno laukininko namus.— Neregėti žmonės.

Gamtos ir likimo man buvo duotas vargingas ir neramus gyvenimas. Praslinkus dviem mėnesiam po sugrįžimo, aš vėl iškeliavau iš tėvynės. Sėdau į laivą „Advenčeris", kurio kapitonu, kaip anksčiau sakyta, buvo Džonas Nikolas iš Kornvalio provincijos ir kuris plaukė į Suratą (į Ost-Indiją). Patogų vėją turėjome iki Gerosios Vilties iškyšulio. Čia mes sustojome prie kranto vandens pasiimti. Pastebėję sunkiantis į laivą vandenį, iškrovėme savo turtą ir čia žiemojome, nes kapitonas buvo apsirgęs drugiu. Ant Gerosios Vilties kranto mes išbuvome iki kovo mėnesio. Tada pakėlėm bures ir laimingai plaukėm ligi Madagaskaro sąsiaurio. Kada mes nuo šios salos gerokai paplaukėm į žiemius ir atsidūrėm ties penktu pietų platumos laipsniu, kur vėjas visados nuo gruodžio iki gegužės mėnesio pučia į žiemvakarius, balandžio 19 dieną jis buvo smarkesnis ir pūtė labiau iš vakarų, kaip paprastai. Tokiu oru mes plaukėme dvidešimt dienų ir atsidūrėme į rytus nuo Molukų salų, maždaug per tris laipsnius šiaurės linkui nuo ekvatoriaus, kaip paskaičiavo kapitonas gegužės 2 dieną, kada vėjas buvo aprimęs. Vėjui nutilus aš labai džiaugiausi, tačiau kapitonas, gerai pažindamas šią jūrą iš dažnų kelionių, liepė pasirengti sutikti audrą, kuri kitą dieną tikrai vėl pakilo, kada ėmė pūsti pietų vėjas, vadinamas musonu.

Vis didėjant audrai, mes nuėmėm bures ir apžiūrėjome, ar tvirtai laikosi patrankos. Vėjas guldė laivą šonu, todėl nutarėm plaukti į tą pusę, kur nešė bangos. Vairui sunku buvo kovoti su griūvančiais vandens kalnais. Nors pasiutusi audra mėtė laivą į visas puses kaip skiedrą, tačiau jis išliko sveikas. Kai audra nutilo, vėl užtraukėme visas bures ir plaukėme į žiemryčius; vėjas pūtė iš užpakalio.

Audra mus nubloškė, mano paskaičiavimu, beveik penkis šimtus mylių į rytus, ir net seniausias jūrininkas negalėjo pasakyti, kurioje pasaulio vietoje mes buvome. Maisto dar turėjom, laivas buvo tvirtas, žmonės sveiki, tik nerimom, kad baigėsi geriamas

vanduo. Sakėme, kad bus geriau plaukti toliau ta pačia kryptimi, nekaip sukti labiau į žiemius, nes tada mus neneštų į Didžiosios Tartarijos žiemvakarių pusę, vadinas, į užšalusią jūrą.

1703 m. birželio mėn. 16 d. matrosas pastebėjo nuo laivo stiebo žemę, o 17 d. jau aiškiai matėme salą ar žemyną. Pietų pusėj buvo mažas žemės iškyšulys, turėjęs įlankėlę, bet ta pasirodė per sekli mūsų daugiau kaip šimto tonų laivui. Todėl inkarą nuleidom per kokią mylią nuo iškyšulio, ir mūsų kapitonas nusiuntė laivėj apie dvylika ginkluotų vyrų su indais pasisemti

5. Užsak. Nr. 5019.

vandens, jei toj saloj rastų. Ir aš išsiprašiau leisti mane drauge, norėdamas pamatyti naują kraštą ir paieškoti ko įdomaus. Išlipę ant kranto neradom nei upių, nei šaltinių, nei žmogaus gyvenimo pėdsakų. Draugai traukė pakraščiu, dairydamies vandens, o aš pasukau į kitą pusę ir per mylią nuo jų atsilikau. Ten buvo tik nederlingas ir akmenuotas kraštas, todėl greit man nusibodo jį tyrinėti ir grįžau į iškyšulį. Kai prisiartinau prie jūros, pamačiau savo draugus jau laivėj ir iriantis taip greitai į laivo pusę, jog rodėsi, kad jie bėga nuo didžiausio pavojaus. Aš norėjau juos šaukti, bet čia išvydau vejantis laivę baisų milžiną, kuriam jūra tebuvo lig kelių. Mano draugai plaukė per pusantros mylios nuo jo; iš kitos pusės, jūros dugnas ten buvo pilnas aštrių uolų, todėl baisuolis negalėjo pavyti mūsų laivės. O aš, bijodamas ilgiau pasilikti toj vietoj, ėmiau bėgti atgal tuo pačiu keliu, kuriuo ėjau pirmiau. Po to užlipau ant stataus kalnelio, nuo kurio buvo matyti nemažas to krašto plotas. Jis buvo visas dirbamas. Pirmiausia mane nustebino nepaprastai didelė žolė, kuri, matyti, buvo skiriama šienui ir galėjo siekti lig dvidešimt pėdų aukštumo.

Tada patekau į kelią, kurį palaikiau vieškeliu, tačiau gyventojams jis buvo tik paprastas takas per miežių lauką. Eidamas iš abiejų pusių nieko negalėjau matyti, nes pjūtis buvo arti ir javai turėjo apie keturiasdešimt pėdų aukštumo.

Per valandą priėjau lauko galą; laukas buvo aptvertas šimto dvidešimt pėdų aukštumo tvora, ir medžiai augo tokie dideli, jog jų aukščio visai nemokėčiau pasakyti. Į kitą lauką ėjo laiptai, jie turėjo keturias pakopas, o prieš viršutinę pakopą, tartum slenkstis, buvo padėtas didelis akmuo. Lipti tais laiptais negalėjau, nes jų pakopos turėjo po keturias pėdas aukštumo, o akmuo — mažiausiai dvidešimt pėdų. Dėl to ėmiau ieškoti tvoroje skylės, bet tuo tarpu pamačiau iš kito lauko einant prie laiptų žmogų, tokį pat didumo kaip tas, kuris vijosi mūsų laivę. Jis buvo ne žemesnis už mūsų bažnyčios bokštą, o jo žingsnis galėjo siekti per dešimtį jardų. Aš baisiai persigandau ir pabėgęs pasislėpiau javuose. Iš ten netrukus pamačiau milžiną ant laiptų viršaus; iš pradžių jis apsidairė aplink ir, kažką šaukdamas, suriko tokiu dideliu balsu, jog man pasirodė, kad sugriaudė griaustinis. Tada atėjo šeši į jį panašūs milžinai su pjautuvais, kurie buvo šešis kartus didesni už mūsų dalges. Šie milžinai buvo prasčiau apsivilkę, ir man rodėsi, kad jie turėjo būti ano tarnai. Kai tas kažką jiems pasakė, jie pradėjo pjauti javus, kur aš buvau pasislėpęs. Aš ėmiau kiek galėdamas nuo jų tolintis, bet nelengvai man sekėsi lįsti pro javų kotus, nes jie nuo vienas kito tebuvo per vieną pėdą. Vis dėlto slinkau tolyn, ligi užtikau tą vietą, kur javai lietaus ir vėjo buvo suguldyti. Per juos aš ne-

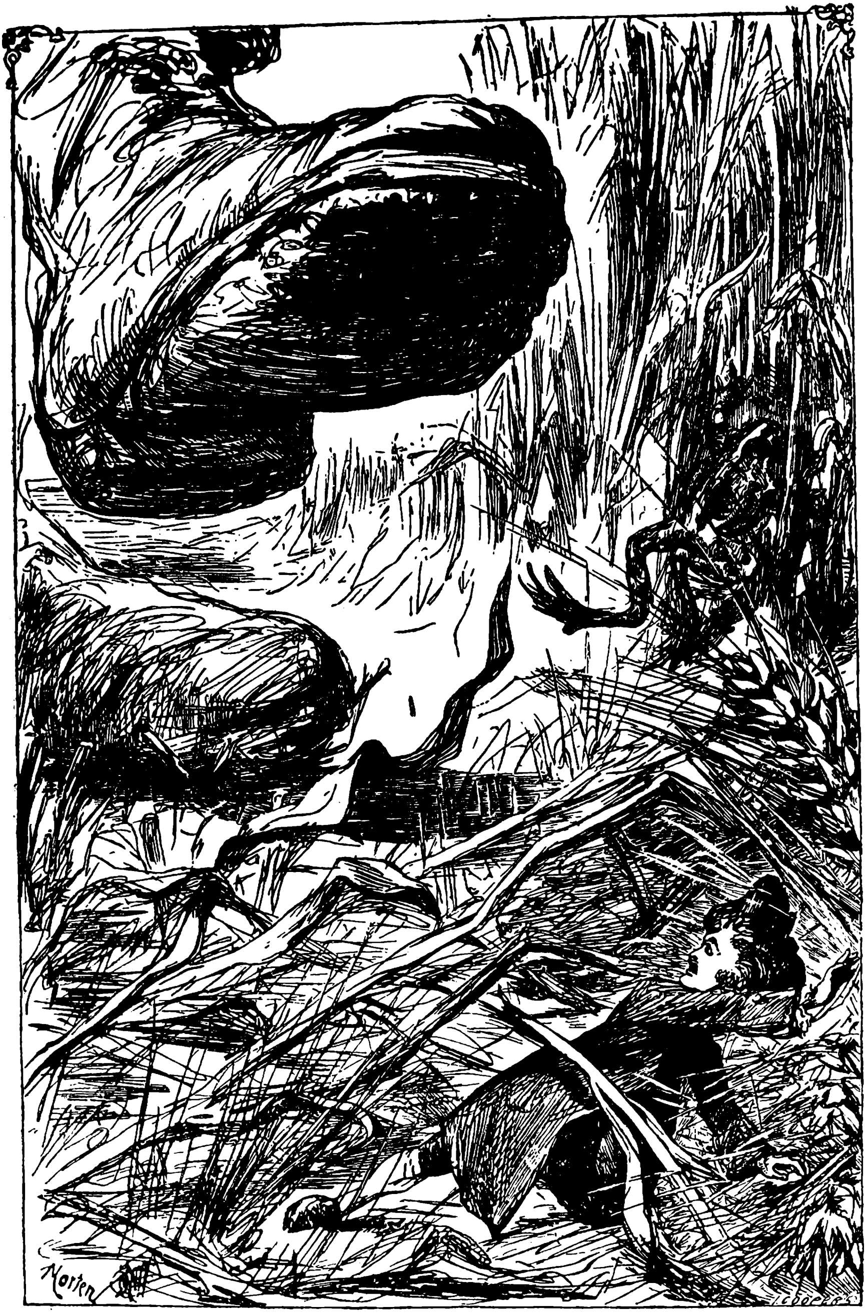

galėjau toliau eiti: kotai gulėjo prie vienas kito taip tankiai, jog aš negalėjau visai pralįsti, ir varpų akuotai buvo tokie standūs ir aštrūs, jog net per drabužius į kūną dūrė. Netrukus išgirdau pjautuvų garsą, iš ko galėjau spręsti, kad pjovėjai buvo nuo manęs jau per kokį šimtą jardų. Nusikamavęs ir nusiminęs, aš atsiguliau skersvagėj iš visos širdies trokšdamas čia numirti. Man buvo gaila pačios ir vaikų, turinčių palikti našlaičiais, keikiau savo kvailumą ir savo beprotišką norą leistis į tokią tolimą kelionę, nuo kurios mane atkalbinėjo draugai ir giminės. Toj baisioj valandoj prisiminiau ir liliputus, laikiusius mane didžiausiu pasaulio stebuklu; ten viena savo ranka pavilkau visą karaliaus laivyną ir padariau daug kitų darbų, kuriais jie per amžius stebėsis; kitoms kartoms sunku bus net suprasti tokius dalykus, nors dabar milijonai žmonių juos matė. Aš galvojau, kad tų milžinų akyse aš turėsiu rodytis toks pat menkas, kaip liliputas mūsų krašte. Bet tai būtų dar maža bėda: yra pastebėta, kad juo žmonės didesni, juo jie žiauresni, todėl man rodėsi, kad aš būsiu vien tik geras kąsnis tam milžinui, kuris mane sugaus. Teisingai sako filosofai tvirtindami, kad daiktų didumą ir mažumą galima nustatyti lyginant. Gal ir liliputams pavyktų rasti tokią šalį, kur žmonės būtų tiek už juos mažesni, kiek jie patys mažesni už mane. O gal ir tikrai bus atrasta tokia nuostabi mirtingųjų padermė kokiam nors iki šiol dar nežinomam pasaulio krašte?

Man taip begalvojant vienas pjovėjas prisiartino per dešimtį jardų prie tos vagos, kur gulėjau. Man pasirodė, kad jis dar vieną žingsnį žengęs gali mane su savo koja sutriuškinti arba su pjautuvu pusiau perpjauti. Aš baisiai išsigandau ir, kai jis pasijudino, surikau, kiek tik galėjau. Milžinas sustojo, ėmė dairytis po žemę ir pagaliau mane pamatė gulint. Iš pradžių jis į mane žiūrėjo, kaip žiūrima į mažą gyvulėlį, kai norima jį sugauti, bet bijomasi, kad neįkąstų ar neįdrėkstų. Pagaliau jis mane paėmė su dviem pirštais iš užpakalio ir, kad geriau būtų galima apžiūrėti, laikė per tris jardus nuo savo akių. Aš supratau jo norą ir nejudėjau, kol jis laikė mane savo rankoj pakėlęs nuo žemės per šešiasdešimtį pėdų, nors su savo pirštais baisiai spaudė man šonus bijodamas, kad aš jam neištrūkčiau iš nagų. Tačiau, kiek įsidrąsinęs, pakėliau akis aukštyn, sudėjau rankas kaip per maldą ir gailiu balsu ištariau kelis žodžius drebėdamas, kad nesviestų manęs į žemę, kaip mes kad paprastai elgiamės su bjauriu gyvuliuku, kurį norime nudėti. Bet mano laimei, matyt, milžinui patiko mano balsas ir judesiai. Jis žiūrėjo į mane, stebėdamasis mano kalbos garsais, nors žodžių suprasti, žinoma, negalėjo. Tuo tarpu aš vaitojau, liejau ašaras ir sukinau galvą

į šonus norėdamas tuo pasakyti kad jo pirštai mane baisiai spaudžia. Matyt, jis mane suprato ir atsargiai įsidėjo į kišenę; paskui jis nubėgo pas šeimininką, turtingą laukininką, kurį pirmiau buvau matęs lauke.

Laukininkas sužinojo viską apie mane iš savo tarno (kaip galėjau spėti iš jų kalbos), paėmė šiaudo galą lazdos didumo, ir pakėlė mano drabužių skverną, matyt, laikydamas juos man gamtos duota oda. Paskui papūtė man į plaukus, kad geriau galėtų pamatyti mano veidą. Sušaukęs kitus milžinus, paklausė jų, ar jie kada nors yra matę rėpliojantį po žemę tokį mažą sutvėrimą, kaip aš. Tada milžinas atsargiai nuleido mane žemėn ir pastatė ant rankų ir kojų manydamas, kad aš vaikščioju keturiomis, bet aš beregint atsistojau stačias ir ėmiau į visas puses prieš juos kėblinėti. Milžinai susėdo ratu aplink mane ir sekė kiekvieną mano judesį. Aš nusiėmiau skrybėlę ir žemai nusilenkiau šeimininkui. Paskui puoliau ant kelių, pakėliau rankas ir akis aukštyn ir kiek galėdamas garsiau ištariau keletą žodžių. Išsiėmęs iš kišenės savo piniginę, su nusižeminimu padaviau ją šeimininkui. Pasidėjęs ant delno, piniginę jis prikišo prie akių, kad geriau galėtų apžiūrėti; paskui įsmeigė adatą ir mano dovaną keletą kartų pasuko, matyt, nesuprasdamas, kas čia yra. Paskui daviau jam ženklą, kad jis padėtų savo ranką ant žemės; tada aš paėmiau piniginę ir iškračiau auksą ant jo delno. Paseilinęs piršto galą jis pakėlė vieną kitą didesnį pinigą, bet buvo matyti, kad jis visai nesuprato jų reikšmės. Tada jis man davė ženklą vėl surinkti pinigus į piniginę ir įsidėti į kišenę. Aš jo norą išpildžiau, kai jis atsisakė dovanos, kurią priimti kelis kartus tuščiai jo prašiau.

Galop milžinas įsitikino, kad aš esu protingas padaras. Jis kalbino mane kelis kartus, tačiau jo balsas trenkė mano ausyse kaip vandens malūno ūžimas. Atsakinėjau jam keliomis kalbomis ir taip garsiai, kaip galėjau išrėkti. Nors jis prikišo savo ausį prie mano burnos per vieną pėdą tačiau iš to neišėjo nieko: niekaip mes negalėjome susikalbėti. Nusiuntęs savo tarnus prie darbo, jis išsitraukė iš kišenės nosinę, patiesė dvilinką ant kairio delno, ranką padėjo ant žemės ir liepė man lipti ant jos. Užlipti buvo nesunku, nes jo delnas nebuvo labai storesnis už vieną pėdą. Užlipęs ant delno, atsiguliau išilgai, kad nenukrisčiau. Jis atsargiai surišo nosinės kampučius ir parsinešė mane namo. Parsinešęs pašaukė savo pačią ir parodė jai mane. Pamačiusi mane ji riktelėjo ir išsigandusi šoko atgal lyg nuo kokios bjaurybės. Bet kai geriau į mane įsižiūrėjo ir jai vyras kažką pasakė, kaip aš galėjau spręsti iš tam tikrų ženklų, ji nurimo ir net pradėjo su manim maloniai elgtis.

Apie vidudienį tarnas atnešė pietus. Visi pietūs buvo vienas mėsos gabalas, paprasčiausias laukininko valgis. Dubuo turėjo dvidešimt keturias pėdas platumo. Šeimos buvo pats laukininkas, jo pati, trejetas vaikų ir senelė. Kai visi susėdo už stalo, turėjusio trisdešimt pėdų aukštumo, šeimininkas užkėlė mane ant jo ir pasodino prie savęs. Aš iš baimės drebėjau ir laikiausi toliau nuo krašto, kad nenukrisčiau iš tokio aukštumo. Šeimininkė atpjovė mažą kąsnelį mėsos, patrupino ant medinės lėkštės kiek duonos ir pastatė prieš mane. Aš jai žemai nusilenkiau, išsitraukiau iš savo kišenės peilį su šakutėmis ir pradėjau valgyti, kuo juos labai džiuginau. Šeimininkė nusiuntė tarnaitę atnešti likerio stiklelį, kuriame tilpo maždaug trys galonai, ir jį pripylė kažkokio gėrimo. Su dideliu vargu abiem rankom pakėliau taurę ir gražiai nusilenkęs išgėriau už jos malonės sveikatą, garsiai reikšdamas angliškai savo linkėjimus. Iš to visi tiek juokėsi, jog aš nuo jų didelio juoko ko neapkurtau. Gėrimas buvo panašus į silpną sidrą[1], bet gana skanus. Paskui šeimininkas ženklais parodė prieiti prie jo lėkštės. Eidamas greitai stalu aš kažkaip užkliuvau už duonos plutelės ir kritau kniūpsčias, tačiau nesusižeidžiau. Atsistojęs pastebėjau, kad mano nelaimė kiek išgąsdino tuos gerus žmones, todėl aš ištraukiau iš pažasties savo skrybėlę, pakėliau aukštyn ir tris kartus sušukau, norėdamas tuo pasakyti, kad aš krisdamas nenukentėjau. Šalia šeimininko sėdėjo jo sūnus, maždaug dešimties metų berniukas. Kai aš prisiartinau prie tėvo, tas išdykėlis pagriebė mane už kojų ir iškėlė taip aukštai, jog aš visas ėmiau drebėti. Bet tėvas tuojau ištraukė mane iš jo rankos ir taip kirto jam į kairę ausį, jog Europoje toks kirtis būtų galėjęs numesti žemėn visą kavalerijos eskadroną. Maža to, jis dar liepė vaikui eiti nuo stalo. Bijodamas jo keršto ir žinodamas kaip vaikai pas mus paprastai žiauriai elgiasi su paukščiukais, kačiukais ir šuniukais, aš puoliau ant kelių ir rodžiau į vaiką, duodamas tuo šeimininkui suprasti, kad sūnui dovanotų. Tėvas išpildė mano norą, ir vaikas vėl atsisėdo už stalo. Aš priėjau prie šeimininko ir pabučiavau jo ranką, už ką jis mane patenkintas paglostė.

Valgant katytė užšoko šeimininkei ant kelių. Užpakaly išgirdau tokį ūžimą, tartum būtų dirbęs koks tuzinas mūsų mezgėjų su mezgimo mašinomis. Atsigręžęs į šeimininkę pamačiau, kad čia murkė katė, kuri man pasirodė tris kartus didesnė už mūsų jautį. Katės akių baisumas mane labai išgąsdino, nors aš stovėjau kitame stalo gale per penkiasdešimt pėdų nuo jos. Šeiminin-

---

[1] Sidras — obuolių vynas. *(Vert.)*

C. Morten
LINTON

kė laikė tvirtai katę savo rankose bijodama, kad ji kartais nepaliestų manęs su savo nagais. Tačiau ta baimė buvo visai nereikalinga: katė nei žiūrėti į mane nežiūrėjo, kai šeimininkas mane pastatė nuo jos per tris jardus. Kaip man ne kartą teko girdėti ir pats kelionėj pastebėjau, jog baisus žvėris greičiau puola tą, kas nuo jo bėga, todėl aš nutariau šioj pavojaus valandoj nesirodyti bailus. Penkis ar šešis kartus be baimės praėjau pro jos galvą visai arti, gal per kokią pusę jardo, o ji lyg išsigandusi pasitraukė atgal riesdama kuprą aukštyn. Tuo laiku įbėgo į trobą trys ar keturi šunys, bet jų aš beveik neišsigandau, nors jie kiekvienas buvo didumo kaip keturi drambliai.

Pavalgius pietus, įėjo auklė su kokių vienerių metų vaiku ant rankų. Pamatęs mane vaikas taip ėmė rėkti, jog jo balsą galėjai girdėti per kelis laukus. Jis rėkė norėdamas mane gauti pažaisti. Motina nesikęsdama pagriebė mane ir padavė vaikui, o tas tuojau mano galvą įkišo į burną. Aš tada taip baisiai sušukau, jog mažas milžinas išsigandęs paleido mane žemėn; krisdamas būčiau tikrai sprandą nusisukęs, jeigu motina nebūtų sugriebusi mane į prijuostę. Auklė, matydama rėkiantį vaiką, pradėjo jam barškinti su barškalu, kuris buvo sulig kubilu didumo, pilnas akmenų ir su virve pririštas prie vaiko juostos. Bet barškinimas rėkiančio vaiko nenutildė, motina turėjo imtis geresnių priemonių ir leisti vaiką prie krūtinės.

Pavalgęs mano šeimininkas išėjo vėl prie darbininkų. Iš jo balso ir judesių galėjau spręsti, kad jis išeidamas liepė savo pačiai mane saugoti. Aš buvau labai nuvargęs ir norėjau miego. Šeimininkė paguldė mane ant savo lovos ir apklojo su balta nosine, kuri vis tik buvo didesnė ir storesnė už karo laivo burę.

Aš miegojau beveik dvi valandas ir sapnavau namus, pačią ir vaikus. Man dar labiau suspaudė širdį kai pabudęs pasijutau vienas dideliame kambaryje, kuris buvo trijų šimtų pėdų platumo ir per du šimtus aukštumo. Lova, ant kurios aš gulėjau, buvo dvidešimt jardų platumo. Namų šeimininkė, eidama ruoštis, mane užrakino. Lova buvo nuo žemės per aštuonis jardus. Veltui būčiau šaukęs, mano silpno balso niekas nebūtų išgirdęs per tolumą, skiriantį mano kambarį nuo virtuvės kur buvo susirinkusi visa šeimyna. Tuo tarpu uždangomis įlipo į lovą dvi žiurkės ir uostydamos pradėjo po ją lakstyti. Viena prisiartino prie mano veido, išsigandęs aš pašokau ir išsitraukiau kardą gintis. Tos baisios žiurkės drąsiai mane iš abiejų pusių užpuolė, ir viena iš jų pirmutinėmis kojomis įsikabino į mano drabužio apikaklę. Lig ji spėjo man suleisti savo dantis, aš jai perskrodžiau pilvą, ir ji krito prie mano kojų. Antroji, pamačiusi savo draugės nelaimę,

šoko bėgti bet aš dar spėjau suduoti jai kirtį į nugarą, iš kurios pasruvęs kraujas aptaškė grindis. Po to žygio aš palengva vaikščiojau po lovą, kol iš baimės atsigavau. Tie gyvuliai buvo sulig jaučiu didumo, bet daug greitesni ir baisesni. Jei aš eidamas gulti nebūčiau pasiėmęs kardo tikriausiai žiurkės būtų mane sudraskiusios ir suėdusios. Aš išmatavau užmuštos žiurkės uodegą ir radau, kad ji turėjo du jardus be vieno colio. Man trūko drąsos išmesti iš lovos kraujuose gulinčią negyvą žiurkę. Bet aš pastebėjau ją krutant ir perpjoviau jai gerklę.

Netrukus atėjo šeimininkė. Pamačius mane kruviną, ji pribėgo ir paėmė mane ant rankų. Aš šypsodamasis parodžiau jai užmuštą žiurkę ir ženklais daviau suprasti, kad esu nesužeistas, kuo ji labai apsidžiaugė. Tada ji pašaukė tarnaitę, kad ši paėmusi su replėmis išmestų žiurkę pro langą, o mane pastatė ant stalo. Aš parodžiau jai kruviną kardą ir, nušluostęs jį savo drabužio skvernu, įsidėjau į makštis.

II ATSKAIDA

Laukininko duktė.— Mane veža į prekymetį, iš ten į sostinę.— Kelionės nuotykiai.

Šeimininkė turėjo devynerių metų dukterį, kuri pagal savo amžių buvo labai supratinga ir jau gerai mokėjo siūti. Motina su dukteria pataisė man patalą lėlių lopšelyje. Norėdamos mane apsaugoti nuo žiurkių, lopšelį įdėjo į dėžę ir pastatė ant kabančios lentos. Ir kol gyvenau pas laukininką, šitas lopšelis buvo man lova. Kai pramokau jų kalbos tiek, kad galėjau pasakyti savo norus, mano patalą pataisydavo geriau. Mergaitė pasirodė tiek sumani, jog vos porą kartų pamačius, kaip aš velkuos drabužius, jau pati sugebėdavo mane apvilkti ir nuvilkti, bet aš kiek galėdamas rečiau naudodavausi jos patarnavimais. Ji pasiuvo man septynerius marškinius ir kitokių skalbinių iš ploniausios jų drobės, nors ji buvo daug storesnė už mūsų maišus. Tuos skalbinius ji visuomet pati man plaudavo. Be to, ji mokė mane savo kalbos: aš su pirštu parodydavau kokį daiktą, o ji pasakydavo jo vardą, ir taip aš po keleto dienų jau mokėjau paprašyti, ko tik man reikėjo. Mergaitė buvo geros širdies. Nors pagal savo amžių dar buvo maža, bet jau turėjo apie keturiasdešimt pėdų aukštumo. Ji mane praminė „Grildrigu", tai yra „žmogeliu", paskiau tuo vardu mane vadino visi jos namiškiai, o toliau ir visi to krašto gyventojai. Tai mergaitei aš esu daugiausia dėkingas už mano gyvybės apsaugojimą, todėl aš nuo jos nesiskyriau, kol pas

juos gyvenau. Aš ją vadinau „Glumdalkliče", kas reiškė „mano maža penėtoja", ir būčiau labai nedėkingas, jei nepaminėčiau viso jos rūpestingumo ir meilės. Iš širdies norėčiau, jei būtų galima, už jos gerumus taip atsilyginti, kaip ji yra nusipelniusi, tik man rodosi, kad vietoj to aš buvau netyčia jos nelaimės priežastis.

Tuoj pasklido po apylinkę garsas, kad mano šeimininkas radęs savo lauke nuostabų mažą padarą, bet visai panašų į žmogų. Jis turintis savo kažkokią negirdėtą kalbą ir jau pramokęs tarti keletą žodžių jų kalbos; vaikščiojantis stačias dviem kojom, esantis jaukus ir mandagus, pašauktas einantis artyn ir darantis viską, ką tik jam liepia; visas jo kūnas smulkus ir gležnas, o veidas daug baltesnis už trejų metų bajoro mergaitės veidą.

Norėdamas patikrinti tas kalbas, atėjo manęs pasižiūrėti artimas mano šeimininko kaimynas ir geras jo bičiulis. Mane tuoj atnešė ir pastatė ant stalo, po kurį aš pradėjau vaikščioti. Išsitraukiau kardą ir vėl įsidėjau į makštį, pasveikinau svečią žemai nusilenkdamas, paklausiau jo paties kalba, kaip jis laikosi, reiškiau jam džiaugsmą dėl jo apsilankymo — žodžiu, dariau viską, kaip buvau pamokytas savo mažos penėtojos. Šitas žmogus, silpnai beregėdamas dėl senatvės, užsidėjo akinius, kad geriau mane pamatytų, iš ko aš pradėjau smagiai juoktis, nes jo akinių stiklai blizgėjo kaip du pilni mėnesiai. Šeimininkai, supratę mano juoko priežastį, irgi ėmė juoktis, bet senis, ne kiek tenutuokdamas, to nepastebėjo ir nepyko. Visi jį vadino šykštuoliu, ir, mano nelaimei, jis tikrai buvo vertas to vardo, nes jis patarė mano šeimininkui nuvežti mane, kaip kokią retenybę, į artimiausią miestą, esantį nuo mūsų namų per dvidešimt dvi mylias, ir ten rodyti mane už pinigus. Matydamas kaimyną su mano šeimininku kažką viens antram į ausį šnibždant ir rodant į mane pirštais, aš spėjau, kad jie turėjo sugalvoti prieš mane ką pikta. Kitą rytą man viską papasakojo penėtoja, sužinojusi visas smulkmenas iš savo motinos. Vargšė mergaitė, glausdama mane prie savo krūtinės, verkė iš gėdos ir gailesčio. Ji bijojo, kad rodant prekymety neatsitiktų man kokia nelaimė: imdami į rankas, šiurkštūs žmonės galėjo mane visai nuspausti arba bent sužeisti. Ji buvo pastebėjusi mano gėdingumą ir jautrumą garbės dalykuose, todėl numanė, kokia bus kančia, kada būsiu rodomas prastų žmonių miniai. Aš vis turėjau viltį kada nors atgauti laisvę. O į gėdą būti rodomam už pinigus aš žiūrėjau kaip į neišvengiamą nelaimę, dėl kurios niekas negalėtų man prikišti ir sugrįžus į Angliją. Net pats Didžiosios Britanijos karalius, jei pakliūtų į panašią nelaimę, ne kitaip pasielgtų.

Mano šeimininkas, paklaūsęs savo bičiulio, raitas nunešė mane dėžutėje į artimiausio miesto turgų; kartu buvo pasiėmęs ir savo dukrelę, mano mažąją sargę, kuri sėdėjo užpakalyje ant to paties arklio. Dėžutė tik iš vieno šono turėjo mažas dureles man įeiti ir išeiti bei keletą išgręžtų skylučių orui vaikščioti. Norėdama, kad man būtų minkščiau gulėti, mergaitė buvo įdėjusi savo lėlės lovelės čiužinį. Bet vis dėlto jojant mane baisiai sukratė ir apdaužė, nors kelionė pusę valandos tetruko. Arklio

žingsniai siekė keturiasdešimt pėdų, ir jis bėgdamas taip kratė, jog man rodėsi, kad plaukiam laivu per didžiausią audrą. Mūsų kelionė truko kiek ilgiau, negu reikia važiuoti iš Londono į Sent-Albaną.

Mano šeimininkas apsistojo savo įprastame viešbutyje ir nusamdė šauklį išgarsinti po miestą, kad „Žaliojo Erelio" viešbutyje bus rodomas ypatingas sutvėrimas, didumo kaip „splaknukas" (tai toks dailus šešių pėdų ilgumo to krašto gyvuliukas), visai panašus į žmogų, mokantis kiek kalbėti ir juokingai kraipytis.

Mane pastatė didžiausiam viešbučio kambary ant stalo, turėjusio apie tris šimtus ketvirtainių pėdų. Mano mažoji sargė, kad galėtų mane geriau matyti ir liepti ką turiu daryti, užlipo ant kėdės prie pat stalo. Mano šeimininkas, vengdamas didelės kamšaties, leido į vidų tik po trisdešimt žiūrėtojų. Aš ėmiau vaikščioti po stalą, kaip man mergaitė liepė; žinodama mano menką kalbos mokėjimą, ji davinėjo lengvus klausimus, į kuriuos atsakinėdamas rėkiau, kiek galėjau. Atsisukęs į žiūrėtojus, aš juos sveikinau žemai nusilenkdamas ir kalbinau keliais žodžiais, kuriuos buvau pamokytas tarti. Paėmęs vyno pripiltą pirščiuką, kėliau už susirinkusių žmonių sveikatą. Išsitraukęs kardą, aš pradėjau ore mosuoti, kaip paprastai daro fechtavimo mokytojai Anglijoj. Mano sargė padavė man šiaudo galą, su kuriuo rodžiau, kaip jaunystėj mokiausi vartoti ietį. Tą dieną mane rodė dvylikai eilių žiūrėtojų, ir aš kiekvieną kartą turėjau tą pat kartoti, nuo ko be galo pavargau. Žiūrėtojai išėję pasakojo kitiems stebuklus apie mane, todėl publika laužte laužėsi pro viešbučio duris. Mano šeimininkas, dėl savo paties naudos, išskyrus sargę, nieko daugiau prie manęs neleido. Kad neatsitiktų man kokia nelaimė, suolai buvo gerokai atitraukti nuo stalo. Tačiau vienas nedoras mokinys paleido man į galvą riešutą, kuris prazvimbė visai pagal mane, lėkdamas su tokiu smarkumu, jog būtų man ir smegenis išnešęs, jei būtų kliudęs, nes buvo didumo kaip geras melionas; mane tuo patenkino, kad jauną išdykėlį, gerai apkūlę, išmetė pro duris.

Mano šeimininkas paskelbė, kad mane vėl rodys ateinančią turgaus dieną. Pamatęs, kiek pelno gali iš manęs turėti, jis paruošė man patogesnį važiavimą. Ta pirma kelionė ir aštuonių valandų rodymas taip labai mane privargino, jog aš nebegalėjau daugiau nei stovėti, nei burnos atverti. Tik po trijų dienų atsigavau. Bet ir namie neturėjau ramybės: prisiklausę apie mane negirdėtų dalykų, vyko manęs pažiūrėti apylinkės bajorai net per šimtą mylių. Tas kraštas buvo tirštai gyvenamas, ir manęs

pažiūrėti kas kartą susirinkdavo ligi trisdešimt žmonių su pačiomis ir vaikais. Šeimininkas, rodydamas mane namie, ir iš vienos šeimos reikalavo tokio pat mokesčio kaip nuo trisdešimt žmonių. Todėl ir lig važiuojant į miestą neturėjau poilsio, išskyrus trečiadienį, kurį čia švenčia, kaip mes sekmadienį.

Mano šeimininkas, gerai pelnydamas iš manęs, nusprendė pavežioti mane po savo krašto didesnius miestus. Susiruošęs į ilgą kelionę ir sutvarkęs savo namų reikalus, jis atsisveikino su pačia, ir 1703 m. rugpjūčio 17 d., po dviejų mėnesių nuo mano atvykimo, iškeliavome į sostinę, esančią imperijos vidury, kone už trijų šimtų mylių nuo namų. Mano šeimininkas liepė savo dukteriai Glumdalkličei joti paskui. Ji laikė mane ant kelių dėžėj, pririštoj prie jos liemenės. Kad man būtų patogiau, dėžę ji išmušė minkščiausiu audeklu, kokį galėjo čia rasti, dugną išklojo patiesalais pastatė savo lėlės lovelę, parūpino skalbinių ir kitų reikalingų daiktų. Daiktus nešė užpakaly mūsų jojantis vaikas.

Mano šeimininkas buvo nusprendęs rodyti mane keliaujant ne tik visuose miestuose, bet ir sodžiuose per penkiasdešimt ir šimtą mylių nuo kelio, jei ten tikėjosi gauti pelno. Mes keliavome ne daugiau kaip po šimtą keturiasdešimt ar po šimtą šešiasdešimt mylių, nes Glumdalkličė, gailėdama manęs, skundėsi, kad ji pati nuo jojimo esanti nuvargusi. Ji dažnai, kada tik norėdavau, keldavo mane iš dėžės, kad galėčiau atsikvėpti grynu oru ir pasižvalgyti po apylinkę, bet visados laikydavo mane stipriai savo rankose paėmusi už juostos. Mes prajojome penkias ar šešias upes, didesnes ir gilesnes už Nilą ir Gangą, ir nematėm tokio upelio, kuris nebūtų didesnis už Temzę ties Londono tiltu. Mes išbuvome kelionėj dešimt savaičių, per tą laiką mane parodė aštuoniolikai didelių miestų, neskaitant sodžių ir atskirų namų.

Spalio 26 d. atvykome į sostinę, kuri jų kalba vadinosi „Lorbrulgrud" arba „Pasaulio didybė". Mano šeimininkas apsistojo gražiausioj gatvėj, netoli nuo karaliaus rūmų, ir iškabinėjo skelbimus su išsamiausiu mano aprašymu. Man rodyti jis nusamdė didelį kambarį, turintį ne mažiau kaip tris keturis šimtus pėdų platumo. Vidury kambario pastatė apskritą stalą, jo diametras buvo šešių dešimčių pėdų; kad nenukrisčiau, aplink stalą padarė tam tikrus trijų pėdų turėklus. Aš buvau po dešimt kartų per dieną rodomas publikai, kuri labai stebėjosi manimi. Aš jau gerai mokėjau jų kalbą ir galėjau suprasti kiekvieną žodį, kai mane kalbino. Be to, aš buvau išmokęs jų raides ir jau gerokai skaičiau jų raštą. Glumdalkličė buvo visados, namie ir kelionėj, mano mokytoja. Ji turėjo su savim kišenėj mažą knygą.

Aš atvykstu į karaliaus rūmus.— Karalienė perka mane iš laukininko ir dovanoja karaliui.— Kalbuosi su jo didybės mokslininkais.— Karaliaus namuose gaunu atskirą kambarį.— Aš įgyju didelę karalienės malonę.— Ginu savo šalies garbę.— Susipykstu su karalienės nykštuku.

Kasdien rodomas per kelias savaites visai nusivariau: kuo šeimininkas daugiau pelnė, tuo jis darėsi godesnis. Nuolat varginamas aš išdžiūvau kaip šakalys. Tai regėdamas šeimininkas manė, kad aš netrukus mirsiu, todėl nusprendė ištraukti iš manęs visą naudą, kokią tik galėjo. Jam taip galvojant atvyko Slardralis, karaliaus šambelionas, ir liepė šeimininkui nusiųsti mane į rūmus palinksminti karalienės ir jos damų. Kai kurios iš jų jau buvo mane mačiusios ir pripasakojusios nebūtų dalykų apie mano gražumą, dailų elgesį ir išmintį. Jos didybė ir visos damos buvo tiesiog sužavėtos manim. Aš kritau ant kelių prašydamas jos didybės leisti pabučiuoti jai koją, bet ši maloninga karalienė (kada buvau užkeltas ant stalo) ištiesė man savo mažąjį pirštą, kurio galą abiem rankom apkabinęs priglaudžiau prie savo lūpų su didele pagarba. Ji teiravosi apie mano šalį, apie kelionę, ir aš — kiek galėdamas — aiškiai ir trumpai į viską jai atsakiau. Ji paklausė, ar aš nesutikčiau pasilikti rūmuose gyventi. Aš žemai nusilenkiau ir atsakiau, kad esu savo šeimininko vergas, bet, jei būčiau laisvas, laikyčiau sau už garbę atiduoti savo gyvenimą jos didybei tarnauti. Tada paklausė mano šeimininko, ar tas nesutiktų mane parduoti už gerus pinigus. Manydamas, kad aš negyvensiu daugiau kaip mėnesį, tuojau sutiko atiduoti mane už tūkstantį raudonųjų, kurie jam bežiūrint buvo atskaityti; kiekvienas pinigas buvo bemaž tokio didumo, kaip aštuoni šimtai portugalų moidorų; tačiau palyginus visų to krašto daiktų didumą su Europos ir didelę aukso vertę, nebuvo ta suma didesnė už tūkstantį anglų ginėjų. Tada pasakiau karalienei, kad aš, tapęs jos žemu tarnu, norėčiau prašyti jos malonės priimti pas save į tarnybą Glumdalkličę, kuri mane lig šiol prižiūrėjo su tokiu atsidėjimu ir meilumu, ir leisti jai toliau būti mano penėtoja ir mokytoja. Karalienė sutiko išpildyti mano prašymą. Tėvas ne tik nesipriešino, bet dar džiaugėsi, kad jo duktė gyvens rūmuose. Mergaitė irgi tuo džiaugėsi. Mano šeimininkas atsisveikindamas linkėjo viso gero, bet aš jam nieko neatsakiau, tik truputį linktelėjau galvą.

Karalienė pastebėjo tą mano šaltumą ir tuoj, kai jis išėjo, klausė priežasties, kodėl aš taip pasielgęs. Aš pasakiau jos di-

dybei, jog buvusiam savo šeimininkui esu dėkingas tik už tai, kad jis, radęs mane lauke nenuspaudė kaip musės bet ta malonė davė jam gerą pelną rodant mane po visus karalystės miestus ir dabar parduodant už didelius pinigus. Juk net gyvulys dešimt kartų už mane stipresnis nebūtų nuo to laiko ištvėręs tokio gyvenimo kaip mano. Nuo ilgų rodymų ir kalbų su minia mano sveikata labai sumenko; jei mano šeimininkas nebūtų matęs artinantis prie manęs giltinės, jos didybė nebūtų taip lengvai manęs nupirkusi. Dabar globojamas tokios galingos ir geros karalienės,

gamtos papuošalo, pasaulio stebuklo, savo valdinių džiaugsmo ir sutvėrimų fenikso aš ne tik nieko pikto nebebijau, bet, būdamas maloningos valdovės globoj, jaučiuosi jau atgijęs. Tokia buvo mano kalba kurią pasakiau ne visai sklandžiai ir taisyklingai; paskutinė dalis buvo pasakyta mėgstamu tos tautos stilium kurio keletą sakinių buvau pramokęs nuo Glumdalkličės kai ji mane nešė į rūmus.

Karalienė ramiai klausėsi mano ne visai sklandžios kalbos ir stebėjosi kad toks mažas padarėlis turi tiek sąmojo ir sveiko proto. Pasidėjusi ant rankos ji nunešė mane karaliui į jo kambarį parodyti. Jo didybė, rimtas ir rūstus pažiūrėti, gerai manęs nepamatęs, šaltai paklausė karalienės, nuo kurio laiko ji taip pamėgusi tą „splaknuką": pamatęs gulint kniūpsčią ant dešinės karalienės rankos, jis mane palaikė tuo gyvulėliu. Karalienė atsargiai pastatė mane ant rašomojo stalo ir liepė, kad aš pats karaliui papasakočiau savo istoriją. Ir aš trumpais žodžiais viską apsakiau. Glumdalkličė nekantriai laukusi manęs už durų, buvo įleista į vidų ir ji patvirtino viską, kas man atsitiko nuo atvykimo į jos tėvo namus.

Karalius, ne mažiau mokytas už bet kurį savo valdinį, buvo ypač studijavęs matematiką ir filosofiją. Pamatęs mane stačią einant, jis palaikė mane, kol dar nebuvau pradėjęs kalbėti, gudraus meistro padarytu žaislu (tokius daiktus tame krašte gerai mokėjo dirbti). Bet išgirdęs mano balsą, mano taisyklingą ir išmintingą kalbą, jis negalėjo atsistebėti. Tačiau jis nenorėjo tikėti, kai aš jam papasakojau apie savo atvykimą į jo karalystę; jis manė, kad taip kalbėti bus pamokęs mano šeimininkas, norėdamas mane brangiau parduoti. Taip manydamas karalius uždavė man keletą klausimų, į kuriuos aš protingai atsakiau; mano atsakymams gai trūko tik to, kad aš kalbėjau svetimu akcentu ir vartojau kaimiškus išsireiškimus, kurių buvau išmokęs laukininko namuose ir kurie galėjo netikti rūmų stiliui.

Karalius liepė pašaukti tris garsius mokslo vyrus, buvusius tuo laiku rūmuose, kur pagal šalies papročius nuolat budėdavo trys mokslininkai, pasikeisdami kas savaitė. Ilgai mane tyrinėjo mokslininkai, ir jie kiekvienas susidarė kitokią nuomonę. Vis dėlto jie visi sutiko, kad aš esu padaras, sutvertas priešingai gamtos įstatymams, nes negaliu rasti maisto laipiodamas po medžius ar rausdamasis į žemę. Iš mano dantų jie sprendė, kad aš mintu mėsa, bet, kadangi visi keturkojai buvo už mane daug didesni, o laukų pelės ir kiti panašūs gyvuliukai daug vikresni, tai jie nesuprato, kuo aš galėčiau gyventi, jeigu nemisčiau sraigėmis ir vabzdžiais; bet drauge moksliškai įrodinėjo, kad tai negalima. Vienas iš tų didelių mokslininkų tvirtino, kad aš esu ne-

Morten
LINTON.

laiku gimęs kūdikis, o kiti du tą nuomonę atmetė sakydami, kad mano kūno dalys visai išaugusios, ir kad aš turiu jau daug metų, ką jiems rodė mano barzda, kurios plaukus jie galėjo regėti per didinamąjį stiklą. Tie trys vyrai negalėjo manęs ir nykštuku pripažinti, nes mano mažumo nebuvo su kuo lyginti; net karalienės mylimas nykštukas, mažiausias kada nors buvęs tam krašte žmogelis, turėjo apie trisdešimt pėdų aukštumo. Po ilgų ginčų jie pagaliau vienu balsu nutarė, kad aš esu „replum skalkath", kas reiškia tiksliai išvertus „lusus naturae" (gamtos žaislas); taip dabar paprastai aiškina visus nesuprantamus dalykus Europos filosofijos profesoriai, kurie, atmetę seną pažiūrą apie priežasčių slaptingumą, kuo Aristotelio sekėjai pirmiau slėpdavo savo neišmanymą, tariasi tuo aiškinimu išsprendę visus sunkumus ir padarę didžiausią pažangą moksluose.

Po tokio sprendimo paprašiau karaliaus leisti ir man tarti keletą žodžių. Aš pasisakiau, kad esu kilęs iš krašto, kur gyvena lygaus su manimi ūgio milijonai žmonių ir kur gyvuliai, medžiai ir namai yra atitinkamo pagal mus didumo. Todėl savo tėvynėj aš taip pat galiu gintis ir pelnyti sau duoną, kaip ir kiekvienas jo didybės valdinys tai gali daryti savo krašte. Tais žodžiais tariausi gerai atkirtęs mokslininkams. Į tai mokslininkai nieko neatsakė, tik su panieka nusišypsojo ir dar pridėjo, kad, be abejonės, aš esu puikiai laukininko primokytas. Karalius buvo išmintingesnis už savo mokslininkus ir, juos išleidęs, liepė pašaukti laukininką, kuris dar nebuvo išvažiavęs iš miesto. Kai karalius išklausinėjo laukininką pirmiau vieną, o paskui mano ir dukters akyse, jis suprato, kad viskas, ką aš pasakoju, gali būti tiesa. Jis pavedė karalienei rūpintis manimi ir nesipriešino, kad Glumdalkličė pasiliktų prie manęs ir toliau. Jai davė rūmuose patogų kambarį; jai auklėti buvo skirta guvernantė, padėti apsirengti — kambarinė ir įvairiems patarnavimams dar dvi tarnaitės. Pati Glumdalkličė tik mane turėjo žiūrėti. Karalienė liepė savo staliui padirbti dėžutę, kuri man būtų miegamuoju kambariu. Tas buvo labai geras meistras ir pagal mano nurodymus padarė per tris savaites man medžio dėžę, turinčią šešiolika kvadratinių pėdų ploto ir dvylika aukštumo, su langais ir durimis; ji buvo panaši į Londono miegamuosius kambarius. Lubos buvo iš viršaus atidaromos, kad galima būtų iškelti ir įkelti lovą su matracais ir pagalviais, padarytais karalienės meistrų. Glumdalkličė išėmusi kasdien ją išvėdindavo, savo rankomis pataisydavo ir vakare nuleidusi vėl uždengdavo stogą. Vienas garsus meistras, kuris dirbo gražius žaislus, apsiėmė padaryti man du krėslus su nugaromis ir atramomis iš medžiagos, panašios į dramblio kaulą, du stalus ir drabužių spintą. Kambario sienos, grindys ir lubos buvo išmuš-

tos, kad neatsargūs nešėjai kartais manęs benešdami nesutrenktų ir važiuojant mažiau kratytų. Kad žvynės ir pelės negalėtų įlįsti į mano kambarį, aš paprašiau padaryti durims spyną. Po kelių mėginimų šaltkalviui pavyko padirbti tokią mažą spyną, kokios anksčiau čia niekas nebuvo regėjęs, bet ji buvo tokia didelė, jog Anglijoj tik kartą maždaug panašią teko matyti prie vieno didiko vartų. Kambario raktą nešiojau savo kišenėj bijodamas, kad Glumdalkličė jo nepamestų. Karalienė liepė pasiūdinti man dra-

panas iš ploniausio šilko, kurs buvo vis dėlto storesnis už anglišką vilnonę gelumbę ir labai nepatogus nešioti, kol pripratau. Jos buvo pasiūtos pagal to krašto madą, panėšėjo iš dalies į persų, iš dalies į kinų apdarą, bet visai rimtai ir didingai atrodė.

Karalienei taip patiko mano draugystė, jog ji negalėjo be manęs sėsti pietų. Ant karalienės valgomo stalo pastatė mano stalą ir krėslą iš kairės jos pusės. Glumdalkličė turėjo vietą arti prie mano stalo, kad galėtų lengviau man patarnauti. Mano lėkštės, dubenys ir kiti daiktai buvo sidabriniai ir, palyginti su karalienės indais, atrodė kaip žaisliukai, kuriuos matydavau Londono krautuvėse. Tuos daiktus mano globėja laikė savo kišenėj sudėjusi į sidabrinę dėžę ir valgant juos paduodavo man; paskui pati nuvaliusi ir vėl sudėdavo. Karalienė paprastai pietaudavo tik su savo dviem dukterim; vienai iš jų buvo šešiolika metų, o kitai trylika ir vienas mėnuo. Jos didybė padėdavo į mano dubenį kąsnelį mėsos, kurį aš turėdavau pats susipjaustyti; man rodos, jai buvo malonu žiūrėti, kaip valgo maži žmonės. O aš, priešingai, pradžioj bjaurėjausi matydamas, kaip karalienė, išlepinta moteriškė, vienu kartu prarydavo tiek maisto, kiek jo per akis užtektų papietauti dvylikai Anglijos fermerių. Ji lengvai su visais kaulais išsyk sutriuškindavo devynis kartus didesnio už mūsų kalakutą vieversio sparną, dar užsikandus duonos kaip du geri kepalai. Ji gerdavo iš auksinės taurės ir vienu gurkšniu nurydavo tiek, kiek telpa alaus statinėj. Jos peiliai buvo dukart ilgesni už tiesiai įtvertą dalgę. Šaukštai, šakutės ir kiti daiktai turėjo panašų didumą. Kartą Glumdalkličė nusivedė mane parodyti, kaip valgo rūmų žmonės; prie stalo sėdėjo apie dvylika valgytojų su tais milžiniškais peiliais ir šakutėmis. Baisesnio reginio kaip gyvas nebuvau matęs.

Pagal rūmų paprotį kiekvieną trečiadienį, kuris čia, kaip esu pastebėjęs, yra laikomas poilsio diena, karalius su karaliene ir visais vaikais pietus valgydavo jo didybės kambariuose. Aš buvau karaliaus mylimas, ir jis tą dieną mano mažą krėslą ir stalą statydavo iš savo kairės pusės prieš druskinę. Tas valdovas mėgo su manimi šnekėtis apie Europos papročius, religiją, įstatymus, valdžią ir mokslus. Apie tuos dalykus, kiek galėdamas jam pasakodavau. Karalius buvo žmogus su nuovoka, ir jo pastabos dėl to, ką pasakodavau, buvo tikrai vykusios. Bet kai kartą daug jam pripasakojau apie savo brangią tėvynę, apie mūsų prekybą, sausumos ir jūros karus, mūsų religijos atskalas ir politikos partijas, jis paėmė mane su dešine ranka, o su kita atsargiai sudavė per petį ir nusijuokęs paklausė manęs, ar aš esantis vigas ar toris. Paskui, atsigręžęs į savo pirmą ministrą, stovėjusį užpakaly su balta lazda, aukštumo sulig didelio laivo stiebu, jis pridūrė: „Koks

menkas daiktas ta žmogaus didybė, kuri net tokiems niekingiems vabalams nesvetima! Aure jie turi visokių luomų, titulų, dirbasi urvelius ir narvelius, kuriuos vadina namais ir rūmais, didžiuojasi vieni prieš kitus savo drabužiais ir vežimais, jie mylisi, pykstasi, apgaudinėja ir išdavinėja!" Mano veidas keletą kartų mainėsi girdint taip niekinant mano garbingą tėvynę, tą jūrų karalienę, Prancūzijos rykštę, Europos tarpininkę, mokslų židinį, dievobaimingumo, garbės, tiesos ir visokių dorybių šaltinį, pasaulio didybę ir pavydą.

Bet mano padėtis neleido rodyti savo rūstybės, o iš kitos pusės, geriau pagalvojęs, ėmiau abejoti, ar čia buvo pagaliau koks įžeidimas. Po kelių mėnesių taip pripratau prie tų žmonių, jų kalbos ir visų kitų daiktų, turėjusių panašią didumo proporciją, jog mano baimė visai dingo. Aš jaučiausi lyg patekęs į Anglijos lordų draugiją karaliaus vardo dienoj, ir matant juos taip pat išsipuošusius didingai vaikščiojant, gražiai sveikinantis, meiliai kalbant ir liežuvaujant, ėmė mane ne kartą pagunda taip iš jų pasijuokti, kaip karalius su savo žmonėmis iš manęs juokėsi. Sakysim, aš negalėdavau išsilaikyti nenusišypsojęs, kai karalienė (o tas atsitikdavo dažnokai), pastačiusi mane ant savo delno, prinešdavo prie didelio veidrodžio, kur mes buvom matomi nuo galvos iki kojų; nebuvo juokingesnio daikto už tą kontrastą, ir man rodydavosi, kad aš tapdavau kelis kartus mažesnis, kaip iš tikrųjų buvau.

Niekas manęs taip neerzino, kaip karalienės nykštukas. Būdamas mažiausias žmogus toj šaly (man matos, kad jis neturėjo nei trijų dešimtų pėdų aukštumo), jis su didžiausia panieka žiūrėjo į mane, daug mažesnį už save. Patekęs į karalienės prieškambarį tuo laiku, kada aš, stovėdamas ant stalo, kalbėdavausi su rūmų lordais ir ledi, jis nepraleisdavo nei vienos progos dėl mano mažumo pasakyti man keletą nemalonių žodžių. Norėdamas atsikeršyti, aš vadindavau jį broliu, kviesdavau eiti su manimi imtynių ir apskritai nesigailėdavau aštrių pasakymų, kuriais tarp savęs vaišinasi rūmų pažai. Kartą per pietus taip įgėliau tą pikčiurną, jog jis, pasistojęs ant karalienės krėslo, paėmė mane už pusiau ir įmetė į puodą grietinės. Aš pasinėriau lig ausų, ir būtų man tada riestai buvę, jei nebūčiau mokėjęs gerai plaukti, nes Glumdalkličė tuo metu buvo kitame kambario gale, o karalienė taip nusigando, jog pamiršo apie gelbėjimą. Bet mano globėja greitai pribėgo ir ištraukė mane. Aš vis dėlto prarijau kelias stiklines grietinės. Mane paguldė lovoj; daugiau nieko pikto tada neatsitiko, tik toliau nebegalėjau vilkėti sutermentais drabužiais. Nykštukas už tai buvo išplaktas ir priverstas išgerti visą grietinę, į ku-

Morten

rią mane buvo įmetęs. Nuo tos dienos nykštukas neteko karalienės malonės ir netrukus buvo padovanotas vienai aukštai poniai, todėl mes daugiau nebesusitikdavom. Aš buvau tuo patenkintas, nes sunku apsakyti, koks buvo to kniurzos nedorumas.

Dar anksčiau jis buvo iškirtęs man piktą dalyką, už kurį karalienė, nors iš pradžių pati nusijuokė, bet paskui norėjo išvyti, tik aš užstojau. Kartą jos didybė per pietus paėmusi kaulą išvalgė smegenis ir jį vėl padėjo į dubenį. Tuo tarpu Glumdalkličė nuėjo nuo stalo prie bufeto, o nykštukas, pasinaudodamas ta proga, užšoko ant krėslo, kur mano globėja, valgydindama mane, visados sėdėdavo, paėmė mane abiem rankom, suspaudė man kojas ir įkišo aukščiau juostos į kaulo skylę. Toj vietoj aš turėjau juokingai atrodyti. Kol išvadavo, išbuvau ten keletą minučių, nes rėkti laikiau žeminančiu savo garbę dalyku. Kadangi rūmuose valgiai retai esti duodami karšti, tai kojų nenusiplikiau, tik kojinės ir kelnės labai susitermeno. Nykštukas už tai gavo rykščių, bet dėl mano prašymo daugiau baustas nebuvo.

Karalienė dažnai juokėsi iš mano baikštumo ir klausė, ar visi mano krašto žmonės tokie bailiai, kaip aš. Juokai kildavo dėl šios priežasties. Vasarą ten priviso daugybė musių, jos didumo buvo sulig vieversiu. Jų spiečiai skraidydavo, zvimbdami aplink ausis, ir valgant neduodavo man ramybės. Jos kartais nusileisdavo ant mano valgių ir palikdavo savo bjaurias išmatas ar kiaušelius, kurie man buvo gerai matyti, bet tos šalies žmonės, kurių didelės akys neturėjo tokio aštrumo smulkiems daiktams įžiūrėti, apie tai nieko nežinojo. Kartais jos nusileisdavo man ant nosies ar kaktos baisiai geldamos ir dvokdamos; aš lengvai galėjau matyti ant jų kojų tą lipnią daiktybę, kuri, kaip mūsų gamtininkai tvirtina, padeda joms po lubas roplinėti. Aš turėjau daug vargo nuo tų bjaurių gyvių gindamasis, ir visados mane šiurpulys imdavo, kai jos artindavosi prie manęs. Nykštukas, kaip daro ištvirkę mūsų krašto vaikai, pagaudavo su rankom keletą tokių musių ir prikišęs man paleisdavo panosėj, kad aš nusigąsčiau, o karalienė turėtų iš ko pasijuokti. Vienintelis ginklas nuo jų buvo mano peilis, su kuriuo aš jas sukapodavau į kąsnelius, kai artindavosi prie manęs. Tas mano vikrumas visus labai stebino.

Atsimenu dar tokį atsitikimą. Vieną rytą Glumdalkličė padėjo mane su dėže ant lango, kad aš galėčiau pakvėpuoti grynu oru, ką ji dažnai darydavo; aš niekados nesutikdavau, kad mano dėžę kabintų ant vinies, kaip Anglijoj kabina narvelius su paukščiais. Aš pravėriau vieną langelį, atsisėdau prie stalo ir ėmiau valgyti saldų ragaišį. Užuodusios jo gardų kvapą, įskrido į kambarį koks dvidešimt vapsvų, zvimbdamos daug garsiau kaip tri-

mitų balsai. Vienos puolė mano ragaišį ir išnešiojo po kąsnelį, kitos ėmė skraidyti man aplink galvą ir veidą, svaigindamos mane savo ūžimu ir keldamos baimę baisiais savo geluonimis. Tačiau man užteko drąsos išsitraukti peilį ir šokti prieš jas į kovą. Keturias užmušiau, o kitos išskrido laukan, ir aš tada skubiai uždariau langą. Tie vabzdžiai buvo didumo kaip kurapkos. Aš ištraukiau vienai geluonį, kuris buvo pusantro colio ilgumo ir smailas kaip adata. Visas keturias užmuštas vapsvas pasidėjęs išlaikiau, lig grįžau į Angliją, ir paskui rodžiau jas su kitais nuostabiais daiktais įvairiuose Europos kraštuose.

IV ATSKAIDA

Šalies aprašymas.— Reikia ištaisyti naujus žemėlapius.— Karaliaus rūmai ir keletas žodžių apie sostinę.— Mano keliavimo būdas.— Sostinės šventovė.

Apkeliavęs žemės plotą iki dviejų tūkstančių mylių aplink jų sostinę Lorbrulgrudą, dabar noriu skaitytojui trumpai papasakoti, ką esu ten matęs. Karalienė, kurią nuolat lydėdavau, kelionėse su karalium niekad nesileisdavo toliau; čia ji palaukdavo, kol jo didybė sugrįždavo nuvykęs apžiūrėti savo karalystės sienų. Jo žemių buvo apie šešis tūkstančius mylių išilgai ir ligi penkių tūkstančių mylių skersai. Iš to aš sprendžiu jog Europos geografai klysta manydami, kad tarp Japonijos ir Kalifornijos esanti tik jūra. Visada aš maniau, kad tarp jų turi būti didelis žemės plotas išlaikyti pusiausvyrai su Didžiosios Tartarijos žemynu. Dėl to geografai turėtų ištaisyti savo žemėlapius ir šį didžiulį žemės plotą priskirti prie Amerikos žiemvakarių; šiam darbe aš su mielu noru jiems padėčiau.

Ta karalystė yra pusiasalis, apsuptas nuo žiemryčių trisdešimt mylių aukštumo kalnais per kuriuos negalima pereiti dėl esančių ant jų viršūnių vulkanų. Net ir mokyčiausi vyrai nieko nežino, ar gyvena kokie žmonės anapus tų kalnų. Iš kitų trijų pusių karalystė apsupta vandens. Visoj karalystėj nėra nei vieno uosto. Jūros pakraščiuose, kur įteka upės, pilna tokių smailių uolų ir, be to, jūra ten tokia nerami, jog net ir mažiausias Brobdinjago gyventojų laivelis negali pro tas vietas prasimušti. Tokiu būdu ta tauta yra atskirta nuo viso pasaulio. Bet didžiosiomis upėmis, pilnomis geros žuvies, plauko daug laivų. Jūroj jie retai žvejoja, nes jūros žuvys tokio didumo kaip Europos, todėl jiems neverta jų gaudyti. Matyt, gamta išaugino tokius didelius augalus ir gyvulius tik šio krašto gyventojams, ir kodėl taip yra, palieku spręsti filosofams. Bet kartais pakraščiais jie gaudo banginius, kuriuos prasti žmonės gardžiai valgo. Aš mačiau vieną iš tų banginių tokį didelį, jog to krašto žmogus vos galėjo vienas panešti ant savo pečių. Kai kada atnešdavo jų į Lorbrulgrudą pintinėse parodyti kaip kokį nematytą daiktą. Vieną banginį esu matęs ir ant karaliaus stalo, tačiau nepastebėjau, kad jis būtų mėgęs šitą valgį.

Kraštas yra tirštai apgyventas. Jis turi penkiasdešimt vieną didelį miestą, šimtą tvirtovių ir daugybę sodžių. Norėdamas patenkinti skaitytojo smalsumą, smulkiai aprašysiu jų sostinę Lorbrulgrudą. Šį miestą upė skiria į dvi lygias dalis. Jis turi per

aštuoniasdešimt tūkstančių namų su šešiais šimtais tūkstančių gyventojų. Miestas turi ilgumo penkiasdešimt keturias angliškas mylias, o platumo — trisdešimt mylių. Jo didumą aš pats išmatavau iš žemėlapio, pagaminto karaliaus įsakymu. Tas žemėlapis, ištiestas ant žemės, turėjo šimtą pėdų ilgio. Nusiavęs kojas aš perėjau jį basas kelis kartus skersai išilgai ir, palyginęs su masteliu, gavau minėtą didumą.

Karaliaus rūmai nėra koks triobesys, bet susideda iš krūvos namų, užimančių maždaug septynių mylių žemės plotą. Didžioji salė turi per du šimtus keturiasdešimt pėdų aukščio su atitinkamu ilgiu ir pločiu. Man ir mano prižiūrėtojai buvo visuomet pakinkyti arkliai, su jais mes dažnai važinėdavome žiūrėti miesto ir iš krautuvių parsivežti pirkinių. Keliaudamas aš būdavau savo dėžėj, bet kai norėdavau geriau pamatyti miesto namus ar žmones, mergaitė mane iškeldavo ir pasistatydavo ant savo delno. Mūsų vežimas buvo maždaug tokio platumo kaip Vestminsterio salė, bet kiek žemesnis už to miesto katedrą; tačiau nėra reikalo jį smulkiai aprašinėti. Kartą mes turėjome sustoti prie daugelio krautuvių. Prie jų buvo daug pavargėlių, kurie, naudodamiesi proga, grūdosi apie vežimą, kiekvienas iš jų norėdamas man parodyti savo tokią šlykščią išvaizdą, kokios niekuomet nėra mačiusios europiečio akys. Tarp šitų žmonių buvo moteriškė, turėjusi ant krūtinės vėžį, didžiai ištinusį ir pilną žaizdų. Į dvi ar tris tokias žaizdas aš būčiau galėjęs visas lengvai įlįsti ir pasislėpti. Kiek toliau nuo mūsų stovėjo vienas vyras, jo galva buvo tokio didumo kaip penki vilnų maišai sudėti į krūvą. Kitas turejo abi medines kojas po dvidešimt pėdų aukščio. Bet bjauriausia buvo žiūrėti į tų nelaimingų žmonių utėles, kurios rėpliojo po skarmalus. Aš galėjau tas utėles su plikomis akimis daug geriau matyti negu europiečių utėlę per mikroskopą. Jų snukis buvo nė kiek nemažesnis už mūsų kiaulių.

Be didžiosios dėžės, kurioje aš buvau nešiojamas, karalienė liepė padirbti kitą, mažesnę, turinčią ploto apie dvylika kvadratinių pėdų. Ta buvo kelionėse daug patogesnė: mano globėja Glumdalkličė, važiuodama su manim, ją galėjo laikyti ant kelių. Mažesnę dėžę padirbo tas pats dailidė, kurį buvau išmokęs dirbti didžiąją. Ta dėžė buvo keturkampė ir su langais trijose sienose. Langai buvo išpinti geležimis, kad kelionėje būtų geriau apsisaugoti nuo nelaimės. Prie ketvirtos be langų sienos buvo pritaisytos dvi stiprios sagtys; kai norėdavau, tarnas pernerdavo pro tas sagtis diržą, apjuosdavo apie save ir laikydavo mane. Jis buvo rimtas ir ištikimas vyras; kai Glumdalkličė negaluodavo, jis mane nešiodavo keliaujant su karaliumi ir karaliene, einant pasivaikščioti po sodą, lankant aukštos kilmės damas ir

ministrus. Aš greitai susipažinau su visais dideliais žmonėmis ir buvau jų gerbiamas, žinoma, ne tiek dėl mano nuopelnų, kiek dėl jų pačių noro įtikti karaliui.

Kai aš keliaudamas pavargdavau, tarnas pastatydavo mano dėžutę ant pagalvio. Iš ten patogu būdavo gėrėtis apylinkėmis. Toj dėžutėj aš turėjau minkštą lovą, prie lubų prikabintą hamaką, du krėslus ir stalą, stipriai pritvirtintus prie grindų, kad kratant neapvirstų. Aš buvau pripratęs prie jūros kelionių, ir toks kratymas manęs nevargindavo.

Kai norėdavau apžiūrėti miestą, sėsdavau į tą pačią dėžutę. Glumdalkličė laikydavo ją ant savo kelių, pati sėdėdama neštuvuose, kuriuos, pagal tos šalies papročius, nešdavo keturi vyrai, o du su karalienės livrėjomis ją lydėdavo. Daug girdėdami apie mane, žmonės grūste grūsdavosi prie neštuvų. Glumdalkličė visados būdavo maloni, sustabdydavo nešėjus ir iškeldavo mane ant delno, kad žmonės geriau galėtų pamatyti.

Aš labai norėjau pamatyti jų gražiausią maldyklą, ypač jos bokštą, laikomą aukščiausiu visoj karalystėj. Ir vieną kartą su savo globėja nukeliavau į ją. Tiesą sakant, maldykla manęs labai nenustebino, nes ji teturėjo nuo žemės ligi bokšto viršūnės tik tris tūkstančius pėdų, vadinas, palyginus su to krašto žmonių didumu, buvo toli gražu neaukšta. Nenorėdamas įžeisti tautos, kuriai būsiu dėkingas visą amžių, turiu pasakyti, kad šio garsaus bokšto aukščio trūkumą visai išlygina jo tvirtumas ir gražumas. Sienos turėjo lig šimto pėdų storumo ir buvo pastatytos iš tašytų akmenų, kurių kiekvienas išneša keturiasdešimt ketvirtainių pėdų. Sienas iš visų pusių puošia milžiniškos marmurinės dievų ir imperatorių statulos, stovinčios nišose. Aš išmatavau vienos tokios statulos nukritusį mažėlį pirštą, gulėjusį šiukšlėse, ir radau, kad jis buvo keturių pėdų ir vieno colio ilgio. Glumdalkličė įvyniojo jį į savo nosinę, parsinešė kišenėje namo ir padėjo prie kitų savo žaislų, kuriuos labai mėgo, kaip paprastai daro to amžiaus mergaitės.

Virtuvė tikrai yra puikus triobesys su skliaustomis lubomis, apie šešis šimtus pėdų aukščio. Didžioji krosnis tik dešimčia pėdų mažesnė už Londono šv. Povilo bažnyčios bokštą. Norėdamas palyginti, jį tyčia grįžęs išmatavau. Bet jei norėčiau apsakyti, kokio didumo jų krosnies durelės, puodai, katilai, mėsos gabalai, maunami ant iešmų, ir daugelis kitų smulkmenų, vargu ar kas manimi patikėtų. Dažnas geriausiu atveju būtų linkęs manyti, kad aš viską perdedu, kaip paprastai daro keliautojai. Aš bijau, kad, vengdamas tokio priekaišto, per daug nenukrypčiau į kitą pusę: jei ši knyga būtų kartais išversta į jų kalbą ir patektų

Brobdinjago karaliui, tai jis galėtų mane apkaltinti, kad aš įžeidęs jo tautą visus jų daiktus pamažinęs.

Karalius retai laiko savo arklidėse daugiau kaip šešis šimtus arklių. Tų gyvulių aukštis siekia lig penkiasdešimt ar šešiasdešimt pėdų. O kai karalius šventadieniais keliauja už miesto, jį dėl iškilmingumo lydi penki šimtai sargybos raitelių. Tas raitelių būrys man rodėsi gražiausiais kareiviais, kokius buvau kada matęs, bet, kai kartą išvydau dalį kariuomenės, sustatytos mūšio tvarka, tai man dar labiau patiko, apie ką papasakosiu toliau.

V ATSKAIDA

Įvairūs nutikimai.— Piktadario žudymas.— Mano mokėjimas plaukioti jūra.

Šioj šaly aš būčiau buvęs labai laimingas, jei ne tas mano mažas ūgis, dėl kurio man tekdavo patirti įvairių juokingų ir nemalonių dalykų. Kai kuriuos iš jų čia papasakosiu.

Glumdalkličė dažnai nusinešdavo mane mažesnėj dėžutėj į rūmų sodą, ten išsiėmusi laikydavo mane ant delno arba paleisdavo laisvai vaikščioti po žemę. Kartą nusekė paskui mane į sodą nykštukas, jis dar tebebuvo pas karalienę. Mano globėja nukėlė mane žemėn, ir mes su juo atsidūrėme prie žemo ūgio obels. Čia mane paėmė pagunda negudriai pajuokauti prilyginus nykštuko ūgį prie obels žemumo. Supykęs nykštukas, norėdamas atsikeršyti už pajuokimą, nutaikė kai aš buvau po obelim, ir papurtė šaką, aplipusią vaisiais, didumo sulig statine; koks tuzinas obuolių nukrito arti manęs, o vienas kliuvo man ir taip davė į kuprą, jog aš tuojau išsitiesiau žemėj. Tačiau aš labai nenukentėjau, todėl ir nesiskundžiau, nes pats buvau iš dalies kaltas.

Kartą Glumdalkličė paleido mane vieną pasivaikščioti po minkštą pievelę, o pati su savo aukle nuėjo kiek toliau. Staiga pradėjo kristi tokie dideli ledai, jog aš tuojau buvau jų parblokštas ant žemės. Gulėdamas jaučiau, lyg kad kas didžiausiais sviediniais mane daužytų. Bet vis dėlto man pasisekė nuropoti į šalį ir pasislėpti po kmynų krūmu. Aš buvau visas nuo galvos iki kojų taip sudaužytas, jog dešimt dienų negalėjau atsikelti iš lovos. Bet skaitytojas neturėtų tuo labai stebėtis, nes gamtos ten visur išlaikyta ta pati daiktų proporcija, ir viena to krašto ledų kruopa tūkstantį aštuonis šimtus kartų didesnė negu Europos. Tai aš tvirtinu drąsiai, nes iš smalsumo tuos ledus pats išmatavau ir pasvėriau.

Tame pačiame darže man atsitiko dar baisesnis dalykas. Kartą mano globėja paliko mane vieną saugioj, kaip jai rodėsi, vietoj, o pati su savo aukle ir draugėmis nuėjo toliau pasivaikščioti po daržą. Aš dažnai prašydavau jos palikti mane vieną, kad niekieno netrukdomas galėčiau pasvajoti. Tuo tarpu atbėgo į tą vietą daržininko šuva, rado mane, pagriebė su dantimis ir, nunešęs prie savo šeimininko, vizgindamas uodega atsargiai padėjo žemėn. Laimei, jis buvo taip gerai išmokytas, jog nešdamas tarp dantų manęs nė kiek nesužeidė, net ir drabužių nesuplėšė.

Vargšas daržininkas, gerai mane pažinęs ir mylėjęs, baisiai persigando. Pakėlęs abiem rankom, jis ėmė klausinėti apie mano sveikatą, bet aš pradžioj iš išgąsčio nė žodžio negalėjau jam atsakyti. Kai po kiek laiko aš atsipeikėjau, daržininkas nunešė mane į tą vietą, iš kur šunies buvau paimtas. Ten jau vaikščiojo sugrįžusi mano globėja. Ji buvo didžiai nusigandusi, kad visur aplink ieškodama ir balsu šaukdama niekur manęs negalėjo rasti. Už šunies nesaugojimą globėja daržininką smarkiai subarė. Mergaitė bijojo karalienės rūstybės, todėl mes nutarėm to nutikimo negarsinti. Ir aš būčiau turėjęs nemalonumų, jei ta istorija būtų pasklidusi rūmuose.

Nuo to laiko Glumdalkličė nutarė geriau mane saugoti ir niekad iš akių neišleisti, jei aš būsiu ne namie. To aš seniai bijojau ir dėl to kai kuriuos mažesnius nelaimingus atsitikimus nutylėjau. Sakysim, kartą darže puolė virš manęs skridęs sakalas, ir jei aš nebūčiau išsitraukęs špagos, gynęsis ir pasislėpęs po stora daržo užtvara, tikriausiai jis mane būtų nusinešęs savo naguose. Kitą sykį aš užlipau ant pat kurmiarausio viršūnės ir iki kaklo įsmukau į olą, iš kurios tas gyvulėlis buvo išrausęs žemes. Norėdamas pasiteisinti dėl suterštų drabužių, aš tada sugalvojau tokį melą, kurio neverta čia minėti. Kitą kartą vėl eidamas pasivaikščioti, taip užsigalvojau apie savo brangią Angliją, jog, netyčia užvėžlinęs ant sraigės lukšto, susilaužiau dešinį blauzdikaulį.

Nežinau, ar man reikėjo džiaugtis ar pykti, kad manęs nebijodavo net maži paukšteliai, kuriuos sutikdavau vaikščiodamas vienas. Ieškodami sliekų ar kitokio maisto, jie drąsiai šokinėdavo aplink mane tik per kokį trejetą žingsnių. Kartą strazdas išdrįsęs net prišoko prie manęs ir ištraukė iš rankų ragaišį, kurį buvau pasiėmęs pusryčiui. O jei aš norėdavau pagauti vieną iš tų paukščių, jis atsigręždavo ir mėgindavo man kirsti su snapu, o paskui sau vėl ramiai ieškinėdavo sliekų ar sraigių. Kartą pasiėmęs nemažą lazdą taip mitriai sviedžiau į sėmenėlę, jog ta tuojau krito ant vietos; aš abiem rankom nutvėriau šį grobį ir nešiau savo gerajai globėjai. Bet. paukštis buvo tik apsvaigintas. Jis netrukus atsigavo ir ėmė su sparnais taip daužyti mano galvą ir visą kūną, jog aš maniau jį paleisti. Tik tuo tarpu iš kažkur atsirado tarnas ir nusuko jam sprandą. Kitą dieną karalienės įsakymu iš to paukščio šlaunies man buvo pataisyti pietūs. Kiek aš atsimenu, ta sėmenėlė buvo truputį didesnė už mūsų gulbę.

Kartą atėjo pas auklę jos sūnėnas ir vadino ją eiti kartu pažiūrėti, kaip bus žudomas nusikaltėlis. Tas nusikaltėlis buvo užmušęs jo gerą draugą. Drauge eiti buvo prikalbėta ir mano globėja, tačiau ji, būdama minkštos ir gailios širdies, davė savo

Morten
LINTON

sutikimą labai nenoromis. O aš, nors nemėgau tokių kruvinų scenų, bet negalėjau atsilaikyti prieš pagundą pamatyti tokį nepaprastą reginį. Pasmerktasis buvo stipriai pririštas prie krėslo ir pastatytas ant ešafoto; paskui vienu kirčiu nukirto jam galvą su keturiasdešimt pėdų ilgumo kalaviju. Iš arterijų ir venų kraujas ėmė švirkšti daug aukščiau už Versalio didžiojo fontano srovę, o galva nušoko žemyn su tokiu trenksmu, jog aš, stovėdamas per pusę anglų mylios nuo tos vietos, iš išgąsčio visas sudrebėjau.

Karalienė labai mėgdavusi klausytis mano pasakojimų apie jūros keliones ir stengdavusis kiekviena proga mane nuliūdusį pralinksminti, kartą paklausė, ar aš mokėčiau plaukti irklais arba burėmis ir ar tas darbas galėtų būti naudingas mano sveikatai. Aš atsakiau, kad man pažįstami abudu plaukiojimo būdai, nes aš, tarnaudamas laivo gydytoju, dažnai nelaimėj turėdavau dirbti paprasto matroso darbą, tik kaip galėčiau plaukioti tam krašte, kur mažiausia laivė buvo lygi didžiausiam mūsų karo laivui ir kur, iš kitos pusės, vandenys buvo tokie dideli, jog laivė, pritaikyta mano ūgiui, vargiai galėtų išsilaikyti. Jos didybė atsakė, kad laivę padarytų jos stalius, jei tik aš duočiau planą, o rasti vietą, kur galėčiau plaukioti, ji pasirūpintų pati. Stalius buvo gabus amatininkas ir mano nurodymais per dešimt dienų padarė su burėmis ir irklais gražią laivę, kurioje lengvai būtų galėję tilpti aštuoni europiečiai. Kai tik ji buvo baigta, karalienė taip apsidžiaugė, jog, nutvėrus ją į savo prijuostę, nubėgo pas karalių, o šis, norėdamas išmėginti, liepė ją įleisti su manim į pilną vandens lietaus statinę, kur aš dėl mažo gilumo ir vietos trūkumo negalėjau valdyti irklų. Bet karalienė jau prieš tai buvo sugalvojusi naują planą. Ji liepė staliui padaryti medinį lovį trijų šimtų pėdų ilgumo, penkiasdešimt platumo ir aštuonių gilumo. Jis buvo gerai išdervuotas, kad netekėtų vanduo, ir padėtas prie rūmų sienos iš lauko. Apačioj jis turėjo pervagį sugedusiam vandeniui išleisti; du tarnai per pusę valandos vėl galėjo lengvai jį pripildyti. Aš dažnai po jį plaukiojau, darydamas tuo malonumą sau ir nemažą džiaugsmą rūmų ponioms, kurias tikrai stebino mano miklumas. Kartais aš ištiesdavau savo bures, tada man likdavo tik vairuoti, nes tuo laiku ponios su vėduoklėmis kėlė vėją; kada jos pavargdavo, liepdavo tarnui atsistojus prie lovio pūste pūsti, o aš tuo tarpu rodžiau savo vikrumą vairuodamas laivę tai į dešinę, tai į kairę, kaip man patikdavo. Pabaigus plaukioti, Glumdalkličė visada nešdavo mano laivę į savo kambarį ir kabindavo ant vinies, kad išdžiūtų.

Bet dėl tų malonumų kartą kad kiek neprikišau savo kailio. Tarnui įleidus laivę į lovį, auklė, lydėjusi Glumdalkličę, norėda-

ma gražiai mane pasodinti į laivę, pakėlė aukštyn, bet aš netyčia išsmukau jai iš rankų ir, krisdamas žemėn iš keturiasdešimt pėdų aukštumo, būčiau ištiškęs kaip kiaušinis, jei savo laimei nebūčiau užsikabinęs ant į jos drabužius įkišto segtuko galvelės; segtuko galvelė užkliuvo už kelnių juosmens, ir taip pasikoręs ore kybojau, kol Glumdalkličė pribėgo manęs nuimti.

Kitą kartą tarnas, kuriam buvo pavesta mainyti vandenį kas tris dienas, nepastebėjęs su vandeniu į lovį įpylė kartu ir didelę varlę. Sodinant mane į lovį, varlė gulėjo ramiai, bet paskui kildama į viršų taip sujudino vandenį, jog aš visu savo svoriu vos išlaikiau laivę, kad neapsiverstų. Norėdama pasprukti iš lovio, varlė įkrito į mano laivę ir ėmė šokinėti iš vieno galo į kitą man per galvą, drabstydama mane visą bjauriu dumblu. Jos galva ir kojos buvo tokios didelės, kaip kokio bjauriausio gyvulio. Tačiau aš prašiau Glumdalkličės man nepadėti, norėjau vienas su ja susitvarkyti. Ir pagriebęs irklą drožiau keletą kartų jai per galvą ir išgujau iš laivės.

Bet didžiausią baimę karaliaus rūmuose man padarė beždžionė, laikoma vieno iš virtuvės tarnų. Kai Glumdalkličė su reikalais ar į svečius kur išeidavo, paprastai mane palikdavo savo kambary užrakinusi duris. Jei oras būdavo šiltas, kambario langus ji palikdavo atvirus; taip pat būdavo atviri langai ir durys mano gyvenamosios dėžės. Kai aš kartą taip sėdėjau prie savo stalo susimąstęs, išgirdau kažką sunkų šokant pro langą ir šniukštinėjant iš vieno kampo į kitą. Baisiai nusigandęs aš pakėliau akis ir išvydau didelę beždžionę. Ji lakstė po kambarį tartum ko ieškodama, pagaliau pribėgo prie mano dėžės ir įbedus akis ėmė į mane žiūrėti. Aš pasitraukiau į savo dėžės kampą ir buvau taip persigandęs, jog nesusivokiau pasislėpti palovėj. Ji įkišo savo leteną, sučiupo mane už skverno ir ištraukė iš vidaus kaip katė pelę. Ištraukusi laukan, ji pasidėjo mane ant savo priekinės dešinės letenos laikydama taip, kaip laiko auklė žindydama vaiką. Kai aš mėginau pasprukti, ji mane taip suspaudė, jog aš daugiau nebenorėjau jai priešintis. Matyt, ji mane palaikė savo veislės vaiku, nes su dideliu švelnumu ėmė glostyti mano veidą kita letena. Jai taip beglostant kažkas smarkiai pabeldė į kambario duris. Beždžionė beregint šoko pro langą ir ėmė lietaus vamzdžiais lipti aukštyn su trim kojomis, o ketvirtąja mane laikė. Tokiu būdu ji užkopė ant gretimų namų stogo. Beždžionės nešamas išgirdau Glumdalkličės klyksmą. Tuojau sujudo beveik visi rūmų žmonės; tarnai nubėgo atnešti kopėčių. Šimtai žmonių žiūrėjo iš kiemo į tupinčią ant kraigo beždžionę. Su viena letena ji mane laikė kaip kūdikį, o su kita penėjo kartu su savo vaikais, imdama maistą iš savo snukio, ir į burną man kimšte kimšo, kai

aš nenorėjau imti. Žiūrovams buvo gera proga skaniai pasijuokti. Kai kurie ėmė svaidyti akmenis, norėdami beždžionę nuvyti žemyn, bet tuojau buvo uždrausta taip daryti, kad kartais akmuo pataikęs nesuskaldytų man galvos.

Galop buvo atneštos kopėčios, ir keli vyrai užlipo ant stogo. Pasijutusi iš visų pusių apsupta, beždžionė pametė mane ant kraigo ir nubėgo. Ten paliktas aš kėpsojau trijų šimtų jardų aukštyje, drebėdamas iš baimės, kad kartais vėjas pagavęs manęs nenupūstų žemyn arba apsvaigęs pats stačia galva nenukrisčiau. Tik atsirado vienas drąsus vaikinas, mano globėjos tarnas, tas užlipo į viršų, įsidėjo mane į savo kelnių kišenę ir laimingai nusileido žemyn.

Aš ko neuždusau nuo maisto, kurio beždžionė buvo man prikimšusi burną. Bet geroji mano globėja prakrapštė man gerklę su adata, aš išsivėmiau ir pasijutau kiek geriau. Beždžionės sulamdytas aš buvau toks silpnas, jog turėjau išgulėti lovoj apie keturiolika dienų. Karalius, karalienė ir visi rūmai kasdien teiravosi apie mano sveikatą, o jos didybė kelis kartus mane net aplankė. Beždžionė buvo užmušta ir išleistas įstatymas, kad joks panašus gyvulys nebūtų laikomas arti rūmų.

Kada aš pasveikęs aplankiau karalių, norėdamas padėkoti už jo gerumą, jis buvo toks malonus, jog net juokavo iš mano nutikimo. Jis manęs klausė, ką aš galvojau būdamas beždžionės naguose, ar skanus buvo jos maistas, kaip patiko toks penėjimo būdas ir ar grynas oras nepadidino mano apetito. Jis teiravosi, ką aš būčiau daręs panašiam atsitikime savo krašte. Aš atsakiau jo didybei, kad Europoj nėra beždžionių, išskyrus tas, kurios yra atvežamos iš kitų kraštų žmonėms juokinti, bet jos yra tokios mažos, jog aš susidoročiau kartu su dvylika, jei jos išdrįstų mane pulti. Bet prieš tą gyvulį, ne mažesnį už dramblį, jei ne išgąstis, būčiau pavartojęs kardą; būčiau ant jo letenos padaręs tokią žaizdą, jog jis būtų ją taip greit ištraukęs atgal, kaip buvo įkišęs. Aš taip pasakiau tokiu aukštu balsu kaip vyras, kurs yra susirūpinęs, jei kas nors abejoja dėl jo drąsos. Mano kalba nesukėlė nieko daugiau, tik garsų juoką.

Reikia pasakyti, kad aš kiekvieną dieną duodavau progą iš savęs pasijuokti. Glumdalkličė nors mane be galo mylėjo, bet buvo tokia išdykėlė, jog kiekvieną mano kvailystę nešdavo karalienei, kuri iš to turėdavo nemaža smagumo. Mergaitė kartą negalavo ir išvažiavo su savo aukle vieną valandą arba trisdešimt mylių nuo miesto į laukus pasivažinėti. Laukuose Glumdalkličė išlipo iš vežimo, išėmė mano dėžę ir leido man truputį pasivaikščioti. Ant kelio buvo karvės pėda į žemę įspausta,

ir aš sumaniau pasinaudoti proga ir parodyti ponioms savo vikrumą, mėgindamas ją peršokti. Aš įsibėgėjau, bet per trumpas buvo mano šuolis, ir įkritau į patį vidurį iki kelių į purvą. Su dideliu vargu iš ten išlipau, ir vienas iš tarnų turėjo mane su savo skarele nušluostyti, nes aš be galo buvau purvinas. Mano globėja uždarė mane į dėžę ir neišleido, kol mes namo sugrįžome; karalienė tuoj sužinojo tą atsitikimą, ir tarnai jį išnešiojo po visus rūmus; dar keletą dienų aš buvau jų linksmumo priežastis.

VI ATSKAIDA

Naujos mano priemonės džiuginti karalių ir karalienę.— Mano muzikos gabumai.— Karalius teiraujasi apie Anglijos tvarką.— Mano paaiškinimai.— Karaliaus pastabos.

Paprastai kartą arba du per savaitę eidavau pas karalių, kada jis keldavosi, ir dažnai rasdavau jį skutantis. Pradžioj žiūrint į tą darbą net šiurpas ėmė, nes skustuvas buvo du kartus ilgesnis už mūsų dalgę. Kartą skutėjas man davė nuo skustuvo muilo putų, kuriose radau apie keturiasdešimt ar penkiasdešimt barzdos plaukų. Paėmęs gabalėlį medžio, nusidrožiau šukų nugarą ir su adata, gauta iš Glumdalkličės, pribadžiau mažų skylelių. Į tas skyleles sukaišiojau plaukus, jų galus su peiliuku nusmailinau, ir tokiu būdu pasidariau gana geras šukas. Šis prietaisas man labai pravertė, nes mano šukų beveik visi dantys buvo jau išlūžę, o kitų tokių padaryti tam krašte niekas nemokėjo.

Tai man davė sumanymą padaryti kitą daiktą. Aš paprašiau karalienės kambarinės man palaikyti jos didybės iššukuotus plaukus, kurių pamažu susirinko visas pluoštas. Paskui paprašiau dailidės, mano gero bičiulio, dirbusio man visokius baldus, padaryti du krėslus tokio didumo, kaip buvo mano dėžėj, o aplink sėdynę ir atlošą pribadyti mažų skylelių. Į tas skyleles sukaišiojau parinkęs stipresnius plaukus ir juos supyniau kaip vyteles. Kada jie buvo pabaigti, padovanojau karalienei: ji juos laikė savo kambary kaip kokią retenybę, ir kiekvienas, kas tik matė, negalėjo jais atsistebėti. Karalienė liepė man sėstis ant vieno krėslo, bet aš griežtai atsisakiau jos klausyti tardamas, kad tūkstantį kartų greičiau sutikčiau mirti, kaip negarbingą savo kūno dalį padėti ant tų plaukų, kurie kitados puošė jos didybės galvą. Sugebėdamas gerai dirbti šitą darbą, aš tokiu pat būdu nupyniau iš tų plaukų dailią, mažą penkių pėdų piniginę, su karalienės vardu aukso raidėmis, ir padovanojau ją savo globėjai. Tiesą sakant, ji geriau tiko pasižiūrėti nekaip vartoti, nes buvo per silpna sunkiems pinigams nešioti, ir dėl to Glumdalkličė joje laikė tik smulkius žaislelius.

Karalius labai mėgo muziką ir savo rūmuose dažnai rengė koncertus. Į juos kartais nusinešdavo ir mane su visa dėže ir pastatydavo koncerto salėj ant stalo. Bet jų muzika būdavo tokia garsi, jog man net ausis užtrenkdavo. Aš manau, tokio trenksmo negalėtų padaryti visos mūsų armijos būgnų ir trimitų balsai. Todėl aš prašydavau pastatyti mano dėžę toliausia nuo muzikantų, uždarydavau langus ir duris, užtraukdavau užlaidas — ir tik tada galėdavau žmoniškai klausyti.

Jaunas buvau truputį pramokęs skambinti pianinu. Glumdalklićės kambary buvo toks instrumentas, ir du kartus per savaitę ateidavo pas ją muzikos mokytojas. Aš tą instrumentą vadinu pianinu, nes jis šiek tiek panašus į jį ir juo taip pat skambinama. Aš sumaniau šiuo instrumentu paskambinti karaliui ir karalienei angliška dainelę. Bet tai nelengva buvo man padaryti, nes pianinas turėjo beveik šešiasdešimt pėdų ilgio, o kiekvienas klavišas pėdą pločio, ir aš, išskėtęs rankas, nepasiekdavau daugiau per penkis klavišus. Antra vertus, norėdamas paspausti klavišą,

turėdavau smarkiai daužti su kumščiu. Bet aš sugalvojau naują būdą. Nusidrožiau dvi buožes ir storgalius aptraukiau pelių kailiukais, kad skambinant nesigadintų klavišų galai ir nesigirdėtų trenksmo. Prieš pianiną buvo pastatytas suolas keturiomis pėdomis žemesnis už klavišus, ir ant jo mane užkėlė. Lakstydamas nuo vieno galo į kitą kiek įkabindamas su abiem buožėm daužiau klavišus. Tokiu būdu paskambinau anglišką dainelę, kuri labai patiko jų didybėms. Turiu prisipažinti, kad aš niekados savo gyvenime tiek nenusilaksčiau ir nenusikamavau.

Kaip esu minėjęs, karalius buvo tikrai išmintingas valdovas, dažnai jis liepdavo atnešti mane su dėže į savo darbo kambarį ir padėti jam ant rašomojo stalo. Tada aš atsinešdavau iš dėžės krėslą ir pasistatydavau ant stalo per tris jardus nuo karaliaus, vadinas, aš būdavau beveik visai jam prieš veidą. Tokiu būdu aš turėjau keletą pasikalbėjimų su juo. Kartą išdrįsau jo didybei pasakyti, kad ta panieka, kurią jis rodo Europai ir kitoms pasaulio šalims, netinka jo dvasios prakilnumui; kad protas nedidėjantis nuo ūgio, bet priešingai, mūsų krašte pastebėta, jog dideli žmonės yra menkesnių gabumų: net iš gyvių, sakysim, bitės ir skruzdės esančios daug darbštesnės ir išmintingesnės už didelius gyvulius. Nors aš esu menkas, pridėjau, bet tikiuosi gausiantis dar progą jo didybei kuo nors patarnauti. Karalius gražiai išklausė manęs ir nuo to laiko pradėjo geriau apie mane galvoti. Jis paprašė duoti tiksliausių žinių apie Anglijos valdymo būdą sakydamas, kad nors kiekvienas valdovas labiau pripratęs prie savo tvarkos, bet vis dėlto galima rasti šį tą, kas būtų verta pasisavinti.

Gali suprasti, mielas skaitytojau, kaip aš tada troškau turėti Demosteno ar Cicerono iškalbą, kad galėčiau savo brangios tėvynės garbę išreikšti tokiais žodžiais, kurie tikrai atsakytų jos laimei ir nuopelnams.

Aš pirmiausia pasakiau jo didybei, kad mūsų viešpatystė, neskaitant kolonijų Amerikoje, susideda iš dviejų salų, kuriose yra trys galingos karalystės, valdomos vieno monarcho. Toliau ilgai kalbėjau apie savo krašto derlingumą ir klimatą. Paskui plačiai nupasakojau apie Anglijos konstituciją ir parlamentą, susidedantį iš aukštųjų ir žemųjų rūmų. Aukštųjų, arba perų, rūmų nariai yra šviesiausi ir prakilniausi tautos vyrai, senų ir turtingų kiemų valdytojai. Aš papasakojau, kaip jie rūpinasi baigti aukštus mokslus ir įprasti gerai vartoti ginklą, kad paskiau galėtų būti karaliaus ir viešpatystės patarėjais; leisti įstatymus, sudaryti aukščiausiąjį teismą ir pagaliau būti narsiais ir ištikimais savo tėvynės ir valdovo gynėjais. Šie vyrai yra karalystės papuošalas ir apsauga, garsių pranokėjų vaikai, kuriems,

Morten
LINTON

kaip ir jų tėvams, garbė yra tik atlyginimas už jų dorybes. Aukštųjų rūmų narių skaičiuje yra ir vyskupų, kurių pirmutinė priedermė mokyti tikėjimo ir šviesti žmones; jie renkami iš visos tautos, iš kunigaikščių ir išmintingiausių patarėjų, ir iš tos dalies kunigų, kurie išsiskiria šventu gyvenimu ir dideliu mokslu; jie yra tikri bažnyčios ir tautos ganytojai.

Kita parlamento dalis, vadinami žemieji rūmai, susideda iš mokytų žmonių, renkamų tautos už jų gabumus ir tėvynės meilę, kad jie ten mokėtų išreikšti visų žmonių išmintį. Abeji rūmai sudaro aukščiausią Europoje susirinkimą, kuriam vienam, šalia karaliaus, pavestas įstatymų leidimas.

Paskiau priėjau prie teismų, kurių priešaky buvo išmintingi vyrai, įstatymų aiškintojai; jie sprendžia teisės ir nuosavybės ginčus, baudžia už nusižengimus ir gina nekaltus. Aš paminėjau ir gerą mūsų krašto finansų tvarką, taip pat sausumos ir jūros jėgų narsumą ir puikią discipliną. Pasakiau, kiek yra visam krašte gyventojų, kiek turi milijonų kiekvienas tikėjimas ir kiekviena politinė partija. Aš nepraleidau nepaminėjęs net sporto, pasilinksminimų ir kitų dalykų, kurie gali suteikti garbę mano tėvynei. Baigdamas padariau trumpą paskutinio šimtmečio Anglijos istorijos apžvalgą.

Tiems pasikalbėjimams reikalingos buvo penkios audiencijos, iš kurių kiekviena truko kelias valandas. Karalius klausė manęs atsidėjęs ir kai ką sau pasižymėdavo. Per šeštą audienciją karalius išreiškė dėl kiekvieno kalbėto dalyko savo abejojimus, pastebėjimus ar prieštaravimus. Jis teiravosi, kaip yra lavinamas bajorų vaikų protas bei kūnas ir ką tas jaunimas veikia mokslo amžiuj? Kaip papildomi aukštieji rūmai, jei kartais išnyksta kokia lordų giminė? Kokių dorybių reikalaujama iš norinčių gauti lordo vardą? Ar neatsitinka, kad duodant lordo vardą turi reikšmę karaliaus nuotaika, kokios rūmų ponios ar ministro papirkimas arba noras sustiprinti opozicijos partiją? Iš kur tie lordai gauna supratimą apie įstatymus, kad galėtų, kaip paskutinė instancija, spręsti visos šalies gyventojų bylas? Argi lordai visada tikrai laisvi nuo godumo, partiškumo, parsidavimo ir kitų ydų? Argi vyskupai, kurie įeina į aukštuosius rūmus, gauna tą titulą tik už savo aukštą mokslą ir šventą gyvenimą? Ar kartais jie nepataikauja kokiam nors lordui ir, patekę į parlamentą, neseka vergiškai jo norus?

Paskui karalius norėjo sužinoti, kokiu būdu renkami žemųjų rūmų atstovai. Jis klausė, ar kartais koks svetimšalis su pilnoms kišenėms pinigų negali palenkti nesusipratusių rinkėjų atiduoti savo balsus už jį, o ne už kokį savo apylinkės išmintingą žemės valdytoją arba šiaip žymų vyrą. Kaip kiti žmonės gali trokšti

pakliūti į tuos rūmus, kur būdami jie turi juk pakenkti savo pačių namams, nes už sunkų darbą ir išlaidas negauna jokio atlyginimo? Ar tie atstovai visados yra tokios didelės doros ir aukštos dvasios, kad už savo sugaištą laiką ir išlaidas nesitikėtų atpildo iš valdovo ar jo ministrų ir tuo nusidėtų prieš tautos reikalus? Dėl šių ir kitų dalykų jo didybė padarė nemaža teisingų priekaištų, kurių man neleidžia pakartoti atsargumas.

Jo didybė norėjo, kad papildyčiau jau pirmiau suteiktus paaiškinimus apie mūsų teismus. Aš tai galėjau puikiai padaryti, nes kitados turėjau tribunole bylą, kuri vos mane nepražudė, bet vis dėlto aš ją laimėjau, nors turėjau apmokėti išlaidas. Jis manęs klausė, kiek paprastai reikalaujama laiko vienai bylai išspręsti ir kiek tas atsieina; ar advokatams leidžiama ginti aiškiai neteisingas bylas; ar neteko pastebėti, kad partija ir tikėjimas nebūtų atsiliepę į sprendimą. Ar advokatai yra tikrai susipažinę su teisės mokslais, arba jie tik vadovaujasi savo šalies ir vietos papročiais? Ar advokatai ir teisėjai padeda rašyti įstatymus, kuriuos jie paskui savo nuožiūra aiškina ir taiko? Ar jie ko neaiškina vienąkart taip, kitąkart priešingai, remdamiesi tuo pačiu įstatymu? Ar jie žmonės turtingi ar neturtingi? Ar jie gauna atlyginimą už kalbas arba patarimus? Karalius ypač norėjo žinot, ar jie kartais gali būti žemųjų rūmų nariais.

Pradėjus kalbėti apie finansus, karalius labai stebėjosi, kad mūsų išlaidos du kartus didesnės už pajamas. Jis negalėjo suprasti, kaip valdžia taip beprotiškai eikvoja karalystės turtą. Jis klausinėjo, kas mums skolina pinigus ir iš ko mes grąžinam skolas. Išgirdęs, kiek mūsų karai reikalauja pinigų ir vargo, jis pasakė, kad mes turėtume būti labai nerami tauta arba apsupta piktų kaimynų, o mūsų generolai turėtų būti turtingesni už mūsų karalius. Jis klausė, kokių reikalų mes turim su kraštais, esančiais toliau nuo mūsų salų; ar su jais varom tiktai prekybą, o gal galvojam apie jų užkariavimą ir ar mes laikom laivyną tik savo krantams ginti. Jį labiausiai stebino, kad mes laisvam krašte taikos metu nuolat laikom kariuomenę. Jis negalėjo suprast, ko mes turėtume bijot ir su kuo kariaut, jei kraštą valdo pačios tautos rinkti atstovai.

Jis labai juokėsi iš mano keistos aritmetikos (kaip jis tai vadindavo), girdėdamas mane skirstant savo tautą į religines ir politines sektas. Jis negalėjo suprast, kam turėtų būti priešingų valdžiai nuomonių žmonės verčiami jas keisti arba slėpti. Pirmas reikalavimas būtų tironija, antras — silpnybė.

Kalbėdamas apie pramogas paminėjau ir žaidimus. Jis norėjo žinoti, nuo kurių metų pradeda žaisti ir kada nustoja; kiek tie žaidimai atima laiko; ar žaidėjai kartais dėl jų nepalydi savo

turto; ar atsiradę nedori žmonės, gerai įgudę žaisti, per daug nepralobsta ir ar jie neatitraukia kitų nuo tiesioginių priedermių, ar prakišę patys nepradeda sukti, norėdami iš kitų atsigriebti.

Anglijos paskutinio šimtmečio istorija jį baisiai stebino. Joje jis daugiau nieko nematė, tik vienus sąmokslus, maištus, žudymus, revoliucijas, ištrėmimus — ir visų tų nelaimių priežastys buvo godumas, partijų lenktynės, veidmainystė, neištikimybė, žiaurumas, ištvirkimas, neapykanta, pavydas ir garbės troškimas.

Kitoj audiencijoj karalius sutraukė į krūvą viską, kas buvo mūsų kalbėta. Pastatęs mane sau ant rankos ir glostydamas jis pasakė tokiu balsu ir tokius žodžius, kurių niekados nepamiršiu:

— Mano mielas Grildrigai! Jūs labai norėjot išgirti savo tautą, bet pasirodė, kad tamsumas, tinginystė ir kitos ydos yra vienintelės įstatymų leidėjo ypatybės; kad įstatymai geriausiai aiškinami ir taikomi suinteresuotų žmonių. Kitų jūsų įstaigų pamatai būtų neprasti, bet žmonių pagedimas viską niekais verčia. Iš jūsų pasakyto išeina, kad jūsų krašte nereikalaujama jokių dorybių iš to, kas nori gauti kokią nors vietą, bet jūs žiūrite, kad už dorybes žmonės būtų keliami aukštyn: kunigai už dievobaimingumą ir mokslą; kariai — už narsumą ir prakilnumą; teisėjai — už teisingumą; senatoriai — už tėvynės meilę ir išmintį. Aš manau, kad jūs, visą amžių keliaudami po pasaulį, nebūsit užsikrėtę savo šalies ydomis, bet iš jūsų viso apsakymo sprendžiu, kad daugumas jūsų tautiečių yra bjauriausia kirminų giminė, kuriai gamta kada nors leido šliaužioti po žemės paviršių.

VII ATSKAIDA

Mano tėvynės meilė.— Duodu karaliui gerų patarimų, bet jis jų neklauso.— Karaliaus nenusimanymas politikoje. To krašto mokslo menkumas.— Įstatymai, kariuomenė ir partijos.

Tik nenorėdamas nusidėti tiesai aš papasakojau viską, apie ką tada kalbėjau su karalium. Veltui aš pykau, mano pyktis tik jam juoką kėlė, ir aš turėjau kantriai klausytis, kaip jis be pasigailėjimo niekino mano brangią tėvynę. Man be galo buvo skaudu girdėti tokią nuomonę, aš tikiuosi, tą pat jaučia ir mano skaitytojas. Karalius, kuriam viskas rūpėjo, bėrė man klausimus vieną paskui kitą, o aš bent iš dėkingumo juk turėjau jam atsakinėti. Bet turiu pasakyti, jog daug jo klausimų aplenkiau, o atsakydamas kiekvieną kreipiau į gerąją pusę, kas man, nemėgs-

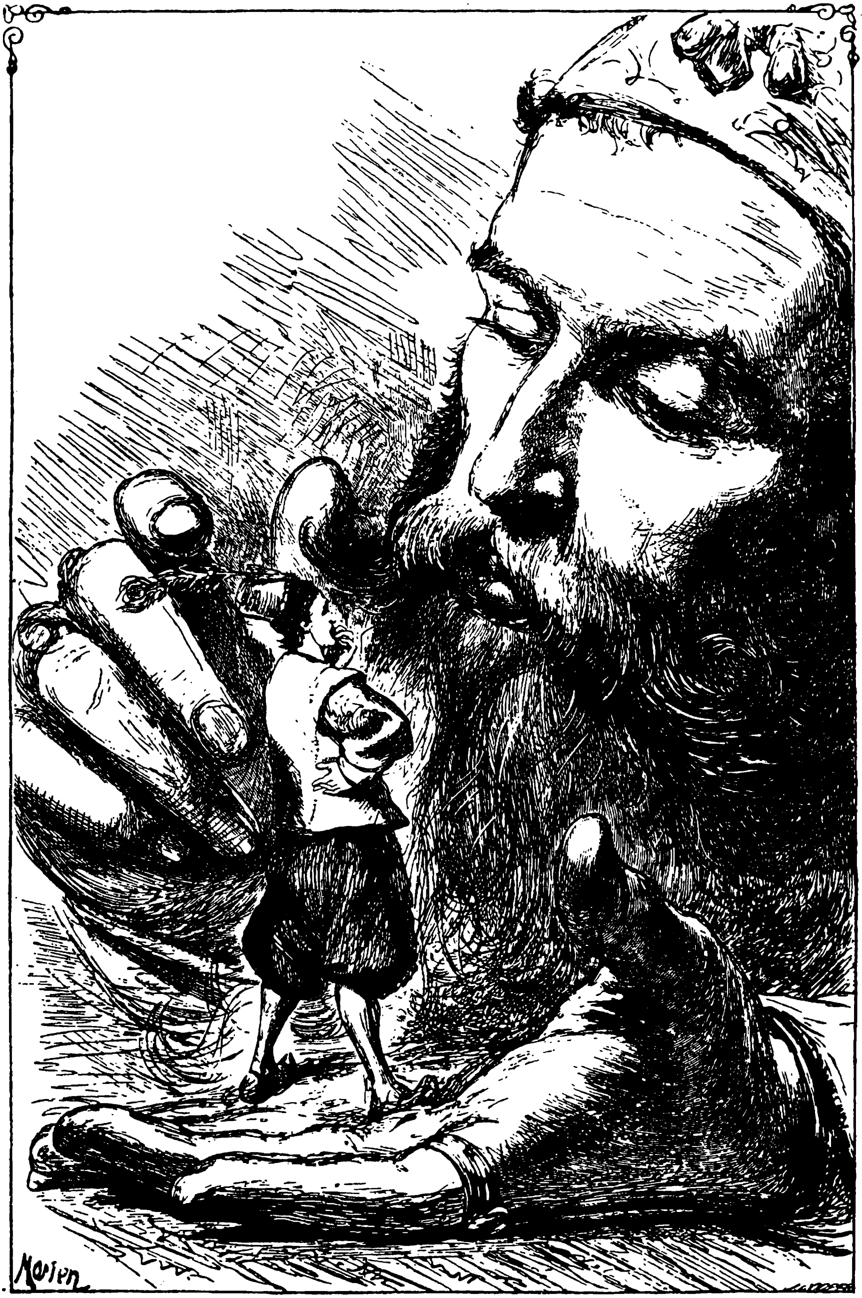
Morten

tančiam trauktis nuo tiesos, nelabai sekėsi. Aš vis rodžiau savo tėvynei tą girtiną partiškumą, kurį visai teisingai rekomenduoja istorikams Dionisas iš Halikarnaso. Ir aš karaliui kiek galėdamas slėpiau savo krašto silpnybes ir negerumus, o kėliau jo dorybes ir gražumus, bet kalbos pabaiga nebuvo visai laiminga.

Bet reikia dovanoti karaliui, atsiskyrusiam nuo viso pasaulio, jei jis nieko nežino apie kitų tautų gyvenimą ir papročius. Aiškus daiktas, kad be to žinojimo visada labai lengva nukrypti į šališkus ir neteisingus sprendimus, visai svetimus civilizuotoms Europos šalims. Juk tikrai būtų keista, jei to nuo pasaulio atsiskyrusio valdovo nuomonė apie dorybes ir ydas būtų taikoma visai žmonijai.

Čia papasakosiu vieną, nors ir sunkiai įtikinamą, dalyką, kurs patvirtins tik pasakytus mano žodžius ir parodys, kokių menkų vaisių duoda vienpusis auklėjimas. Norėdamas dar daugiau įsigyti karaliaus malonės, pradėjau jam pasakoti apie išradimą, padarytą prieš tris keturis šimtus metų — būtent apie tam tikrus miltus, vadinamus paraku, kurį gali uždegti viena kibirkštėlė ir kuris sprogdamas sukelia garsą, didesnį už griaustinį, ir išneša į padanges visą kalną. Tam tikras to parako kiekis, įpiltas į geležinį ar varinį vamzdį, galintis išmesti geležies ar švino rutulį su tokiu smarkumu ir greitumu, jog niekas negalėtų atsilaikyti prieš jo jėgą. Taip paleisti dideli kamuoliai iš karto sunaikintų ne tik ištisus kariuomenės pulkus, bet sudraskytų ir iš pat pamatų sugriautų stipriausius mūrus ir nuskandintų laivus su tūkstančiais žmonių į jūrų gelmes. Dideli geležiniai kamuoliai, pripilti to parako, mūsų mėtomi į apgultą miestą. Ten jie plyštantys, į visas puses svaidantys skeveldras, rausiantys gatves, griaunantys namus ir taškyte taškantys žmones. Paskui pasigyriau žinantis, iš ko ir kaip yra daromas parakas, pasisakiau galėsiantis mokyti ir prižiūrėti darbininkus, jei tik jo didybė panorės pasigaminti savo kraštui tų šaunamų vamzdžių ir kamuolių. Pritaikyti prie kitų to krašto daiktų pagal didumą, tie vamzdžiai turėtų būti apie šimto pėdų ilgumo; dvidešimt ar trisdešimt tokių vamzdžių, gerai užtaisytų su paraku ir kamuoliais, galėtų per kelias valandas sugriauti ir sunaikinti stipriausią miestą, jei šis kada pasipriešintų karaliaus valiai. Tą viską aš patariau jo didybei, norėdamas jam parodyti savo dėkingumą už visas jo malones ir tą globą, kuria aš naudojausi.

Karalių net šiurpas paėmė girdint apie tas baisias mašinas ir mano patarimą jas įsitaisyti. Jis nustebęs klausė, kaip aš, toks menkas vabalas, galėčiau turėti tokias baisias mintis ir šaltai kalbėti apie tuos viską naikinančius prietaisus ir kruvinas scenas. Tik žmonių priešas, piktoji dvasia, galėtų išrasti tas maši-

nas. Paskui pridėjo, kad jis pats, nors ir labai mėgsta mokslo ir meno naujienas, geriau sutiktų netekti pusės karalystės, nekaip pasinaudoti šituo pragarišku išradimu, ir uždraudė daugiau apie tai kalbėti, prigrasęs atimti man gyvybę už vieną paminėjimą.

Koks keistas galvojimas! Karalius dėl tuščių sąžinės abejojimų, nežinomų Europos žmonėms, praleidžia gerą progą tapti savo tautos gyvybės, laisvės ir laimės absoliučiu valdovu. Aš čia visai nenoriu mažinti to garsaus karaliaus dorybių ir tikiuosi, su manim sutinka ir skaitytojas. Tas trūkumas kyla dėl menko supratimo apie politikos dalykus, kuriuos Europos tautos yra iškėlusios į tam tikrą mokslą. Labai gerai atsimenu, kartą, kalbėdamas su karalium, pasakiau, kad mūsų krašte rastum tūkstančius knygų, parašytų apie valdymą. Tačiau mano tie žodžiai padarė visai kitokį įspūdį, negu aš laukiau: jis ne tik už tai nepagyrė, bet dar palaikė mus menko nusimanymo žmonėmis. Jis negalėjo suprasti, ką turėtų reikšti krašto paslaptys, jei jos neliečia kitų tautų. Jo nuomone, gerai kraštui valdyti pakanka: sveiko proto, teisingumo, gailestingumo, greito civilinių ir kriminalinių bylų sprendimo ir keleto kitų bendrų dalykų, kuriems atsiminti nereikia daug gudrumo. Pagaliau jis pasakė, jog tas, kurs užaugina vietoj vienos dvi javų varpas, daugiau pasitarnauja žmonijai ir tėvynei negu visa padermė politikų.

Mokslų ta tauta turi nedaug: doros mokslas, istorija, poezija ir matematika yra jų svarbiausi mokslai, bet, reikia pasakyti, jie yra aukštai iškelti. Tačiau mes, europiečiai, nelabai vertintume jų tuos mokslus, nes jie beveik visi yra nukreipti į praktiško gyvenimo naudą; sakysim, matematikos jie tesimoko tiek, kiek reikia žemės ūkiui pagerinti ir mechanikai. O apie paprasčiausias idėjas, apie daiktų esmę ir abstrakcijas jie neturi jokio supratimo.

Jų nei vienam įstatyme negali būti daugiau žodžių, kaip abėcėlėje raidžių, kurių tėra dvidešimt dvi. Bet ir tai tik keletas įstatymų yra tokio ilgumo. Šiaip jų įstatymai yra parašyti labai aiškiais ir suprantamais žodžiais. Jie laiko didžiausiu nusikaltimu įstatymams rašyti paaiškinimus. Civilinės ir kriminalinės bylos pasitaiko labai retai.

Brobdinjago gyventojai, kaip ir kinai, jau nuo neatmenamų laikų turi spaudą, tačiau jų bibliotekos yra gana menkos. Net ir karaliaus biblioteka, didžiausia visame krašte, turi tik tūkstantį tomų. Man buvo leista ten imtis knygas, kokias tik norėjau. Karalienės dailidė padarė man tam tikras dvigubas kopėčias, dvidešimt penkių pėdų aukštumo, ir pastatė jas Glumdalkličės

kambary. Kai skaitydavau knygą, atremdavau ją į sieną, pats užlipdavau ant kopėčių viršaus ir pradėdavau skaityti nuo pirmutinės eilutės, slinkdamas pakopa iš kairės į dešinę ir darydamas tokiu būdu nuo aštuonių ligi dešimties žingsnių, žiūrint koks buvo eilutės ilgumas, paskui aš leisdavaus žemyn ant kitos pakopos ir taip varydavau savo darbą iki puslapio pabaigos. Knygos lapus turėdavau versti su abiem rankom, nes jie buvo tokio storumo kaip geras kartonas.

Rašytojų stilius aiškus, stiprus, sklandus, bet nevaizdingas. Aš perskaičiau keletą jų knygų apie doros mokslą ir istoriją. Iš visų man labiausiai patiko mažas senovinis veikaliukas, kuris visuomet būdavo padėtas Glumdalkličės kambary. Ta knygelė buvo Glumdalkličės auklės, senos rimtos ponios, mėgusios daug skaityti pamokomų raštų. Šis veikalas kalbėjo apie žmonių giminės silpnybę ir buvo ypač skaitomas moterų ir liaudies. Man buvo įdomu, ką šio krašto autorius galėtų pasakyti apie tokius dalykus. Autorius kartojo visus įprastus Europos moralistų žodžius ir įrodinėjo, koks menkas ir bjaurus gyvulys yra žmogus; kaip jis, paliktas sau vienas, negali apsisaugoti nuo prastų orų ir apsiginti nuo laukinių žvėrių; kaip jį pralenkia gyvuliai: vieni stiprumu, kiti greitumu, treti akylumu, ketvirti darbštumu. Toliau autorius sako, kad žmonės paskutiniais amžiais išsigimę ir, palyginti su senovės laikais, palikę tik nykštukai. Tvirtindamas, kad seniau žmonės buvę didesni, jis rėmėsi rašyta istorija, padavimais ir milžiniškais numirėlių kaulais, randamais kasant žemę.

Brobdinjago karaliaus kariuomenė susideda iš šimto septyniasdešimt šešių tūkstančių pėstininkų ir trisdešimt dviejų tūkstančių raitelių, jei tik galima vadinti kariuomene būrį žmonių, sudarytą iš pirklių ir artojų, kurių vadovais yra bajorai ir didikai ir kurie dirba be atlyginimo. Armija yra gerai apmokyta ir turi puikią disciplīną.

Aš dažnai matydavau mokantis Lorbrulgrudo kariuomenę netoli miesto dideliam lauke, kurio plotas siekė iki dvidešimt mylių. Kareivių ten būdavo apie dvidešimt penkis tūkstančius pėstininkų ir apie šešis tūkstančius raitelių. Kiekvienas raitelis su arkliu galėjo būti iki šimto pėdų aukščio. Būdavo tiesiog nuostabu ir baisu žiūrėti, kai visas būrys raitelių, davus įsakymą, ištraukdavo vienu sykiu aukštyn savo kardus. Atrodydavo, kad dešimt tūkstančių žaibų vienu metu krisdavo žemėn iš visų dangaus pusių.

Man labai rūpėjo sužinoti, kaip valdovas, kurio žemės yra visai nuo kitų atskirtos, sugalvojo laikyti kariuomenę ir kaip

jis savo tautą kariškai lavina. Netrukus tai sužinojau iš pasikalbėjimų su kitais ir iš Brobdinjago istorijos. Daug amžių kentė jie nuo tos pačios ligos, kuri yra visur žmonių giminėj įsigalėjus; bajorija kovojo už valdžią, liaudis už laisvę, o karalius už absoliutų viešpatavimą. Besivaržant visoms trims pusėms, kildavo naminiai karai. Paskutinį karą laimingai baigė šio karaliaus senelis, ir kariuomenė, kuri buvo tada visų pritarimu sudaryta, nuo to meto lig šiol tebelaikoma.

8. Užsak. Nr. 5019.

VIII ATSKAIDA

Karalius ir karalienė keliauja lig savo viešpatystės sienų.— Aš juos lydžiu.— Smulkus aprašymas, kaip aš išsivaduoju iš to krašto.— Mano grįžimas į Angliją.

Aš visados turėjau nuojautą, kad kada nors atgausiu laisvę, nors visai nežinojau, kaip man tai galėtų pasisekti. Laivas, su kuriuo aš čia atvykau, buvo pirmutinis, užklydęs į šį žemės pakraštį, ir karalius išleido įsakymą, kad, jei pasirodytų dar kitas toks laivas, būtų tuojau su visais žmonėmis ratuose atgabentas į Lorbrulgrudą. Karalius norėjo išplatinti savo šaly mano ūgio žmonių. Bet man rodosi, kad geriau būtų mirti, negu palikti po savęs įpėdinių, kurie būtų kaip dagilėliai laikomi narveliuose ir kaip reti gyvuliukai pardavinėjami dideliems ponams pažaisti. Tiesa, su manim elgėsi visi gražiai, mylėjo karalius su karaliene, daug pagarbos rodė rūmų žmonės, tačiau visame jų elgesy aš jaučiau kažkokį savo žmogaus vertės žeminimą. Aš niekados negalėjau pamiršti paliktų tėvynėj savo brangių namiškių. Aš troškau gyventi tarp lygių sau žmonių, vaikščioti jų keliais ir laukais be baimės, kad mane kaip kokią varlę arba mažą šuniuką kas sumindžiotų. Bet aš išsivadavau daug anksčiau, negu tikėjausi, ir ne visai paprastu būdu. Kaip tas atsitiko, viską iš eilės čia tiksliai papasakosiu.

Išgyvenau tam krašte jau dvejus metus. Trečių metų pradžioj karalius ir karalienė keliavo į savo karalystės pietinį krantą, ir mes su Glumdalkliče kartu išvykom. Aš buvau, kaip paprastai, gabenamas savo kelionės dėžutėj, kuri, kaip jau minėjau, buvo panaši į gražų kambarį, dvylikos pėdų platumo. Tam kambary šilkinėmis virvelėmis prie visų keturių kampų pasikabinau nertinį lopšį, kad manęs taip nekratytų, kai tarnas jodamas laikė mane priešais ant arklio. Tam nertiny kartais keliaudamas miegodavau. Kad galėčiau gauti gryno oro, liepiau dailidei savo dėžės lubose išpjauti ketvirtainės pėdos didumo skylę, kurią galėjau pagal savo norą su tam tikra lentele uždaryti ir atidaryti.

Kai pabaigėm kelionę, karalius panorėjo praleisti keletą dienų rūmuose prie Flanflasniko miesto, esančio per aštuoniolika anglų mylių nuo jūros kranto. Glumdalkličė ir aš buvom labai pavargę; aš gavau slogą, o mergaitė vargšė taip susirgo, jog negalėjo išeiti iš kambario. Aš labai troškau išvysti jūrą, nes tik per ją vieną galėjau pabėgti, kito kelio nebuvo. Aš dėjausi labiau nesveikas, kaip tikrai buvau, ir prašiausi leisti su vienu pažu, kurį mylėjau ir kuriuo galėjau pasitikėti, ant kranto pa-

kvėpuoti grynu jūros oru. Aš niekados nepamiršiu, kaip nenoromis Glumdalkličė davė savo sutikimą tai mano kelionei ir kaip smarkiai ji prigrasė pažą elgtis su manim atsargiai; atsisveikindama ji gailiai verkė, lyg nujausdama, kad man turi atsitikti nelaimė. Berniukas nešė mane dėžėj arti pusės valandos nuo rūmų lig jūros kranto uolų. Čia liepiau jam pastatyti dėžę ant žemės, prasidariau langelį ir ėmiau nuliūdusiomis akimis žiūrėti į jūros vandenis. Bet man pasidarė negera, ir pasakiau pažui, kad noriu kiek numigti savo nertiniam lopšy manydamas, kad pamiegojęs būsiu stipresnis. Aš atsiguliau, ir berniukas sklandžiai uždarė langą, kad negriebtų manęs šaltis. Netrukus aš užmigau. Nesitikėdamas kokios nelaimės, pažas nuėjo į uolas ieškoti paukščių kiaušinių. Aš tai sprendžiu iš to, kad migdamas mačiau pro langą jį kažko ieškant ir vieną ar du kartus ką pakeliant nuo žemės. Šiaip ar taip, mane prikėlė staiga iš miegų smarkiai trūktelėta geležinė grandis, pritaisyta dėl patogesnio nešimo prie dėžės viršaus. Aš jutau, kad mano dėžė iškilo aukštai į orą ir paskui su neapsakomu greitumu lėkė tolyn. Pirmas trūktelėjimas ko neišmetė manęs iš mano nertinio lopšio, bet tolesnis lėkimas buvo gana ramus. Keletą kartų mėginau kiek tik gerklė išneša rėkti, bet niekas manęs neklausė. Pro savo langus nieko daugiau nemačiau, tik dangų ir debesis. Stačiai ties savo galva išgirdau kažkokį ūžimą, panašų į sparnų plasnojimą, ir tik tada supratau visą savo nelaimės baisumą. Supratau, kad erelis, pagriebęs už grandies, neša mano dėžę, norėdamas ją mesti iš snapo lyg vėžlį ant kokios uolos, kad galėtų, jai sudužus, mano kūną suryti. To paukščio akys ir uoslė padeda jam rasti grobį iš didelio tolumo, nors būtų geriau paslėptas, nekaip aš tarp savo dviejų colių lentų.

Po kiek laiko pastebėjau, kad sparnų plasnojimas pradėjo darytis vis didesnis, ir mano dėžė ėmė suptis į visas puses lyg kokia pririšta prie karties iškaba nuo smarkaus vėjo. Toliau išgirdau keletą smūgių, suduotų ereliui (man buvo aišku, kad mano dėžę nešė ne koks kitas paukštis, tik jis), paskui staiga pajutau, kad krintu stačiai žemyn. Taip kritau ne ilgiau minutę, bet su tokiu smarkumu, jog man kvapo ko neužėmė. Tam kritimui galą padarė baisus trinktelėjimas, ir man ausyse pasigirdo garsas, didesnis už Niagaros krioklio balsą. Tuomet vieną minutę aš atsidūriau didžiausioj tamsumoj, paskiau mano dėžė pradėjo kilti aukštyn, ir netrukus pro lango viršų išvydau šviesą. Dabar aš supratau įkritęs į jūrą. Mano dėžė nuo mano kūno, nuo buvusių joj daiktų sunkumo ir geležų, kuriomis buvo apkalti visi keturi kampai ir dugnas, plaukė pasinėrusi į vandenį per penkias pėdas. Aš maniau tada ir dabar manau, kad nešusį mane erelį

turėjo užpulti kiti du ar trys ereliai, norėję atimti grobį, ir kad užpultasis besigindamas per peštynes turėjo dėžę paleisti iš snapo. Prie dugno prikaltos geležys, būdamos labai tvirtos ir sunkios, padėjo dėžei krintant išlaikyti pusiausvyrą ir apsaugojo ją nuo sudužimo, atsitrenkus į vandens paviršių. Dėžės kertės buvo gerai suleistos, durys sklandžiai darėsi, todėl vandens į vidų negalėjo daug įeiti. Pagaliau man pasidarė labai trošku, todėl, šiaip taip išsikrapštęs iš nerinio, pabandžiau atsistumti jau minėtą lubų lentelę, kad prieitų gryno oro.

Kaip aš tada norėjau būti arti savo brangios Glumdalkličės, nuo kurios viena valanda mane taip toli atskyrė! Galiu pasakyti tikrą tiesą, jog, pats būdamas didelėj nelaimėj, negalėjau sulaikyti ašarų, atsiminęs savo gerąją globėją ir pagalvojęs, kiek jai vargšei skausmo padarys mano pražuvimas, dėl kurio ji gali netekti karalienės malonės ir sugadint visą savo gyvenimą. Manau, nedaug tėra keleivių, kuriuos būtų ištikusi tokia baisi nelaimė, kaip mane. Aš kiekvieną minutę laukiau, kad mano dėžę kas nors sudaužys arba, papūtus didesniam vėjui, banga paskandins. Tegu būtų sudužęs tik vienas lango stikliukas, ir aš būčiau amžinai dingęs; tik laimė, langams nelengva buvo sudužti; mat, jie buvo apkalti geležiniais virbalais, kurie turėjo juos apsaugoti nuo išmušimo kelionėj. Pastebėjęs vandenį sunkiantis pro plyšelį, nors ir labai mažą, aš tuoj jį užkišau. Aš buvau per silpnas pakelti dėžės viršų, ir tikrai būčiau jį pakėlęs, jei būčiau galėjęs, nes vis dėlto buvo maloniau išgyventi kelias valandas viršuj negu uždarytam tam ankštam narvely. Juk jei būčiau išvengęs pavojaus per dieną ar dvi, tai kas gi toliau manęs laukė, jei ne mirtis nuo bado ir šalčio? Taip aš išbuvau ketvertą valandų manydamas ir laukdamas, kad kiekviena minutė bus paskutinė mano gyvenime.

Skaitytojui esu sakęs, kad toj mano dėžės pusėj, kuri neturėjo lango, buvo pritaisytos dvi stiprios sagtys, pro kurias tarnas praverdavo šikšninį diržą ir apsijuosdavo, kai nešdavo mane ant arklio. Būdamas tokioj baisioj padėty, staiga išgirdau, o gal man tik pasirodė, kad iš tos dėžės pusės kas krebžda, paskui ėmė rodytis, lyg dėžę vilktų kas per vandenį, nes tarpais jutau, kaip kratė bangos, kurios pakildavo sulig langais, palikdamos mane patamsy. Tuomet man kilo silpna išsigelbėjimo viltis, nors sunku buvo suprasti, iš kur galėjo ateiti pagelba. Atsisukęs krėslą, pritaisytą prie grindų, aš jį vėl prisukau žemiau užkišamos lentos, kurią pirma atsistūmiau. Užlipęs ant to krėslo ir kiek galėdamas arčiau prikišęs burną prie skylės, aš ėmiau šauktis pagelbos visomis mano mokėtomis kalbomis. Paskui pririšau nosinę prie lazdos, kurią visados nešiodavau su savim, ir, iškišęs pro skylę, ėmiau mojuoti ore, norėdamas atkreipti dėmesį laivo, jei jis plaukia arti, ir duoti ženklą matrosams, kad dėžėj yra nelaimingas žmogus.

Bet iš to viso, ką dariau, nieko gero nepešiau, tik jutau, kad mano dėžė plaukia vis tolyn. Praėjus valandai ar daugiau, ta dėžės pusė, kur buvo sagtys ir neturėjo lango, atsitrenkė į kažką kietą. Aš bijojau, kad čia nebūtų uolos, ir pradėjau labiau suptis. Aiškiai girdėjau, kad kažkas ėmė brazdėti ant dėžės viršaus ir, rodos, vėrė į grandį virvę. Paskui dėžė, kelis kartus trūktelėta,

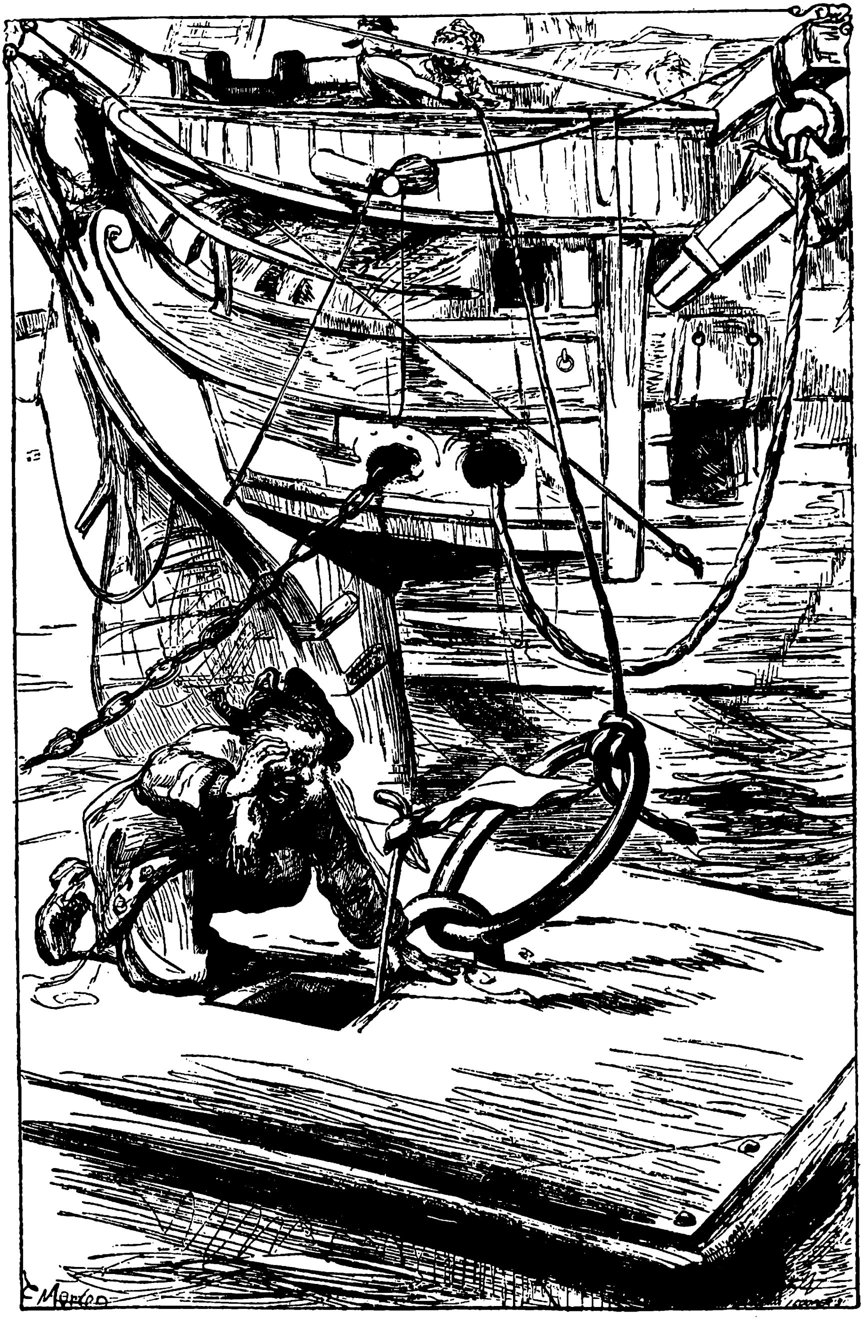

pakilo per trejetą pėdų aukštyn. Aš vėl iškišau savo lazdą su nosine ir šaukiau gelbėti, kol užkimau. Atsakymo vietoj išgirdau riksmą, jis pasikartojo tris kartus ir man padarė tokį džiaugsmą, kurį galėtų suprasti tik tas, kas tą viską išgyventų kaip aš. Paskui išgirdau kojų trepsėjimą ties savo galva, ir kažkas pro skylę garsiai sušuko angliškai: „Jei čia kas yra, prašom atsiliepti!" Aš atsakiau: „Čia anglas, patekęs į tokią nelaimę, kurios joks kitas gyvas žmogus neregėjo. Prašom pasigailėti ir ištraukti mane iš to baisaus kalėjimo!" Balsas atsiliepė, kad aš išgelbėtas, kad mano dėžė esanti pririšta prie jų laivo, kad netrukus ateis dailidė prapjauti didesnės skylės man išlįsti. Aš atsakiau, kad nevertėtų to daryti ir gaišinti laiko, kad lengviausia būtų liepti kokiam matrosui užkabinti su pirštu už dėžės grandies, ištraukti iš vandens ir pastatyti kapitono kambary. Girdėdami tuos mano žodžius vieni manė, kad aš iš galvos išėjęs, kiti juokėsi. Ir tikrai, aš buvau pamiršęs, kad esu tarp tokio pat didumo žmonių, kaip aš. Atėjo dailidė ir per keletą minučių išpjovė keturių ketvirtainių pėdų didumo skylę, paskui jis pastatė nedideles kopėčias, jomis išlipau į viršų, iš kur mane visai nusilpusį nešte nunešė į laivą.

Nustebę matrosai davinėjo man daugybę visokių klausimų, į kuriuos atsakinėti iš nuovargio neturėjau noro. Lygiai stebėjausi ir aš, matydamas tokią daugybę nykštukų, nes jie tikrai labai maži atrodė mano akims, pripratusioms ilgą laiką matyti tik neregėto didumo daiktus. Bet kapitonas Tomas Vilkoksas, puikus ir išmintingas vyras iš Šropšyro, matydamas mane baigiant alpti, nusivedė į savo kambarį, davė pastiprinančio gėrimo, kad kiek atsigaučiau, ir paguldė į savo patalą, liepdamas pailsėti, kas man tikrai buvo labai reikalinga. Prieš užmigdamas pasakiau kapitonui, kad mano dėžėj likę brangių baldų, kurių nenorėčiau netekti — gražus nėrinys, kelionės lova, du krėslai, stalas ir indauja, kad mano kambarys esantis visas išmuštas šilkais ir gelumbe, ir kad jei kapitonas lieptų kam nors atnešti į kajutę dėžę, tai aš atidaryčiau ir parodyčiau visus turtus. Girdėdamas tas nesąmones, kapitonas palaikė mane pamišėliu, tačiau prižadėjo (manau, norėdamas mane nuraminti) išpildyti mano norą, todėl, nuėjęs ant dangčio, liepė keliems matrosams nusileisti į mano dėžę, iš kurios, kaip paskui sužinojau, jie ištraukė visus mano daiktus ir nuplėšė apmušimą, tiktai indaują, stalą ir krėslus, prisuktus prie grindų, drėksdami per neatsargumą gerokai apgadino. Paskui, nusiplėšę keletą lentų laivo reikalams ir pasiėmę viską, kas galėjo jiems praversti, dėžės griaučius įmetė į jūrą, ir dėžė, iš visų pusių dabar skylėta, beregint pasinėrė į vandenį. Aš džiaugiausi negavęs matyti jos sunaikinimo,

nes kitaip būtų padarę man daug širdies skausmo tuo laiku prisiminę visokie atsitikimai, kuriuos aš norėjau greičiausiai užmiršti.

Aš miegojau keletą valandų, bet mano miegą nuolat trukdė sapnai apie paliktą kraštą ir patirtas nelaimes. Tačiau atbudęs jaučiausi daug stipresnis. Buvo maždaug vakaro aštunta valanda, ir kapitonas liepė atnešti man vakarienę manydamas, kad aš jau labai seniai nevalgęs. Jis mane gražiai pavaišino ir pastebėjo, kad mano akys visai nurimusios ir kalboj nėra jokių nesąmonių. Kai mes palikom dviese, jis prašė papasakoti apie mano keliones ir paaiškinti, kaip aš atsidūriau toj didelėj medinėj dėžėj tarp jūros bangų. Jis sakėsi ją pastebėjęs pro žiūroną apie vidudienį iš tolo ir pradžioj palaikęs laivo bure. Kadangi jo laivui buvę nedaug iš kelio, tai jis nusprendęs prisiartinti prie jos ir pasiteirauti, ar negautų sausainių, kurių pradėję jam stigti. Privažiavęs prie plūduriuojančio daikto, jis pamatė apsirikęs ir pasiuntė laivę sužinoti, kas ten toks būtų. Matrosai sugrįžo išsigandę ir tvirtindami matę plaukančius namus. Nusijuokęs iš jų paikumo, kapitonas pats sėdęs į laivę, liepdamas jiems pasiimti su savim stiprią virvę. Kadangi jūra buvusi rami, jis apiplaukęs keletą kartų aplink mano dėžę ir pastebėjęs langus, apipintus geležiniais virbalais. Paskui pamatęs dvi sagtis toj pusėj, kur nebuvę jokios angos šviesai įeiti. Tada jis liepęs savo vyrams prisiirti prie tos pusės, pririšti virvę už vienos sagties ir mane vilkte nuvilkti prie savo laivo. Tai padarius, jis liepęs virvę pririšti už grandies, pritaisytos prie viršaus, ir dėžę pakelti su skriduliais; dirbę visi matrosai, bet negalėję iškelti aukščiau kaip per trejetą pėdų. Kapitonas matęs ir mano lazdą, iškištą iš dėžės su nosine, ir iš to sprendęs, kad viduj turėjęs būti uždarytas koks nelaimingas žmogus. Aš paklausiau kapitono, ar nematė jis ar kas kitas iš jo žmonių padangėj kelių didelių paukščių prieš pastebint mano dėžę pirmą kartą. Jis atsakė, jog, kalbantis su matrosais man miegant, vienas sakęsis matęs tris erelius, skridusius į žiemius, bet nepastebėjęs, kad jie būtų buvę didesni už paprastus. Manau, jų paprastą didumą galima išaiškinti tuo, kad buvo labai toli. Kapitonas, spėju, nelabai galėjo suprasti, kodėl taip klausinėjau. Paskui jo paklausiau, ar mes toli esam nuo sausumos. Jis atsakė, kad jo tiksliausiu apskaičiavimu mes turėtumėm būti mažiausia per šimtą mylių nuo kranto. Aš ėmiau tvirtinti, kad jis daugiau kaip per pusę apsirinkantis, nes dar nėra dviejų valandų, kaip aš palikęs tą kraštą, kuriame gyvenęs prieš įkrintant į jūrą. Po tų mano žodžių jis vėl ėmė manyti, kad aš pamišęs, ir liepė eiti gulti į lovą man paskirtoj kajutėj. Į tai atsakiau, kad, gerai jo pavaišintas ir bū-

damas tokioj malonioj draugijoj, aš visai nurimęs ir dabar jaučiuosi taip gerai, kaip niekados savo gyvenime. Tada jis, padaręs rimtą veidą, liepė atvirai pasisakyti, ar kartais aš neturėčiau prieš savo sąžinę kokios sunkios kaltės, už kurią būčiau kokio karaliaus pasodintas į tą dėžę, kaip kituose kraštuose dideli nusikaltėliai esą sodinami į kiauras laives be maisto ir paleidžiami į jūrą; bet jei ir taip būtų, jis, nežiūrėdamas nemalonumo priėmus piktą žmogų į laivą, vis tiek duotų žodį nugabenti į pirmą uostą ir ten sveiką išleisti ant kranto. Paskui pridėjo, kad dėl mano kalbos su matrosais ir su juo apie tą dėžę, mano išsigandusios akys ir mano keistas elgesys per vakarienę dar padidinę jo įtarimą dėl to.

Aš jo prašiau kantriai išklausyti mano gyvenimo istorijos, kurią jam teisingai atpasakojau, pradėjęs nuo mano paskutinio išvykimo iš Anglijos ligi tos valandos, kada jis mane rado. Ir kaip tiesa visados pasiekia išmintingo žmogaus protą, tai šis didžios pagarbos vertas vyras, būdamas gerokai pralavintas ir sveikos galvos, greit įsitikino mano žodžių teisingumu. Bet norėdamas labiau patvirtinti viską, ką sakiau, aš paprašiau jo liepti atnešti indaują, kurios raktas buvo mano kišenėje (juk jis jau buvo man pranešęs, kaip matrosai pasielgė su mano daiktais), atrakinau jo akyse ir parodžiau nedidelę kolekciją mano surinktų retenybių tame krašte, kurį man teko taip nepaprastai palikti. Čia buvo vienos šukos, padarytos mano iš karaliaus barzdos plaukų, ir kitos iš tos pačios medžiagos, tik nugarai vietoj medžio buvo paimtas jos didybės nykščio nago nupjautas kraštelis. Daugiau čia buvo keletas adatų ir smaigtelių ilgumo nuo vienos pėdos ligi jardo; keturi vapsvų geluonys kaip dailidės vinys; žiupsnelis karalienės plaukų, nukritusių šukuojant; aukso žiedas, kurį ji man kartą iš savo didelės malonės dovanojo ir, nusimovusi nuo savo mažėlio piršto, man per galvą ant kaklo užkabino. Aš norėjau, kad kapitonas paimtų tą žiedą kaip mano dėkingumo ženklą už jo gerą širdį, bet jis griežtai atsisakė. Toliau aš parodžiau kapitonui nuospaudą, nupjautą savo paties rankomis vienai karalienės palydovei nuo didžiulio kojos piršto; ta nuospauda, didumo sulig obuoliu, buvo tokia kieta, jog, kai sugrįžau į Angliją, išgremžęs vidurį ir aplieję aplink sidabru, pasidirbau puikią taurę. Pagaliau jam parodžiau savo mūvimas kelnes, pasiūtas mano ten iš vienos pelės kailio.

Aš vos priprašiau kapitoną priimti iš manęs dovanų vieno tarno dantį, kuris jam labai patiko. Priimdamas šitą dovaną jis daug daugiau man dėkojo negu buvo vertas toks niekniekis. Tą dantį, visai sveiką, vietoj sopančio apsirikęs ištraukė negudrus chirurgas vienam Glumdalkličės tarnui. Kaip retą daiktą, aš

jį nuvalęs laikiau pasidėjęs savo indaujoj. Tas dantis turėjo maždaug pėdą ilgumo, jo skersmuo buvo keturių colių.

Mano negudrus apsakymas kapitonui labai patiko, ir jis išreiškė viltį, kad, parvažiavęs į Angliją, aš viską surašysiu ir paskelbsiu pasauliui. Aš į tai jam atsakiau, kad mūsų kraštas ir taip yra užverstas kelionių knygomis, kad šiais laikais patinką žmonėms tik tai, kas labai nepaprasta, todėl aš linkęs manyti, jog daugeliui rašytojų rūpi ne tiek tiesa, kiek savo pačių tuščia garbė ar pelnas ir noras patraukti tamsius skaitytojus;

kad mano istorija, be tikrų gyvenimo atsitikimų, nieko daugiau neturėsianti, kad ten nebūsią taip mėgstamų kelionių autorių neregėtų augalų, medžių, paukščių ir žvėrių pagražintų aprašymų ir nuostabių pasakojimų apie laukinių tautų tikėjimą ir papročius. Tačiau padėkojau kapitonui už jo gerą nuomonę ir prižadėjau apie tai pagalvoti.

Tarp kitko, kapitonas stebėjosi mano per daug garsiu kalbėjimu ir paklausė, ar nebuvo kartais kurčias to krašto karalius ar karalienė. Aš atsakiau, kad kalbu garsiai iš pripratimo, įgyto ten per dvejus metus, ir kad, iš kitos pusės, mane stebina kapitono ir jo žmonių kalba, man labiau panaši į šnabždėjimą, tačiau mano ausims aiškiai girdimą; kad kalbėdamas aš ten turėdavau taip rėkti, kaip rėkia žmogus gatvėj kitam, stovinčiam aukštai varpinėj, nors aš kalbėdavau pastatytas ant stalo arba ant milžino rankos. Toliau aš pasakiau, kad kai susirinko matrosai aplinkui man patekus į laivą, jie pasirodė mano akims tokie maži ir menkučiai, kokių pirmiau, rodos, niekados nebuvau regėjęs. Tikrai, būdamas to valdovo šaly, kai mano akys priprato prie be galo didelių daiktų, negalėdavau žiūrėti į veidrodį, nes tas palyginimas kėlė labai nemalonias mintis apie mano menkumą. Tada kapitonas pasakė, kad per vakarienę matęs, kaip aš su didžiausiu nustebimu žiūrinėjęs kiekvieną daiktą vos galėdamas susilaikyti nuo juoko, kad nežinojęs to priežasties ir spėjęs, jog mano galva ne visai tvarkoj. Aš atsakiau, kad tikrai taip buvę, bet paklausiau, kaip aš galėjęs nesijuokti, matydamas dubenis ne didesnius už trijų pensų sidabrinius pinigėlius, kiaulės kumpį, vienu kąsniu praryjamą, taures sulig riešuto kevalu didumo — ir tokiu būdu aš palyginau visus indus ir valgius. Nors karalienė buvo liepusi man padaryti pagal mano ūgį visus daiktus, kuriuos vartojau jai tarnaudamas, bet mano supratimas apie jų didumą susidarė iš to, ką mačiau aplink save, ir aš negalėjau pastebėti savo paties mažumo, kaip žmonės paprastai nepastebi savų ydų.

Kapitonas atsidėjęs išklausė mano kalbą ir juokaudamas pasakė, pavartojęs seną anglų priežodį, kad mano akys esančios didesnės už pilvą, nes jis nematantis, kad turėčiau didelį apetitą, nors buvau nevalgęs visą dieną. Paskui taip pat mane erzindamas pridūrė, kad nesigailėtų duoti šimtą svarų sterlingų už malonumą pamatyti mano dėžę erelio snape ir jos kritimą į jūrą iš neregėtos aukštybės; tai esantis tikrai nuostabus daiktas ir vertas, kad būtų aprašytas ir paliktas ateinančioms kartoms.

Kapitonas plaukė iš Tonkino į Angliją, plaukiant jo laivas buvo nuneštas į žiemryčius lig keturiasdešimt ketvirto platumos

Morten

ir šimto keturiasdešimt trečio ilgumos laipsnio. Bet praslinkus dviem dienom po mano atsiradimo laive, pakilo stiprus pasatų vėjas, ir mes ilgai varėmės į pietus, praplaukėm Naująją Olandiją, toliau slinkom į vakarų pietvakarius, paskui į pietų pietvakarius, kol apsukom Gerosios Vilties iškyšulį. Mūsų kelionė buvo gana laiminga, bet aš nevarginsiu skaitytojo jos aprašinėjimais. Dvejetą kartų kapitonas buvo užsukęs į uostus pasiimti gėlo vandens ir valgomų daiktų, bet aš nebuvau išlipęs iš laivo, kol mes atvykom į Daunsą, kas atsitiko 1706 metais birželio 3 dieną, praėjus maždaug devyniems mėnesiams po mano išsivadavimo. Aš norėjau palikti kapitonui už parvežimą visus daiktus, bet jis nesutiko paimti nė vieno fartingo. Mes išsiskyrėm su kapitonu draugiškai, ir aš gavau iš jo pasižadėjimą aplankyti mane Redrife. Paskui pasisamdžiau arklį ir vadovą už penkis šilingus, paskolintus iš kapitono.

Kelionėj, matydamas medžių, namų, gyvulių ir žmonių mažumą, tariausi vėl patekęs į liliputų kraštą. Aš bijojau sumindyti priešais sutiktų keleivių ir garsiai jiems rėkiau pasitraukti iš kelio, o tie, laikydami mane kažkokiu nepraustaburniu, keletą kartų už tai bemaž kailio neišvanojo.

Kai atvykau į savo namus, į kuriuos turėjau klaustis kelio, ir kai vienas mano tarnas atidarė duris, aš žemai pasilenkiau, kad neprasimuščiau galvos, kaip daro žąsis, lįsdama pro vartų apačią. Atbėgo pati pabučiuoti manęs, bet aš pasilenkiau žemiau jos kelių manydamas, kad kitaip ji nepasieks mano veido. Duktė atsiklaupė, norėdama gauti iš manęs palaiminimą, bet aš jos nepastebėjau, kol ji atsistojo, nes aš per ilgą laiką buvau pripratęs laikyti galvą atmetęs į viršų ir kreipti akis į šešiasdešimt pėdų aukštumą, ir tada ją apkabinau su viena ranka už pusiau, kad galėčiau pakelti aukštyn. Į savo tarnus ir draugus, buvusius tada mano namuose, žiūrėjau taip, tartum jie būtų kokie nykštukai, o aš milžinas. Aš pasakiau pačiai, kad ji turėjusi su dukteria daug bado kentėti, nes abidvi labai sumenkusios. Trumpai sakant, aš elgiausi taip keistai, jog visi iš pirmo pasimatymo, lygiai kaip tada kapitonas, sprendė, kad aš iš galvos išsikraustęs. Tai aš primenu norėdamas parodyti, kokia yra didelė papratimo ir įsitikinimo galybė.

Netrukus namiškiai ir draugai suprato mane, tik pati reikalavo, kad aš daugiau nekelčiau kojos į jūrą. Bet mano piktas likimas padarė taip, jog ir ji negalėjo nuo to manęs sulaikyti, kaip skaitytojas toliau pamatys. O dabar čia baigiu antrąją savo nelaimingų kelionių dalį.

Trečioji dalis

Kelionė į Laputą, Balnibarbį, Glubdubribą, Lugnagą ir Japoniją

I ATSKAIDA

Aš keliauju trečią kartą.— Mane pagauna piratai.— Vieno olando piktumas.— Randu salą.— Patenku į Laputą.

Vos praėjus dešimčiai dienų nuo mano sugrįžimo, atvyko pas mane „Gerosios Vilties" kapitonas Viljamas Robinzonas iš Kornvalio provincijos. Jo laivas buvo trijų šimtų tonų ir stipriai padarytas. Seniau tarnavau chirurgu — kitam, plaukusiam į Rytus laive, kurio jis buvo kapitonu ir ketvirtos dalies savininku. Tada jis su manim elgėsi visados kaip brolis, o ne kaip viršininkas. Taigi, išgirdęs apie mano parvažiavimą, jis tuoj atlėkė pas mane, kaip reikia manyti, vien iš draugiškumo, nes jo jausmai paliko visai nepasikeitę per tą ilgą mūsų nesimatymą. Paskui lankė mane dažnai, džiaugėsi mano gera sveikata ir kartą paklausė, ar aš jau pasirinkęs kokį pastovų darbą. Pats pasisakė už dviejų mėnesių keliausiantis į Rytų Indiją ir paklausė, ar nesutikčiau paimti jo laive chirurgo vietą, žadėdamas be dviejų padėjėjų man pasamdyti dar kitą chirurgą ir mokėti man dvigubą algą; čia dar pridūrė, kad norėtų man pavesti valdyti laivą kartu su juo ir klausyti mano patarimų kaip žmogaus, turinčio jūros dalykuose prityrimą ne mažesnį už jo.

Jis man prikalbėjo tiek daug dar kitų malonių dalykų, ir aš laikiau jį tokiu doru žmogum, jog negalėjau paniekinti jo noro. Iš kitos pusės, troškimas keliauti po pasaulį, nežiūrint mano buvusių nelaimių, tebebuvo toks didelis, kaip seniau. Vienintelis sunkumas buvo likęs perkalbėti pačią, bet ir iš jos pavyko šiaip taip gauti sutikimą, daugiausia atsižvelgiant į tą naudą, kurią galėjo turėti iš tos kelionės mūsų vaikai.

Mes išplaukėm 1706 m. rugpjūčio 5 d. ir atvykom į šv. Jurgio fortą 1707 m. balandžio 11 d. Čia stovėjom trejetą savaičių, kol pasitaisė laivo žmonės, kurių daugelis buvo susirgę. Iš čia nuplaukėm į Tonkiną, kur kapitonas turėjo pasilikti ilgesnį laiką, nes jo užpirktos prekės tegalėjo būti pristatytos tik už kelių mėnesių. Norėdamas susigrąžinti bent dalį to gaiščio išlaidų, jis nupirko valtį, prikrovė visokių prekių, kurias paprastai pardavinėdavo tonkiniečiai gretimoms saloms, davė tai valčiai ketu-

riolika vyrų (iš jų trys buvo vietos gyventojai), paskyrė mane viršininku ir įgaliojo prekiauti du mėnesius, kol jis atliks savo reikalus Tonkine.

Po trijų dienų nuo mūsų išplaukimo į jūrą pakilo baisi audra, variusi mus penkias dienas į žiemryčius, paskui į rytus. Pagaliau susilaukėm gražaus oro, tik vis smarkiai pūtė vakarų vėjas. Dešimtą dieną mus pastebėjo du piratų laivai, ėmė vytis ir netrukus pavijo, nes mūsų valtis, sunkiai prikrauta, palengva tesivarė, o gintis visai negalėjome.

Abu priešų laivai beveik vienu kartu užkabino mūsų valtį, ir plėšikai, vedami savo viršininkų, kaip pasiutę sušoko pas mus, bet radę mus visus gulinčius kniūpsčius (tai aš buvau liepęs padaryti), surišo tvirtomis virvėmis, pastatė sargybą ir ėmė krėsti mūsų daiktus.

Plėšikų tarpe pastebėjau vieną olandą, kurį jie, matyt, labai gerbė, nors jis nebuvo nei vieno, nei kito laivo viršininku. Iš mūsų veidų jis pažino, kad mes anglai, ir kreveizodamas angliškai paskelbė, kad mes būsim surišti po du nugaromis ir įmesti į vandenį. Aš apygeriai kalbėjau olandiškai. Pasisakęs, kas mes tokie, ir priminęs, kad mes esam krikščionys, artimo krašto kaimynai ir jo tėvynės bičiuliai, prašiau pasigailėti ir užtarti mus prieš plėšikus. Mano žodžiai tik labiau jį sukiršino. Dar sykį pagrasęs, kad mes būsim prigirdyti, jis atsisuko į savo draugus ir ėmė kažką karštai sakyti, kaip man rodėsi, japonų kalba, nuolat kartodamas žodį „christianos".

Didesniojo plėšikų laivo vadas buvo japonas ir truputį kalbėjo olandiškai. Priėjęs prie manęs davė keletą klausimų, į kuriuos aš nusižeminęs atsakiau, ir tada jis pažadėjo mūsų nežudyti. Labai jam už tai padėkojau, o atsisukęs į olandą išreiškiau pasigailėjimą, kad stabmeldys pasirodė žmoniškesnis už brolį krikščionį. Bet dėl tų neišmintingų žodžių skaudžiai nukentėjau. Tas netikėlis visokiais būdais stengėsi prikalbėti abu kapitonus mesti mane į jūrą, o kaip tie nenorėjo laužyti duoto žodžio palikti man gyvybę, tai jam pagaliau pavyko išgauti man kitą bausmę, kuri nekiek buvo geresnė už pačią mirtį. Plėšikai mano matrosus po pusę susodino į savo laivus, o mano valčiai sudarė atskirą komandą. Mane nusprendė paleisti į jūrą mažoj laivėj davus du irklus su bure ir maisto keturioms dienoms. Bet kapitonas buvo toks malonus, jog pridėjo maisto antra tiek iš savo atsargos ir neleido manęs kratyti. Kai įsisėdau į laivę, olandas, stovėdamas ant dangčio, dar šoko man grasyti ir keiktis bjauriausiais žodžiais, kokius tik galėjo išrasti jo nevalyvas liežuvis.

Beveik valanda prieš pamatant plėšikus aš buvau apskaičiavęs, kad mes plaukėm ties keturiasdešimt šeštu platumos ir šim-

tas aštuoniasdešimt trečiu ilgumos laipsniu. Atsitolinęs gerokai nuo plėšikų, išsitraukiau iš kišenės žiūroną ir pasižvalgęs pastebėjau pietryčiuose kelias salas. Vėjas buvo geras, ir aš tuojau ištiesiau burę, tikėdamasis netrukus pasiekti artimiausią iš tų salų; ir tikrai, po trijų valandų priplaukiau vieną. Ši sala buvo visa iš uolos. Tačiau radau nemaža paukščių kiaušinių, prisirinkęs viržių ir sausų jūros žolių su skiltuvu susikūriau ugnį ir išsikepiau kiaušinių. Tai buvo visa mano vakarienė, nes paliktą maistą nutariau, kol bus galima, laikyti atsargoj. Atsiguliau pagal uolą, pasidėjęs po šonu viržių, ir miegojau gana gerai.

Kitą dieną aš nuplaukiau į antrą salą, paskui į trečią ir ketvirtą, varydamasis pakaitomis su bure arba su irklais. Bet nenoriu varginti skaitytojo smulkiai aprašinėdamas savo nelaimes, užteks pasakius, kad penktą dieną priplaukiau paskutinę mano pastebėtą salą, esančią į pietryčius nuo pirmutinės.

Šita sala buvo daug toliau, negu man rodėsi, nes turėjau sugaišti mažiausia penkias valandas laiko, kol pasiekiau jos kraštą. Gavau apiplaukti beveik aplink ją visą, lig radau tinkamesnę vietą išlipti; tai buvo maža įlankėlė, ne daugiau kaip tris kartus platesnė už mano laivę. Visa salos žemė buvo akmeninga, tik vietomis apžėlusi kvepiančiais augalais. Aš išsiėmiau iš laivės savo menką maistą, pasistiprinau, o likučius paslėpiau viename iš daugel ten esančių urvų. Po uolas prisirinkau daug kiaušinių, prisiroviau sausų žolių, manydamas kitą dieną susikurti ugnį ir išsikepti kiaušinius, nes turėjau su savim skiltuvą, kempinę ir degamąjį stiklą. Nakvojau tam pačiam urve, kur buvau pasidėjęs maistą. Po šonu pasitiesiau tų pačių sausų žolių, iš kurių ketinau kurti ugnį, bet miegojau labai mažai, nes dvasios neramumas buvo didesnis už nuovargį ir nedavė užmigti. Visą laiką galvojau, kaip bus sunku vargti tarp tų plikų uolų ir koks liūdnas turės būti mano gyvenimo galas. Tų minčių buvau taip prislėgtas, jog vos ne vos prisiverčiau pakilti nuo patalo, ir kai išlindau iš urvo, saulė švietė jau aukštai. Pradėjau eiti per uolas. Dangus buvo visai giedras, saulė degino, net turėjau sukti nuo jos veidą. Staiga sutemo, bet tas sutemimas man pasirodė kitoks, negu esti saulę debesiui užstojus. Aš atsigręžiau ir pastebėjau ties saule didelį tamsų kūną, slenkantį į salą; jis galėjo būti per dvi mylias aukštumo ir laikė uždengęs saulę šešias ar septynias minutes. Bet aš nejutau, kad oras būtų atvėsęs ir dangus pasidaręs tamsesnis labiau, negu esti stovint kalno šešėly. Kai jis prisiartino, galėjau spėti, kad tas kūnas sudarytas iš kietos daiktybės su plokščia ir lygia apačia, kuri skaisčiai spindėjo nuo atsimušusios jūros šviesos. Aš stovėjau ant dviejų šimtų jardų aukštumos ir regėjau tą didelį kūną lei-

Morten

džiantis mažiau kaip už pusės anglų mylios ties manim. Pažvelgęs pro savo kišeninį žiūroną aiškiai galėjau matyti daugybę žmonių, lipančių aukštyn ir žemyn nuolaidžiais to kūno kraštais, bet ką jie ten veikė — sunku buvo įžiūrėti.

Įgimtas noras gyventi pridavė man stiprybės, ir aš pradėjau tikėtis, kad šia proga būsiu tuo ar kitu būdu išvaduotas iš tos baisios padėties, kurioje buvau. Skaitytojas vargiai galės suprasti, kaip nustebęs aš žiūrėjau į lekiančią oru salą, gyvenamą žmonių, kurie (man taip bent rodėsi) galėjo ją kelti aukštyn, leisti žemyn ir kreipti pagal savo norą į visas puses. Bet neturėjau laiko tada daug apie tai galvoti, man labiau rūpėjo, į kurį šoną pasuks sala, nes ji, kaip man rodėsi, tuo tarpu buvo lyg apsistojusi. Netrukus ji prisiartino prie manęs, ir aš galėjau iš vieno šono matyti daugybę terasų, sujungtų tarp savęs tam tikromis pakopomis, kuriomis galima buvo laipioti aukštyn ir žemyn. Ant žemutinės pakopos pastebėjau keletą žmonių gaudant su ilgomis meškerėmis žuvį, o kitus į tai žiūrint. Tada pradėjau mosuoti su kepure (skrybėlė jau buvo nuo ilgo dėvėjimo suplyšusi) ir nosine į salą ir, jai priėjus dar arčiau, ėmiau rėkti iš visos gerklės. Ir toj pusėj, kuri buvo atsukta į mane, pradėjo rinktis minia žmonių. Iš jų rodymo pirštais į mane ir tarp savęs galėjau lengvai spręsti, kad jie pastebėjo mane, nors į mano rėkimą jokio balso atsiliepiant negirdėjau. Paskui mačiau, kaip keturi ar penki žmonės atsiskyrė nuo minios ir ėmė bėgti pakopomis kiek tik gali į salos viršų, kur jie tuojau išnyko. Aš spėjau, ir visai teisingai, kad jie buvo nusiųsti pas kokį aukštą asmenį gauti nurodymų dėl šio atsitikimo.

Minia vis augo, ir po pusės valandos sala pasijudinusi taip arti prislinko prie manęs, jog žemutinė terasa atsidūrė tik per šimtą jardų nuo tos aukštumos, kur aš stovėjau. Tada aš ėmiau kalbėti prašančiu ir labai nužemintu balsu, bet atsakymo negavau. Tie, kurie stovėjo arčiausia, matyt, buvo žymesni žmonės, taip bent sprendžiau iš jų apsirengimo. Jie rimtai tarp savęs tarėsi nuolat į mane pažvelgdami. Pagaliau vienas iš jų kažką suriko man aiškia ir malonia tarme, kurios garsai buvo kiek panašūs į italų kalbą, todėl ir aš atsiliepiau itališkai manydamas, kad mano žodžiai patiks bent jo ausiai. Nors mes viens kito negalėjom suprasti, bet atspėti mano norą buvo nesunku.

Jie man davė ženklą lipti nuo kalno ir eiti į krantą, ką aš tuojau padariau. Skraidanti sala pakilo taip, kad jos kraštas būtų lygiai ties mano galva, nuo žemutinės terasos buvo nuleista grandinė su prikabinta kėde, į kurią aš įsėdau, ir su skriduliais beregint pasikėliau aukštyn.

II ATSKAIDA

Laputos gyventojai.— Jų mokytumas.— Karalius ir jo rūmai.— Mano priėmimas.— Gyventojų baikštumas.— Laputos moterys.

Kai pasiekiau salą, mane tuojau apspito būrys žmonių, iš kurių artimesni, kaip man rodėsi, turėjo būti aukštesnio luomo. Visi į mane žiūrėjo labai nustebę. Aš taip pat jais stebėjausi, nes niekuomet nebuvau matęs keistesnių žmonių. Jie turėjo galvas palenktas vieni į dešinę, kiti į kairę, todėl žiūrėjo viena akimi žemyn, kita aukštyn. Jų drabužiai buvo papuošti saulės, mėnulio ir žvaigždžių figūromis ir išsiuvinėti fleitų, arfų, smuikų, trimitų, gitarų ir kitokių Europai visai nežinomų muzikos instrumentų paveikslais.

Tarnai laikė rankose ilgas lazdas, prie kurių galų buvo pririštos pūslės. Jose, kaip vėliau sužinojau, buvo truputis džiovintų žirnių ar mažų akmenėlių. Su tomis pūslėmis kartais jie barškindavo savo ponams per lūpas ir per ausis.

Pasirodo, kad tie žmonės mėgsta daug galvoti ir todėl jie gali kalbėti ir girdėti kitus kalbant tik tuomet, kai jų burną ar ausis paliečia koks nors daiktas ar garsas. Todėl visi, kurie turi kiek turto, laiko savo namuose barškintojus. Be barškintojo ir tarno jie niekuomet neina iš namų. Kai sueina keli žmonės, tarnas turi terkštelėti su pūsle per burną tam, kam reikia kalbėti, ir per dešinę ausį tam arba tiems, kuriems reikia klausytis. Tarnas su pūsle ne mažiau reikalingas ponui ir išėjus pasivaikščioti, kad pabarškintų jam į akis, nes ponas esti visada taip susimąstęs, jog gali netyčia įkristi į duobę arba persiskelti galvą į stulpą, arba kitus žmones parverst, arba pats kur į vandenį įgriūti.

Aš turėjau paaiškinti šiuos dalykus, kad skaitytojui nebūtų taip, kaip man buvo, kol nesupratau tų žmonių elgesio, kada mane vedė laiptais į salos viršų ir į karaliaus rūmus. Vesdami jie buvo kelis kartus pamiršę, ką daro, ir palikę mane vieną, kol pūslės vėl juos pažadindavo. Vadovai visai nekreipė akių į mano veidą, mano nematytą apdarą ir į šūkaujančią minią, kuriai mokytų žmonių rimtumas, rodėsi, buvo visai nepažįstamas.

Kai atėjom į rūmus, mus nuvedė į priėmimo salę. Karalius sėdėjo soste, o iš abiejų pusių stovėjo didikai. Prieš sostą stovėjo didelis stalas, apkrautas gaubliais, dangaus sferomis ir įvairiausiais matematikos instrumentais. Jo didybė nei nepažvelgė į mus, nors mes įeidami turėjom padaryti nemažą trenksmą, nes

kartu su mumis į salę sugriuvo beveik visi rūmų žmonės. Karalius tada sprendė sunkų uždavinį, ir mes turėjom ne mažiau kaip valandą laukti, kol jis jį pabaigė. Iš kiekvienos jo pusės stovėjo po tarną su pūslėmis. Pamatę, kad karalius jau išsprendė uždavinį, vienas palengva kepštelėjo per lūpas, kitas per dešinę ausį. Karalius pašoko, lyg staiga pabudęs iš miego, pažvelgė į mane ir mano palydovus ir tada atsiminė apie mano atvykimą, apie kurį jam buvo anksčiau pranešta. Karalius pasakė keletą žodžių, ir jaunas tarnas su pūsle rankoje tuojau priėjo prie manęs ir barkštelėjo man per dešinę ausį. Aš kaip mokėdamas ženklais paaiškinau, kad toks žadinimas man nereikalingas; tas paaiškinimas, kaip vėliau sužinojau, davė priežastį karaliui ir visiems jo rūmams padaryti nusprendimą apie mano proto menkumą. Spėdamas, kad buvau karaliaus klausiamas, mėginau jam atsakyti visomis mano mokėtomis kalbomis. Pamatęs, kad mes negalim viens kito suprasti, karalius liepė mane nuvesti į vieną rūmų kambarį ir duoti du tarnus — šis valdovas buvo visados ypač malonus svetimšaliams. Paskui atnešė pietus, ir kartu susėdo valgyti, man darydami garbę, keturi didikai, kuriuos buvau regėjęs arti prie karaliaus. Pietūs buvo dviejų valgių, kiekvienas iš trijų dalykų. Pirmą valgį sudarė avino šlaunis, išpjauta lygiašoniu trikampiu, jautienos kepsnis — romboidu ir pudingas — cikloidu. Antras valgis buvo sudėtas iš dviejų ančių, pagamintų taip, jog jos buvo labai panašios į smuikus, vamzdžių pavidalo dešrų ir veršio krūtinės, panašios į arfą. Tarnai raikė duoną į kąsnelius, turinčius konusų, cilindrų, lygiagretainių ir kitų matematinių figūrų formas.

Per pietus aš išdrįsau paklausti, kaip vadinasi įvairūs daiktai jų kalba; didikai su savo tarškynėmis mielai atsakinėjo į mano klausimus, matyt, tikėdamiesi mane nustebinti savo didžiais mokslais, jei tik aš galėčiau juos suprasti. Netrukus aš jau mokėjau paprašyti valgyti, gerti ir visko kito, kas man buvo reikalinga.

Po pietų mano stalo draugai pasišalino, ir kiek pabuvus karalius man atsiuntė naują džentelmeną su terškintoju. Jis atsinešė plunksną, rašalo, popieriaus, tris ar keturias knygas ir ženklais paaiškino, kad čia atėjęs mokyti mane jų kalbos. Darbas truko keturias valandas; per tą laiką aš prirašiau daugybę žodžių, dėdamas šalia kiekvieno jų vertimą, ir paskui išmokau keletą sakinių atmintinai. Kad galėčiau suprasti žodį ar sakinį, vienas tarnas, jo liepiamas, turėjo kiekvieną kartą atnešti tam tikrą daiktą, sėstis arba stotis, apsigręžti arba eiti ar šiaip kokį veiksmą padaryti. Atsivertęs vieną knygą, rodė įvairius nupieš-

LINTON.

tus daiktus kartu tardamas jų pavadinimus; ten buvo saulė, mėnuo, žvaigždės, zodiako, tropikų ir ašigalių ratilai, įvairūs augalai ir visokie kieti kūnai. Paskui jis mane supažindino su visais muzikos instrumentais, jų pavadinimais ir terminais, vartojamais žaidžiant su kiekvienu iš jų. Kai jis su manim atsisveikino, aš sudėsčiau visus savo žodžius su jų paaiškinimais paraidžiui. Tokiu būdu, turėdamas gerą atmintį, aš per keletą dienų perėmiau jų kalbą.

Žodžio *Laputa*, kurį verčiu žodžiais *skraidanti* arba *plaukiojanti sala*, niekados negalėjau susekti tikros kilmės. *Lap* senovės kalboj, dabar nebevartojamoj, reiškė aukštas, o *untuh* — valdovas; iš tų žodžių, mokslininkų nuomone, kilęs pavadinimas *Laputa*, pagadintas iš žodžio *Lapuntuh*. Bet aš su tokiu kilmės aiškinimu sutikti negaliu, jis man rodosi per daug keistas. Aš išdrįsau pareikšti jų mokslo vyrams savo nuomonę, tvirtindamas, kad žodis *„Laputa"* kilęs iš *„lap"* ir *„onted"*, kur žodis *„lap"* reiškia saulės spindulių mirgėjimą jūroj, o *„onted"* — sparną, bet aš už to aiškumo teisingumą galvos neguldau, tą dalyką palieku spręsti pačiam skaitytojui.

Tie, kurių globai aš buvau karaliaus pavestas, pastebėję menką mano apsirengimą, liepė siuvėjui kitą dieną mane išmatuoti ir pasiūti naujus drabužius. Jis matavo visai kitaip, negu tai daro Europos siuvėjai. Nustatęs su kvadratu mano aukštį, paėmė liniuotę su skriestuvu ir popieriuje apskaičiavo krūtinės platumą ir viso kūno sudėjimą. Per šešias dienas drabužiai buvo pasiūti, bet mano ūgiui visai netiko, nes beskaičiuodamas siuvėjas padarė didelį apsirikimą. Bet aš siuvėją nuraminau paaiškinęs, kad panaši nelaimė atsitinkanti dažnai, ir to nėra ko paisyti.

Aš neturėjau drabužių ir negalavau, todėl keletą dienų gavau išbūti savo kambary ir per tą laiką išmokau nemaža naujų žodžių. Pirmą kartą, kai teko viešėti rūmuose, gerokai jau galėjau suprasti, ką sakė karalius, ir jam atsakinėti.

Jo didybė liepė pasukti salą į žiemryčius ir varytis, kol sustos stačiai ties Lagada, jo visos sausumos karalystės sostine. Iki to miesto buvo arti devyniasdešimt mylių. Mūsų kelionė truko puspenktos dienos, ir aš nejutau nei mažiausio salos judėjimo ore. Kitą rytą apie vienuoliktą valandą pats karalius, jo bajorai, karininkai ir rūmų žmonės, pasiėmę muzikos instrumentus, pradėjo griežti ir griežė be pertraukos tris valandas su tokiu trenksmu, jog aš beveik visai apkurtau. Aš negalėjau suprasti, kam reikalinga buvo ta muzika, kol mano mokytojas to neišaiškino. Jis sakė, kad tos salos gyventojų ausys galinčios girdėti dangaus sferų muziką, kuri tam tikrais tarpais gaudžianti,

ir kad dabar karalius ir jo artimieji pradėję rengtis dalyvauti tam koncerte, kiekvienas su tuo instrumentu, kuriuo jis mokėjo geriausiai griežti.

Mums keliaujant į Lagadą, karalius stabdė ties kai kuriais miestais ir sodžiais salą, kad galėtų priimti savo valdinių prašymus. Tam tikslui buvo leidžiamos žemyn laibos virvelės su pririštais jų galuose mažais svoriais. Prie tų virvelių gyventojai kabino savo prašymus, tie kilo aukštyn plevėsuodami kaip vaikų leidžiami į orą popieriniai aitvarai. Kartais mes gaudavom

iš apačios vyno ir valgomų daiktų, kuriuos užsitraukdavom su skridiniais.

Matematikos mokėjimas gerokai man padėjo suprasti jų kalbą, kilusią daugiausia iš to mokslo ir muzikos, kuri man buvo irgi gana pažįstama. Jų mintys amžinai sukasi apie linijas ir figūras. Jei, sakysim, jiems reikia išgirti moteriškės ar šiaip kokio gyvulio gražumą, tai jie būtinai griebiasi rombų, apskritimų, lygiagretainių, elipsių ir kitokių geometrijos arba muzikos terminų, kurių minėti čia nėra reikalo. Karaliaus virtuvėj mačiau visokių matematikos ir muzikos instrumentų, pagal kurių figūras virėjai pjausto skiriamą jo didybės stalui mėsą.

Namus jie stato labai prastai — sienos kreivos, kambariai neturi nei vieno tiesaus kampo. Toks negražus statymas eina iš to, kad jie su paniekinimu žiūri į praktinę geometriją, kurią laiko vien amatininkų mokslu. Nurodymai, duodami tuo reikalu darbininkams, per daug painūs ir paprastai galvai neįkandami, todėl dėl jų kyla nuolat visokių nesusipratimų ir klaidų. Nors popieriuje jie puikiai moka apsieiti su liniuote, pieštuku ir skriestuvu, bet aš niekur nesu matęs tokių negabių ir, išskyrus matematiką ir muziką, apie nieką daugiau nenusimanančių žmonių. Jie nemoka logiškai galvoti, nuolat sau prieštarauja ir tik labai retai daro teisingus sprendimus. Vaizduotės ar fantazijos dalykai jiems visai nežinomi, jų kalba tiems dvasios savumams neturi nei žodžių, ir jų visas proto darbas neišeina iš tų dviejų paminėtų mokslų srities.

Daugumas jų, ypač astronomai, tiki į astrologiją, nors viešai nedrįsta prisipažinti. Bet labiausiai mane stebino nesuprantamas jų palinkimas gaudyti politikos naujienas ir nuolat svarstyti krašto valdymo reikalus, iš kurių menkiausias kėlė karštus ginčus ir partijų peštynes. Tiesa, tą patį palinkimą turi daugumas Europos matematikų, nors nė mažiausios analogijos tarp matematikos ir politikos negalima rasti. Gal būt, matematikai žinodami, kad mažas apskritimas turi tokį pat skaičių laipsnių kaip didelis, galvoja, kad pasauliui valdyti užtenka turėti tiek pat sumanumo, kiek jo reikia gaubliui vartyti. Tačiau aš manau, kad tas palinkimas daugiausia eina iš tam tikros žmogaus prigimimo silpnybės kištis į tokius dalykus, kurie mažiausia jį liečia ir kuriems jis netinka nei savo mokslu, nei gabumais.

Tie žmonės amžinai gyvena baimėj, jie nė valandėlės neturi ramybės. Bet jų baimės priežastis nieko daugiau pasauly nejaudina. Jiems neramumą kelia kiekviena dangaus kūno atmaina. Sakysim, jie dreba, kad žemė būsianti kada nors sunaikinta saulės, į kurią ji nuolat artinantis; kad saulė ilgainiui apsitrauksianti iš jos pačios kylančiais garais ir tada nebeduosianti žemei

šviesos; kad neseniai žemė vos išlikusi nepaliesta pro šalį praėjusios kometos uodegos, kuri ją būtų tikrai į pelenus pavertusi, ir kad kita kometa, turinti jų apskaičiavimu pasirodyti už trisdešimt vienerių metų, žemę tikriausiai sudeginsianti, nes jei ji savo kely labai arti prieisianti prie saulės (o jų apskaičiavimai verčia to bijoti), tai ji pasidarysianti dešimt tūkstančių kartų karštesnė už raudonai įkaitintą geležį ir, grįždama nuo saulės, turėsianti keturiolikos milijonų mylių ilgumo žėrinčią uodegą, ir jei žemė tuo metu atsidursianti nuo kometos branduolio arba vidurio per šimtą tūkstančių mylių, tai ji beregint supleškėsianti ir pavirsianti į pelenus. Jie irgi labai susirūpinę, kad saulė, kasdien leisdama savo spindulius, be jokio tų nuostolių išlyginimo, pagaliau užgesianti, ir tada žemė bei kitos planetos, kurios gauna iš jos šviesą ir šilumą, turėsiančios būtinai žūti.

Išsigąsdinę tais ir kitais panašiais dalykais, jie negali nei naktį ramiai miegoti, nei džiaugtis kokiais nors gyvenimo malonumais. Kai rytą susitinka pažįstami, tai pirmiausia vieni kitų ima klausinėti, kaip laikosi saulė, kaip ji atrodė nusileisdama ir kaip tekėdama, ar nebūtų jiems vilties išvengti ateinančio kometos susidūrimo. Nuo tų kalbų jie jaučiasi kaip vaikai, kurie labai mėgsta klausytis baisių pasakojimų apie raganas ir piktas dvasias, bet paskui bijo vieni gulėti lovoj.

Tos salos moterys didelės pliuškės. Jos niekais verčia savo vyrus, bet labai mėgsta sausumos gyventojus, kurių visados pilna saloj. Jie čia atvyksta į rūmus miestų, draugijų ar savo pačių reikalais. Juos salos gyventojai dėl jų žemų dvasios siekimų menkai vertina, tačiau moterys savo gerbėjų ieško jų tarpe. O pasinėrę į mokslus vyrai visai nemato savo moterų elgesio. Žmona su mylimu gali vyro akyse be baimės duoti visą laisvę savo jausmams, jei tik vyras turės prieš save popieriaus ir matematikos instrumentų ir nestovės šalia jo tarnas su tarškučiu.

Žmonos ir dukterys skundžiasi salos gyvenimo nuobodumu, bet man rodosi, kad jų sala smagiausias kampelis pasauly. Nors jos gyvena visko pertekusios ir gali daryti, kas tik joms patinka, tačiau jos vis trokšta matyti daugiau pasaulio ir pasidžiaugti sostinės malonumais, kas joms suteikiama tik su tam tikru karaliaus leidimu. Tas leidimas duodamas nelengvai, nes iš ilgų metų prityrimo buvo žinoma, kaip sunku aukšto gimimo moteris atgal iš sausumos grąžinti. Girdėjau pasakojant tokį atsitikimą: viena aukšta rūmų ponia, keleto vaikų motina, ministro pirmininko žmona, baisiai mylima savo vyro, pirmo karalystės didžturčio, nepaprastai geros širdies ir gražaus žmogaus, gyvenusio puikiausioj salos vietoj, apsimetus serganti nuvykusi į La-

gadą, ten dingusi ir nebesirodžiusi keletą mėnesių, kol karalius liepęs būtinai ją suieškoti — ir ji buvusi rasta vienoj purvinoj smuklėj visai nuplyšusi, jos visi apdarai buvę parduoti, kad galėtų išlaikyti seną, bjaurų pardavėją, o tas ją kasdien mušdavęs, ir iš tokios draugystės ji buvusi veste parvesta. Tačiau vyras priėmęs ją labai maloniai, nepadaręs mažiausio priekaišto, o ji po kiek laiko, pasiėmusi visas savo brangenybes, vėl pabėgusi pas tą savo gerbėją, ir nuo tos dienos niekur jos nebegalėję rasti.

Skaitytojas gali pagalvoti, kad ši istorija atsitiko kur Europoj ar Anglijoj, o ne tokiam tolimam krašte. Bet jis turi atsiminti, kad moterų kaprizai nėra apibrėžti klimatu ar tauta, kad jie daug visuotinesni, negu daug kam rodosi.

Per mėnesį aš tiek pramokau jų kalbos, jog neklupdamas galėjau atsakinėti į daugumą karaliaus klausimų, kada turėjau garbę pas jį būti. Jo didybė nerodė jokio noro išgirsti ką apie mano krašto įstatymus, valdymą, istoriją, religiją ir papročius, jis tik teiravosi, kiek mūsų pasivaryta matematikos moksluose. Mano pasakojimo jis klausė šaltai ir abejingai, nors iš abiejų pusių stovėjusieji barškintojai nuolat žadino jo dėmesį.

III ATSKAIDA

Nepaprastas prietaisas, padarytas remiantis naująja filosofija ir astronomija.— Laputų didelis astronomijos mokėjimas.— Karaliaus priemonė sukilimams malšinti.

Aš paprašiau karaliaus leisti apžiūrėti salos retenybes. Jis maloniai sutiko ir liepė mano mokytojui visur mane išvedžioti. Man labiausiai rūpėjo sužinoti, kaip sala laikosi ore ir sukinėjasi į visas puses. Apie tai čia duodu skaitytojui filosofišką paaiškinimą.

Skraidanti ar plaukiojanti sala yra visai apskrita, jos skersmuo turi septynis tūkstančius aštuonis šimtus trisdešimt septynis jardus arba beveik puspenktos mylios, tokiu būdu paviršius sudaro dešimtį tūkstančių akrų. Jos apačia, matoma nuo žemės, yra lygi deimanto plokštuma, turinti storio du šimtus jardų. Iš viršaus eina įvairių mineralų klodai paprastoj eilėj, ir tas viskas apklota riebaus juodžemio sluoksniu nuo dešimties iki dvylikos pėdų gylio. Salos paviršius nuo pakraščių į centrą visur lygiai nuolaidus, todėl rasos ir lietaus vanduo iškritęs bėga mažais

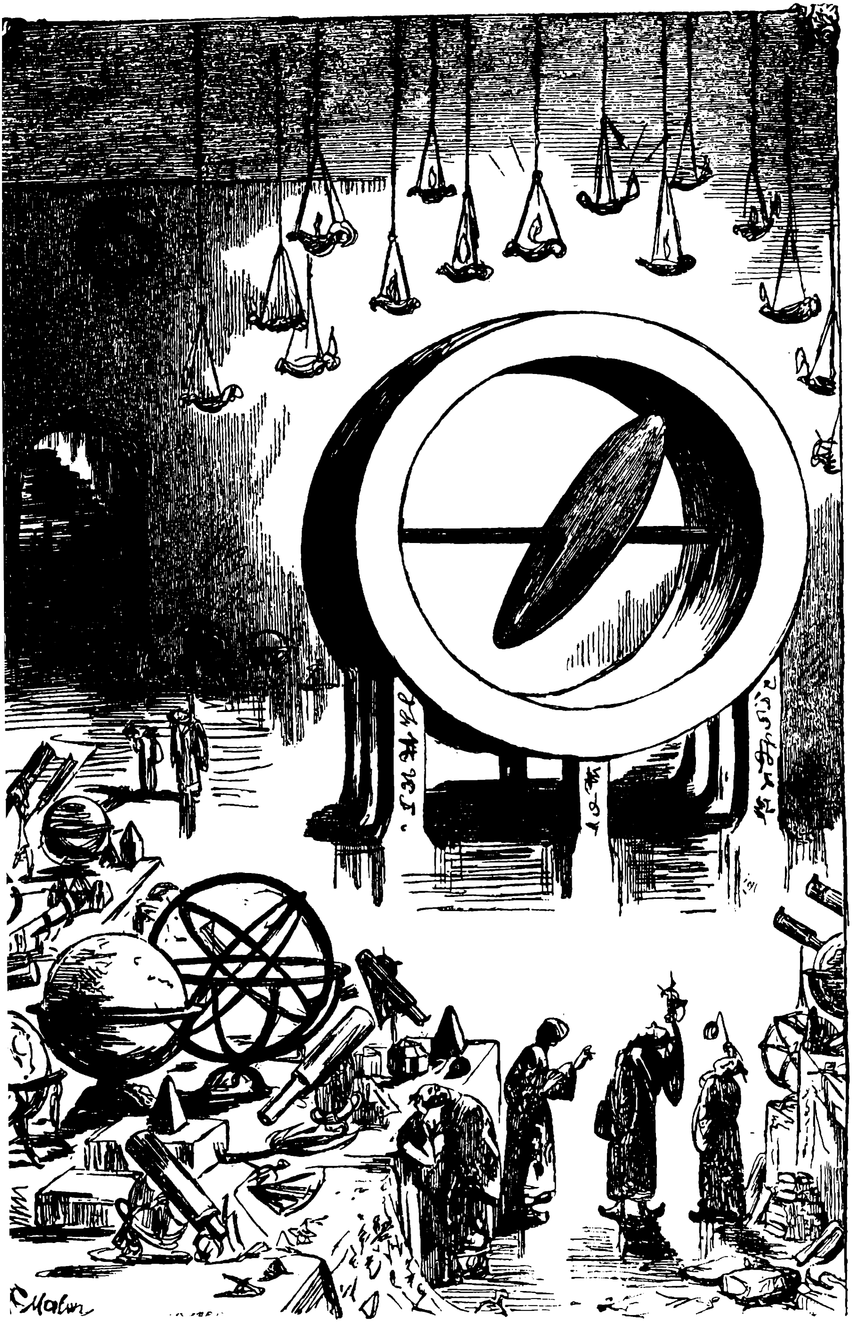

upeliais į vidurį ir čia suteka į keturis didelius baseinus, turinčius po pusę mylios aplinkui ir iškastus per du šimtus jardų nuo centro. Vanduo nuo saulės dienos metu iš baseinų nuolat garuoja ir dėl to niekados nesilieja per kraštus. Iš kitos pusės, karalius gali salą, kada tik nori, iškelti virš debesų ir tuo išvengti lietaus. Tame krašte, gamtininkų tvirtinimu, aukščiausi debesys negali pakilti į viršų daugiau kaip per dvi mylias.

Vidury salos yra kiauruma, jos skersmuo turi apie penkiasdešimt jardų. Ta kiauruma astronomai nusileidžia į didelę apskritą salę, vadinamą „Fladona ganole", arba „Astronomų ola", esančia per šimtą jardų gilumo nuo deimanto paviršiaus. Toj salėj nuolat dega dvidešimt lempų, kurios, atsimušdamos nuo deimanto, duoda didelę šviesą. Visa salė apstatyta sekstantais, kvadrantais, teleskopais, astrolabijomis ir kitokiais astronomijos prietaisais. Bet nuostabiausias daiktas, nuo kurio priklauso ir pačios salos likimas, yra didžiulis šaudyklės pavidalo magnetas. Ilgumo jis turi šešis jardus, o per pačią storumą — mažiausia tris jardus. Jis laikosi užmautas ant deimanto ašies; ašis eina per patį jo vidurį, todėl silpniausia ranka gali jį pasukti. Magnetas įstatytas į kiaurą deimanto cilindrą, kurio gylis turi keturias pėdas, storis tiek pat, o skersmuo dvylika jardų; cilindras gulsčias laikosi ant aštuonių deimanto kojų, kurių aukštis kiekvienos šeši jardai. Abiejuose cilindro šonuose iš vidaus iškaltos dvylikos colių gilumo skylės, į kurias įstatyti ašies galai ir kuriose ašis prireikus lengvai gali suktis.

Nėra tokios galybės, kad išjudintų magnetą iš vietos, nes cilindras ir jo kojos sudaro vieną kūną su salos deimanto apačia.

Su tuo magnetu sala pakeliama, nuleidžiama ir varoma iš vienos vietos į kitą. Karaliaus valdomai žemei jis vienam gale turi traukiamą jėgą, o kitam — stumiamą. Pastačius magnetą traukiamu galu tiesiai į žemę, sala ima leistis žemyn, o atsukus į apačią jo stumiamą galą, sala tuojau kyla aukštyn. Bet jei akmuo bus pastatytas įstrižai, tai sala eis į priekį.

Bet reikia žinoti, kad Laputa negali išeiti iš savo viešpatystės sienų, taip pat ji negali iškilti aukštyn daugiau kaip per keturias mylias. Astronomai (plačiai aprašinėję šio magneto savybes) duoda šitokį tam dalykui aiškinimą: magneto jėga nesiekia toliau kaip keturias mylias, o mineralas, kuris judina akmenį iš žemės gelmių ir iš jūros per šešias mylias nuo kranto, tėra tik šio karaliaus valdomoj žemėj, daugiau jokia pasaulio šalis neturi; dėl tokios patogios salos padėties karaliui labai lengva valdyti kiekvieną kraštą, esantį magneto traukos srityje.

Jei akmuo stovi lygiagrečiai su akiračiu, tai sala nejuda. Jo galai, būdami vienodo atstumo nuo žemės, su lygia jėga vienas traukia aukštyn, kitas žemyn, ir todėl jokio judėjimo negali būti.

Tas magneto akmuo yra kelių astronomų žinioj, ir tie davinėja jam kryptį pagal karaliaus nurodymus. Jie praleidžia didesnę savo gyvenimo dalį stebėdami dangaus kūnus pro tam tikrus stiklus, daug geresnius už mūsų. Ilgiausi jų teleskopai tėra trijų pėdų, bet didina daug labiau kaip mūsų net šimto pėdų, ir žvaigždės pro juos matomos daug aiškiau. Su tais stiklais jie padarė daug daugiau atradimų negu Europos astronomai. Jie turi surašę tūkstantį nejudomų žvaigždžių, o mūsiškiai vos trečdalį to skaičiaus težino. Taip pat jie atrado dvi mažesnes žvaigždes, kurios sukasi aplink Marsą — tai jo palydovai; artimesnis iš tų Marso palydovų yra nuo jo centro per tris tos planetos skersmenis, o tolimesnis — per penkis; artimesnis apsisuka aplink Marsą per dešimtį valandų, o tolimesnis — per dvidešimt vieną ir pusę, tokiu būdu jų periodinių apsisukimų kvadratai beveik proporcingi jų atstumų nuo Marso centro kubams, ir tai aiškiai

rodo, kad tos žvaigždės kartu su kitais dangaus kūnais valdomos to paties traukos įstatymo.

Astronomai ištyrė devyniasdešimt tris įvairias kometas ir tiksliai nustatė periodinį jų grįžimo laiką. Jei tai tiesa (o jie tai tvirtina be mažiausio abejojimo), būtų labai geistina, kad jų pastebėti dalykai apie kometas pasidarytų žinomi visiems žmonėms, tada kometų mokslas, kuris dabar itin šlubuoja, pasiektų lygaus tobulumo su kitomis astronomijos šakomis.

Gavęs ministrų pritarimą, karalius galėjo tapti absoliučiu valdovu pasauly, bet ministrai patys turėjo nemažus žemės plotus kontinente, o iš kitos pusės, jie gerai žinojo savo aukštos tarnybos nepastovumą, todėl nenorėjo sutikti, kad jų kraštas būtų pavergtas.

Kilus suirutei arba atsisakius mokėti uždėtus mokesčius, karalius baudė neklaužadas dviem būdais. Taikydamas menkesnę bausmę, jis liepdavo salą pasukti taip, kad neklausančios vietos gyventojai netektų saulės ir lietaus, ir dėl to juos ištiktų badas ir ligos. Jei nusižengimas būdavo svarbesnis, tada į juos iš viršaus buvo dar mėtomi dideli akmenys, nuo kurių jie tegalėjo ištrūkti sulindę į urvus ar rūsius, o jų namų stogai būdavo sudaužomi į trupinius. Bet jei sukilėliai dar ilgiau priešinosi, jis griebdavosi paskutinės priemonės — liepdavo leisti salą stačiai jiems ant galvų, kad sutriuškintų jų namus ir žmones. Bet tą bausmę karalius vartojo labai retai ir nenoromis, o iš kitos pusės, ir ministrai nedrįso patarinėti taip smarkiai bausti, kad žmonės neimtų jų nekęsti ir kad krintanti sala nesunaikintų jų pačių turto, esančio žemai, nes sala tebuvo vieno karaliaus nuosavybė.

Bet yra viena dar svarbesnė priežastis, dėl kurios tos šalies karaliai vengia dažnai vartoti tą baisią bausmę. Čia miestai statomi ant aukštų uolų, matyti, dėl apsisaugojimo nuo panašių nelaimių, todėl jei griautinam mieste yra daug bokštų ar šiaip kokių aukštų stulpų, tai, staigiai krisdama ant smailių daiktų, sala gali labai pakenkti savo apačiai, kuri, kaip sakiau, yra vienas ištisas deimanto gabalas dviejų šimtų jardų storumo. Tas deimantas gali nuo smarkaus sutrenkimo trūkti arba nuo degančių namų ugnies sutirpti. Turėdami tai galvoj, žmonės žino, ligi kiek galima priešintis ginant savo laisvę ir turtą. Nusprendęs sunaikinti sukilusį miestą, kad ir labai įpykęs būdamas, karalius liepdavo nuleisti salą atsargiai toli gražu ne gyventojų gailėdamas, o iš baimės, kad nesudaužytų jos apačios deimanto, nes, filosofų nuomone, magnetinis akmuo smarkiai susitrenkęs neišlaikytų salos ore ir visu sunkumu kristų žemėn.

Prieš trejetą metų lig mano atvykimo pas juos, keliaujant karaliui per savo žemes, atsitiko dalykas, galėjęs pakenkti tai monarchijai arba bent jos dabartinei tvarkai. Toj kelionėj karalius pirmiausia norėjo aplankyti Lindaliną, antrą pagal didumą savo karalystės miestą. Trečią dieną po jo iškeliavimo gyventojai, kurie dažnai skundėsi dėl didelio suspaudimo, uždarė miesto vartus, suėmė gubernatorių ir su nepaprastu greitumu pastatė keturis didelius bokštus, po vieną kiekvienam kampe (jų miestas yra taisyklingas keturkampis), lygaus aukštumo su smaila uola, stovėjusia vidury miesto. Ant kiekvieno bokšto smailumos, taip pat ir ant uolos, jie pritaisė po didelį magnetą, kad salą staiga nutrauktų žemyn, o jei tie magnetai jiems kartais nepadėtų, dar gerai apsirūpino smarkiausiais degalais, tikėdamiesi karšta ugnim susprogdinti salos deimantinę apačią.

Išgirdęs apie lindalinų maištą, karalius paliepė salą pasukti į jų miestą. Gyventojai buvo visi išvien, jie bematant prisitaisė valgymų, o gerti galėjo iš tekančios per miesto vidurį upės. Karalius sklandė ties jais keletą dienų, užstodamas saulę ir lietų. Karalius buvo liepęs nuleisti daug virvelių žemyn, bet vietoj atsiprašymų pasipylė reikalavimai atitaisyti jų skriaudas, sumažinti mokesčius, duoti patiems rinktis gubernatorių ir kitų panašių dalykų. Tada jo didybė įsakė imti mėtyti nuo salos į miestą didelius akmenis, bet piliečiai pasislėpė su savo turtu tuose keturiuose bokštuose, už storo mūro sienų ir giliuose urvuose.

Nusprendęs pamokyti neklaužadas, karalius liepė nuleisti salą atsargiai lig keturiasdešimt jardų nuo bokštų ir uolos viršūnių. Paliepimas buvo išpildytas, bet leidėjai pastebėjo, kad sala daug smarkiau smego žemyn, negu paprastai būdavo, ir tik pasukę magnetą jie vos ne vos sulaikė ją vietoj, nors palinkimas slinkti į apačią vis dėlto buvo jaučiamas. Jie tuojau pranešė karaliui apie tą nepaprastą dalyką ir prašė jo leisti salą pakelti aukštyn; karalius sutiko, buvo sušaukta taryba, kurioj turėjo dalyvauti ir tie magneto valdytojai. Vienas iš jų, vyresnis ir gudresnis, gavo leidimą padaryti vieną bandymą. Jis paėmė šimto jardų stiprią virvelę ir, pakilus salai aukštyn nuo miesto tiek, kur nebesiekė jų pastebėta traukimo jėga, pririšo prie tos virvelės galo gabalą deimanto su primaišyta geležim, tokios pat sudėties, kurią turėjo salos apačia, ir ėmė jį leisti nuo žemutinės pakopos pamažu į bokšto viršūnę. Gal paėjo tas deimantas ketvertą jardų į apačią, taip jį pradėjo traukti žemyn, jog leidėjas vos galėjo ištempti atgal. Tada jis numetė kelis mažus deimanto gabaliukus ir pastebėjo, kad jie traukte buvo pritraukti prie bokšto viršūnės. Toks pat bandymas buvo padarytas su kitais

trim bokštais ir su uola, ir deimanto traukimas visur buvo vienodas.

Tas atsitikimas visai suardė karaliaus sumanymus, ir jis (kitų aplinkybių čia neminėsime) gavo palikti miestą pačiam žinotis. Vienas ministras man sakė, kad jei sala būtų dar kiek arčiau prie miesto nusileidusi, jau ji būtų nebegalėjusi pati aukštyn pakilti, ir tada gyventojai būtų nužudę karalių su jo visais tarnais ir pakeitę šalies valdymą.

Viešpatystės įstatymai draudžia karaliui ir dviem vyresniem jo sūnum pasišalinti nuo salos. Tas pat draudimas liečia ir karalienę, kol ji gali turėti mažą.

IV ATSKAIDA

Aš palieku Laputą. — Mane meta į Balnibarbį. — Mano atvykimas į sostinę.— Sostinės ir jos apylinkių aprašymas.— Mane vaišina lordas.— Mano pasikalbėjimas su juo.

Nors negaliu pasakyti, kad ant tos salos būtų su manimi elgęsi prastai, bet vis dėlto man rodėsi, kad į mane buvo žiūrima kiek iš aukšto ir iš dalies net su panieka. Tai visiškai suprantama žinant, kad karalius ir jo artimieji niekuo nesidomėjo, tik matematika ir muzika, kur mano nusimanymas buvo daug menkesnis už jų.

Iš kitos pusės, pamatęs visas tos salos retenybes, norėjau greičiausiai iš jos išsikraustyti dėl tų gyventojų neregėto nuobodumo. Jie tikrai puikiai pažino tuos abudu mokslus, kuriuos ir aš gerbiu, tik supratimą apie juos teturėjau menką, bet jie buvo tiek atitrūkę nuo gyvenimo ir atsidėję vienoms teorijoms, jog nuobodesnių žmonių kaip gyvas nebuvau matęs. Per du mėnesius, kuriuos išbuvau ant salos, aš tesikalbėjau su moterimis, pirkliais, barškintojais ir pažais, ir tuo nusipelniau didžiausią visų filosofų panieką, tačiau jie buvo vieninteliai žmonės, iš kurių galėjau išgirsti išmintingą atsakymą.

Atsidėjęs aš gerai išmokau jų kalbą, bet jaučiausi lyg uždarytas toj saloj, kur į mane nelabai kas kreipė akis, todėl nusprendžiau pirma proga iš čia pabėgti.

Prie rūmų buvo vienas lordas, artimas karaliaus giminaitis, todėl visų didžiai gerbiamas. Bet visi jį laikė labiausiai nemokytu ir paiku žmogum. O tiesą pasakius, jis nemaža buvo padaręs nuopelnų savo viešpatystei. Buvo jis vyras su talentais, plataus mokslo, dar skyrėsi iš kitų savo tiesumu ir dorumu, tik

C. Morlen
LINTON

neturėjo geros ausies, ir jo niekintojai mėgo pasijuokti, kad jis dažnai nepataikantis į taktą. Lygiai nemaža privargo jo mokytojai, kol jis galėjo įrodyti keletą pačių paprasčiausių matematikos tiesų. Jis visados man rodė savo malonę, dažnai lankė mane ir vis klausinėjo apie Europos gyvenimą, taip pat apie mano apkeliautų kraštų įstatymus, papročius ir jų mokslus. Jis labai klausė manęs, nuolat duodamas išmintingų pastebėjimų dėl tų dalykų, kuriuos aš pasakojau. Jis turėjo du barškintojus, bet jų draugyste tesinaudojo būdamas karaliaus rūmuose, o kai likdavo su manim vienu, liepdavo jiems visados pasitraukti.

To garbingo vyro aš paprašiau išgauti karaliaus leidimą man išvykti. Jis tai išpildė, nors, kaip pats sakėsi, su dideliu pasigailėjimu; tikrai jis dar mėgino mane vilioti pasilikti visokiais gerais pažadais, bet aš didžiai dėkodamas nuo jų atsisakiau.

Vasario 16 d. atsisveikinau su karalium ir jo rūmais. Karalius davė man dovanų už kokius du šimtus anglų svarų; tokią pat dovaną gavau ir iš jo giminaičio, mano globėjo; tas giminaitis davė dar laišką savo draugui, gyvenančiam Lagadoj, jų sostinėj. Salai sklandant ties kalnu per dvejetą mylių nuo miesto, aš buvau nuleistas žemyn taip, kaip buvau ir užkeltas.

Kontinento dalis, esanti skraidančios salos monarcho valdžioj, turi vardą Balnibarbis, o sostinė, kaip esu jau sakęs, vadinasi Lagada. Aš tikrai apsidžiaugiau pasiekęs kojomis žemę. Apsivilkęs kaip vietiniai žmonės ir užtektinai mokėdamas jų kalbą, aš tiesiai nudrožiau į miestą. Susiieškojau mano globėjo draugo namus, įteikiau jam laišką ir buvau maloniai jo priimtas. Tas didikas, vardu Munodis, liepė įrengti savo namuose man kambarį, kur aš, jo gražiai vaišinamas, gyvenau visą laiką, kol buvau sostinėj.

Kitos dienos rytą aš išvažiavau kartu su juo apžiūrėti miesto; didumo jis buvo maždaug kaip pusė Londono, tik jo namai man rodėsi labai keistai pastatyti, o daugumas jų net apgriuvę. Žmonės lakstė gatvėmis kaip be galvų, akis pastatę, ir visi jie buvo baisiai nuskarę. Išvažiavę pro miesto vartus, mes kokias tris mylias keliavome laukais. Čia aš mačiau daug darbininkų, kapstančių žemę su visokiais įrankiais, tik negalėjau suprasti, ką jie ten veikė; niekur nesimatė nei javų, nei žolės, nors žemė buvo visai gera. Aš labai stebėjausi, matydamas tuos miesto ir kaimo keistumus, ir neiškenčiau nepaklausęs savo valdovo, ką galėtų reikšti tų susirūpinusių žmonių nepaprastas puldinėjimas po miesto gatves ir laukus, nors jų darbų vaisių jokių nebuvo regėti. Priešingai, niekur nebuvau matęs taip prastai dirbamos žemės, tokių bjauriai pastatytų ir apgriuvusių namų, tokių vargingų ir nuskurusių gyventojų.

Tas didikas Munodis buvo keletą metų Lagados gubernatorium, bet per ministrų klastas turėjo pasitraukti iš vietos. Tačiau karalius visados jam rodė savo malonę, laikydamas jį teisingu, kad ir menkokos galvos vyru.

Išgirdęs mano atvirą nuomonę apie tą kraštą ir jo gyventojus, jis teatsakė, jog aš per trumpai buvęs pas juos, todėl negalėjęs susidaryti teisingos pažiūros, ir kad kiekviena tauta turinti vis kitokius papročius.

Kada sugrįžome į jo namus, jis manęs paklausė, kaip man patinkantis šitas rūmas, ar jis nestebinantis savo nedarnumu, ar nekrintantis labai į akis jo šeimynos apdaras. Bet viskas jo buvo puikiausiai sutvarkyta, viskas žibėjo, ir jis drąsiai galėjo taip klausinėti. Aš atsakiau, kad jo išmintis, skonis ir turtai apsaugojo jį nuo tų negerovių, kurias atnešė jo tautiečiams jų beprotystė ir skurdas. Tada jis pasakė, ar nenorėčiau nuvykti kartu į laukus už dvidešimt mylių nuo miesto į jo rūmus, kur būtų daugiau laiko pasikalbėti apie tuos dalykus. Aš mielai sutikau, ir kitos dienos rytą mes iškeliavome.

Kelionėj jis man rodė, kaip čia laukininkai dirba žemę. Tų žmonių darbas didžiai mane stebino — jų laukuose retai kur galėjau regėti javų varpą ar kokią žolelę. Bet po trijų valandų kelio vaizdas visiškai pasikeitė; mes privažiavome tikrai gražią vietą — priešais stovėjo dailūs laukininkų nameliai, žemė buvo aptverta, ten žaliavo vynuogės, javai ir pievos. Neatsimenu, kad būčiau matęs gražesnį kada reginį. Lordas pastebėjo, kad mano veidas nušvito; atsidusęs jis pasakė, kad čia prasidedanti jo žemė, kad ji būsianti tokia pat ligi jo namų, kad jo tautiečiai jį pajuokiantys ir niekinantys už nemokėjimą dirbti žemę, kad jis duodantis labai prastą kitiems pavyzdį, sekamą tačiau labai nedaugelio tokių pat senų, atsilikusių ir negudrių žemdirbių.

Pagaliau privažiavome jo namus. Tai buvo puikus senovės architektūros paminklas. Fontanai, daržai, sodinkeliai, miškeliai — viskas buvo padaryta apgalvotai ir su skoniu. Aš gyriau kiekvieną mano matytą daiktą, bet jis iki vakarienės galo nesakė. Kai mes pasilikome dviese, lordas susirūpinęs pratarė, kad jis dažnai galvojantis, ar jam nevertėtų sugriauti savo namus mieste ir kaime ir perstatyti viską pagal šių dienų madą, ar ne geriau būtų pametus senus papratimus, imti žemę dirbti naujoviškai ir liepti jį sekti savo nuomininkams, kad niekas jam negalėtų prikišti puikybės, keistumo, apsimetimų, atsilikimo, užsispyrimo ir pagaliau, kad kartais dėl to nepadidėtų jam karaliaus nemalonė. Dar jis pridūrė, kad mano nustebimas išnyktų arba sumažėtų, jei sužinočiau smulkmenas, kurių niekados negirdėjau karaliaus rūmuose, kur žmonės per daug yra įsivarę į samprotavimus ir nežiūri, kas dedasi žemėj.

Baigdamas jis paaiškino, kad prieš kokius keturiasdešimt metų kai kas iš jų nukeliavę į Laputą, vieni su reikalais, kiti ieškodami pramogų; po penkių mėnesių jie grįžę kiek susipažinę su matematika, bet prisigaudę galvas visokių vėjų toj skraidančioj saloj. Sugrįžę jie ėmė niekinti visus savo krašto daiktus ir skelbti naujo mokslo, naujo meno, naujos kalbos ir technikos

reikalingumą. Pagaliau jie gavo karaliaus leidimą įsteigti Lagadoj Sumanytojų Akademiją, ir ta naujovė taip visus sužavėjo, jog dabar visoj karalystėj nerastum kiek didesnio miesto, kur nebūtų tokios akademijos. Tų mokslo įstaigų profesoriai žada išrasti naujus žemės dirbimo ir namų statymo būdus, sugalvoti tokius darbo įrankius, jog, pasak jų, su tais prietaisais vienas žmogus padarysiantis už dešimtį; per savaitę galėsiantys pastatyti namus iš tokio tvirto daikto, jog niekada nereiksią taisyti; žemės vaisiai galėsiantys prinokti kokiu tik norėsi laiku, ir jie būsiantys šimtą kartų didesni, negu kaip dabar užauga. Ir dar tūkstančius panašių gėrybių žadėjo. Tik gaila, kad lig šiol nė vienas iš tų gražių sumanymų nėra pasiekęs tikro tobulumo, o visa šalis tuo tarpu dirvonuoja, visi namai apgriuvę, žmonės vaikščioja alkani ir nuplyšę. Tačiau jie rankų nenuleidžia, bet, gaivinami vilties, vis su didesniu karščiu imasi už savo sumanymų; o jis pats, nebūdamas toks karštagalvis, nesivaikantis naujų madų, tebegyvenantis savo tėvų statytuose namuose ir viską darantis be didelių pakeitimų, kaip jie darė. Tik vienas kitas iš diduomenės ir bajorijos elgiasi panašiai kaip jis, bet tokie žmonės dabar yra niekinami ir pajuokiami, laikomi mokslo priešais, atsilikėliais ir kenksmingais krašto gyventojais, žiūrinčiais daugiau savo ramybės ir patogumų negu visuomenės gerovės.

Pagaliau lordas pasakė, kad tolimesnėmis smulkmenomis jis tik atimtų man visą malonumą, kurį aš tikrai turėčiau gauti pats pamatęs Didžiąją Akademiją, kurią, jo nuomone, būtinai turėjau aplankyti. Jis parodė man vieno kalno šlaite už trijų mylių nuo mūsų apgriuvusį triobesį ir papasakojo tokią istoriją. Per pusę mylios nuo jo namų jis turėjęs gerą vandens malūną, sukamą didelės upės vandeniu, malusį jam pačiam, kiek reikėjo, ir daugeliui jo nuomininkų. Bet štai prieš septynetą metų atvykę keli sumanytojai ir ėmę jam įkalbinėti sugriauti tą malūną ir pastatyti to paties kalno šlaite kitą; kalno viršuj jis iškasiantys ilgą kanalą, į kurį vanduo bus varomas vamzdžiais ir mašinomis, o tas vanduo, vėjo pučiamas, bėgsiantis į pakalnę taip smarkiai, jog jo tereikėsią perpus mažiau kaip dabar. Tada jis buvęs ne visai geruoju su karaliaus rūmais, iš kitos pusės jį spyrę draugai, ir jis sutikęs su tuo sumanymu. Prie to darbo dirbę dvejus metus šimtas žmonių, bet iš to neišėję nieko gero, o patys sumanytojai pabėgę suvertę visą nepasisekimo kaltę jam vienam, paskui dar nuolat juokęsi iš jo ir prikalbėję lygiai taip pat kitus daryti panašius sumanymus su tais pačiais laidavimais, o vėliau su tais pačiais nusivylimais.

Po kelių dienų mes grįžome į miestą. Lordas atsimindamas, kad turėjo negerą vardą Akademijoj, nenorėjo tenai kartu su manim pats vykti, o tą reikalą atlikti pavedė vienam savo draugui. Laiške lordas mane rekomendavo kaip didelį sumanytojų šalininką, žmogų smalsų ir vis ieškantį naujovių, kas tikrai buvo netoli tiesos, nes jaunose dienose iš tiesų turėjau pramuštą galvą visokiems sumanymams.

V ATSKAIDA

Aš gaunu sutikimą apžiūrėti Didžiąją Lagados Akademiją.— Smulkus Akademijos aprašymas.— Daugiausia keliamas profesorių menas.

Akademijos buvo ne vieni namai, o keletas pastatytų iš abiejų gatvės pusių. Prezidentas priėmė mane labai maloniai, ir paskui kiek laiko lankiau tą Akademiją kasdien. Kiekvienam kambary buvo po vieną ar daugiau sumanytojų, ir man rodos, kad aš apėjau ne mažiau kaip penkis šimtus tokių kambarių.

Pirmutinis mano sutiktas mokslininkas buvo baisiai išdžiūvęs, su paišinomis rankomis ir veidu, ilgais plaukais ir ilga barzda, visas apiplyšęs ir vietomis apsvilęs. Jo drabužiai, marškiniai ir oda buvo tos pačios spalvos. Jis jau aštuoneri metai laužė galvą, kaip ištraukti iš agurkų saulės spindulius, kaip juos aklinai uždaryti tam tikruose induose, kad lietingą vasarą galima būtų pašildyti orą. Jis man sakė, kad per kitus aštuonerius metus jis galėsiantis už mažą kainą aprūpinti gubernatoriaus daržus saulės šviesa. Bet čia jis ėmė dejuoti, kad jo kišenės ištuštėjusios, ir prašė manęs dėl paskatinimo jį kiek sušelpti, ypač kad tuo metu agurkai buvę labai brangūs. Aš jam įspaudžiau į delną keletą pinigėlių, gautų tam tikslui iš mano šeimininko, gerai žinojusio tų mokslininkų papratimą prašinėti pašalpos iš kiekvieno, kas pas juos užsuka.

Įėjęs į kitą kambarį, vos nešokau bėgti atgal pajutęs baisiausią smarvę. Bet mano vadovas sulaikė mane pašnibždomis pasakęs, kad mes tuo labai įžeistumėm mokslininką, ir aš nesipriešindamas įėjau net nosies neužsiėmęs. Šio kambario sumanytojas buvo seniausias visos Akademijos mokslininkas; jo veidas ir barzda buvo pilkšvai geltoni, rankos ir drabužiai sutepti visokiais nešvarumais. Tik susipažinęs, jis mane tuoj apkabino ir ėmė bučiuoti (malonumas, be kurio galėjau lengvai apsieiti). Jo

darbas buvo vėl paversti žmogaus išmatas į gerą maistą, pašalinus spalvą, gautą nuo tulžies, išgarinus dvokimą ir atskyrus seiles. Miestas kas savaitę pristatydavo tam mokslo vyrui pilną statinę žmogaus mėšlo.

Ten radau kitą mokslininką, deginusį ledą į paraką. Jis man parodė savo parašytą apie ugnies kalumą veikalą, kurį ketino netrukus išleisti.

Ten pat buvo vienas labai išradingas architektas, sugalvojęs statyti namus pradedant nuo stogo ir varant žemyn lig pamato. Tą statybą jis teisino dviejų išmintingų vabzdžių, bitės ir voro, pavyzdžiu.

Ten buvo ir vienas aklas mokslininkas, turėjęs keletą tokių pat aklų mokinių. Jų darbas buvo maišyti dažus tapytojams; mokytojas mokė skirti tas spalvas uosle ir lytėjimu. Kaip tyčia, tada dar nebuvo jie užtektinai išsigudrinę, ir pats profesorius nuolat apsirikdavo. Tačiau tas menininkas laikomas visų savo draugų didelėj garbėj.

Kitame kambaryje man padarė didelį malonumą sumanytojas, išgalvojęs būdą arti žemę su kiaulėmis, kad nereikėtų daryti išlaidų arklams, jaučiams ir darbininkams. Tas būdas yra toks: į vieną akrą žemės, per šešis colius tolumo ir aštuonis gilumo, įkasi gilių, datulių, kaštanų, riešutų ar kokių daržovių, kurias labiausiai kiaulės mėgsta; tada į tą lauką atvarai šešis šimtus ar daugiau kiaulių, tos ieškodamos maisto suknisa žemę taip, kad gali jau sėti, ir kartu dar patręšia dirvą savo mėšlu. Reikia pasakyti tiesą, kad su tuo žemės dirbimu buvo daug išlaidų ir vargo, o derlius buvo labai menkas. Vis dėlto neabejojama, kad tas išradimas dar gali būti labai ištobulintas.

Paskum nuėjau į kitą kambarį, kurio sienos ir lubos buvo aptrauktos voratinkliais, paliktas tik siauras takas pačiam išradėjui įeiti ir išeiti. Pamatęs mane ateinant, jis balsu suriko, kad nesutraukyčiau jo voratinklių. Jis labai apgailestavo, kad žmonės taip ilgai klydo naudodami šilkverpius, nors mes turim tokią daugybę vabzdžių, toli pralenkiančių šilkverpius savo mokėjimu ne tik verpti, bet ir austi. Jis dar manė, kad su vorais galima visai apsieiti be šilko dažymo išlaidų, ir aš su tuo visai sutikau, kai jis man parodė didelę daugybę įvairių spalvų musių, kuriomis penėjo vorus, tvirtindamas, kad nuo jų voratinkliai gaunantys pageidaujamą spalvą; o kadangi jis turintis musių įvairių spalvų, tai galintis patenkinti kiekvieno skonį, kad tik rastų savo musėms tinkamiausią maistą iš gumų, aliejaus ir kitų lipnių daiktų, galinčių padaryti verpalus didžiausio stiprumo.

Ten buvo ir vienas astronomas, sugalvojęs pastatyti ant miesto bokšto vėjarodžio saulės laikrodį, turėjusį rodyti ne tik vėjo pasikeitimus, bet žemės ir saulės metų ir dienų apsisukimus.

Kartais mane suremdavo diegliai po krūtine. Vadovas nuvedė mane į kambarį, kur buvo gydytojas, išgarsėjęs tos ligos gydymu, to paties prietaiso priešingomis operacijomis. Jis turėjo dideles dumples su ilgu laibu kaklu iš dramblio kaulo. Jis tvirtino, kad, laikydamas tas dumples per aštuonis colius nuo išeinamos žarnos ir traukdamas orą, jis galintis vidurius padaryti tokius tuščius, kaip išdžiūvusią pūslę. Jei liga būdavusi sunkesnė, tai pripūstų dumplių kaklą įstatydavęs į ligonio kūną ir suvarydavęs orą į vidurius, paskui tą prietaisą ištraukdavęs ir vėl pripildydavęs oro, o tuo laiku išeinamąją angą laikydavęs stipriai užspaudęs nykščiu. Kai tris ar keturis kartus taip pakartodavęs, suvarytas oras šaute šaudavęs laukan, išsinešdamas su savim visą ligą, ir ligonis tuojau pasveikdavęs. Aš mačiau, kaip jis gydė vieną šunį, darydamas jam abi tas operacijas, bet nuo pirmosios jokių vaisių nebuvo. Po antrosios operacijos tas šunelis nuo pripūtimo vos nesprogo ir taip gausiai ištuštino vidurius, jog mes su vadovu tik nesusivėmėm. Šuva bematant pakratė kojas ir mes palikom gydytoją, ėmusį vėl gaivinti šunį tokiu pat būdu.

Aš apėjau dar daug kitų kambarių, bet, nenorėdamas gaišinti savo skaitytojo, nepasakosiu visų keistų mano ten regėtų dalykų.

Lig šiol buvau apžiūrėjęs tik vieną dalį Akademijos, o kita dalis buvo skirta spekuliatyviniams mokslams; apie tai aš dar kalbėsiu, bet pirma paminėsiu vieną mokslininką, jų ten vadinamą „visų mokslų vyru". Jis pats mums sakės jau trisdešimt metų galvojąs apie žmogaus gyvenimo pagerinimą. Jis turėjo du didelius kambarius, priverstus keistų daiktų, ir penkiasdešimt vyrų, jo padėjėjų. Vieni, traukdami iš oro salietrą ir drėgmę, tirštino jį versdami į sausą ir kietą daiktybę; kiti minkštino marmurą, norėdami pasidaryti iš jo pagalvėlius adatoms sukišti; o dar kiti mėgino paversti gyvų arklių kanopas į akmenis, kad nereikėtų jiems šlubuoti. Pats tas mokslo vyras laužė tada savo galvą dėl dviejų didelių sumanymų; vienas iš jų buvo — į dirvas sėti pelus, turinčius, anot jo, nepaprastą daigumą, kurį jis mėgino įrodyti visokiais bandymais, tik gaila, mano galvai visai nesuprantamais. Kitas sumanymas buvo neleisti augti dviejų jaunų ėriukų vilnai aptepant juos iš oro ypatingu mišiniu iš gumos, mineralų ir augalinių daiktybių; jis tikėjosi po kiek laiko išplatinti plikų avių veislę visoje karalystėje.

Paskui mes perėjome į kitą Akademijos dalį, kur, kaip jau sakiau, dirbo spekuliatyvinių mokslų sumanytojai.

Pirmas profesorius, kurį aš pamačiau, buvo dideliam kambary su keturiasdešimt mokinių. Pasisveikinęs ir pastebėjęs mane labai žiūrint į stakles, užimančias didesnę pusę kambario skersai ir išilgai, jis pasakė, kad aš gal stebėsiuos matydamas jį sugalvojus priemonę pagerinti spekuliatyvinius mokslus praktiškais ir mechaniškais veiksmais. Pasaulis greit suprasiantis jo išradimo naudingumą, todėl jam esą tikrai malonu, kad dar nei vienam žmogui nebuvo anksčiau atėjusi į galvą tokia graži ir didi mintis. Kiekvienas žinantis, koks dabar sunkus meno ir mokslo darbas, o su jo išradimu be didelių išlaidų ir vargo visi nemokšos galės rašyti knygas apie filosofiją, poeziją, matematiką ir teologiją. Jis privedė mane prie staklių, kur iš visų pusių buvo sustatyti jo mokiniai. Staklės turėjo dvidešimt ketvirtainių pėdų ir stovėjo vidury kambario. Jų viršus buvo sudėtas iš daugelio nevienodo didumo ketvirčiotų medžio gabalėlių. Jie buvo suvarstyti ant laibų vielų. Tų medžio gabalėlių šonai buvo apklijuoti popierium, o ant to popieriaus be jokios tvarkos surašyti visi jų kalbos žodžiai. Profesorius panorėjo dabar paleisti mašiną ir man liepė žiūrėti, kaip ji dirbs. Jo suraginti mokiniai kiekvienas pagriebė už geležinės rankenos, kurių buvo iš kraštų aplink stakles keturiasdešimt, ir smagiai pasuko, tada visas žodžių išdėstymas tuojau pasikeitė. Tada jis liepė trisdešimt šešiems mokiniams skaityti naujai pasidariusias eilutes, ir jei iš trijų keturių žodžių išeidavo koks sakinys, kiti keturi berniukai turėdavo užrašyti. Taip suko tris ar keturis kartus, ir po kiekvieno sukimo darėsi vis nauji sakinėliai.

Šešias valandas per dieną dirbo tą darbą mokiniai, ir profesorius man parodė keletą didelių tomų kažkokio žodžių kratinio, iš kurio jis galvojo, sudėjęs į krūvą, padaryti vieną veikalą, turintį duoti pasauliui pilną supratimą apie visus mokslus ir meną. Jis tvirtino, kad savo darbą galėtų pagerinti ir pagreitinti, jei visuomenė nepagailėtų pinigų įtaisyti Lagadoj dar penkis šimtus tokių staklių, tada kiekvienos staklės būtų pavestos atskiram mokslininkui, o paskui jų darbo vaisiai būtų sutraukti į vieną daiktą.

Jis man gyrėsi, kad jau nuo pat jaunų dienų sukęs galvą dėl to išradimo, kad jis į savo tas stakles sudėjęs visą žodyną ir tikriausiai apskaičiavęs dažnumo santykį tarp daiktavardžių, veiksmažodžių ir kitų kalbos dalių, randamų jų knygose.

Aš išreiškiau didžiausią savo padėką tam mokslo vyrui už jo išradimo parodymą ir pažadėjau, jei kada laimingai grįžčiau į savo tėvynę, išgarsinti jį kaip vienintelį tos stebuklingos mašinos išradėją. Aš jam papasakojau, kad Europoje mokslininkai papratę vieni nuo kitų išradimus vogti, iš ko bent tokia yra nauda,

kad sukelia ginčus, kas tikras išradėjas, bet aš būsiu tiek atsargus, kad visa to išradimo garbė liktų tik jam vienam.

Paskui nuėjome į kalbų mokyklą, kur trys profesoriai tarėsi, kaip patobulinti jų gimtąją kalbą.

Pirmas sumanymas buvo sutrumpinti kalbą pakeičiant daugiaskiemenius žodžius vienaskiemeniais ir išmetant veiksmažodžius su dalyviais, nes iš tikrųjų visi daiktai tėra vardai.

Antras sumanymas reikalavo visai panaikinti žodžius. To sumanymo išradėjas galvojo, kad apseinant be žodžių žmogui turi būti sveikiau ir mažiau gaišaties. Juk aišku, kad kiekvienas

mūsų tariamas žodis gadina mūsų plaučius, ir tokiu būdu trumpina gyvenimą. O kaip žodžiai tėra daiktų pavadinimai, tai, to mokslininko galva, daug patogiau nešiotis su savim visus daiktus, reikalingus reikšti savo mintims ir norams. Tas išradimas dėl savo patogumo ir naudingumo sveikatai, be abejo, būtų turėjęs didžiausią pasisekimą, jei moterys, susidėjusios su tamsia minia, nebūtų ėmusios šaukti, kad jos pakeltų maištą, jei jų liežuviams nebūtų duota visa laisvė, kuria jos naudojosi nuo senų senovės — taip jau yra, prasti žmonės visados esti priešingi mokslui! Vis dėlto daug mokytų ir išmintingų vyrų kalbasi tarp savęs rodydami viens kitam atsineštus daiktus. Vartojant daiktus savo mintims reikšti yra tik toks nepatogumas, kad kam reikia kalbėti daug ir plačiai, tas turi užsikrauti ant kupros didžiausią naštą daiktų, jei neišgali pasisamdyti vieno ar dviejų tvirtų berniokų padėti nešti. Dažnai matydavau du tokius išmintingus mokslininkus, vos velkančius savo naštas, lyg mūsų tie prekininkai po sodžius. Susitikę gatvėj, jie nusikeldavo savo maišus nuo pečių, atsirišdavo juos, išimdavo reikalingus daiktus ir kalbėdavosi kokią valandą, paskui vėl susikraudavo daiktus, padėdavo viens kitam užsimesti juos ant pečių ir atsisveikinę išsiskirdavo.

Bet turint trumpą šneką, užtekdavo daiktus susidėti į kisenę arba pasikišti po pažasčia, o kalbėtis namie paprastai visai nebūdavo sunku. Tiktai kambarys, kur susirinkdavo daugiau žmonių, vartojančių tas priemones, būdavo užverstas visokiais daiktais, reikalingais jų kalbai.

Kitas didelis to išradimo patogumas buvo tas, kad juo naudojantis galima buvo lygiai lengvai susikalbėti su kiekvienos tautos žmonėmis, nes namų apyvokos daiktai visam pasauly esti vienodi arba panašūs. Todėl pasiuntiniai galėdavo be jokio vargo kalbėtis su svetimų šalių karaliais ir jų ministrais, nors jų kalbos nieko nemokėdavo.

Aš buvau ir matematikos mokykloj, kur mokytojas moko savo mokinius visai nesuprantamu būdu mums Europoj. Uždavinys ir sprendimas buvo gražiai surašomi ant plono paplotėlio rašalu, padarytu iš skiedinio nuo galvos sopėjimo. Mokinys turėdavo praryti tą paplotėlį nieko nevalgęs, paskui tris kitas dienas misti vien duona ir vandeniu. Susivirškinus paplotėliui, skiedinys pakildavęs į smegenis ir nusinešdavęs su savim uždavinį. Bet lig šiol tas mokymas neturėjęs didelio pasisekimo iš dalies dėl klaidingo to skiedinio sutaisymo, iš dalies dėl mokinių atkaklumo; vaikams tas vaistas būdavęs toks bjaurus, jog jie nematant jį kur išspjaudavę; iš kitos pusės, buvę sunku priversti juos badauti taip ilgai, kaip buvo reikalaujama.

VI ATSKAIDA

Tolimesnis Akademijos aprašymas.— Mano sugalvotus kelis pagerinimus jie su džiaugsmu priima.

Politikų mokykloje aš jaučiausi prastai, ten profesoriai man atrodė lyg visai pakvaišę, ir jie tik pasigailėjimą kėlė. Tie nelaimingi žmonės patarinėjo valdovams rinktis savo artimaisiais vyrus, išmintingus, gabius ir dorus; pratinti ministrus žiūrėti tik krašto gerovės; duoti dovanas vien už gerus darbus ir didelius nuopelnus; mokyti valdovus derinti jų pačių reikalus su visos tautos reikalais; įstaigoms ieškoti labiausiai tinkamų darbininkų; ir imtis dar daugelį kitų panašių nesąmonių, niekados neatėjusių į galvą sveiko proto žmonėms. Tai dar kartą mane įtikino, jog nėra pasaulyje tokios kvailystės, kurios atskiri filosofai nelaikytų didžiausia tiesa.

Bet reikia pasakyti teisybę, kad vis dėlto ne visi to Akademijos skyriaus nariai laikėsi tų keistybių. Ten aš susipažinau su vienu daktaru, matyt, kiaurai perpratusiu valdymo sistemą ir jos prigimtį. Tas garsus vyras ne be naudos buvo gaišęs, ieškodamas tikriausio vaisto nuo visų ligų, kuriomis sirgo valdžios žmonės dėl valdovų ydų ir silpnybių iš vienos pusės ir dėl valdomųjų ištvirkimo — iš kitos. Sakysim, jei visi rašytojai ir filosofai vienu balsu pripažįsta, kad gamtos ir politikos dalykai yra panašūs, tai kas gali būti aiškiau, kad jų abiejų sveikatos turi būti palaikomos ir jų negalės gydomos tais pačiais receptais? Visiems žinoma, kad senatoriai ir aukštų tarybų nariai dažnai serga ilgais kalbėjimais, karštais ginčais ir kitais negerumais, serga visokiomis galvos, o dar daugiau širdies ligomis; baisiomis konvulsijomis abiejose rankose, ypač dešinėje; hipochondrija, vidurių išputimu, svaiguliais ir kliedėjimais, šunvočių išbėrimu, nevirškinimais, rūgščiais atsirūgimais, vilko apetitu ir daugeliu kitų panašių ligų, kurių, manau, neverta nė minėti. Tas daktaras todėl patarė, kad senato posėdžių metu per pirmąsias tris dienas būtų kartu keli gydytojai, kurie, pasibaigus ginčams, kasdien patikrintų kiekvieno senatoriaus pulsą, o paskui, gerai apsvarstę jų ligų priežastis ir gydymą, turėjo tie gydytojai ketvirtą dieną grįžti į posėdžius su vaistininku, turinčiu reikalingų vaistų, ir, prieš pradedant ginčytis, duoti kiekvienam iš jų pagal ligą: raminamo, pastiprinamo, paleidžiamo, valomo, palengvinamo, galvos, tulžies ir ausų skausmus šalinamo vaisto; išmėginus juos, kito posėdžio metu jų arba dar duoti, arba pakeisti kitais, arba net visiškai sustoti.

Šis patarimas brangiai neatsieitų ir, mano menka galva, padėtų daug greičiau atlikti reikalus tose šalyse, kur parlamentas leidžia įstatymus. Tada būtų daugiau vienybės ir ginčai sumažėtų: vieniems dabar sučiauptas burnas atvertų, o dar labiau atvertas sučiauptų; jaunųjų karštį atvėsintų, senųjų atkaklumą sumažintų, apsileidėlius išjudintų ir smarkiuosius suvaldytų.

Toliau, girdėdamas žmones vien skundžiantis dėl karaliaus artimųjų trumpos ir silpnos atminties, tas mūsų daktaras patarinėjo kiekvienam, einančiam pas vyriausiąjį ministrą, kuo trumpiau ir aiškiau išdėstyti savo reikalą, o prieš išeinant duoti jam sprigtą į nosį, arba gerai įspirti į pilvą, arba užminti ant nuospaudos, arba sušveisti į ausį, arba verti su adata per kelnes, arba lig mėlynumo įgnybti į ranką, kad tas ministras jo prašomo dalyko neužmirštų; tokia operacija turėtų būti kartojama kiekvienos audiencijos metu, kol prašymas būtų išpildytas arba visai atmestas.

Paskui jis taip pat tvirtino, kad kiekvienas senatorius, pasakęs ir apgynęs aukštojoj taryboj savo sumanymą, turėtų balsuoti už visai priešingą nuomonę, ir jei šitaip būtų daroma, tai visuomenė daugiausia turėtų iš to naudos.

O jei politinės partijos imtų labai peštis, tai jis galėjo jas nuraminti vienu geru jo išgalvotu vaistu. Reikėjo surinkti iš visų partijų šimtą vadų, sustatyti turinčius maždaug vienodo didumo galvas po du; paskui liepti dviem įgudusiem chirurgam vienu metu nupjauti kiekvienos poros pakaušius ir sukeitus tuojau juos vėl pridėti priešingos partijos nariui. Tiesą sakant, toks darbas reikalauja didelio tikslumo, bet profesorius mus tikino, kad jei viskas bus mikliai padaryta, tai nėra mažiausios baimės nepagyti. Dėl tokio pakaušių sukeitimo jis galvojo taip: abidvi smegenų pusės, pradėjusios tarp savęs ginčytis vienoj galvoj, turės greitai susitarti ir prieiti teisingos nuomonės, taip reikalingos žmonėms, manantiems, jog jie gimė tvarkyti ir valdyti pasaulį; o priešingų partijų vadų smegenų kiekybės ir kokybės skirtumas, pasak to daktaro, turėjusio ilgų metų prityrimą, esantis vienas niekniekis.

Girdėjau du profesorius smarkiai ginčijantis dėl tinkamiausio būdo rinkti mokesčius neapsunkinant jais labai žmonių. Vienas tvirtino, kad būtų teisingiausia reikalauti tam tikrų mokesčių už visokias ydas ir kvailystes, o mokesčių didumą turėtų kiekvienam žmogui nustatyti komisija, sudaryta iš jo kaimynų. Kitas galvojo visai priešingai — jis liepė imti mokesčius tik už tas dvasios ir kūno ypatybes, kuriomis žmonės labiausiai didžiuojasi, juos keliant arba mažinant pagal tų ypatybių didumą, o jį nustatyti palikti pačių mokėtojų sąžinei. Didžiausiais mokesčiais

apkrauti tuos vyrus, prie kurių labiausiai limpa kita lytis, apskaičiuojant jiems mokėjimo dydį pagal gautų malonių gausą ir rūšį, o tą reikalą išaiškinti palikti jiems patiems. Protas, narsumas ir mandagumas irgi apdėti brangiais mokesčiais ir juos rinkti tuo pačiu būdu — spręsti apie žmogaus turimas ypatybes iš jo paties žodžių. Bet garbė, teisingumas, išmintis ir mokytumas neturėtų būti apdedami mokesčiais, nes tos ypatybės yra tokios, kurių niekas kitam žmogui nepripažįsta ir pats sau jų nebrangina.

11. Užsak. Nr. 5019.

Moteris jis patarė apdėti mokesčiais pagal jų gražumą ir mokėjimą puoštis, leidžiant joms, kaip ir vyrams, pačioms savo vertę įkainoti. Bet už jų ištikimybę, skaistybę, sveiką protą ir gerą būdą nieko neimti, nes už tai gautos pajamos neapmokėtų rinkimo išlaidų.

Kad būtų galima senatorius priversti balsuoti už karaliaus interesus, profesorius patarė skirstyti jiems aukštąsias valdžios vietas burtų keliu; prieš traukiant burtą kiekvieną prisaikdinti ir išgauti pažadą, kad jis balsuos, kaip karalius nori, nežiūrint, kokį burtą ištrauktų; o nelaimėjusiems, atsiradus laisvai vietai, leisti vėl traukti. Taip darant senatoriai nuolatos lauks ir vis tikėsis vietos, nei vienas nedejuos dėl neištesėtų pažadų ir kaltę dėl savo nepasisekimo vers tik likimui, kurio pečiai yra daug platesni ir stipresni negu kokio ministro.

Kitas profesorius man rodė surašytas instrukcijas, kaip susekti daromus prieš valdžią sąmokslus. Anot jo, aukštieji valdžios vyrai turėtų ištirti, kokį vartoja įtariami žmonės maistą, sužinoti, kuriuo metu jie valgo, ant katro šono naktį miega, katra ranka pasišluosto užpakalį; gerai žiūrėti į jų išmatas ir iš jų spalvos, kvapo, skonio, sudėties, tirštumo ar skystumo spręsti apie jų mintis ir sumanymus. Juk žmonės niekad nebūna tokie rimti, pilni visokių minčių ir norų, kaip tada, kada esti ant sėdynės, ką jis pats yra gerai patyręs; sakysim, norėdamas tai išbandyti, kartą jis sėdėdamas svarstęs, kaip būtų geriausiai nužudyti karalių, ir jo išmatos tuomet buvo žalsvos spalvos, o kai galvojęs tik apie sukilimą arba sostinės padegimą, jos turėjo jau kitą spalvą.

Tos visos instrukcijos buvo surašytos apgalvotai, jos buvo tikrai svarbios ir naudingos politikos žmonėms, bet, man rodėsi, ten nemaža dar ko trūko. Aš išdrįsau tai pasakyti tų instrukcijų autoriui ir patariau, jei patiktų, jas papildyti. Tie mano žodžiai jam labiau patiko, negu paprastai patinka rašytojams, ypač tiems, kurie rašo sumanymus, ir sakėsi mielai laukiantis mano nurodymų.

Paskui papasakojau jam, kad Tribnijos karalystėje, vietinių žmonių vadinamoj Lomgdenu, kur man teko kelionių metu kiek gyventi, gyventojų daugumą sudaro vien skundikai, įrodytojai, šnipai, kaltintojai, ieškovai su daugybe savo talkininkų, ir juos visus išlaiko viešpatystės ministrai. Šitoj karalystėj sąmokslai paprastai yra darbas tų žmonių, kurie nori pagarsėti gudriais politikais, pastiprinti nusilpusią administraciją, užgniaužti visuomenės bruzdėjimą, pasilopyti savo kišenes nusavintu turtu, padidinti arba sumažinti pasitikėjimą valdžios kreditais — žiūrint,

Morten
LINTON

kas jiems yra naudingiau. Pirmiausia jie tarp savęs susikalba, kuriuos įtariamus žmones apkaltinti dėl sąmokslo kėlimo; paskui visaip jie stengiasi nučiupti jų laiškus ir popierius, o juos pačius pasodinti į kalėjimą. Atimtuosius raštus perduoda tokiems specialistams, kurie sugeba atrasti žodžių, skiemenų ir raidžių slaptingą prasmę. Sakysim, jie aiškino, kad sėdynė reiškianti slaptą pasitarimą; būrys žąsų — senatą; šlubas šuo — priešą; maras — nuolatinę kariuomenę; karkvabalis — ministrą pirmininką; podagra — vyskupą; kartuvės — viešpatystės sekretorių; naktinis puodas — didikų komitetą; rėtis — rūmų ponią; šluota — revoliuciją; pelėgaudai — valdžios tarnybą; bedugnis šulinys — valdžios iždą; pamazgų duobė — karaliaus rūmus; juokdario kepurė — favoritą; sulaužyta nendrė — teismo rūmus; tuščia statinė — generolą; pūliuojanti žaizda — šalies administraciją.

Jei šito būdo dar neužtenka, tada jie griebiasi dar kitų dviejų tikresnių būdų, kuriuos mokytesni iš jų vadina akrostikais ir anagramomis. Pirmuoju būdu ištraukiama iš visų pirmųjų raidžių politinė prasmė. Sakysim, N reiškia sąmokslą, B — raitelių pulką, L — laivyną jūroje. Kitas būdas — tai įtariamo rašto raidžių keitimas, kuris leidžia atspėti pačius slapčiausius bruzdančios partijos sumanymus. Pavyzdžiui, jei aš laiške savo draugui parašyčiau: „Mūsų brolis Tomas susirgo hemarojum", tai gudrus skaitytojas, sukeitęs raides, gali perskaityti šiaip: „Sąmokslas susektas — reikia priešintis". Tai ir yra anagraminis būdas.

Profesorius iš visos širdies dėkojo už mano pamokymus ir pažadėjo už tai savo veikale mane paminėti.

Daugiau aš tame krašte nemačiau nieko, kas galėtų mane traukti ten ilgiau pasilikti, ir pradėjau galvoti apie grįžimą namo į Angliją.

VII ATSKAIDA

Aš palieku Lagadą ir atvykstu į Maldonadą.— Nerandu man reikalingo laivo.— Plaukiu į netolimą Glubdubribo salą.— Mano viešėjimas pas valdovą.

Šita karalystė yra dalis žemyno, kuris traukiasi, kaip patyriau, į rytus iki nežinomos Amerikos srities, į vakarus — lig Kalifornijos, o į žiemius — lig Ramiojo vandenyno, esančio daugiau kaip per šimtą penkiasdešimt mylių nuo Lagados; ten yra geras uostas, varantis gyvą prekybą su didžia Lugnago sala, gulinčia į žiemvakarius apie dvidešimt devintą šiaurės platumos ir šimtą keturiasdešimtąjį ilgumos laipsnį. Šita Lugnago sala yra į piet-

Motten

ryčius nuo Japonijos apie šimtą mylių kelio. Japonų imperatorius labai sutinka su Lugnago karalium, todėl dažnai pasitaikydavo proga plaukti iš vienos salos į kitą. Norėdamas sugrįžti į Europą, aš nutariau vykti tuo keliu. Pasisamdžiau du asilėnus ir vadovą, kad parodytų kelią ir paimtų mano nedidelį bagažą. Atsisveikinau su savo mielu globėju, padariusiu man tiek gero, o išleisdamas dar jis man davė gražią dovaną.

Mano kelionėj neatsitiko nieko tokio, kad vertėtų papasakoti. Atvykęs į Maldonados uostą (toks jo vardas), neradau ten jokio laivo, plaukiančio į Lugnagą, ir nebuvo vilties greit sulaukti. Miestas yra maždaug tokio didumo kaip Portsmutas. Susipažinau su keletu šeimų, visur buvau gražiai priimtas. Vienas garbingas vyras pasakė, kad laivo, plaukiančio į Lugnagą, negalima tikėtis anksčiau kaip už mėnesio, ir patarė man pasidaryti nedidelę pramogą — nuvažiuoti į mažą Glubdubribo salą, esančią apie penkias mylias kelio į pietvakarius. Jis ir dar vienas jo draugas apsiėmė mane lydėti ir tai kelionei parūpinti tam tikrą nedidelį laivą.

Glubdubribas, jei aš teisingai supratau tą žodį, reiškia raganių ir burtininkų salą. Ji yra maždaug tokio didumo kaip trečdalis Vaito salos ir labai derlinga. Jį valdo vienos tik iš burtininkų susidedančios giminės galva. Tos giminės vyrai veda tik tos pačios giminės moteris, ir vyriausias sūnus visada tampa karalium arba valdovu. Jis turi puikius rūmus ir maždaug trijų šimtų margų daržą, apvestą dvidešimties pėdų aukščio tašytų akmenų siena. Šiame darže yra keletas nedidelių užtvarų galvijams, javams ir vaisiams.

Valdovo ir jo šeimos tarnai yra labai nepaprasti žmonės. Savo kerų galybe jis gali iššaukti iš numirusių ką tik nori ir liepti sau tarnauti dvidešimt keturias valandas, bet ne ilgiau; be to, tą patį numirėlį jis gali vėl išsikviesti tik po trijų mėnesių, išskyrus labai svarbų reikalą.

Kai mes išlipome į salą, buvo ryto vienuolikta valanda, ir vienas mano palydovas nuvyko pas valdovą paprašyti suteikti garbę aplankyti jo didybę vienam tyčia atkeliavusiam svetimšaliui Jo prašymas buvo tuojau išpildytas, ir mes visi trys įžengėme į rūmų vartus, pražygiavę pro dvi eiles sargybinių, apsivilkusių ir apsiginklavusių labai senoviškai ir tokiais veidais, jog mane apėmė neapsakomas siaubas. Perėjome keletą kambarių pro išrikiuotus iš abiejų pusių tokius pat sargybinius, iki pasiekėme audiencijų salę, kur tris kartus žemai nusilenkę ir atsakę į vieną kitą paprastą klausimą, gavome leidimą atsisėsti ant trijų kėslų prie jo didybės sosto. Jis suprato Belmibarbio kalbą, kad ji ir skyrėsi kiek nuo jo salos kalbos. Jis paprašė papasakoti apie

mano kelionę ir, norėdamas elgtis su manim be jokių ceremonijų, davė ženklą savo tarnams pasišalinti, ir tie beregint išnyko tartum kokios sapnų dvasios, kaip mes staiga iš miegų atbundame. Kiek laiko negalėjau iš nustebimo atsitokėti, kol valdovas manęs nenuramino, kad čia niekam nėr mažiausio pavojaus. Matydamas, kokie ramūs buvo mano kelionės draugai, pripratę prie panašaus priėmimo, aš palengva atsitokėjau ir trumpai papasakojau jo didybei savo nutikimus. Bet visai nurimti

negalėjau, aš dažnai kreipiau akis į tą pusę, kur stovėjo išnykusios dvasios. Valdovas man suteikė garbę pietauti kartu su juo, prie pietų tarnavo ir padavinėjo valgius kitas būrys dvasių, bet dabar bijojau mažiau negu rytą. Aš čia išbuvau lig saulės laidos ir gražiai paprašiau valdovo dovanoti už atsisakymą nakvoti jo rūmuose. Nakvojau su savo draugais mieste, tos salos sostinėj, ir kitą rytą vėl nuvykome pas valdovą pasveikinti ir kuo galėdami jam patarnauti.

Taip mes praleidome saloje dešimtį dienų, kiekvienos dienos didesnę dalį pas valdovą, o naktį savo bute. Netrukus aš tiek apsipratau su dvasiomis, jog trečią ar ketvirtą dieną jos nebebaugino manęs, o jei buvo dar likę kiek baimės, tai atsiradęs smalsumas buvo stipresnis už ją. Todėl valdovas man liepė pasakyti nuo pasaulio pradžios iki šių dienų mirusių žmonių vardus, kad galėčiau duoti jiems kokius patinka klausimus dėl dalykų, atsitikusių tuo laiku, kada jie gyveno. Ir jis man sakė, kad aš visados išgirsiu tikrą tiesą, nes melas aname pasauly niekam nenaudingas daiktas.

Aš gražiai padėkojau jo didybei už tokią didelę malonę. Tuo metu mes buvome kambaryje, iš kurio matėsi gražus vaizdas į parką. Ir kadangi man pirmiausia parūpo puikios ir iškilmingos scenos, tai aš panorau išvysti Aleksandrą Didįjį savo armijos priešaky, tuojau po Arbelos mūšio. Ir štai, mostelėjus valdovui pirštu, jis tuo pačiu akimirksniu pasirodė ties langu, kur mes stovėjome. Aleksandras buvo pakviestas į kambarį, aš su dideliu vargu supratau jo graikišką kalbą, jis irgi menkai tesuprato mano. Jis man tvirtino, kad buvęs ne nužudytas, o miręs nuo persigėrimo.

Paskui aš regėjau traukiantį per Alpes Hanibalą, ir jis man sakėsi neturintis savo stovykloje nė lašo acto.

Toliau mačiau Cezarį ir Pompėjų savo kariuomenių priešakyje dar neprasidėjus mūšiui. Mačiau taip pat Cezarį ir jo paskutinės pergalės metu. Paskui panorėjau išvysti susirinkusį vienoj salėj Romos senatą, o kitoj dėl palyginimo su juo — šių dienų parlamentą. Senatas atrodė, lyg jis būtų karžygių ir pusdievių susirinkimas, o parlamentas — prekininkų, kišenvagių, plėšikų ir triukšmadarių gauja.

Mano prašomas valdovas davė ženklą prisiartinti prie mūsų Cezariui ir Brutui. Brutas sukėlė didžiausią mano pagarbą, jo veidas reiškė tobuliausią dorybę, didžiausią drąsą ir dvasios tvirtybę, tikriausią tėvynės meilę ir širdies gerumą. Man tikrai buvo malonu pastebėti, kad šie du vyrai tarp savęs labai sutinka, ir Cezaris atvirai man prisipažino, kad didžiausi jo gyvenimo

darbai toli gražu negali lygintis su atėmusio jam gyvybę garbe. Aš turėjau garbę ilgai kalbėtis su Brutu, iš tos kalbos sužinojau, kad jo sentėvis Junius, Sokratas, Epaminondas, Katonas jaunesnysis, seras Tomas Mūras ir jis pats visuomet laikosi kartu — sekstumviratas, prie kurio visi šio pasaulio amžiai negali pridėti septinto nario. Aš nusibosčiau skaitytojui, norėdamas išvardinti visus garsiuosius žmones, iškviestus dėl mano didelio noro regėti pasaulio istorijos kiekvieną laikotarpį. Labiausiai aš gėrėjausi tironų bei prispaudėjų nugalėtojais ir pavergtų tautų išvaduotojais.

Bet aš nemoku išreikšti žodžiais jausmų, kad galėčiau patraukti skaitytoją.

VIII ATSKAIDA

Tolimesnis Glubdubribo aprašymas.— Senosios ir naujosios istorijos atitaisymai.

Norėdamas pamatyti tuos senovės žmones, kurie protu ir mokslu išgarsino savo vardą, paskyriau tam reikalui kitą visą dieną. Pirmiausia man atėjo į galvą iššaukti Homerą ir Aristotelį su visais jų komentatoriais, o tų buvo tiek daug, jog keli šimtai jų turėjo palaukti kieme ir kituose rūmų kambariuose. Jau iš pirmojo žvilgsnio aš pažinau ir atskyriau tuos du garsius vyrus ne tik nuo minios, bet ir vieną nuo kito. Homeras buvo aukštesnis ir gražesnis už Aristotelį, pagal savo amžių ėjo visai tiesiai, jo akys buvo nepaprastai gyvos ir pastabios. Aristotelis buvo labai sulinkęs ir turėjo lazdą. Jo veidas buvo išdžiūvęs, plaukai reti ir lygūs, balsas duslus. Aš tuojau pastebėjau, kad abu didieji vyrai tos draugijos visai nepažino, tų žmonių jie niekados nebuvo matę ir apie juos ką girdėję. Viena dvasia, kurios vardo nenoriu sakyti, šnipštelėjo man į ausį, kad aname pasaulyje visi tie komentatoriai laikosi atokiai nuo savo principalų iš gėdos, kad, aiškindami vėlesnėms kartoms, jie baisiai iškraipė šių autorių veikalų prasmę.

Aš supažindinau Didimą ir Eustatą su Homeru ir prašiau jo galvoti apie juos geriau, negu jie abu galbūt to nusipelnė, bet jis greit sumetė, kad jiems trūksta nuovokos suprasti poeto dvasią. Bet Aristotelis visai neteko kantrybės, kai aš jį supažindinau su Skotu ir Ramu ir pradėjau dėstyti jų pažiūras. Jis paklausė jų, ar ir visi kiti komentatoriai būtų tokie avinai, kaip ir jie.

Paskui panorėjau, kad valdovas iššauktų Dekartą ir Gasendį, ir paprašiau, kad Aristotelis išdėstytų jų sistemą. Šis didis filosofas prisipažino savo klaidas, padarytas gamtos filosofijoje, nes dažnai savo nuomones rėmė spėliojimais, kaip dažnai daro visi žmonės; ir jis pasakė, kad kaip Gasendis, pritaikęs Epikūro mokslą šių dienų skoniui, taip ir Dekarto sūkurių teorija bus vėliau atmesta. Jis pranašavo tokį pat likimą traukos teorijai, taip ginamai šių dienų mokslininkų. Čia jis pastebėjo, kad naujosios gamtos sistemos panašios į naujas madas, kurios su kiekviena karta keičiasi, ir kad net tie, kurie remiasi matematikos metodu, jų laikosi ne ilgiau, kol prieina likimo skirtas galas.

Dar penkias dienas kalbėjausi su kitais senovės mokslininkais. Mačiau daug pirmųjų Romos imperatorių. Paprašiau valdovo iškviesti Eliogabalo virėjus, kad mums ištaisytų pietus, bet jie, negavę tam tikrų produktų, negalėjo parodyti savo gabumų. Vienas Agesilo vergas mums išvirė spartiškos sriubos, bet paragavęs negalėjau nuryti daugiau kaip vieną šaukštą.

Mane lydėjusieji į salą abu džentelmenai turėjo vykti su reikalais tris dienas namo. Naudodamasis ta proga, aš galėjau pasimatyti su mirusiais prieš du ar tris paskutinius šimtmečius didžiausiais vyrais, išgarsėjusiais mano tėvynėje arba kituose Europos kraštuose. Visada būdamas didelis senovės garsenybių gerbėjas, aš paprašiau valdovo iškviesti kokią dešimtį ar dvidešimtį karalių su jų visais aštuonių ar devynių kartų pirmtakais. Bet koks baisus buvo mano nusivylimas! Vietoj būrio su karališkais vainikais ant galvų iš vienos dinastijos aš išvydau du muzikantus, tris apsukrius rūmininkus ir vieną prelatą italą, iš kitos — kirpėją, abatą ir du kardinolus. Aš jaučiu per daug didelę pagarbą vainikuotoms galvoms, kad norėčiau ilgiau čia kalbėti apie šį nemalonų dalyką. O su grafais, markizais, baronais, kunigaikščiais ir kitais į juos panašiais aš tiek nesivaržiau. Prisipažįstu, net su tam tikru malonumu sekiau kai kurių kilmingų giminių savotiškumus, surasdamas tų savotiškumų pirmuosius apsireiškimus.

Man nesunku buvo pastebėti, nuo kada vienoj giminėj atsiradęs ilgas smakras, kodėl kitoj giminėj per dvi kartas buvo tiek daug apgavikų, vėl per kitas dvi — daug pusgalvių, kodėl trečioj giminėj yra nemaža pamišėlių, o ketvirtoj — niekšų; kodėl Polidoras Virgilas yra pasakęs apie vieną žinomą giminę: *Nec vir fortis, nec femina casta;* kokiu būdu žiaurumas, melas ir bailumas pasidarė savybės, skiriančios vieną giminę nuo kitos lyg jų herbai; kas pirmas į tą ar kitą garbingą giminę atnešė piktą ligą, atsiliepusią kitoms kartoms įvairiais susirgimais. Tas

Morten
LINTON

viskas manęs nebestebino matant, kiek buvo geneologijos pažeidimų, padarytų pažų, liokajų, vežikų, žaidėjų, muzikantų, juokdarių, karininkų ir kišenvagių.

Ypač nepatiko man naujoji istorija. Gerai pamatęs žmones, turėjusius didžiausią garbę valdovų rūmuose per paskutinį šimtą metų, supratau, kaip pasaulis buvo klaidinamas parsidavusių rašytojų, padariusių didžiausius karžygius iš bailių, išmintingiausius patarėjus iš kvailių, nuoširdumą iš meilikavimo, romėnišką narsumą iš tėvynės išdavikų, maldininkus iš bedievių, skaistybę iš sodomitų, teisingumą iš skundikų; kiek nekaltų ir gerų žmonių buvo nužudyta ar ištremta dėl galingų ministrų noro ir partijų keršto; kiek niekšų pakelta į aukščiausias pasitikėjimo, valdžios, garbės ir didelio pelno vietas; kokią didelę reikšmę rūmų gyvenime, viešpatystės taryboje ir senate turėjo sąvadautojai, ištvirkėliai, dykaduoniai ir juokdariai. Kokią menką susidariau nuomonę apie žmogaus išmintį ir dorą, kai sužinojau tikrąsias didžiųjų pasaulio įvykių ir revoliucijų priežastis ir tuos nesvarbius atsitikimus, padėjusius jiems laimėti. Čia aš išvydau nesąžiningumą ir tamsumą tų, kas rašo slaptas kitų gyvenimo istorijas, kas tiek daug karalių nuodais dangina į aną pasaulį, kas smulkiai atpasakoja valdovo su pirmuoju ministru pasikalbėjimus, kurių niekas daugiau negirdėjo; kas skelbia pasiuntinių ir ministrų sumanymus, dėl kurių tikrumo patys skelbėjai amžinai apsirinka. Čia aš sužinojau tikras priežastis daugelio didžiųjų įvykių, sukrėtusių pasaulį, ir pamačiau, kaip kokia pasileidėlė gali valdyti užpakalines duris, užpakalinės durys ministrų tarybą, o ministrų taryba senatą. Vienas generolas man prisipažino laimėjęs mūšį tiktai savo bailumu ir nevykusiu vadovavimu, o vienas admirolas vėl prisipažino nugalėjęs priešą remdamasis klaidingais pranešimais, o jau buvo norėjęs atiduoti jam savo laivyną. Trys karaliai man tvirtino, kad per visą jų karaliavimą jie nė kartą nebuvę paskyrę į tarnybą vertingo žmogaus, nebent per apsirikimą arba dėl išdavystės kokio patikimo ministro, tačiau jie sakėsi, kad kitaip nesielgtų, jeigu jiems tektų vėl gyventi; jie man įrodinėjo, kad be papročių sugedimo negalima išlaikyti karaliaus sosto, kad griežtas, drąsus ir atkaklus būdas, keliantis žmogaus dorybes, yra nuolatinė kliūtis valdyti kraštą.

Aš norėjau geriau sužinoti, kaip gaunami garbingi titulai ir dideli turtai. Savo stebėjimams aš teėmiau pačius naujuosius laikus, tačiau nesiekdamas paskutinių dienų, kad kartais nepažeisčiau net svetimšalių (manau, skaitytojui nėra reikalo aiškinti, kad tas viskas, kas čia pasakyta, nė kiek neliečia mano tėvynės). Aš paprašiau iškviesti daugelį didžiūnų ir, tik paviršu-

tiniškai apklausinėjęs, gavau tokį bjaurų paveikslą, kad ir dabar mane šiurpas krečia jį prisiminus. Klasta, priespauda, papirkimai, apgavystės, kerštai ir panašios silpnybės buvo pačios nekalčiausios, ir aš, suprantamas daiktas, negalėjau jų per daug smerkti. Bet kai vieni man prisipažino iškilę ir praturtėję palaidu ir netvarkingu gyvenimu, kiti — pardavinėdami savo pačias ir dukteris, treti — išduodami savo tėvynę ar valdovą, vėl kiti — nuodais, o daugumas — visokiomis neteisybėmis skandindami nekaltus, tai, tikiuosi, man bus dovanota, jei tie prisipažinimai kiek sumažino mano didelę pagarbą, visados turėtą aukštos padėties žmonėms, kaip to reikalauja iš mažesnio žmogaus jų garbingas luomas.

Ne kartą buvau skaitęs apie didžius darbus, padarytus valdovams ir tėvynei, ir aš troškau pamatyti žmones, atlikusius tuos darbus. Bet man buvo atsakyta, kad jų vardai neišlikę jokiuose raštuose, išskyrus keletą iš jų, kuriuos istorija vaizdavo didžiausiais nenaudėliais ir išdavikais. O apie kitus nieko negalėjau išgirsti. Visi jie pasirodė prieš mane nuliūdę ir nuskarę, daugumas iš jų man sakėsi baigę savo gyvenimą varge ir ne-

malonėje, o kiti net palydėję savo galvas po kirviu ar kartuvėse.

Tarp jų buvo vienas vyras, kurio likimas rodėsi nepaprastas. Šalimais su juo stovėjo aštuoniolikos metų jaunikaitis. Jis man sakėsi daug metų valdęs vieną laivą, ir jūros mūšyje prie Aktiumo jam laimingai pavykę prasimušti pro stiprų priešo laivyną, nuskandinti tris didelius priešo laivus, o ketvirtą paimti į nelaisvę, ir tai buvusi vienintelė Antonijaus pabėgimo ir tuo pačiu pergalės priežastis, o tas jaunikaitis, kur stovėjo šalimais su juo, buvęs jo vienturtis sūnus, žuvęs tame mūšyje. Žinodamas savo nuopelnus, pasibaigus karui, jis nuvykęs į Romą, į Augusto rūmus, prašydamas jį paskirti vieno didelio laivo vadu, kurio kapitonas buvęs nukautas, bet jo prašymas nebuvęs išklausytas, ir laivo viršininku buvęs paskirtas niekada nematęs jūros jaunuolis, sūnus libertinos, tarnavusios vienai imperatoriaus mylimajai. Kai sugrįžęs į savo laivą jis buvo apkaltintas už apsileidimus tarnyboje ir jo laivas buvęs atiduotas vienam viceadmirolo Publikolos mylimam pažui, tada jis pasitraukęs į savo nuskurdusią viensėdiją, toli nuo Romos, ten ir baigęs savo gyvenimą. Norėdamas įsitikinti, kiek ta istorija teisinga, paprašiau iškviesti Agripą, buvusį admirolu tame mūšyje. Tas pasirodė ir patvirtino visą tą apsakymą dar iškeldamas daug daugiau nuopelnų, kuriais nenorėjo girtis tas garbingas vyras.

Aš stebėjausi matydamas, kaip greit didėjo šios imperijos gedimas, prasidėjęs dėl dar neseniai pakilusio turtingo gyvenimo, todėl manęs nebepiktino panašūs dalykai kitose šalyse, kur visoki negerumai kerojo daug ilgiau ir kur garbė ir turtai iš seno buvo pasisavinti vyriausių vadų, mažiausiai vertų tos garbės ir tų turtų.

Kaip visi iš ano pasaulio iškviesti žmonės tebeturėjo tikrą lig mažiausių smulkmenų buvusio gyvenimo panašumą, aš gavau labai nuliūsti išvydęs žmonių giminę tiek išsigimusią per paskutinį šimtą metų. Piktosios ligos buvo taip pakeitę anglų veidą, sumažinę ūgį, nusilpninę nervus, suminkštinę sausgysles ir raumenis, atėmę skruostų raudonumą, ištižinę visą jų kūną.

Tada aš neiškenčiau nepaprašęs iškviesti senos anglų kartos kaimo žmonių, kadaise išgarsėjusių papročių, maisto ir drabužių paprastumu, prekybos teisingumu, laisvės branginimu, narsumu, tėvynės meile. Lygindamas gyvuosius su mirusiais, aš negalėjau nesijaudinti matydamas, kaip visas tas įgimtas gražias dorybes paniekino jų vaikai, kurie, pardavinėdami savo balsus per parlamento rinkimus, įgijo visus tuos netikusius polinkius, kokiais galima užsikrėsti pagyvenus prie rūmų.

IX ATSKAIDA

Aš grįžtu į Maldonadą, o iš ten keliauju į Lugnago karalystę.— Mane suima ir gabena į karaliaus rūmus.— Mano priėmimas rūmuose.— Gražus karaliaus elgesys su savo valdiniais.

Atėjus išvažiavimo dienai, aš atsisveikinau su jo didybe Glubdubribo valdovu ir su abiem palydovais grįžau į Maldonadą, kur po dviejų savaičių laukimo jau stovėjo laivas, plaukiantis į Lugnagą. Abudu mano bičiuliai ir dar keli kiti gausiai aprūpino maistu ir palydėjo į laivą. Kelionė truko mėnesį. Mus buvo ištikusi didelė audra, ir gavome pasukti į vakarus, norėdami pasiekti pasatų vėją, apimantį maždaug šešiasdešimt mylių. 1709 metų balandžio 21 d. mes įplaukėm į Klumegnigo upės žiotis, į jūros uostą, esantį Lugnago pietryčių pakraštyje. Per vieną mylią nuo miesto nuleidome inkarą ir ženklais pašaukėme locmaną. Po pusės valandos atvyko du locmanai ir nuvedė mus pavojingu keliu pro seklumas ir uolas į didelį užtakį, kur laivai galėjo ramiai stovėti per dvejetą šimtų žingsnių nuo miesto sienos.

Kai kurie mūsų matrosai iš pikto noro ar iš neatsargumo papasakojo pilotams, kad aš esantis svetimšalis ir didelis keliautojas, o tie tuojau pranešė muitinės valdininkui, kuris mane tuojau ištardė, kai išlipau ant kranto. Valdininkas kalbėjo su manim Balnibarbio kalba, kuri dėl plačiai varomos prekybos su tuo miestu buvo daug kieno mokama, ypač mokama jūreivių ir muitinės tarnautojų. Aš jam trumpai ir gražiai nupasakojau kai kuriuos savo nutikimus, bet nenorėjau prisipažinti, iš kur buvau kilęs, ir pasivadinau olandu, nes ruošiausi keliauti į Japoniją, mat žinojau, kad iš Europos žmonių tik vieniems olandams buvo leidžiama važiuoti į tą viešpatystę. Todėl pasakiau tam valdininkui, kad, sudužus mūsų laivui prie Balnibarbio krantų, aš buvęs išmestas ant uolos ir paskui pakeltas į Laputą, arba Skraidančią Salą (apie kurią jis buvo ne kartą girdėjęs), o dabar noriu pasiekti Japoniją, iš kur gal pasitaikys proga sugrįžti į savo kraštą. Valdininkas man atsakė, kad jis turi mane suimti ir nepaleisti, kol gaus nurodymų iš karaliaus rūmų, kur jis tuojau rašysiantis ir sulauksiantis atsakymo per dvejetą savaičių. Man davė patogų kambarį ir prie durų pastatė sargybinį. Bet aš galėjau laisvai vaikščioti po didelį daržą, su manim elgėsi visai žmoniškai, o mano laikymo išlaidos buvo duodamos iš karaliaus iždo. Aš čia turėjau nemaža lankytojų, norėjusių mane

pamatyti iš smalsumo; mat, buvo pasklidęs gandas, kad aš atkeliavęs iš labai tolimų kraštų, apie kuriuos jie nieko nebuvo girdėję.

Aš pasisamdžiau vertėju vieną vaikiną, atvykusį tuo pačiu su manim laivu. Jis buvo kilęs iš Lugnago, bet gyvenęs keletą metų Maldonadoj, todėl puikiai mokėjo tų abiejų kraštų kalbas. Jis man padėjo susikalbėti su mano lankytojais, bet mūsų kalba tebuvo jų klausimai ir mano atsakymai.

Raštas iš karaliaus rūmų atėjo apie tą laiką, kaip mes jo laukėm. Ten buvo įsakyta paimti dešimtį raitelių ir nugabenti mane į Traldragdubą ar Trildrogdribą — rodos, kiek atsimenu, taip ir taip vadinamą. Vienintelis mano palydovas buvo tas vaikinas, kurį buvau prisiprašęs patarnauti man vertėju, ir mes abudu tik dėl mano didelio prašymo gavom kelionei kiekvienas po asilėną. Pusė dienos prieš mūsų iškeliavimą buvo išleistas pasiuntinys pranešti karaliui apie mūsų greitą atvykimą ir paprašyti jo didybės paskirti dieną ir valandą, kada jis teiksis iš savo didžios malonės padaryti man garbę *laižyti dulkes prie jo sosto kojų*. Toks buvo rūmų stilius, ir aš pats radau, kad čia ne tušti žodžiai. Praslinkus dviem dienom po mano atvykimo, aš gavau leidimą pasimatyti su karalium. Artindamasis prie jo sosto turėjau pilvu šliaužte šliaužti ir šliauždamas visą laiką laižyti grindis, bet atsižvelgiant į tai, kad aš buvau svetimšalis, grindys buvo taip švariai išplautos, jog aš tų dulkių beveik nejutau. Tai buvo didžiausia malonė, rodoma tik labai aukštiems žmonėms, norintiems eiti prie karaliaus. Atvirkščiai, kartais grindys būdavo tyčia pridulkinamos, jei kas, eidamas pas karalių, turėdavo rūmuose galingų priešų. Sykį pats esu matęs vieną didiką, tiek prisižardžiusį burną dulkių, jog prišliaužęs reikiamą tarpą prie karaliaus negalėjo tarti žodžio. Ir nuo to niekaip negalėjai išsisukti, nes spjaudyti ar šluostyti burną gavusiam pasimatyti su karalium buvo laikoma didžiausiu nusikaltimu. Tenai buvo dar vienas paprotys, kur man labai netiko. Jei karalius norėdavo ką lengvai ir švelniai nužudyti, jis liepdavo jam laižyti grindis, apibarstytas tam tikrais rudais nuodingais milteliais, nuo kurių kiekvienas turėdavo per dvidešimt keturias valandas mirti. Iš kitos pusės, teisybė reikalauja nepamiršti, koks gailestingas buvo jis valdovas, kaip labai brangino savo valdinių gyvybę (tegu šiuo atžvilgiu Europos valdovai jį seka), ir jo garbei priminti, kad po kiekvieno tokio nužudymo jis duodavo smarkų paliepimą švariausiai išmazgoti priėmimo salės grindis, ir, nerūpestin-

gai atlikę tą darbą, jo tarnai galėjo užsitraukti viešpaties nemalonę. Aš pats girdėjau jį liepiant duoti rykščių vienam tarnui, turėjusiam tuo kartu mazgoti grindis po nužudymo ir tyčia savo priedermės neatlikusiam; dėl to apsileidimo buvo nunuodytas gavęs audienciją vienas aukštos giminės daug žadantis jaunikaitis, nors karalius tada neturėjo noro atimti jam gyvybę. Bet gerasis valdovas pasigailėjęs dovanojo rykštes tam tarnui, kai tas pasižadėjo toliau taip nebedaryti be tam tikro paliepimo.

Bet grįžkim prie savo pamestos istorijos: prišliaužęs per ketvertą žingsnių prie sosto, aš pamaži atsiklaupiau ir, sudavęs septynis kartus su kakta į grindis, ištariau šiuos dar iš vakaro išmoktus žodžius: *Ikpling glolfrob skvutserum bliop mlašnalt zvin tnodbalkuf sliofad gurtlub ašt.* Tas pasveikinimas buvo nustatytas krašto įstatymais visiems einantiems prie karaliaus. Išvertus į mūsų kalbą būtų: *Kad jūsų dangiška didybė pergyventum saulę vienuolika su puse mėnesių!* Mano taip pasveikintas karalius davė klausimą, kurio aš nors nesupratau, bet atsakiau, kaip buvau pamokytas: *Fluft drin jalerik dvuldom prostrad mirpuš,* o tai reiškia: *Mano liežuvis yra mano draugo burnoj.* Tais žodžiais aš norėjau išreikšti, kad būtų leista ateiti mano vertėjui. Tuojau buvo atvestas jau minėtas vaikinas, per kurį aš atsakinėjau į visus klausimus, kuriuos jo didybė teikėsi man duoti šnekėdamas su manim gal daugiau kaip valandą. Aš kalbėjau balnibarbiškai, o mano tas vaikinas vertė į lugnagų kalbą.

Aš labai patikau karaliui, ir jis liepė savo „blifmarklubui", arba rūmų viršininkui, duoti rūmuose man ir mano vertėjui butą su visu išlaikymu ir dar pridėjo gerą maišelį aukso kitoms mano išlaidoms.

Išgyvenau tame krašte trejetą mėnesių gražiai sutikdamas su karalium, kuris apdovanojo mane visokiomis gėrybėmis ir žadėjo dar didesnių malonių, jei ten pasilikčiau. Bet aš galvojau, kad bus išmintingiau ir teisingiau baigti likusias mano gyvenimo dienas su pačia ir su vaikais.

X ATSKAIDA

Lugnagai girtini žmonės.— Smulkus struldbrugų aprašymas ir daugelis mano tuo klausimu pasikalbėjimų su žinomais žmonėmis.

Lugnagai yra žmonės meilūs ir geros širdies. Nors jie kaip visi rytų kraštų gyventojai kiek išdidūs, bet labai mandagūs su

svetimšaliais, ypač su turinčiais gerus pečius karaliaus rūmuose. Aš susipažinau su daugeliu žinomų iš jų tarpo žmonių, su kuriais, vertėjo padedamas, turėjau nemaža malonių pasikalbėjimų.

Kartą labai gražioj draugijoj buvau vieno paklaustas, ar aš būsiu ką matęs iš jų *struldbrugų,* arba *nemirtingųjų.* Aš pasakiau nematęs ir paprašiau jo paaiškinti, ką galėtų reikšti tas pavadinimas, duodamas mirtingam sutvėrimui. Jis man atsakė, kad kartais, nors labai retai, atsitinka kur gimti vaikui su apskrita dėmele kaktoj tiesiai ties kairiuoju antakiu, ir tai esantis tikriausias ženklas, kad toks vaikas niekados nemirs. Ta dėmelė esanti maždaug trijų pensų sidabrinio pinigėlio didumo, bet toliau ji einanti vis didyn ir keičianti savo spalvą; dvylikos metų ji pasidaranti žalia ir tos spalvos išbūvanti lig dvidešimt penkerių metų, paskui virstanti tamsiai mėlyna; keturiasdešimt penkerių metų ji tampanti juoda kaip anglis, o didumo kaip anglų šilingas, ir nuo tada visą laiką jau esti vienoda. Tie vaikai gimsta taip retai, jog, jo nuomone, visoj karalystėj tų struldbrugų abiejų lyčių gal nebūsią daugiau kaip vienuolika šimtų, iš kurių apie penkiasdešimt gyvena sostinėj, ir jų tarpe esanti prieš trejetą metų gimusi mergaitė. Tie gimimai nėra tam tikros šeimos savybė, o tik vienas laimės dalykas; struldbrugų vaikai tokie pat mirtingi kaip ir visų kitų žmonių.

Atvirai prisipažįstu, ta istorija mane baisiai sužavėjo. Kas ją pasakojo, suprato Balnibarbio kalbą, kurią ir aš gerai mokėjau, todėl negalėjau susilaikyti neišreiškęs savo jausmų, gal net per karštai. Sužavėtas aš sušukau: „Laiminga tauta, kur kiekvienas gimstantis vaikas gali tapti nemirtingu! Laimingas kraštas, kuris mato tiek senosios dorybės paveikslų ir turi per daugelį praslinkusių amžių įgytos išminties mokytojų! Bet visų laimingiausi tie nepaprasti struldbrugai, kuriuos pats gimimas išvaduoja iš visuotinos žmonių giminės negandos, todėl turi protą visados laisvą, jų dvasios nespaudžia ir nuolatos nekankina mirties baimė!" Tik mane stebino, kad karaliaus rūmuose man neteko matyti nė vieno iš tų garbingų žmonių. Juoda dėmė kaktoj kiekvienam juk turi kristi į akis, negalėjau ir aš to nepastebėti. Man rodos, negalimas daiktas, kad toks apdairus valdovas nenorėtų turėti prie savęs bent keleto tų išmintingų ir prityrusių patarėjų. Gal tik tų garbingų vyrų dora rodėsi per daug kieta apgedusiems rūmų papročiams. Juk nuolat matome, kaip jauni žmonės labai nemėgsta, kad vyresni juos mokytų. Todėl jei tiktai karalius teiksis kada nors prisileisti mane prie savęs, aš pasinaudosiu pirma gera proga ir išdėstysiu jam per vertėją laisvai ir plačiai savo nuomonę tuo klausimu. Ar sutiks karalius iš-

klausyti mano patarimų ar ne, bet aš, turėdamas galvoj, kad jis daug kartų mane kalbino pasilikti jo krašte, dabar tvirtai nusprendžiau su didžiausiu dėkingumu priimti tą jo malonę, apsigyvensiu čia ir baigsiu savo amžių bendraudamas su tais struldbrugais, aukštesnėmis būtybėmis; jéi tik jie nesipriešins įsileisti mane į savo draugiją.

Vyras, kuriam tariau šiuos žodžius, (kaip esu minėjęs) mokėjo balnibarbiškai ir atsakė šyptelėjęs su pasigailėjimu iš mano nenuovokos, kad jis džiaugiąsis kiekviena proga užlaikyti mane savo krašte, ir paprašė manęs leisti čia pasakytą mano kalbą išversti kitiems toj vietoj susirinkusiems. Išvertęs jis dar kiek laiko kalbėjosi su jais savo kalba, iš kurios aš nė žodelio negalėjau suprasti, ir iš jų veidų nieko nebuvo matyti, kokį įspūdį jiems padarė mano toks galvojimas. Truputį patylėjęs, tas vyras tarė man, kad jo ir mano bičiuliai (jis laikė patogiausia taip sakyti) esantys labai patenkinti mano teisingais pastebėjimais dėl nemirtingo gyvenimo laimės bei naudos ir kad jie norėtų išgirsti, kaip aš pats savo gyvenimą tvarkyčiau, jei tektų gimti struldbrugu.

Aš atsakiau: „Nėr lengvesnio daikto kaip duoti sprendimą tokiu puikiu klausimu, ypač man, dažnai save trukinusiam svajonėmis, ką aš daryčiau, jei būčiau karalius, generolas ar šiaip koks didelis žmogus; tiesą sakant, kartais galvodavau, ką aš veikčiau ir kaip leisčiau laiką žinodamas, kad aš gyvensiu amžinai.

Vadinas, jei man būtų lemta gimti struldbrugu, tai, vos pažinęs savo laimę iš supratimo, kas yra gyvenimas ir kas mirtis, tuojau pasirūpinčiau visais galimais būdais ir priemonėmis įsigyti daugiausia turtų. Be paliovos dirbdamas ir taupydamas, manau, per dvejetą šimtų metų pasidaryčiau pirmas dičturtis karalystėj. Antra, nuo pat jaunų dienų aš visas atsidėčiau menui ir mokslui, tokiu būdu per tam tikrą laiką pralenkčiau savo mokytumu visus kitus žmones. Galop, aš rūpestingai surašinėčiau visus svarbesnius atsitikimus ir bešališkai piešČiau einančius paskui viens kitą šalies valdovų ir didžiųjų ministrų būdus su savo paties pastabomis prie kiekvieno užrašo. Aš tiksliai atžymėčiau ligi vieno papročių, kalbos, apdarų, maisto ir pramogų pakitimą. Savo tuo mokslu aš tapčiau gyvu išminties šaltiniu ir tikru savo tautos pranašu.

Po šešių dešimčių metų nebegalvočiau apie vedimą, bet būčiau vaišingas, nors visados taupus. Imčiau auklėti gabius jaunus žmones ir, remdamasis savo atminimais, patyrimais ir pastebėjimais, patvirtintais daugeliu pavyzdžių, aiškinčiau jiems dorybių naudingumą viešam ir savo paties gyvenime. Bet mano geriausiais nuolatiniais draugais būtų tie patys mano nemirtingi broliai, iš kurių išsirinkčiau dvylika vyrų — nuo seniausių lig savo amžininkų. Tūkstančiams iš jų duočiau pastogę savo na-

muose ir visados kviesčiau prie savo stalo kartu su keliais žymesniais iš mirtingųjų. Mirtingųjų draugų per ilgą laiką vis lengviau galėčiau įsigyti ir į žmonių naujas kartas išmokčiau taip žiūrėti, kaip mes žiūrime į darželio gvazdikus ir tulpes, kurių žiedais kasmet džiaugiamės ir nesigailime tų, kur nuvyto praeitais metais.

Su tais struldbrugais aš dalinčiausi amžiais įgytais patyrimais ir atsiminimais ir, pastebėję vis didėjantį žmonių gedimą, mes imtumėm jam priešintis kiekviename žingsnyje savo perspėjimais ir pamokymais; tie perspėjimai ir pamokymai kartu su galinga mūsų pačių pavyzdžių įtaka turėtų sulaikyti žmogaus prigimties išsigimimą, keliantį teisingą susirūpinimą nuo seniausių laikų.

Prie to viso pridėkit malonumą matyti įvairių kraštų suirutes ir revoliucijas, senus miestus pavirstant griuvėsiais ir menkus sodžius tampant karalių buveinėmis; plačias upes pasidarant siaurais upeliais, vandenyno vieną krantą nusenkant, o kitą patvinstant; lig šiol dar nežinomų žemių atradimus, laukinius žmones užkariaujant šviesias tautas ir barbarus darantis civilizuotais. Tada aš sulaukčiau *perpetuum mobile*, visas ligas gydančio vaisto ir daugelio kitų svarbių išradimų.

Kokių naujienų mes išgirstumėm astronomijoj, galėdami pergyventi ir patvirtinti mūsų pačių spėjimus, stebėdami kometų pasirodymą ir jų išnykimą, sekdami saulės, mėnulio ir žvaigždžių keliavimo kitimus!"

Aš paliečiau dar nemaža kitų dalykų, kuriuos galėjo man iškelti amžino gyvenimo ir žemiškos laimės troškimas. Kai aš pabaigiau ir mano kalba buvo išversta, jie ilgai savo tarpe kažką tarėsi, kartais nusišypsodami iš manęs. Pagaliau tas vyras, kur buvo mano vertėju, atsiliepė, kad jo draugai prašo ištaisyti kelias klaidas, mano padarytas dėl žmogaus prigimties silpnumo ir todėl man dovanotinas. Šita struldbrugų veislė esanti tik jų krašto savybė, nes tokių žmonių nėra nei Balnibarby, nei Japonijoj, kur jis turėjęs garbę būti jo didybės pasiuntiniu, ir tų šalių gyventojai nenorėję tikėti, kad tai būtų galimas daiktas; ir iš mano nustebimo, pirmą kartą išgirdus apie tuos padarus, buvę matyti, kad man tai esantis dalykas visai naujas ir labai sunkiai tikimas. Būdamas tose abiejose paminėtose viešpatystėse jis su daug kuo kalbėjęs ir matęs, kad ten visi žmonės vienodai trokšta ilgai gyventi. Kas jau turi vieną koją grabe,

LINTON

su kita dar spirte spiriasi kaip galima ilgiau laikytis šiam pasauly. Seniausi žmonės nori pagyventi dar nors vieną dieną ilgiau, jie laiko mirtį didžiausia piktybe, nuo kurios prigimimas verčia bėgti toliausia; tiktai šios Lugnago šalies žmonės, turėdami nuolat prieš akis struldbrugų paveikslą, nerodo mažiausio noro ilgai gyventi.

Sugalvotas mano gyvenimo būdas esantis neišmintingas ir neteisingas, nes žmogus galėtų taip gyventi tik tada, jei jis visados būtų jaunas, sveikas ir stiprus, o to tikėtis kad ir kažkokių norų būdamas negali niekas, kas bent kiek turi proto. Vadinas, čia gali būti kalba ne apie tai, ar žmogus norėtų visados gyventi jaunas, sveikas ir visko pertekęs, bet apie tai, kaip jis amžinai gyvens spaudžiamas visų senatvės vargų. Nors tokiuose varguose nedaugelis norėtų amžinai gyventi, tačiau tik paminėtose abiejose viešpatystėse, Balnibarby ir Japonijoj, kaip jis pastebėjęs, kiekvienas trokšta kaip galima toliau nustumti mirtį, kad ir kaip ji vėlai prie jo artintųsi; jis retai girdėjęs, kad kas savo noru mirtų, nebent didelis sielvartas ar kančios jį prie to būtų vertę. Ir jis klausė, ar lygiai taip žmonės galvoja tuose kraštuose, kuriais aš keliavau, ir mano paties tėvynėj.

Po tų žodžių jis ėmė plačiai pasakoti apie tuos struldbrugus. Jis sakė: „Lig trisdešimties metų jie gyvena kaip kiti mirtingieji, paskui jie pradeda darytis kažko nesmagūs ir paniurę, ir tas jų paniurimas vis didėja lig aštuoniasdešimt metų. Tai prisipažįsta jie patys, kitaip iš vienų stebėjimų per šalį sunku būtų padaryti teisingą sprendimą, nes šimtmetyje gimsta jų veislės tik dų ar trys. Sulaukę aštuoniasdešimt metų, laikomų gyvenimo riba tame krašte, jie turi ne tik tas pačias silpnybes, kaip ir kiti seni žmonės, bet dar daug kitų, prisidedančių dėl baisaus žinojimo, kad niekados nemirs. Jie ne tik dideli užsispyrėliai, priešginos, gobšai, paniurėliai ir pilni puikybės niektauzos, bet jie nemėgsta su nieku draugauti ir jų meilės jausmai savo giminei nesiekia toliau kaip vaikų vaikus. Pavydas ir nevaisingi troškimai yra paprasčiausios jų aistros. Svarbiausi dalykai, kurių jie pavydi, yra jaunųjų palaidumas ir senųjų mirtis. Jie nuolat graužiasi negalėdami turėti jaunystės malonumų, o matydami laidotuves nesitveria apmaudu, kad kiti keliauja į amžinos ramybės uostą, kur patys niekados neturi vilties patekti. Jie atsimena tik tą, ką matė ar girdėjo jaunystėj ir suaugę, bet ir tai netvirčiausiai. Norint patikrinti kokio atsitikimo teisingumą nau-

dingiau pasikliauti paprastu padavimu negu geriausiais jų atsiminimais. Mažiausia nelaimingi iš jų tie, kurie suvaikėja ir visai netenka atminties; tokie labiau verti pasigailėjimo ir paramos, nes nustoja daugelio piktų palinkimų, kurių apsčiai turi kiti.

Jei struldbrugui atsitinka vesti moterį tos pat veislės, kaip jis pats, tai karalystės įstatymu jų santuoka savaime iširsta, kai jaunesnė pusė sulaukia aštuoniasdešimt metų. Toks paprotys labai išmintingas — juk būtų didelė neteisybė pasmerktiems amžinai gyventi be jų kaltės prie tos jų nelaimės pridėti dar pačios naštą.

Kaip tik sukanka aštuoniasdešimt metų, jie netenka pilietinių teisių: įpėdiniai tuojau ima jų turtą jiems palikdami tik mažą išimtinę, o neturtingi laikomi visuomenės lėšomis. Tų metų jie nebetinka užimti jokiai vietai, kur reikalingas pasitikėjimas arba kur traukiamas koks pelnas jie nebegali pirkti nei nuomoti žemės, jie nebeturi teisės rodyti nei civilinėse, nei kriminalinėse bylose, net sprendžiant ginčus dėl lauko sienų.

Devynių dešimčių metų jie palieka be dantų ir be plaukų, to amžiaus jie nebeskiria jokio skonio, valgo ir geria, kas tik jiems pakliūva, nejausdami mažiausio gardumo. Jų kada turėtos ligos nedidėja ir nemažėja. Kalbėdami jie pamiršta paprasčiausių daiktų pavadinimus, pamiršta net savo artimiausių draugų ar giminių vardus. Dėl tos priežasties jiems skaitymas neduoda jokios naudos, jokio malonumo, nes turi tokią silpną atmintį, jog skaitydami sakinio pabaigą jau nebeatsimena jo pradžios.

To krašto kalba nuolat keičiasi, todėl vieno šimtmečio struldbrugai nesupranta savo tautiečių, gimusių kitame šimtmetyje, moka vos keletą žodžių, reikalingų šiaip taip susikalbėti su vieni kitais apie paprasčiausius dalykus, tokiu būdu jie tampa nelaimingais svetimšaliais savo pačių tėvynėj."

Kiek galiu prisiminti, tai buvo visos man pasakytos smulkmenos apie struldbrugus. Vėliau man teko matyti visokio amžiaus jų penketą ar šešetą, iš kurių jauniausias turėjo ne daugiau kaip du šimtus metų; juos buvo įvairiais laikais atvedę pas mane bičiuliai sakydami, kad aš esantis „didelis keliautojas ir matęs visą pasaulį", tačiau struldbrugai mano kelionėmis nesidomėjo ir nieko neklausinėjo. Visi jie reiškė tik vieną norą — „duoti jiems slumskudaską, tai yra dovaną atminimui". Tai buvo graži priemonė prašyti išmaldos apeinant įstatymą, griežtai draudžiantį struldbrugams elgetauti, nes jie buvo laikomi visuomenės pinigais, nors, tiesą sakant, tas laikymas buvo labai menkas.

Jie yra visų nekenčiami ir niekinami. Tokių gimimai reiškia negerą ženklą ir tiksliai įrašomi į knygas, tokiu būdu jų amžių galima visados sužinoti pasižiūrėjus į sąrašus, kurie tačiau nesiekia toliau kaip tūkstantį metų, nes senesni buvo laiko ar per žmonių sumišimus sunaikinti. Bet paprastas būdas sužinoti jų metus yra klausti, kokį karalių ar garsų vyrą jie atsimena, ir tada pažiūrėti į istoriją, nes be apsirikimo paskutinis karalius, palikęs jų atminime, galėjo pradėti viešpatauti dar jiems nesulaukus aštuoniasdešimties metų.

Nesu regėjęs bjauresnio daikto kaip tie žmonės, o moterys dar baisesnės už vyrus. Be paprastų didelės senatvės bjaurumų joms pagal metų skaičių prisideda dar kiti bjaurumai, ir tokiu būdu pasidaro toks baisus vaizdas, jog negalima aprašyti. Iš šešeto moterų aš lengvai galėjau išskirti seniausią, nors jų amžiaus skirtumas buvo ne didesnis kaip vienas ar du šimtai metų.

Skaitytojas lengvai patikės, kad visi tie girdėti ir matyti daiktai labai numušė mano troškimą amžinai gyventi. Aš ėmiau gėdytis savo paikų svajonių ir maniau, kad joks tironas negalėtų sugalvoti tokios baisios mirties, kurios aš su džiaugsmu nepriimčiau, norėdamas išsivaduoti iš panašaus gyvenimo. Išgirdęs, ką aš kalbėjau su savo bičiuliais, karalius gardžiai pasijuokė iš to, žadėdamas man duoti dvejetą tokių struldbrugų parsivežti į tėvynę, kad išgydyčiau savo tautiečius nuo mirties baimės. Jei karalystės įstatymai nebūtų draudę jiems palikti tą kraštą, aš mielai būčiau juos su savim pasiėmęs nesigailėdamas nei išlaidų, nei gabenimo vargų.

Reikia pripažinti, kad tos karalystės įstatymai elgiasi su struldbrugais visai išmintingai ir kad kiekvienas kraštas panašiais atsitikimais negalėtų kitaip daryti. Kadangi į senatvę žmonės eina vis šykštyn, tai tie nemirtingieji ilgainiui paglemžtų visos tautos turtus, paskui pagriebtų civilinę valdžią ir, nemokėdami valdyti, būtinai pražudytų savo šalį.

XI ATSKAIDA

Aš palieku Lugnagą ir vykstu į Japoniją.— Iš čia olandų laivu keliauju į Amsterdamą, o iš Amsterdamo į Angliją.

Tikiuosi, mano pasakojimas apie struldbrugus galėjo skaitytojui suteikti kiek malonumo, nes jis truputį skiriasi nuo kitų istorijų; bent nemenu, kad būčiau kada radęs panašių dalykų

Morten
LINTON

kituose kelionių aprašymuose, pakliuvusių man į rankas. Jei aš klystu, tai mane gali pateisinti tas, jog keliautojai, aprašinėdami tą patį kraštą, gali liesti tas pačias smulkmenas nesusilaukdami priekaišto, kad vieni skolinę ar nusirašę iš rašiusių anksčiau už juos.

Ši karalystė nuolat prekiauja su Japonijos didžia imperija, todėl visai galimas daiktas, kad japonai savo raštuose irgi mini tuos struldbrugus, bet aš buvau Japonijoj labai trumpai ir visai nemoku jų kalbos, dėl to negalėjau nieko ten apie juos daugiau sužinoti. Bet aš tikiuosi, kad olandai susidomės mano aprašymais ir galės pataisyti, kur apsirikęs ką pasakiau.

Jo didybė ne kartą mane kalbino likti tarnauti jo rūmuose, bet, matydamas tvirtą mano norą grįžti į tėvynę, jis pagaliau sutiko mane išleisti ir dar davė savo ranka parašytą rekomendacinį laišką Japonijos imperatoriui. Atsisveikindamas jis man dovanojo keturis šimtus keturiasdešimt keturis didelius aukso pinigus (ši tauta mėgsta lyginius skaičius) ir raudoną diementą, už kurį Anglijoj pardavęs gavau vienuolika šimtų svarų.

1709 metų gegužės 6 dieną aš iškilmingai atsisveikinau su jo didybe ir su visais savo bičiuliais. Valdovas buvo labai malonus ir davė sargybą palydėti mane iki Glanguenstaldo, karaliaus uosto, esančio pietvakariniame salos pakrašty. Per šešetą dienų pasiekiau laivą, plaukiantį į Japoniją. Mano kelionė į Japoniją truko penkiolika dienų. Mes atvykome į nedidelį uostą, vardu Ksamoši, esantį pietryčių pusėj. Miestas pastatytas vakariniame šone, iš ten šiaurės link eina neplatus sąsiauris į jūros įlanką, kurios žiemvakarių pakrantėj guli sostinė Jeda. Išlipęs į krantą, aš parodžiau muitinės valdininkams Lugnago karaliaus laišką, rašytą imperatoriui. Karaliaus antspaudas, didumo sulig mano delnu, muitinėj buvo labai gerai žinomas. Jame atvaizduotas *karalius keliantis šlubą elgetą nuo žemės*. Miesto magistras, išgirdęs apie tą laišką, mane priėmė kaip kokį ministrą. Magistras davė man gražų vežimą su tarnais ir nugabeno į Jedą, kur aš gavau imperatoriaus audienciją ir įteikiau savo laišką. Laiškas buvo atplėštas su didelėmis ceremonijomis ir perskaitytas imperatoriui per vertėją. Imperatorius liepė man išreikšti savo pageidavimus, kuriuos, kad ir kažkokie būtų, žadėjo dėl jo brolio Lugnago karaliaus tuojau išpildyti. Tas vertėjas buvo pastatytas tvarkyti reikalus su olandais; iš mano veido jis tuojau atspėjo, kad aš europietis, ir todėl pakartojo jo didybės žodžius olandų kalba, kurią jis puikiai mokėjo. Aš atsakiau (kaip buvau anksčiau nusprendęs), kad esu olandų pirklys, kad aš, sudužus lai-

vui vienoj tolimoj šaly, vandeniu ir sausuma su vargu pasiekiau Lugnagą, o iš ten atplaukiau laivu į Japoniją, su kuria, kaip man buvo žinoma, nuolat prekiauja mano tautiečiai; tikiuosi, kad man pasitaikys proga su kuriuo nors iš jų grįžti į Europą. Todėl gražiai paprašiau jo didybės duoti paliepimą pavežėti mane į Nagasakį. Aš taip pat paprašiau, kad jo didybė dėl mano globėjo Lugnago karaliaus teiktųsi mane atleisti nuo kryžiaus mindžiojimo apeigų, reikalaujamų iš mano tautiečių, nes aš esu į jo kraštą atblokštas nelaimių ir visai neketinu čia prekiauti. Išgirdęs per vertėją mano pageidavimą, imperatorius truputį nustebo sakydamas, kad aš pirmas iš savo tautiečių čia prieštaraujantis, kad jis pradedantis abejoti, ar aš tikrai olandas ir krikščionis; vis dėlto, atsižvelgdamas į mano motyvus ir, svarbiausia, norėdamas padaryti Lugnago karaliui malonumą, jis sutinkantis su mano keista užgaida, bet reikėsią veikti atsargiai, ir jis liepsiantis savo valdininkams praleisti mane apsimetant pamiršus. Jis mane gąsdino tvirtindamas, kad mano tautiečiai olandai perpjautų man gerklę, jei sužinotų jie tą paslaptį. Už tokią nepaprastą malonę per vertėją išreiškiau savo didelę padėką. Tuo laiku į Nagasakį rengėsi žygiuoti būrys kareivių, ir karininkas, vedęs būrį, gavo įsakymą pristatyti mane sveiką į vietą ir sutvarkyti tą kryžiaus reikalą.

Po labai ilgos ir sunkios kelionės 1709 metų birželio 9 dieną aš atvykau į Nagasakį. Čia tuojau susipažinau su olandų jūrininkais tarnavusiais Amsterdamo keturių šimtų penkiasdešimt tonų laive „Amboyna". Aš buvau ilgai gyvenęs Olandijoj, ten mokiausi Leidene ir gerai kalbėjau olandiškai. Jūrininkai tuojau sužinojo, iš kur aš atkeliavau, ir ėmė teirautis apie mano keliones ir gyvenimą. Aš sugalvojau trumpą, bet panašią į tiesą istoriją, nors daug dalykų nuslėpiau. Olandijoje aš turėjau daug pažįstamų, todėl nesunku buvo sugalvoti savo tėvų vardus; juos aš vadinau prastais žmonėmis iš Gelderlando provincijos. Aš norėjau atsilyginti laivo kapitonui Teodorui Vangrultui už kelionę į Olandiją, kiek jis nori, bet sužinojęs, kad aš esu chirurgas, tepaėmė iš manęs pusę užmokesčio su sąlyga, kad aš jiems pabūčiau laivo gydytoju. Dar prieš išplaukiant kiti jūrininkai ne sykį manęs klausinėjo, ar esu atlikęs kryžiaus mindžiojimo ceremonijas, bet aš vis išsisukinėjau atsakydamas, kad padariau viską, ko reikalavo imperatorius ir jo rūmai. Tačiau kapitonas vienam karininkui pasakė, kad aš dar nemindžiojęs kryžiaus. Tas karininkas, kuris buvo gavęs slaptą įsakymą praleisti mane be tų ceremonijų, liepė duoti tam nenaudėliui kapitonui per

nugarą dvidešimt kartų su bambukine lazda, ir paskui daugiau niekas manęs apie tai nebeklausinėjo.

Šios kelionės metu neatsitiko nieko, ką vertėtų paminėti. Mes plaukėm pavėjui iki Gerosios Vilties kyšulio, kur buvom sustoję tik vandens pasiimti. 1710 metų balandžio 10 dieną laimingai atvykome į Amsterdamą, kelionėj netekę trijų žmonių dėl ligos ir vieno, nukritusio nuo priekinio stiebo į jūrą netoli Gvinėjos krantų. Iš Amsterdamo nieko netrukdamas išplaukiau nedideliu laivu į Angliją.

1710 metų balandžio 16 dieną mes pasiekėme Daunsą. Kitą rytą aš išlipau iš laivo ir lygiai po pusšeštų metų išvydau savo tėvynę. Tą pačią dieną antrą valandą po pietų aš tiesiai nuvykau į Redrifą ir radau savo pačią su vaikais gyvus ir sveikus.

Ketvirtoji dalis

Kelionė į Ygagų kraštą

I ATSKAIDA

Aš gaunu laivo kapitono vietą.— Mano matrosai susimoko prieš mane, suima, uždaro kajutėj ir po kiek laiko paleidžia ant nežinomos žemės kranto.— Keliauju į jos gilumą.— Neregėti gyvuliai.— Sutinku du ygagus.

Aš praleidau namie su žmona ir vaikais apie penketą mėnesių ir galėčiau pasakyti, kad buvau laimingas, jeigu tiktai būčiau mokėjęs suprasti namų gyvenimo laimę. Gavęs kvietimą imti kapitono vietą tvirtame trijų šimtų penkiasdešimt tonų laive „Advenčeris", daug negalvodamas, palikau namie vargšę laukiančią žmoną ir išvykau į kelionę. Laivininkauti mokėjau gerai, o čia chirurgo amatas man buvo atsibodęs, todėl pasikviečiau laivo gydytoju Robertą Purefojų — jauną, bet sumanų gydytoją, nors ir pats prireikus nemaniau to darbo vengti. Mes išplaukėm iš Portsmuto 1710 metais rugsėjo 7 dieną. Rugsėjo 14 dieną sutikom ties Tenerifu plaukiant į Kampešį kirsti miško kapitoną Pokoką iš Bristolio. Bet 16 dieną pakilusi audra mus atskyrė. Sugrįžęs į Angliją, sužinojau, kad jo laivas su visa įgula nuskendo, išsigelbėjo tik vienas matrosas. Šis kapitonas buvo sąžiningas žmogus, bet nemažas užsispyrėlis, dėl to žuvo jis pats, kartu su juo ir buvusieji žmonės. Ir jeigu jis manęs būtų paklausęs, tai dabar ramiausiai būtų sėdėjęs namie tarp saviškių ir jautęsis taip gerai, kaip ir aš šiuo laiku jaučiuos.

Mano laive pakilo karštinės, ir daug matrosų išmirė, todėl buvau priverstas pasisamdyti naujų žmonių Barbadoso ir Livardo salose, kur pagal laivo savininkų norą turėjau sustoti, tačiau netrukus gavau to labai gailėtis, nes pasirodė, kad daugumas priimtųjų žmonių buvo jūros plėšikai. Savo valdžioj turėjau penkiasdešimt vyrų, ir man buvo pavesta varyti prekybą su Pietų vandenyno salų indėnais ir ieškoti naujų žemių. Bet tie niekšai, kuriuos pasamdžiau mirusių vietoj, sukurstė mano likusius žmones, ir visi susitarė užgrobti laivą, o mane suimti. Vieną rytą, įsiveržę į mano kajutę, jie surišo mane ir grasė tuoj išmesti į jūrą, jeigu tik drįsčiau pasipriešinti. Ką turėjau bedaryti: pasakiau, kad pasiduodu, ir prižadėjau klausyti visų jų įsakymų. Tada liepė man prisiekti, paskui atraišiojo mane ir pri-

rakino su grandine prie lovos, o prie durų pastatė ginkluotą sargybinį, kuriam buvo įsakyta tuojau šauti, jei mėginčiau atgauti laisvę. Jie davė man valgyti ir gerti, o laivą valdė patys. Jų noras buvo pasidaryti piratais ir plėšti ispanus, bet dėl mažo skaičiaus žmonių negalėjo to pradėti. Mane suėmus jų dar daugiau išmirė, todėl nutarė pirmiau parduoti laivo turtą, paskui vykti į Madagaskaro salą, ten prisirinkti tinkamų žmonių ir padidinti savo gaują. Jie plaukiojo keletą savaičių po vandenyną, prekiaudami su indėnais, bet kur jie plaukė, negalėjau žinoti, nes visą laiką stropiausiai buvau saugomas kajutėj ir kiekvieną valandą laukiau mirties, kuria nuolat mane baugino.

1711 metų gegužės mėnesio 9 dieną įėjo į mano kajutę vienas vyras, Džemsas Velčas, ir pranešė, kad kapitonas jam įsakęs iškelti ir palikti mane ant kranto. Aš mėginau prašyti manęs pasigailėti, bet jis nieko neklausė, net nepasakė, kaip vadinasi jų naujas kapitonas. Leidę apsivilkti geriausiais drabužiais, kokius turėjau, pasiimti truputį skalbinių ir iš ginklų tik vieną durklą, jie pasodino mane į ilgą laivę. Kišenių vis dėlto nekratė, o ten turėjau truputį pinigų ir kitokių menkniekių. Nuplaukę mylios metą mes pasiekėm krantą. Aš paklausiau, kokia ta žemė, kur mane iškėlė. Jie tvirtino, kad ir patys ne daugiau žinantys už mane, bet tiek pasakė, kad kapitonas, išpardavęs visą laivo turtą, nusprendęs, norėdamas nusikratyti, pamesti mane pirmoj vietoj, kuri pasitaikys. Paskui tuojau atsisveikino su manim ir pradėjo plaukti atgal, patarę man skubėti nuo kranto, kad neužkluptų potvynis.

Tokios nelaimės prislėgtas keliavau toliau ir netrukus priėjau kietą žemę, atsisėdau pailsėti ir pagalvoti, ką toliau daryti. Atsipūtęs vėl pradėjau savo kelionę ir nutariau pasiduoti laukiniams, kuriuos tik pirma sutiksiu, tikėdamasis išsipirkti už apyrankes, stiklinius žiedus ir kitokius niekniekius, kurių pasiima paprastai jūreiviai, plaukdami į tuos kraštus, ir kurių aš pats šiek tiek turėjau.

Visą apylinkę skirstė ilgos eilės, matyti, ne žmogaus ranka sodintų, o savaime išaugusių medžių, tarp kurių buvo didelės pievos ir avižų laukai. Aš ėjau labai atsargiai, nuolat dairydamasis į šalis, kad kas netikėtai neužpultų arba iš pasalų su strėle nepašautų. Netrukus aš išėjau į išmintą kelią, kur buvo matyti žmonių, karvių, o daugiausia arklių pėdų. Pagaliau pamačiau lauke būrį kažkokių gyvulių; keletas jų buvo sulipę į medį. Tie gyvuliai buvo labai keisti ir bjaurūs, aš net išsigandau, todėl atsiguliau už krūmo, kad galėčiau geriau į juos įsižiūrėti. Kiti priėjo visai arti tos vietos, kur gulėjau, ir man buvo labai patogu juos stebėti. Jų galvos ir krūtinės buvo apaugusios tankiais

plaukais; vienų plaukai buvo susiraitę, o kitų lygūs; visi buvo kaip ožiai barzdoti; per nugarą ėjo juosta ilgų plaukų, kojų blauzdos ir letenos taip pat plaukuotos, o visas kūnas plikas; jų stora oda buvo tamsiai rudos spalvos. Visas paskuigalis buvo plikas, tik uodegos vietoj pūpsojo kuokštas plaukų, kuris, matyt, reikalingas buvo, kad sėdint žemė nesiektų kailio, nes šie gyvuliai mokėjo sėdėt, gulėt, atsistot ir pastovėt ant paskutinių kojų. Turėdami riestus ir stiprius nagus, jie kaip voverys vikriai laipiojo ir šokinėjo po aukštus medžius. Patelės buvo mažesnės už patinus, galvos apžėlę ilgais minkštais plaukais, veidai pliki, o visas kūnas apaugęs švelniais pūkeliais; krūtys nusvirusios tarp pirmutinių kojų, ir dažnai, gyvuliui vaikščiojant keturiomis, jos siekė žemę. Patinų ir patelių plaukai buvo įvairios spalvos: tamsūs, juodi, raudoni ir šviesūs. Trumpai sakant, per visas savo keliones nebuvau matęs tokių negražių ir bjaurių gyvulių. Prisižiūrėjęs į tuos bjaurius padarus, aš atsistojau ir patraukiau plačiu keliu, tikėdamasis prieiti kokio indėno trobelę. Bet vos pažengiau keletą žingsnių, ir sutikau vieną iš tų gyvulių, einantį tiesiai prieš mane. Pamačiusi mane, baidyklė sustojo ir išvertusi akis ėmė žiūrėti į tokį neregėtą daiktą, koks aš jai galėjau pasirodyti. Paskiau priėjo arčiau ir pakėlė savo pirmutinę koją, tik negalėjau suprasti, ar tą darė piktuoju ar juokais. Bet aš išsitraukiau durklą ir sudaviau per atkištą koją šonu, nenorėdamas užmušti ar sužeisti, kad nesukelčiau prieš save gyventojų, kuriems tie gyvuliai priklausė. Pajutusi smūgį, baidyklė šoko atgal ir taip baisiai subliovė, jog iš netolimo lauko atbėgo visas būrys, apie keturiasdešimt tokių pat bjaurių padarų, kurie kaukdami ir vaipydamiesi apsupo mane. Aš pribėgau prie medžio, ir, prišliejęs nugarą į jo liemenį, ėmiau švaistytis ginklu, neprisileisdamas jų artyn prie savęs. Bet daugelis iš tos prakeiktos giminės pradėjo iš užpakalio šakomis lipti į medį ir leisti ant manęs savo mėšlą. Aš dar labiau prisiglaudžiau prie medžio, kad apsisaugočiau nuo tų nešvarumų, bet ko nenutroškau nuo pakilusios smarvės.

Tik staiga visi tie nenaudėliai pradėjo kiek tik galėdami bėgti nuo manęs. Nustebęs ir nežinodamas, ko jie pabėgo, aš išdrįsau pasitraukti nuo medžio ir ėjau toliau. Pažvelgęs į kairę, pamačiau ramiai einantį per lauką arklį, kurį jie pirma manęs turbūt pastebėjo ir jo išsigandę nurūko. Besiartindamas prie manęs arklys truputį sudrebėjo, bet tuoj vėl nurimo ir nustebęs pažvelgė stačiai man į veidą. Jis apžiūrėjo mano rankas ir kojas ir keletą sykių apėjo aplink mane. Aš norėjau eiti tolyn, bet arklys užstojo kelią, maloniai žiūrėdamas į mane ir nieko pikto nedarydamas. Taip žiūrėdami į vienas kitą mes pastovė-

LINTON

jom kiek laiko, pagaliau aš išdrįsau pakelti ranką, norėdamas paglostyti jo kaklą, ir prabilau tais žodžiais, kuriais kreipiasi jojikai į svetimą arklį, kad jis nurimtų. Bet arklys į mano meilinimąsi pažvelgė su panieka: jis papurtė galvą, sutraukė antakius ir, norėdamas atstumti mano ranką, ramiai pakėlė priekinę savo koją. Paskiau tris kartus ar keturis sužvengė, bet kažkaip nepaprastai mainydamas savo balsą, todėl aš net pamaniau, ar tik jis nesikalba su manimi savo kalba.

Tuo laiku priėjo kitas arklys. Jie abudu labai mandagiai pasisveikino, grakščiai paliesdami vienas kitą pirmutinių kojų dešinėmis kanopomis, ir pradėjo tarp savęs žvengti visaip mainydami balsą, kuris man pasirodė panašus į žmonių kalbą. Paskiau pasitraukė kiek į šalį nuo manęs ir pradėjo gręžiodamiesi šalimais vaikščioti, lyg būtų tarp savęs ką taręsi, kaip daro žmonės, kada sprendžia svarbius klausimus; bet visą laiką žvalgėsi į mane tartum saugodami, kad nepabėgčiau. Matydamas juos taip elgiantis, aš pats vienas galvojau, kad šioj šaly, kur gyvuliai apdovanoti tokiu dideliu protu, žmonės turėtų būti išmintingiausi visąme pasaulyje. Padrąsintas tos minties, nutariau, palikęs arklius ramiai šnekučiuotis, keliauti toliau, kol prieisiu kokią triobelę ar sodžių arba kol sutiksiu kokį vietos gyventoją. Bet vos tik pastebėjo pirmasis arklys, obuolmušis, mane nueinant, tuoj pasuko į mane galvą ir taip reikšmingai sužvengė, jog man pasirodė, kad aš supratau, ką jis nori pasakyti. Aš tuoj sugrįžau atgal, priėjau arčiau prie jo ir, slėpdamas baimę, atsistojau, laukdamas tolimesnių įsakymų. Mane paėmė rūpestis, kuo čia tas pasibaigs, ir skaitytojas lengvai gali suprasti, jog aš tą valandą jaučiausi iš tikrųjų nelabai gerai.

Abu arkliai tada visai prisiartino ir susidomėję ėmė žiūrinėti mano veidą ir rankas. Obuolmušis pakėlė pirmutinę koją ir, pasiekęs su ja mano skrybėlę, taip ją suglamžė, jog aš turėjau ją nusiimti, norėdamas pasitaisyti. Tai nustebino abu arklius, bet jie dar daugiau nustebo, kai pamatė, kad mano drabužių skvernai ne suaugę su kūnu, o palaidi kaba. Antrasis arklys, juodbėris, paėmė savo koja mano dešinę ranką ir ėmė glostyti, matyt, stebėdamasis jos baltumu ir švelnumu, pagaliau taip suspaudė ją tarp kanopos ir riešo, jog aš nebeiškenčiau ir surikau. Paskui jie pradėjo atsargiai ir labai švelniai su manim elgtis. Taip pat labai jiems krito į akį mano batai ir kojinės; jie ilgai krapštė ir tampė tą mano apdarą žvengdami po vienas kito ir kraipydami galvas, kaip daro koks filosofas, kada sprendžia naują ir sunkų dalyką.

Apskritai, šie gyvuliai savo elgesiu rodė tiek proto ir nuovokos, jog aš pradėjau manyti, ar tik nebus jie kokie burtininkai,

tyčia pasivertę į arklius, norėdami pajuokauti iš praeivio; o gal iš tikrųjų jie buvo nustebinti pamatę žmogų, kuris turėjo labai skirtis savo drabužiais, veidu ir visa išvaizda nuo tos šalies gyventojų. Taip galvodamas išdrįsau kreiptis į juos šiais žodžiais: „Gerbiamieji, jeigu jūs tikrai, kaip man rodos, esate burtininkai, tai turit suprasti kiekvieną kalbą, kurią girdit, todėl aš turiu garbę pareikšti saviškai, kad esu nelaimingas anglas, atblokštas žiauraus likimo ant šito kranto, ir prašau leisti atsisėsti ant vieno iš jūsų, lyg ant tikro arklio, ir nunešti mane kur prie

kokių namų ar sodžiaus, kad galėčiau rasti prieglaudą ir pailsėti. Atsidėkodamas prašyčiau priimti dovanų šį peilį ir šią apyrankę." Ir aš ištraukiau šiuos daiktus iš kišenės. Kol aš kalbėjau, arkliai visą laiką stovėjo tylėdami, matyt, klausėsi mano kalbos atsidėję; man pabaigus kalbėti, pradėjo abu tarp savęs žvengti, lyg iš tikrųjų būtų rimtai kalbėjęsi. Aš įsitikinau, kad jie sava kalba gali lengvai reikšti savo jausmus, o jų garsus galima sužymėti daug mažesniu skaičium ženklų, negu jų yra kinų rašte.

Jų kalboj aiškiai girdėjau žodį *jahu*, kurį jie kartojo keletą sykių. Nors aš to žodžio ir nesupratau, bet gerai įsiklausęs bandžiau jį tarti; kai arkliai nutilo, aš drąsiai ir garsiai, stengdamasis išduoti panašų į jų žvengimą garsą, surikau: *jahu!* Matyti, tas juos labai nustebino. Obuolmušis du kartus sužvengė tą žodį, lyg norėdamas pamokyti, kaip jį taisyklingai reikia ištarti. Aš kartojau paskui jį, stengdamasis kiek galint panašiau pasakyti, ir man rodėsi, kad kiekvieną kartą sekėsi geriau tarti, nors toli gražu dar ne taip, kaip jie. Paskiau bėris mėgino išmokyt mane dar vieną žodį, bet daug sunkesnį ištarti; mūsų kalbos garsais galima būtų jį šiaip išreikšti: *ygaga*. Pradžioj tą žodį tarti sekėsi daug sunkiau negu aną, bet po kelių bandymų aš tiek išsimiklinau, jog abu arkliai, rodėsi, buvo visai patenkinti mano gabumais.

Dar truputį pasikalbėję, greičiausiai apie mane, abu bičiuliai, palietę vienas kitą kaip ir susitikdami kanopomis, išsiskyrė. Širmis pamojo man, kad eičiau pirma jo; aš pagalvojęs nusprendžiau, kad tuo tarpu, kol neturiu geresnio vadovo, reikia klausyti jo įsakymų. Kaip tik aš pradėjau lėčiau eiti, arklys tuoj sužvengė: *ygaga*. Supratęs jo norą aš stengiaus kaip mokėdamas išaiškinti jam, kad esu pavargęs ir nebegaliu greit eiti; tada arklys sustojo ir man leido pailsėti.

II ATSKAIDA

Ygagas parsiveda mane į savo namus.— Jo namai.— Mano sutikimas.— Ygagų maistas.— Negaliu ilgai rasti sau tinkamų valgių.— Mano mitimas šiam krašte.

Nuėję apie trejetą mylių, mes pamatėm ilgą, žemą, šiaudais dengtą triobesį, kurio sienos buvo padarytos iš sukaltų į žemę ir išpintų žabais medžių. Čia aš galėjau truputį atsikvėpti, išsiėmiau iš kišenės keletą niekniekių, kuriais paprastai keleiviai

Morten
LINTON.

palenkia Amerikos ir kitų kraštų laukinius gyventojus, kad būtų jų geriau priimti. Arklys mostelėjo man eiti pirma, ir aš įžengiau į didelę, švarią salę, su moline asla; ten pagal vieną sieną stovėjo ilgos ėdžios šienui. Ten buvo trys kumeliukai ir dvi kumelės, jie nestovėjo prie ėdžių ir neėdė, kaip daro paprastai dyki būdami arkliai, o sėdėte sėdėjo, kas mane labai stebino. Bet dar daugiau nustebau pamatęs kitus arklius dirbant paprastus namų darbus. Tai dar labiau patvirtino mano anksčiau išreikštą nuomonę, kad to krašto žmonės, kurie net gyvulius mokėjo taip išlavinti, turi būti tikrai išmintingiausi visame pasaulyje. Širmis įėjo tuoj paskui mane, kad kartais kiti arkliai nepadarytų man kokio nemalonumo. Jis keletą kartų sužvengė šeimininko balsu, o kiti jam mandagiai atsakė.

Už tos salės ėjo išilgai namų dar trys kitos, kurios visos buvo kiaurai matomos pro tiesiai iškirstas duris. Kai įžengėm į antrą salę, širmis davė man ženklą palaukti, o pats nuėjo į trečią. Pasilikęs sutaisiau šeimininkams dovanas: tai buvo du peiliai, trys apyrankės su dirbtiniais perlais, mažas veidrodėlis ir stikliniai karoliai. Arklys sužvengė tris ar keturis kartus, ir aš pastačiau ausis, tikėdamasis išgirsti atsakant žmogaus balsą, bet išgirdau tokį pat žvengimą, tik truputį laibesnį. Tada aš pamaniau, kad šitie namai turi būti kokio didelio pono, jeigu jau taip sunku yra pamatyti šeimininką; bet man buvo keista, kaip gali tokiam ponui tarnauti vieni arkliai. Aš pradėjau bijoti, ar tik neišėjau iš galvos nuo visų tų vargų ir nelaimių. Ėmiau dairytis aplinkui: salė, kur mane paliko, buvo tokia pat kaip ir pirmoji, tik kiek dailiau sutvarkyta. Tryniau akis, bet visur buvo matyti tie patys daiktai. Žnybau sau į rankas ir šonus, norėdamas nubusti, nes man vis rodėsi, kad miegu. Pagaliau nusprendžiau, jog čia ne kas kitas, tik burtai. Vos taip pagalvojau, tuoj pasirodė širmis duryse ir pamojo, kad eičiau į trečią salę. Čia aš pamačiau gražią kumelę su dviem kumeliukais besėdint pasikišus po savim kojas ant švarių, gražiai nupintų šiaudinių patiesalų.

Tik įėjau, kumelė tuoj atsistojo, priėjo prie manęs, gerai apžiūrėjo mano rankas ir veidą ir su didžiausiu paniekinimu nusigręžė; paskiau jį kreipėsi žvengdama į širmąjį arklį, ir aš girdėjau juos tarp savęs dažnai vartojant žodį *jahu,* kurio tada dar nesupratau, nors pirmiausia buvau išmokęs jį tarti. Bet netrukus sužinojau, kokį didelį paniekinimą jis reiškė. Atsitiko taip: pabaigęs kalbėtis su kumele, širmis davė man ženklą ir kartodamas žodį *hun, hun,* kurį aš jau buvau girdėjęs ateidamas ir kuriuo buvo liepiama eiti paskui jį, išvedė mane į kiemą, kur atokiau nuo namų stovėjo kita trioba. Įėjęs į vidų pamačiau tris

tokius pat bjaurius sutvėrimus, kokius buvau sutikęs tuoj patekęs į šitą kraštą; jie rijo šaknis ir kažkokių gyvulių mėsą; vėliau sužinojau, kad tai buvo padvėsę šunys, asilai ir karvės. Visi jie buvo pririšti už kaklų su stipriomis karklo vytimis prie rąsto, maistą laikė pirmutinių kojų naguose ir plėšė su dantimis.

Arklys šeimininkas liepė bėram kumeliukui, savo tarnui, atrišti patį didįjį gyvulį ir išvesti į kiemą. Paskiau, sustatę mus šonais, šeimininkas ir tarnas ilgai lygino žiūrėdami į mus ir vis kartodami žodį *jahu*. Kai pamačiau, kad šis bjaurus gyvulys

viskuo labai panašus į žmogų, mane visą net šiurpas nukratė. Tiesa, veidas jo buvo platus ir plokščias, nosis buka, lūpos storos ir burna didelė, bet šios visos ypatybės yra bendros visiems laukiniams, nes jų motinos guldo savo vaikus kniūpsčius ant žemės ir nešiodamos už nugaros laiko jų skruostus priglaustus prie pečių. To gyvulio pirmutinės letenos turėjo didelį panašumą su mano rankomis, tik nagai jų buvo ilgesni, apačios oda storesnė, o užpakalis apaugęs plaukais. Jo kojos irgi buvo panašios į mano ir tiek pat skyrėsi, bet arkliai to negalėjo matyti, nes aš buvau apsiavęs kojinėmis ir batais. Tą pat galima būtų pasakyti ir apie visą kūną, išskyrus odos ir plaukų spalvą, jau minėtų mano anksčiau.

Arkliams buvo labai sunku šį dalyką išspręsti, nes aš buvau apsivilkęs, o jie drabužių nebuvo niekados matę, todėl kitos mano kūno dalys jiems rodėsi visai nepanašios į *jahų*. Bėrasis kumeliukas paėmė su koja tarp kanopos ir barzdelės (kaip arkliai tą daro, aprašysiu vėliau) kažkokią šaknį ir atnešė man; aš paėmiau ir pauostęs labai mandagiai sugrąžinau atgal. Tada jis atnešė iš jahų tvarto gabalą asilienos, bet ji taip dvokė, jog aš negalėjau išlaikyti ir nusigręžiau. Kumeliukas numetė mėsą jahui, ir gyvulys godžiai ją suėdė. Paskiau parodė jis man kuokštą šieno ir pilną vokelę avižų, bet aš papurčiau galvą, duodamas suprasti, kad visa tai negali tikti maistui. Dabar man dingtelėjo, kad aš tikrai čia turėsiu numirti badu, jeigu nesutiksiu jokio panašaus į save žmogaus. O kaip tie vadinami jahai, tai jeigu būtų buvę mano vietoj tuo laiku ir didžiausias žmonių bičiulis, aš tikiu, kad ir jis būtų pripažinęs, jog niekuomet negalėtum rasti bjauresnių už juos padarų. Kuo arčiau aš juos pradėjau pažinti, būdamas šioj šaly, tuo labiau ėmiau jų neapkęsti. Pastebėjęs šią mano neapykantą, širmis liepė nuvesti jahą atgal į tvartą. Paskiau jis pakėlė pirmutinę savo koją prie snukio, labai mane stebindamas to judesio lengvumu, ir tam tikrais ženklais paklausė, ką aš galėčiau valgyti. Bet jam atsakyti aš nemokėjau rasti jokio būdo, o jei būčiau ir radęs, tai vis tiek, kaip man rodėsi, jie nebūtų galėję gauti man to maisto. Mums taip besikalbant, pro šalį praėjo karvė. Pamatęs aš parodžiau į ją pirštu ir daviau suprasti, kad noriu ją pamelžti. Šį kartą, matyt, suprato mano kalbą, nes širmis nuvedė mane atgal į namus ir liepė kumelei — tarnaitei atidaryt vieną kambarį, kur stovėjo daug labai švarių molinių ir medinių indų su pienu, gražiai ir didelėj tvarkoj sustatytų. Kumelė paėmė vieną puodynę ir padavė man, aš labai gardžiai išgėriau pieną, kuris mane visai atgaivino.

Apie pusiaudienį privažiavo prie namų lyg koks vežimas, traukiamas keturių jahų. Vežime sėdėjo senas arklys, matyt,

aukštos kilmės. Lipdamas iš vežimo jis iškėlė pirma paskutines kojas, nes pirmutinė kairioji buvo pažeista. Jis atvyko į pietus pas mano šeimininką; šis jį labai meiliai priėmė. Jie pietavo geriausioj salėj, antras jų valgis buvo piene virtos avižos; svečias valgė tas avižas karštai paduotas, o visi kiti šaltas. Loviai stovėjo vidury salės, sustatyti ratu ir suskirstyti į skyrius; arkliai susėdo aplink ant patiestų šiaudų. Viršuj lovių buvo didelės kampuotos ėdžios, suskirstytos į tiek pat skyrių, kiek jų turėjo ir loviai, todėl kiekvienas arklys savo dalį šieno ir piene virtas avižas ėdė atskirai. Kumeliukai elgėsi labai mandagiai, o šeimininkai buvo labai malonūs ir kiek galėdami rūpinosi savo svečiu. Širmis pasišaukė mane arčiau ir su savo draugu pradėjo kalbėtis. Aš supratau, kad jie kalbėjo apie mane, nes svečias dažnai žvalgėsi į mano pusę, ir besikalbėdami nuolat minėjo žodį *jahu.*

Jiems besikalbant aš užsimoviau pirštines. Šeimininkas labai stebėjosi tuo ir klausdamas ženklais, ką aš padariau su savo pirmutinėmis kojomis, kelis kartus palietė jas savo kanopa, lyg duodamas suprasti, kad jis norėtų matyti mano rankas tokias, kokios jos buvo anksčiau, todėl aš nusimoviau pirštines ir įsidėjau į kišenę. Dėl šio dalyko arkliai pradėjo labai gyvai kalbėtis, ir aš pastebėjau, kad mano poelgis jiems patiko, ir netrukus įsitikinau, jog neklydau. Paskiau liepė man pakartoti jau išmoktus žodžius, pietų laiku šeimininkas mane mokė, kaip vadinasi jų kalba avižos, pienas, ugnis, vanduo ir kai kurie kiti daiktai; viską aš labai greit perėmiau, nes jau nuo pat mažens kalboms turėjau didelį gabumą.

Po pietų šeimininkas, pasivedęs mane į šalį, ėmė ženklais ir žodžiais aiškinti, kaip jam nemalonu, kad aš nieko pavalgyti negavęs. Avižos ygagų kalba vadinasi *hlun.* Tą žodį aš ištariau keletą kartų. Iš pradžių nuo avižų buvau atsisakęs, bet paskui pagalvojau, kad iš jų galėčiau išsikepti kokios duonos ir, dar gaudamas pieno, nenumirčiau badu, kol pabėgčiau į kitą kraštą, kur gyvena tokie pat žmonės, kaip ir aš. Arklys tuojau liepė pas jį tarnavusiai širmai kumelaitei man atnešti visą geldą avižų. Pirma aš jas pakaitinau ant ugnies, paskui grūdau, kol nuvariau šiošes, toliau grūdus sutryniau tarp dviejų akmenų, užmaišiau tešlą, iš jos pasidariau paplotėlių, išsikepiau ir dar karštus valgiau su pienu. Pradžioj šis valgis man pasirodė nelabai skanus, nors Europos žmonėms daug kur gana įprastas, bet netrukus prie jo pripratau. Dar anksčiau man tekdavo menkai valgyti, ir čia ne pirmą kartą pamačiau, kaip nedaug žmogui reikia. Turiu pasakyti, kol buvau toje saloje, nei vienos dienos nesirgau. Tiesa, aš kartais pasigaudavau su ašutų kilpa kokį triu-

šelį ar paukštį, dažnai pasirinkdavau valgomų žolių, jas virdavau ar valgydavau žalias su duona, o retkarčiais net sviesto susimušdavau, ir tada galėdavau atsigerti pasukų. Valgyti be druskos iš karto buvo labai negardu, bet po kiek laiko galėjau lengvai apsieiti be jos ir įsitikinau, kad vartoti druską yra tik prabangos dalykas; juk anksčiau žmonės ją tedėdavo į gėrimus dėl troškulio padidinimo ir į mėsą, norėdami apsaugoti ją nuo gedimo tolimose kelionėse arba tokiose vietose, kur gyventojams būdavo sunku pasiekti turgų. Mes gi matome, kad gyvuliai druskos nereikalauja, tik žmogus ją valgo; ir aš pats, palikęs tą kraštą, tik per ilgą laiką pripratau vėl vartoti druską.

Nebenoriu daugiau pasakotis apie savo mitimą, kaip daro kartais kiti keliautojai, kurie apie tai prirašo ištisas knygas, tartum skaitytojams turi rūpėti, gerai ar prastai mes valgėme. Vis dėlto aš turėjau kiek paliesti tą dalyką, kad kiti nesistebėtų, kaip aš galėjau išsilaikyti per trejus metus tame krašte su tokiais gyventojais.

Vakarop šeimininkas liepė paruošti man vietą apsigyventi; ji tebuvo už šešių jardų nuo namų ir atskirta nuo jahų tvarto. Čia radau šiaudų, atsiguliau apsiklojęs savo drabužiais ir puikiai išsimiegojau. Bet netrukus aš įsitaisiau daug geriau, kaip skaitytojas regės iš tolimesnio mano gyvenimo aprašymo.

III ATSKAIDA

Aš mokausi ygagų kalbos; šeimininkas man padeda.— Kalbos aprašymas.— Kai kurie jų didikai iš smalsumo ateina manęs pažiūrėti.— Trumpais žodžiais apsakau šeimininkui savo kelionę.

Svarbiausias dabar mano noras buvo pramokti ygagų kalbos. Mielai mane jos mokė pats šeimininkas (toliau tuo vardu aš jį vadinsiu), jo vaikai ir visa šeimyna. Jie labai stebėjosi, kad toks laukinis gyvulys turėjo daug panašumo į protingą sutvėrimą. Aš rodydavau kokį daiktą ir klausdavau, kaip jis vadinasi, o kai likdavau vienas, užsirašydavau tai savo knygutėje. Norėdamas ištaisyti savo netikusį tarimą, prašydavau to daikto pavadinimą atkartoti man keletą kartų. Labiausiai netingėjo mane mokyti bėras arklelis, vienas iš žemesniųjų šeimininko tarnų.

Kalbėdami jie taria žodžius per nosį ir pagargaliuodami. Jų kalba iš visų man žinomų Europos kalbų labiausiai panaši į vokiečių kalbą, tik daug švelnesnė ir aiškesnė. Tą panašumą bus pastebėjęs ir imperatorius Karolis V sakydamas, kad jei jis norėtų kalbėti su savo arkliu, tai kalbėtų vokiškai.

LINTON

Mano šeimininko noras kaip galima greičiau viską sužinoti buvo toks didelis, jog pats kada tik atspėdamas mane mokė. Jis buvo įsitikinęs (kaip man paskui sakėsi), kad aš turiu būti jahas, tik jį stebino mano gabumas, mandagumas ir švarumas — tokios savybės, kurių neturėjo tie gyvuliai. Bet labiausiai jis stebėjosi mano apdaru, galvodamas kartais, kad tas apdaras yra mano kūno dalis; mat, aš niekuomet jo nenusimesdavau, iki visi sumigdavo, o rytą vėl apsivilkdavau dar niekam neatsikėlus. Šeimininkui baisiai rūpėjo sužinoti, iš kur aš atsiradau ir kaip gavau tą protą, kurį jis matė visuose mano darbuose, ir išgirsti mano istoriją iš mano paties lūpų. Jis tikėjosi, kad aš, išmokdamas vis daugiau naujų žodžių ir sakinių, netrukus galėsiu jam visa tai papasakoti. Kad geriau atsiminčiau, visa tai, ką būdavau išmokęs, užrašydavau angliškomis raidėmis ir pridėdavau prie kiekvieno žodžio vertimą. Netrukus aš išdrįsau užrašinėti šeimininko akyse, ir man buvo labai sunku išaiškinti, ką aš darau, nes šio krašto gyventojai neturi mažiausio supratimo apie raštą ir literatūrą.

Maždaug po dešimties savaičių aš jau galėjau daugumą jo klausimų suprasti, o po trijų mėnesių — šiaip taip ir atsakyti. Jis labai norėjo sužinoti, iš kokios to krašto dalies aš atvykau ir kur išmokau elgtis kaip protingi sutvėrimai, nes jahai (į kuriuos aš buvau visai panašus iš drabužiais neapdengtų kūno dalių — iš galvos, rankų ir veido) yra mažiausiai supratingi iš visų gyvulių, nors gana klastingi ir pikti. Jam papasakojau, kad aš atplaukiau vandeniu iš labai tolimo krašto su dideliu iš medžio padarytu laivu, kartu su daugeliu tokių pat sutvėrimų, kaip aš pats. Mano draugai išmetė mane ant kranto ir paliko ten be niekur nieko vieną. Tik su vargu, rodantis pirštais, pavyko man su juo susikalbėti. Jis atsakė, kad aš turiu klysti arba pasakoti visai nebūtus daiktus. (Ygagai neturi savo kalboje žodžio reikšti melui arba apgaulei.) Jam rodėsi visai negalimas dalykas, kad anapus jūros būtų dar koks kraštas ir kad saujelė gyvulių galėtų kur jie nori sukinėti vandeniu plaukiantį medinį prietaisą. Jis buvo įsitikinęs, kad nė vienas ygagas negalėtų tokio prietaiso pasidaryti ir jo valdymą pavesti jahams.

Žodis ygagas to krašto kalboje reiškia arklys, o pagal kilmę — gamtos tobulybė. Aš atsakiau šeimininkui, kad man dar sunkoka gerai susikalbėti, bet aš nepatingėsiu kaip galima greičiau pramokti kalbos ir netrukus jam papasakosiu daug negirdėtų daiktų. Tuo patrauktas, šeimininkas liepė savo pačiai, vaikams ir tarnams nepraleisti jokios progos mane mokyti, ir jis pats skyrė kiekvieną dieną dvi ar tris valandas mano tam mokslui.

Greit plačiai pasklido gandas apie keistą jahą, mokantį kalbėti kaip ygagas, o savo žodžiais ir veiksmais rodantį tam tikrą protą; todėl daug žymių arklių ir kumelių pradėjo lankyti mūsų namus. Jie mielai su manim kalbėjosi, uždavinėjo man klausimus, į kuriuos aš kaip mokėdamas atsakinėjau. Turėdamas tokias geras sąlygas aš per penketą mėnesių po savo atvažiavimo supratau jau visą jų kalbą, galėjau apygeriai pasakyti, ką pats norėjau.

Mano šeimininko svečiai, atvykę manęs pamatyti ir pasikalbėti, nelabai norėjo tikėti, kad aš būčiau tikras jahas, nes mano kūnas turėjo visai kitokį apdangalą negu kiti jahai. Jie labai stebėjosi nematydami niekur daugiau mano plaukų ar odos, išskyrus galvą, veidą ir rankas; tačiau tą paslaptį išdaviau netikėtai savo šeimininkui po keliolikos dienų nuo mano atvykimo.

Esu jau sakęs skaitytojui, kad kas naktį, tik visiems sumigus, aš guldamas nusivilkdavau ir užsiklodavau savo drabužiais. Vieną kartą anksti rytą šeimininkas pasiuntė manęs pašaukti savo tarną, tą bėrokėlį. Kai jis įėjo, aš kietai miegojau, mano drabužiai buvo nuslinkę į vieną šoną, o marškiniai atsismaukę aukščiau juostos. Prabudęs nuo jo trinksėjimo, aš pastebėjau, kad, duodamas paliepimą, jis buvo kiek sujukęs. Nieko netrukdamas nubėgo jis pas savo šeimininką ir išsigandęs papasakojo kaip mokėjo apie viską, ką buvo regėjęs. Ką jis buvo sakęs, aš veikiai sužinojau. Greitai apsivilkęs, aš nuvykau pas šeimininką, ir jis, tik pasisveikinęs, tuojau paklausė manęs, ką reiškia tarno pasakojimas, kad aš miegodamas buvęs visiškai ne toks, koks būnu visada, kad kai kurios mano kūno dalys buvę visiškai baltos, kitos geltonos arba pagaliau ne tokios baltos, o kai kurios tamsios.

Iki šio laiko aš slėpiau savo drabužių reikšmę, norėdamas kaip galima labiau skirtis nuo niekinamų jahų, bet dabar nebetiko ilgiau taip elgtis. Be to, mano drabužiai ir apavas baigė plyšti, ir netoli jau buvo laikas, kada jie visai nusidėvės ir man reiks juos pakeisti kokiais nors dirbiniais iš jahų arba kitų gyvulių odos, vadinas, slėpimas turėjo vis tiek išeiti į aikštę. Todėl pasakiau savo šeimininkui, kad šalyje, iš kurios aš atvykau, panašūs į mane padarai visada užsidengia savo kūną dailiai išdirbta tam tikrų gyvulių vilna, iš dalies dėl padorumo, o iš dalies dėl kūno apsaugojimo nuo oro piktumų, nuo karščio ir šalčio; jei jis lieptų, aš bematant tai parodyčiau, tik prašyčiau atleisti, kad jam neparodysiu tų kūno dalių, kurias pati gamta išmokė mus slėpti. Jis atsakė, kad mano kalba jam rodosi labai keista, ypač paskutiniai žodžiai; jis negalintis suprasti, kaip gamta galėtų išmokyti mus slėpti tai, ką pati mums davė.

Juk nei jis pats, nei jo namiškiai nesigėdijantys jokios kūno dalies; tačiau aš galintis elgtis taip, kaip man geriau patinka. Tada aš atsisegiojau ir nusivilkau švarką, paskui nusivilkau liemenę, nusimoviau batus, kojines ir kelnes. Nuleidęs marškinius žemyn arti kelių, pridengiau jais kaip diržu savo kūną per vidurį.

Šeimininkas smalsiai žiūrėjo, ką aš dariau, labai stebėdamasis. Jis išvartė visus mano drabužius, suimdamas kiekvieną dalį sulenkta per riešą koja; paskui atsargiai apgraibė mano kūną ir kelis kartus iš visų pusių apžiūrėjo. Tada jis pasakė, kad aš būsiu tikras jahas ir skiriuosi nuo kitų tik savo odos minkštumu, baltumu ir lygumu, plaukų neturėjimu ant kai kurių kūno dalių, nagų išvaizda ir trumpumu ir pagaliau tuo, kad aš visados vaikščioju ant paskutinių kojų. Toliau jis nebenorėjo manęs žiūrinėti ir liepė užsivilkti drabužius, matydamas, kad aš visas drebu iš šalčio. Ta proga pasisakiau, kad aš nenoriu būti vadinamas jahu, mano paties niekinamu padaru. Aš prašiau, kad tuo vardu daugiau manęs nebevadintų jis pats, jo visi namiškiai ir svečiai, kuriems mane rodė. Taip pat prašiau, kad jis niekam nesakinėtų apie mano kūno apdangalą bent iki to laiko, kol jis visai supliš, o tam bėrokėliui, savo tarnui, drauste uždraustų kam nors apie tai prasižioti.

Mano šeimininkas su viskuo mielai sutiko, vadinas, mano drapanų paslaptis buvo išsaugota ligi tol, kol jos pradėjo skarmalais eiti, o tada aš turėjau išgalvoti, kuo jas pakeisti, bet apie tai bus papasakota vėliau. Tuo tarpu šeimininkas pageidavo, kad aš ir toliau atsidėjęs mokyčiausi jų kalbos, sakydamas, kad jį daugiau stebinantis mano galėjimas kalbėti ir protas negu mano kūnas, vis tiek ar jis pridengtas ar ne, ir nekantraudamas laukiantis negirdėtų daiktų, kur aš jam buvau žadėjęs papasakoti.

Nuo šiolei šeimininkas mane mokė dar uoliau; vesdavosi į svečius ir visų prašydavo, kad su manim mandagiai elgtųsi, nes, jo žodžiais tariant, toks elgimasis mane geriau nuteiktų ir aš būčiau daug įdomesnis.

Kiekvieną dieną, be kalbos mokslo, atėjęs jis dar klausinėjo apie mane patį, ir aš kaip mokėdamas jam atsakinėjau; taip jis pamaži įgavo šiokį tokį supratimą apie tai, ką aš jam ketinau pasakoti. Nuobodu būtų viską minėti, kaip mano kalbos mokslas nuolat gerėjo ir aš vis plačiau galėjau su juo šnekėtis. Mano pirmas ilgesnis pasipasakojimas apie save buvo maždaug toks:

Aš atvykęs, kaip jau bandžiau jam pirma aiškinti, iš labai tolimo krašto drauge su penkiasdešimt kitų tokių pat padarų,

kaip aš; kad mes keliavę vandeniu su didele medine gelda, daug didesne už jo sveiko namus. Čia aš kiek išmanydamas geriau nupasakojau, kas yra laivas, ir su išskleista nosine parodžiau, kaip jis vėjo varomas. Dėl kilusio mūsų tarpe barnio aš buvau išmestas ant šito kranto ir ėjęs tolyn, kur akys mato, lig buvęs išvaduotas iš mane apnikusių tų bjaurybių jahų. Tada jis manęs paklausė, kas padirbo tą laivą ir kaip galėjo mano krašto ygagai leisti valdyti gyvuliams. Aš atsakiau, kad tik tada sutikčiau toliau varyti savo istoriją, jei jis prižadėtų neįsižeisti klausyda-

14. Užsak. Nr. 5019.

mas, ir tuomet apsakyčiau daug negirdėtų dalykų, kaip ne sykį buvau jam ketinęs. Jis sutiko, ir aš pasakiau, kad laivą padirbę tokie pat kaip ir aš padarai, kurie visuose kraštuose, kur man teko keliauti, taip pat ir mano tėvynėj, yra vieninteliai protingi sutvėrimai ir valdo visą kitą gyvį; kad atvykęs čia aš buvau nustebintas matydamas ygagus elgiantis it protingas būtybes, lygiai kaip jis ar jo draugai nustebtų išvydę protingumo ženklus tų padarų, kuriuos jis teikėsi pavadinti jahu ir į kuriuos aš visai panašus, tik man nesuprantamas jų išsigimimas ir gyvuliškumas. Toliau aš pridūriau, kad, jei turėsiu kuomet laimę sugrįžti į savo kraštą ir ten papasakosiu apie savo kelionę, kaip esu nusprendęs padaryti, tai manimi niekas netikės, ir kiekvienas manys, kad aš kalbu nebūtus daiktus, išgalvotus mano paties, ir nežiūrint visos mano pagarbos jam, jo šeimai ir jo draugams, aš, atmindamas jo pažadą neįsižeisti, drįstu tvirtinti, kad mano tautiečiai vargiai patikės, kad ygagai kur valdytų visą šalį, o jahai būtų bjaurūs gyvuliai.

IV ATSKAIDA

Ygagų supratimas apie tiesą ir melą.— Mano kalba nepatinka šeimininkui.— Smulkesnis mano pasipasakojimas apie save ir savo keliones.

Šeimininkas klausėsi mano kalbos stebėdamasis, nes abejojimas ir nepasitikėjimas tiek nesuprantami šioj šaly, jog gyventojai nežino, kaip tokiais atvejais elgtis. Kai, dažnai šnekantis su šeimininku apie kitų kraštų žmones, man reikėdavo paminėti žodžius melas ir apgaulė, tai jis vos galėdavo suprasti, ką jam noriu pasakyti, nors šiaip jis buvo labai sumetus. Jis galvojo: kalba mums duota, kad mes suprastumėm viens kitą ir pažintumėm įvairius dalykus; bet jeigu kas ima tvirtinti tai, ko nėra, tuokart kalba pasirodo tam reikalui nenaudinga, nes tada tas, su kuriuo kalbama, negali tikrai suprasti, kas jam sakoma; jis ne tik negauna jokio supratimo apie tą dalyką, bet pasilieka dar suklaidintas, jei jį tikina, kad balta — juoda, o ilga — trumpa. Tuo ir baigėsi jo išmanymas apie melavimo paprotį, taip gerai pažįstamą visos žmonių giminės.

Bet grįžkime prie savo pasakojimo. Kai aš šeimininkui pasakiau, kad jahai mano krašte vieni visą gyvenimą tvarko, tai jis, niekaip negalėdamas to suprasti, paklausė, ar nėra pas mus

ygagų, o jei yra, tai ką ten jie veikia. Aš jam atsakiau, kad pas mus jų yra labai daug, kad vasarą jie ganosi po laukus, o žiemą laikomi tam tikrose pastogėse, kur jie šeriami šienu ir avižomis, kad jahų tarnai šukuoja jų kailius ir karčius, mazgoja kojas, nešioja jiems pašarą ir kloja patalą.

„Dabar aš suprantu", atsiliepė šeimininkas, „iš to, kas pasakyta, man aišku, kad, nors jūsų jahai dedasi labai protingais padarais, bet vis tiek jūsų viešpačiais yra ygagai, ir iš visos širdies norėčiau, kad ir mūsų jahai būtų tokie pat paklusnūs." Tada aš paprašiau jo malonės leisti man toliau nieko nebepasakoti, nes buvau tikras, kad smulkmenos, kurių jis iš manęs laukė, bus jam labai nemalonios. Bet jis nenusileisdamas reikalavo toliau varyti — vis tiek ar tas būtų gera, ar pikta. Aš nesipriešinau jo norui ir ėmiau pasakoti, kad mūsų ygagai, kuriuos mes vadinam arkliais, yra gražiausi, stipriausi ir greičiausi gyvuliai; turtingi žmonės juos laiko kelionėms, lenktynėms, kinko į puikius vežimus, juos gerai šeria ir myli, kol jie sveiki ir turi stiprias kojas, bet vos tik pasilpsta, juos tuoj parduoda, tada jie visą laiką sunkiausius darbus dirba, kol padvesia, o kai padvesia, nulupa jiems kailį, pusdykiai parduoda, o mėsą išmeta šunims ir paukščiams. Bet menkos veislės arkliams klojasi dar prasčiau — juos turi laukininkai, vežėjai ar šiaip kokie vargesni žmonės, kurie sunkiau su jais dirba ir menkiau šeria. Aš smulkiai jam papasakojau apie mūsų paprotį jodinėti, apie mūsų kamanas ir jų reikalingumą, apie balną, pentinus, rimbą, pakinktus ir ratus. Aš dar paaiškinau, jog mes savo arkliams kalam prie kanopų pasagas iš tokios kietos daiktybės, vadinamos geležim, kad jie nepamuštų kojų į akmenuotus kelius, kuriais mes paprastai važinėjam.

Mano šeimininkas baisiai pasipiktino išgirdęs, kad mes drįstame jodinėti ygagais, sakydamasis esantis įsitikinęs, kad silpniausias jo tarnas pasipurtęs galėtų nutėkšti žemėn stipriausią jahą arba, parsivertęs ant nugaros, negyvai sutraiškyti tą kirmėlę. Į tai aš atsakiau, kad mes savo arklius jau nuo trečių arba ketvirtų metų pradedame mokyti, norėdami padaryti juos tinkamus vienam ar kitam iš anksto numatytam reikalui; kad tuos, kurie nepasiduoda tam mokslui, kinko į ratus; kad jaunus juos skaudžiai plaka už kiekvieną menkiausią neklausymą; kad dveigius kumelius, skiriamus jodinėti arba važiuoti, paprastai kastruoja, tada jie būna jaukesni ir klusnesni; kad jie visi labai jautrūs dovanoms ir bausmėms; bet jo malonė tesiteikia nepamiršti, kad jie neturi proto nė trupinėlio daugiau už šio krašto jahus.

Man reikėjo griebtis visokiausių žodžių, kad mano šeimininkas teisingai suprastų, ką jam pasakojau, nes ygagų kalba yra neturtinga ir jų reikalavimai ar norai daug mažesni už mūsų. Negalėtum apsakyti mano šeimininko pasipiktinimo dėl mūsų bjauraus elgesio su ygagais, ypač dėl papročio juos kastruoti, kad nesidaugintų ir geriau klausytų. Jis pasakė, kad jei tikrai rastųsi tokia šalis, kur tiktai vieni jahai būtų apdovanoti protu, tai jie turėtų tenai viešpatauti, nes ilgainiui protas visados ima viršų. Spręsdamas iš manęs apie mūsų kūno sudėjimą jis manė, kad joks lygaus didumo padaras negalėtų taip menkai tikti naudotis tuo protu kasdieninio gyvenimo reikalams, dėl to jis norėjo žinoti, į ką panašesni tie, su kuriais aš gyvenęs — į mane ar į šio krašto jahus. Jam atsakiau, kad aš taip pat gerai nuaugęs kaip ir daugumas mano vienmečių, tik jaunikliai daug trapesni ir gležnesni, o jaunų moteriškių oda paprastai būna balta kaip pienas. Jis sutiko, kad aš tikrai skiriuos nuo kitų jahų, kad aš daug švaresnis ir gražesnis, bet lig viso gerumo, jo nuomone, dar toli man šaukia. Sakysim, mano priešakinių ir užpakalinių kojų nagai niekam nederantys; tikrai sakant, priešakinių mano kojų tuo vardu net vadinti negalėtum, nes jis niekada manęs nematęs vaikščiojant su jomis, kad jos per daug gležnos remtis į kietą žemę; kad aš vaikščiojantis su jomis paprastai neapsiavęs, o jei kada ir apsiaunu, tai tas apavas esantis ne tokios išvaizdos ir ne toks stiprus kaip tas, kurį turiu ant užpakalinių kojų, dėl to aš negalintis tvirtai vaikščioti, nes jeigu viena kuri paskutinė koja paslystų, tai aš būtinai turėčiau apvirsti. Paskui jis rado ir daugiau netikusių mano kūno dalių: plokščias veidas, išsikišusi nosis, tiesiai į kaktą įlipdytos akys, kurios man neduodančios žvalgytis į šalis nepasukus galvos, mano negalėjimas valgyti nepakėlus vienos iš priešakinių kojų prie nasrų, dėl to gamta turėjusi apdovanoti jas daugybe sąnarių. Jis nesupratęs, kam tiek daug ataugų ant užpakalinių kojų galų, kad jos, neapdengtos kitų gyvulių oda, turinčios bijoti kietų ir aštrių akmenų; kad visas mano kūnas nuo karščio ir šalčio reikalaujantis tam tikro apdaro, kurio apsivilkimas ir nusivilkimas kiekvieną dieną turintis man ligi gyvo kaulo įkyrėti. Galop jis pastebėjo, kad kiekvienas gyvas daiktas kęste nekenčiantis jahų, kad silpnesnieji traukiasi nuo jų, o stipresnieji gena juos šalin. Vadinasi, tegu mes ir būtumėm apdovanoti protu, tai jis vis tiek nesuprastų, kaip mes galėjome ne tik nugalėti visų gyvių neapykantą prieš mus, bet dar prijaukinti ar net priversti juos sau tarnauti. Bet jis daugiau nenorėjo to dalyko svarstyti, jis labiau pageidavo išgirsti ką apie mane patį, apie kraštą, kur

LINTON

gimiau, sužinoti, kaip aš gyvenau ir ką veikiau, ligi kol čia patekau.

Aš atsakiau, kad mielai norėčiau išpildyti jo pageidavimą, tik labai abejoju, ar pasiseks man išaiškinti tuos dalykus, apie kuriuos jo malonė neturi jokio supratimo, nes nieko panašaus šioje šalyje neregėjau. Vis dėlto aš žadėjau kiek galėdamas aiškinti palyginimais, gražiai prašydamas jo pagalbos ten, kur man trūktų atsakomų žodžių. Nieko neprieštaraudamas jis man davė savo sutikimą.

Aš pasisakiau gimęs iš garbingų tėvų saloje, vadinamoje Anglija, kuri nuo čia taip toli, jog pats greičiausias jo malonės tarnas vargu ar galėtų nulėkti ligi jos per ištisų metų saulės apsisukimą. Aš buvęs išmokęs chirurgu, vadinasi, gydyti žaizdas ar šiaip kokius kūno lūžimus, gautus per nelaimingus atsitikimus arba nuo piktadarių. Mano kraštas esantis valdomas moteriškės, mūsų vadinamos karaliene. Aš palikęs savo kraštą, norėdamas pralobti ir sugrįžus su šeima pasiturinčiai gyventi. Paskutinėje savo kelionėje aš buvęs laivo kapitonu; mano valdžioj buvę apie penkiasdešimt jahų, iš kurių daugelis mirė kelyje, ir aš gavau juos pakeisti kitais jahais, surinktais iš visokių tautų. Mūsų laivas dukart tik nenuskendęs: kartą per baisią audrą, o kitą — užplaukus ant uolos. Čia šeimininkas mane pertraukė ir paklausė, kokiu būdu aš galėjęs prikalbėti svetimšalius vykti su manim į tolimą kelionę po tokių nelaimių ir patirtų pavojų. Aš atsakiau, jog šitie žmonės buvę nusivylę savo likimu, jie buvę išvaryti iš tėvynės vargo ir nusikaltimų. Vieni iš jų buvę nusigyvenę su teismais, kiti prašvilpę savo turtus begirtaudami, paleistuvaudami ar žaisdami; kiti buvę kaltinami išdavystėmis, žmogžudystėmis, vagystėmis, nunuodijimais, plėšimais, priesaikų laužymais, klastojimais, netikrų pinigų dirbimu, prievartavimu, išdavyste ar perėjimu į priešų pusę; daugelis iš jų buvę pabėgę iš kalėjimų ir nebenorėję grįžti į savo kraštą, bijodami kartuvių ar pūti uždarytiems ligi gyvos galvos už grotų, todėl jie buvo verčiami ieškoti duonos po tolimas šalis.

Per tą pasakojimą mano šeimininkas teikėsi kelis kartus mane pertraukti. Man dažnai reikėjo griebtis aplinkinių nusakymų, kad jis suprastų daugybę nusikaltimų, privertusių didelę dalį mano įgulos bėgti iš savo tėvynės. Sugaišau keletą dienų, kol jis išmoko mane suprasti. Jis niekaip negalėjo susigaudyti, kas vertė tuos žmones daryti tiek nedorybių. Norėdamas tai išaiškinti, aš mėginau visokiais būdais duoti jam supratimą apie mūsų visų nepasotinamą valdžios ir turtų troškimą, apie gašlumo, nesusivaldymo, pykčių ir pavydo baisumus. Visa tai turėjau nusakyti palyginimais ir išgalvotais paveikslais. Po mano tų aiški-

nimų šeimininkas stebėdamasis ir piktindamasis tik pečiais patraukė, kaip mes darome, kada mums kas pasako niekada neregėtą ir negirdėtą daiktą. Valdžia, vyriausybė, karas, įstatymai, bausmė ir tūkstantis panašių dalykų ygagų kalboj neturėjo tam tikrų žodžių, todėl man buvo labai sunku papasakoti taip, kad mano šeimininkas kiek teisingiau suprastų mano kalbą. Bet dėl savo sumetumo ir mano paakinimų jis galų gale įgijo apytikrį supratimą apie mūsų krašto žmogaus prigimtį ir pageidavo, kad jam smulkiau papasakočiau apie tą pasaulio dalį, kurią mes vadiname Europa, ir ypač apie mano tėvynę.

V ATSKAIDA

Aš supažindinu šeimininką, kaip jis norėjo, su Anglijos gyvenimu.— Karų priežastys tarp Europos valdovų.— Aš pasakoju apie anglų konstituciją.

Prašyčiau skaitytojo atsižvelgti į tai, kad žemiau duodama ištrauka iš dažnų mano kalbų su šeimininku apima tik svarbiausius dalykus iš to, kas buvo mūsų kalbėta maždaug per dvejetą metų; ir juo geriau man sekėsi aiškinti ygagų kalba, juo daugiau jo malonė norėjo išgirsti smulkmenų. Aš išdėsčiau jam, kaip galėdamas aiškiau, visą Europos padėtį, papasakojau apie prekybą ir pramonę, mokslus ir meną; ir mano atsakymai į jo klausimus, kilusius svarstant kokius dalykus, buvo mūsų nepabaigiamų kalbų šaltinis. Bet aš čia pasakosiu tik pačius svarbiausius daiktus iš to, ką mes kalbėjome apie mano tėvynę, dėstysiu viską daug nepaisydamas laiko ir kaip kas atsitiko, o žiūrėsiu tik tiesos. Tiktai mane ima baimė, ar aš mokėsiu teisingai išreikšti savo šeimininko visus tvirtinimus, kuriuos gali labai iškreipti kaip mano nesugebėjimas, taip ir vertimas į mūsų barbarišką anglų kalbą.

Vadinas, pildydamas jo malonės pageidavimą, aš papasakojau jam apie paskutinę anglų revoliuciją prie Oranijos valdovo, apie ilgą su prancūzais karą, pradėtą to paties valdovo ir atnaujintą jo įpėdinės, dabar valdančios karalienės Onos,— apie karą, įtraukusį visas didžiąsias krikščioniškas viešpatystes ir dar nebaigtą iki šių dienų. Šeimininko paprašytas, aš apskaičiavau, kad per tą karą turėjo būti užmušta koks milijonas jahų, paimta daugiau kaip šimtas miestų ir triskart tiek sudeginta ir paskandinta laivų.

Jis paklausė manęs, kas verčia vieną šalį kariauti su kita. Aš atsakiau, kad priežasčių daug, bet norėčiau paminėti tik keletą svarbesnių. Kartais karai prasideda dėl ambicijos valdovų, kuriems niekados negana jų valdomų žemių ar žmonių, kartais juos sukelia neteisingi ministrai, kurie įtraukia savo viešpačius į karą, norėdami nutildyti arba nukreipti piliečių rūgojimus dėl jų netikusio valdymo. Nuomonių skirtumai atsieidavę milijonus gyvybių; sakysim, ginčijosi, ar kūnas tampantis duona, ar duona tampanti kūnu; ar tam tikrų uogų sunka esanti vynas ar kraujas; ar švilpimas yda ar dorybė; ar geriau stulpą bučiuoti, ar jį mesti į ugnį; kokia spalva esanti drabužiams tinkamesnė — juoda, balta, raudona ar pilka, ir ar tie drabužiai turi būti ilgi ar trumpi, siauri ar platūs, suodini ar švarūs, ir daug panašių dalykų. Nepaprastai baisūs, kruvini ir ilgi esantys karai, jei jie kyla dėl nuomonių skirtumo, ypač jei tie skirtumai labai menki.

Kartais karas kylantis tarp dviejų valdovų dėl ginčo, katram iš jų užpulti trečiąjį ir paglemžti jo žemes, nors nei vienas, nei antras neturi tam jokios teisės. Kartais vienas valdovas užpuolantis kitą iš baimės, kad tas neužpultų jo pirmas. Kartais karas prasidedantis dėl to, kad priešas galingas, arba atvirkščiai — kad jis labai silpnas. Kartais mūsų kaimynai neturi to, ką mes turim, arba turi tai, ko neturime mes; tada imam peštis, kol jie paima iš mūsų arba atiduoda savo mums. Visai pateisinamu daiktu laikomas užpuolimas, jei kita šalis yra išvarginta bado, iškankinta ligų arba nusilpninta partijų rietenomis. Lygiai pateisinamas yra karas prieš geriausią mūsų kaimyną, jei koks jo miestas guli mums patogioj vietoj arba jo teritorijos dalis labai pritinka prie mūsų žemės. Jeigu koks valdovas siunčia savo kariuomenę į tokį kraštą, kur žmonės vargingi ir tamsūs, tai jis manosi turintis teisę pusę jų išžudyti, o kitą pusę padaryti vergais, kad juos apšviestų ir išvaduotų iš barbariško gyvenimo. Labai garbingas ir dažnas paprotys, kada jei vienas valdovas prašo pagalbos kito prieš užpuoliką, tai pasikviestas gelbėtojas, išvijęs užpuoliką, pats paglemžia tą žemę, užmuša, įmeta į kalėjimą ar išveja valdovą, kurį buvo atėjęs gelbėti. Kraujo giminystė ir vedimai labai dažnai būna karų priežastis tarp valdovų, ir kuo artimesnė ta giminystė, tuo labiau jie gauna dėl ko pyktis. Neturtingos tautos badauja, turtingosios pučiasi, o pasipūtimas ir badas niekada nesuteikia. Dėl visų tų priežasčių kareivio verslas mūsų laikomas pačiu garbingiausiu, nes kareivis yra jahas, samdomas žudyti kiek galima daugiau tokių pat jahų, nieko pikto jam nepadariusių.

Be to, Europoje yra tokių nusigyvenusių valdovų, kurie negali patys kariauti ir pasamdo savo kariuomenę turtingesniems

kraštams už tam tikrą dienos atlyginimą nuo kiekvieno kareivio; tris ketvirčius to atlyginimo jie pasiima sau, ir tai yra svarbiausias jų pelnas. Taip verčiasi Vokietijos ir kitų Šiaurės Europos kraštų valdovai.

Viskas, ką jūs man apie karus papasakojote (tarė šeimininkas), labai gerai rodo jūsų protą, kuriuo giriatės, bet, laimė, jūsų darbai ne tiek baisūs, kiek begėdiški, nes gamtos aiškiausia jūs leisti tokie, kad negalite labai daug pikto padaryti.

Iš tikrųjų, jūsų burna yra lygi su visu veidu, taigi vargiai jūs galite kandžioti vienas kitą, nebent tik susitarus. Paskui, jūsų priešakinių ir užpakalinių kojų nagai tokie trumpi ir minkšti, jog kiekvienas mūsų jahas lengvai susidorotų su dešimčia jūsiškių. Todėl jūsų paminėti užmuštų kovose skaičiai, mano supratimu, yra tikrai nebūtas daiktas.

Negalėjau susilaikyti nepakraipęs galvos ir nešyptelėjęs iš jo nenuovokos. Karo dalykai man buvo toli gražu nesvetimi, ir aš kaip mokėdamas jam nupasakojau, kas yra patrankos, muškietai, karabinai, pistoletai, kulkos, parakas, kalavijai, durtuvai, kovos, apgulimai, atsitraukimai, atakos, minos ir kontrminos, bombardavimai, jūros mūšiai, laivų skandinimai su tūkstančiais matrosų, dešimtys tūkstančių užmuštų iš abiejų pusių; mirštančių vaitojimai, lekiančios rankos ir kojos į orą, dūmai, triukšmas, maišatis, negyvai sumindyti po arklių kanopomis; bėgimas, vijimas, pergalė; laukai nukloti lavonais, draskomais šunų, vilkų ir plėšriųjų paukščių; plėšimai, žudymai, deginimai ir naikinimai. Norėdamas jam iškelti savo brangių tautiečių narsumą, aš pasigyriau pats matęs, kaip vieno apgulimo metu jie išsprogdinę iš karto šimtą priešo kareivių, kurių kūno dalys kritusios iš aukšto lyg iš debesų, o tie, kurie tai regėjo, nė kiek nesidrovėdami gėrėjosi.

Aš norėjau daugiau dar pasakoti, bet šeimininkas liepė man nutilti. Jis sakė, kas pažįsta jahų būdą, tas turi patikėti, kad tie nenaudėliai tikrai gali daryti visus mano paminėtus piktus darbus, jei tik jų jėgos ir sumetimas prilygtų jų nedorybei. Bet, girdėdamas mano pasakojimą, jis dar labiau pradėjęs bjaurėtis visa ta paderme ir pajutęs širdy kažkokį neramumą, kurio anksčiau neturėjęs. Jis galvojęs, jei jo ausys priprastų prie tokių nepadorių žodžių, tai toliau jis pradėtų mažiau jais bjaurėtis. Nors jis nekentęs savo krašto jahų, bet jis neniekinęs jų daugiau dėl jų bjauraus būdo kaip gnaihą (plėšrų paukštį) už jo plėšrumą arba aštrų akmenį, pažeidusį jo kanopą. Bet jei padaras, kuris nori būti vadinamas protingu, darantis panašias baisybes, jis turintis spręsti, kad jo pagedęs prigimimas bus piktesnis už žvėrių žiaurumą. Jis linkęs manyti, kad mes vietoj

proto turintys kažkokią ypatybę, didinančią mūsų ydas, lygiai kaip banguojantis vanduo, atspindėdamas negražiai sudėtą kūną, ne tik jį didina, bet bjaurina.

Paskui jis tarė, kad tiek šiame, tiek ankstyvesniuose pasikalbėjimuose jis užtektinai prisiklausęs pasakojimų apie karą. Dabar jam esantis nesuprantamas kitas daiktas. Aš buvau jam sakęs, kad kai kurie mano laivo matrosai turėję pamesti savo tėvynę dėl to, jog jų gyvenimą sugriovęs *įstatymas*. Nors aš jam jau buvau aiškinęs šio žodžio prasmę, bet jis vis tiek nemokėjęs perprasti, kaip įstatymas, kurio tikslas yra ginti kiekvieno reikalus, gali ardyti kieno nors gyvenimą. Todėl jis prašė manęs smulkiau paaiškinti, kaip aš suprantu įstatymą ir jo taikymą šiuo metu mano tėvynėj. Jo nuomone, prigimtis ir protas yra geriausi vadovai protingiems padarams, kokiais mes patys save laikom, ir aiškiai parodo mums, ką mes turime daryti ir ko vengti.

Aš jam atsakiau, kad įstatymai esantis mokslas, apie kurį aš menkai tenusimanau, nes su tuo mokslu susipažinau samdydamas advokatus, gynusius be pasisekimo mano skundą dėl man padarytų neteisybių, bet vis dėlto apsiėmiau kiek galėdamas tą dalyką jam išdėstyti.

Aš pasakiau, kad mūsų yra toks luomas žmonių, nuo jaunystės mokomų didelėmis kalbomis įrodinėti, kad balta yra juoda, o juoda yra balta, atsižvelgiant į jiems duodamą atlyginimą. Tas luomas laiko vergystėje visus kitus žmones. Pavyzdžiui, jeigu kaimynui patinka mano karvė, tai jis samdo advokatą, kad tas įrodytų, jog jis turi teisę atimti ją iš manęs. Norėdamas apsiginti aš iš savo pusės turiu samdyti kitą advokatą, nes įstatymas niekam neleidžia pačiam save ginti teisme. Būdamas tikras savininkas, toj byloj aš susiduriu su dviem sunkumais. Pirmiausia, mano advokatas, įpratęs beveik nuo pat lopšio ginti melą, jaučiasi ne savame kailyje, kai jam reikia ginti teisybę. Antras sunkumas yra tas, kad mano advokatas turi elgtis labai apdairiai, nes greit gali susilaukti teisėjų nemalonės, o taip pat akibrokšto ir iš kitų advokatų už savo profesijos vardo žeminimą. Tokiu būdu, tėra du keliai karvę išgelbėti. Viena, dvigubu atlyginimu papirkti savo priešininko advokatą, kuris apgauna savo klientą duodamas teismui suprasti, kad teisybė yra jo pusėje. Antras kelias yra mano advokatui įrodyti mano bylą kaip visai neteisingą tvirtinant, kad karvė priklauso mano priešininkui; jeigu jis visa tai apsukriai atliks, tai teisėjų sprendimas mano naudai bus užtikrintas.

Reikia žinoti, kad teisėjais pas mus vadinami tokie žmonės, kurie turi priedermę spręsti visokias turto ir baudžiamąsias by-

las; jie renkami iš pačių mikliausių advokatų, bet jau pasenusių ir aptingusių. Visą savo gyvenimą eidami prieš tiesą ir teisingumą, tie teisėjai iš papratimo pataikauja apgaulei, kreivai priesaikai ir priespaudai, ir aš pažinojau keletą iš jų, atsisakiusių nuo stambių, duodamų iš teisingosios pusės, kyšių dėl baimės, kad nesuterštų savo luomo vardo elgesiu, priešingu to luomo prigimčiai ir garbei.

Tie teisėjai laikosi tos nuomonės, kad vieną kartą padarytas sprendimas panašiu atsitikimu gali būti vėl taikomas, todėl jie labai rūpestingai saugoja visus senus sprendimus, priešingus paprastam teisingumui ir sveikam žmogaus protui. Tuos savo sprendimus jie vadina p r e c e d e n t a i s, juos laiko sau pavyzdžiais, kai reikia pateisinti didžiausias neteisybes, ir teisėjai niekados nepraleidžia progos jais pasiremti.

Teisme jie vengte vengia liesti reikalo esmę, bet labai ilgai ir karštai ginčijasi dėl nesvarbių arba visai nereikalingų dalykų. Sakysim, jau minėtoj byloj jie niekados nesirūpins išaiškinti, kokią teisę turi priešininkas į mano karvę, jie tik svarstys, kokia ta karvė — žala ar juoda, jos ragai ilgi ar striuki, jos ganykla apskrita ar pailga, ji melžiama namie ar lauke, kokių ligų ji turi, ir panašiai; paskui jie pradės ieškoti percedentų, bylą vis atidėlios ir per dešimt, dvidešimt ar trisdešimt metų padarys sprendimą.

Reikia dar atsiminti, kad tas luomas turi savo tam tikrą kalbą, kurios kiti žmonės nesupranta ir kuria rašomi visi jų įstatymai. Tų įstatymų skaičių nuolat jie didina ir tuo būdu visai supainiojo skirtumą tarp tiesos ir melo, tarp teisybės ir neteisybės; ir dabar reikėtų trijų dešimčių metų norint išspręsti, ar žemė, man palikta tėvų nuo šeštos kartos, priklauso man ar kokiam svetimam žmogui, gyvenančiam nuo manęs už trijų šimtų mylių.

Teismas nusikaltusiems prieš viešpatystę trumpesnis ir girtinesnis: teisėjas pirmiausia pasirūpina sužinoti valdžios žmonių nuotaiką, tada lengvai gali nusikaltėlį pakarti ar paleisti, griežtai laikydamasis visų įstatymo nurodymų.

Čia mano šeimininkas pertraukė mane sakydamas, kaip gaila, kad tie teisininkai, sprendžiant iš mano apsakymo, būdami apdovanoti nepaprastais gabumais, nėra skatinami mokyti kitus išminties ir dorybių. Į tai aš atsakiau, kad visais klausimais, kurie neliečia jų verslo, tie teisininkai didžiausi neišmanėliai mūsų krašte, kad su jais negali šnekėtis apie paprasčiausius dalykus, kad jie atviri kiekvieno mokslo priešininkai ir linkę tik kraipyti sveiką žmogaus protą tiek visose srityse, tiek ir savo pačių profesijoj.

VI ATSKAIDA

Tolimesnis Anglijos aprašymas.— Pirmasis ministras.

Mano šeimininkas niekaip negalėjo suprasti, kokios priežastys vertė tą teisininkų luomą nuolat rūpintis ir vargti, dėtis prie visokių neteisybių dėl vieno noro kenkti savo artimiesiems; taip pat nemokėjo suprasti, ką aš turiu galvoj sakydamas, kad jie už savo darbą gauna atlyginimą. Atsakant į tai man nelengva buvo jam išaiškinti, kas yra pinigai, kam vartojami, iš ko jie dirbami ir kokią vertę turi metalai. Aš pasakiau, jei jahas turi daug tų brangiųjų metalų, tai gali įsigyti viską, ką tik širdis trokšta: gražius drabužius, puikius namus, daug žemės, gardžių valgių ir gėrimų. O kaip vieni pinigai tegali duoti tų gėrybių, tai mūsų jahams rodosi, kad pinigų vis jiems trūksta išlaidoms ar santaupoms, žiūrint į ką jie labiau linkę — į išlaidumą ar šykštumą. Turtingieji naudojasi darbu neturtingųjų, kurių tūkstantis tenka vienam didžturčiui. Daugumas mūsų tautos gyvena skurdžiai, dirbdami iš dienos į dieną už menką atlyginimą, kad nedidelė dalis būtų visko pertekusi. Plačiai aš jam dėsčiau tuos dalykus, bet jis negalėjo visko suvokti tvirtindamas, kad visi gyvuliai turi teisę į tam tikrą žemės vaisių dalį, ypač tie, kurie valdo kitus. Todėl jis norėjo sužinoti, kokie tie gardieji valgiai ir kodėl kai kurie iš mūsų jų neturi. Tada aš išvardijau visus gardžiausius valgius, kokie man atėjo į galvą, paaiškinau, kaip jie taisomi, ir pridėjau, kad jų prieskoniams ir visokiems gėrimams gauti reikia siųsti laivus už jūrių į visas pasaulio šalis. Aš pasakiau, kad norint patiekti mūsų garbingų jahų moteriai pusrytį ir rasti puodelį jam paduoti reikia bent tris kartus apvažiuoti žemę. Jis atsiliepė, kad vargingas turi būti mūsų kraštas, jei negali išmaitinti savo gyventojų. Jis baisiai stebėjosi, kad plačiausios mano aprašytos žemės neturi geriamo vandens ir jis jūrėmis gabenamas iš svetur. Aš atsakiau, kad Anglija (mano brangioji tėvynė) gamina valgomų daiktų tris kartus daugiau negu gali suvartoti jos gyventojai, kad įvairius gėrimus daro iš tam tikrų javų grūdų ar medžių vaisių ir dirba aibes visokių daiktų, reikalingų gyvenimui palengvinti. Pataikaudami vyrų nesusivaldymams ir moterų tuštybėms mes siunčiame didesnę dalį mūsų gaminių į svetimus kraštus, kur mainais gauname daiktų, keliančių mums tik ligas ir kitas negeroves. Tuo galima paaiškinti, kodėl daugelis mūsų tautiečių gyvena elgetavimais, plėšimais, vogimais, apgaudinėjimais, melais, kreivomis priesaikomis, papirkimais, pataikavimais, žaidimais, ren-

C. Morten

kamų balsų pardavinėjimais, šunadvokatavimais, astrologija, nuodijimais, paleistuvyste, šmeižtais, laisvamanyste ir panašiais darbais. Nesunku suprasti, kiek turėjau vargo, kol jam išaiškinau kiekvieną iš tų žodžių.

Mūsų gabenamą iš svetimų kraštų vyną mes geriame ne dėl to, kad kur trūksta vandens, o dėl to, kad tas skystimas mus linksmina, svaigina, išsklaido liūdnas mintis, kelia gražius vaizdus, ramina neįvykdomomis viltimis, šalina baimę, kurį laiką atima protą, pakerta rankas ir kojas ir galop kietai užmigdo; atsibudę iš to miego mes jaučiamės nesveiki, lyg sudaužyti. Vartodami tą skystimą mes susilaukiame visokių ligų, kurios daro mus nelaimingus ir trumpina gyvenimą.

Daugumas mūsų krašto žmonių minta gamindami turtingiesiems ir vieni kitiems kasdienio vartojimo ir patogumo daiktus. Sakysim, jei aš esu namie ir noriu kaip reikiant apsitaisyti, tai aš ant savo kūno užsidedu bent šimto žmonių darbą; mano namų pastatymas ir įrengimas reikalauja dar didesnio skaičiaus darbininkų, o mano pačiai papuošti reikia jų mažiausia penkis kartus tiek.

Dar norėjau jam pakalbėti apie vieną rūšį žmonių, gyvenančių iš ligonių slaugymo. Jau kelis kartus buvau jam sakęs, kad daugelis mano įgulos vyrų mirę nuo ligų. Čia buvo labai sunku išaiškinti, ką reiškia žodis „ligos". Jis gerai žinojo, kad kiekvienas ygagas kelias dienas prieš mirtį silpnėja ir sunkėja arba per nelaimę susižeidžia. Jis niekaip negalėjo suprasti, kaip gamta, kurios visi darbai tokie tobuli, gali kelti skausmus mūsų kūne, ir prašė manęs išaiškinti tos negandos priežastį. Aš atsakiau, kad mes valgom tūkstančius daiktų, iš kurių vieni naudingi, o kiti kenksmingi, kad mes valgom nebūdami išalkę ir geriame nebūdami ištroškę, kad mes sėdime kiauras naktis gerdami stiprius gėrimus be užkandos, nuo to mes aptingstam, pradedam karščiuoti ir pagadinam vidurius; kad kai kurios jahų moterys paleistuvaudamos gauna tokią bjaurią ligą, nuo kurios pūva kaulai ir kuria užsikrečia kiekvienas jų glėbesčiuojamas; kaip kitas, taip ir tą ligą iš tėvo paveldėja sūnus, tokiu būdu daugelis jau gimsta ligoti; kad reikėtų daug laiko norint išvardyti visas ligas, kuriomis serga žmonės, nes ne mažiau kaip penki ar šeši šimtai jų gali užpulti kiekvieną mūsų kūno dalį, iš vidaus ar iš viršaus. Gelbėti sergančius nuo tų ligų mes turim tam tyčia mokytų žmonių luomą. Kadangi tas mokslas ir man pačiam buvo kiek pažįstamas, tai norėjau iš dėkingumo šeimininkui papasakoti apie jo vartojamas gydymo paslaptis ir priemones.

Svarbiausias jų mokslo dėsnis skelbia, kad visos ligos kylančios nuo persivalgymo, todėl gydant reikalaujama pirmiausia ištuštinti kūną. Todėl jie sudaro iš žolių, mineralų, sakų, alyvų, kriauklių, druskų, sulčių, išmatų, medžio žievių, gyvačių, rupūžių, varlių, vorų, numirėlių kaulų, paukščių, gyvulių ir žuvų tokį dvokiantį ir bjaurų mišinį, jog kiekvienas užgėręs turi tuojau vemti. Arba prie to vaisto jie prideda dar kokių nuodų, ir jo užduotam ligoniui paleidžia vidurius.

Be tikrų ligų mes dar sergame įvairiomis prasimanytomis ligomis. Mūsų gydytojai vadina jas tam tikrais vardais ir turi išgalvoję nuo jų tam tikrą gydymą. Tomis ligomis visada serga jahų moterys.

Tie mūsų gydytojai puikiai moka spėti ligas — čia jie retai apsirinka. Jei ligonis sunkiai serga, jie pranašauja jam mirtį, kurią jie visados gali padaryti. Bet išgijimas nuo jų nepriklauso, todėl jei jų pasmerktas ligonis netikėtai ima gerėti, jie iš baimės, kad nebūtų apšaukti prastais pranašais, moka gudriai pasigirti atitikę ligai vaistą.

Jie lygiai yra naudingi vyrams ir žmonoms, kai vienai katrai pusei nusibosta moterystės pančiai, vyresniesiems sūnums, pirmiesiems ministrams ir dažnai patiems valdovams.

Jau anksčiau man yra tekę šnekėtis su savo šeimininku apie mūsų valdžios sudarymą ir ypač apie konstituciją, teisingai keliančią viso pasaulio pasigėrėjimą ir pavydą. Kai aš kartą ištariau žodį ministras, mano šeimininkas po kiek laiko paprašė manęs paaiškinti, kokia būtent jahų veislė tuo vardu vadinama.

Aš atsakiau, kad pirmasis ministras, kurio vaizdą aš čia noriu duoti, yra asmuo, kuris nepažįsta, kas yra džiaugsmas ir sielvartas, meilė ir neapykanta, pasigailėjimas ir pyktis; bent neturi kitų jausmų, išskyrus baisų troškimą turtų, valdžios ir garbės; jis vartoja žodžius visokiems reikalams, tik ne savo mintims reikšti; jis niekados nesako tiesos kitaip, kaip norėdamas, kad ji būtų palaikyta melu, ir meluoja norėdamas, kad jo melas būtų palaikytas tiesa; tie, kuriuos jis dergia už akių, tikrai sulauks paaukštinimo; bet jei jis ima tave girti į akis arba kitiems, tai nuo tos dienos esi žuvęs. Prasčiausias ženklas, jei jis tau prižada išpildyti kokį prašymą, ypač jei jis tai daro prisiekdamas — tada kiekvienas išmintingas žmogus bėga tolyn netekęs mažiausios vilties ką laimėti.

Yra trys keliai pasidaryti pirmuoju ministru. Vienas kelias tai mokėti panaudoti žmoną, dukterį ar seserį; antras — išduoti arba kaip kitaip sudoroti savo pirmtaką; ir trečias — viešuose susirinkimuose smarkiai pulti rūmų patvirkimą. Bet išmintingas

valdovas tikrai pasirinks tuos, kurie vartoja paskutinį iš tų būdų: tokie smarkuoliai paprastai vergiškai pataikauja savo viešpaties valiai ir norams. Turėdami savo rankoj visas vietas, tokie ministrai išsilaiko valdžioj, papirkinėdami senato ir didžiosios tarybos daugumą; pagaliau, vartodami ypatingą priemonę, vadinamą amnestijos aktu (čia aš jam išaiškinau to akto esmę), jie apsisaugoja nuo atsakymo ir pasitraukia iš viešojo gyvenimo apsikrovę turtais, prisiplėštais iš tautos.

Pirmojo ministro rūmai yra mokykla norintiems išmokti jo verslo; pažai, liokajai, durininkai, išsigudrinę nuo savo šeimininko, tampa ministrais įvairiose apygardose ir lygiai puikiai moka vartoti trejopą ginklą: įžūlumą, melą ir papirkimą. Todėl jie kiekvienas turi savo rūmus, kuriuose buriasi aukščiausiojo luomo atstovai, ir kartais atsitinka, kad jie per savo apsukrumą ir begėdiškumą palengva palieka savo šeimininko įpėdiniais.

Pirmasis ministras paprastai yra valdomas kokios senos patvirkėlės arba mylimo tarno, per kuriuos eina visos jo malonės ir kurie, tikrai sakant, yra visos karalystės valdytojais.

Kartą šeimininkas, girdėdamas apie mano tėvynės aukštąjį luomą, teikėsi pasakyti komplimentą, kurio nesitikėjau gauti. Pasak jo, aš turėjęs gimti iš kilmingų tėvų, nes aš savo kūno išvaizda, spalva ir švarumu toli prašokantis jo krašto jahus, nors ir nusileidžiantis jiems savo stiprumu ir vikrumu, kas galėtų būti paaiškinta skirtingu nuo tų gyvulių gyvenimu; be to, aš turintis ne tik kalbos dovaną, bet ir tam tikrą protą, dėl ko jo pažįstamų tarpe aš išgarsėjęs stebuklingu padaru.

Jis man dar priminė, kad ygagai, balti, sarti ir palši, neturi tokio gražaus sudėjimo kaip bėri, širmi ir juodi; jie jau gimsta su menkesniais proto gabumais, ir jų lavinimu negali patobulinti, todėl jie visą amžių pasilieka tarnais, netrokšdami sulaukti geresnio buvimo, nes toks troškimas šiame krašte būtų labai nepaprastas ir keistas dalykas.

Žemai tariau dėkui šeimininkui už gerą nuomonę, kurią jis teikėsi man išreikšti, bet čia pat atsiliepiau, kad išeinu iš žemesnio luomo ir esu gimęs iš paprastų dorų tėvų, vos galėjusių man duoti šiokį tokį mokslą; kad mūsų aukštesnis luomas visai ne toks, kaip jis galvoja; kad čia aukštesnio luomo vaikai nuo mažų dienų auginami be darbo ir prabangoj; kad vos paaugę jie eikvoja savo sveikatą bendraudami su patvirkusiomis moterimis, gauna visokių ligų, o ištaškę savo turtą veda žemos kilmės negražią ir nesveiką, bet piniginga pačią, kurios paskui nekenčia. Iš tokių tėvų gimsta paprastai silpni ir ligoti vaikai, tuo būdu giminė retai išsilaiko ilgiau kaip per tris kartas. Silpnas liguistas kūnas, išblyškęs veidas, pageltusi oda — tai tikros kil-

mingojo luomo žymės. Kur kūnas menkas, ten ir dvasia menka — tai kažkoks mišinys surūgimo, bukumo, kvailumo, užgaidų, gašlumo ir išdidumo.

Be to garbingo luomo sutikimo joks įstatymas negali būti išleistas, atšauktas ar pakeistas; jie sprendžia visus mūsų turto reikalus be apeliacijos.

VII ATSKAIDA

Mano tėvynės meilė.— Šeimininko pastabos dėl mano atvaizduotos Anglijos konstitucijos ir valdžios.— Šeimininko nuomonė apie žmogaus prigimtį.

Skaitytojas turbūt stebėsis, kaip aš galėjau apie savo paties giminę taip atvirai pasakoti padarams, turintiems prasčiausią nuomonę apie žmonių veislę dėl visiško panašumo tarp manęs ir jų jahų. Bet reikia prisipažinti, tų kilnių keturkojų dorybių palyginimas su žmonių pagedusia prigimtim tiek plačiai atvėrė man akis ir tiek pakėlė mano supratimą, jog aš visai kitaip ėmiau žiūrėti į žmogaus darbus ir norus, ir nutariau, kad neverta ginti savo giminės garbės. Antra vertus, to nebūčiau galėjęs ir padaryti prieš tokio pastabumo asmenį, koks buvo mano šeimininkas: jis kasdien šimtais kėlė mano ydas, kurių lig tol visai nematydavau ir kurios mūsų tarpe nebuvo laikomos net silpnybėmis. Lygiai išmokau iš jo taip nekęsti kiekvieno melo bei veidmainystės ir tiek branginti tiesą, jog dėl jos pasiryžau viską paaukoti.

Nenorėdamas nieko slėpti nuo skaitytojo, stačiai prisipažįstu, kad man nekliudė viską atvirai pasakoti dar vienas daiktas. Neišgyvenęs nė metų tame krašte aš taip pamėgau jo gyventojus, jog buvau manęs niekados daugiau nebegrįžti į žmonių tarpą ir baigti savo amžių su tais garbingais ygagais, kur, nematydamas jokio papiktinimo, galėjau nuolat tobulėti ir kelti savo dorybes. Bet likimas, amžinas mano priešas, nenorėjo suteikti man tos laimės. Dėl to man dabar malonu prisiminti, kad kalbėdamas apie savo tautiečius aš švelninau jų ydas, kiek tik galėjau tokio pastabaus tyrinėtojo akyse, ir kiekvieną daiktą lenkiau į geresnę pusę. Tikrai, ar rasis kas toks gyvas, kuris negirtų ir negintų savo gimimo vietos?

Aš čia paėmiau tik esmę iš daugelio mano pasikalbėjimų, kuriems skyriau, tarnaudamas šeimininkui, didesnę dalį savo laiko, ir tik dėl trumpumo praleidau daug daugiau, negu čia surašyta.

15 Užsak. Nr. 5019.

Kai aš buvau atsakęs į viską, kas šeimininkui rūpėjo, vieną rytą pasišaukė jis mane ir, liepęs sėsti netoli savęs (tos garbės jis man niekados anksčiau nebuvo daręs), pasakė, kad jis, turėdamas prieš akis visas mano kalbas, ilgai galvojęs apie mane ir apie mano kraštą ir nusprendęs, kad mes esantys padarai, turintys šiokį tokį protelį, mūsų vartojamą savo trūkumams padidinti ir naujoms, prigimimo neduotoms ydoms įsigyti. Slopindami mums duotus gamtos gabumus, mes nuolat plečiantys savo įgimtus reikalavimus ir visą gyvenimą tuščiai vargstantys, ieškodami priemonių tiems reikalavimams patenkinti. O aš, jo galva, neturintis nei sveikatos, nei vikrumo paprasto jaho, netvirtai vaikščiojantis paskutinėmis kojomis, pavertęs savo nagus netinkamais gintis ir pašalinęs nuo smakro plaukus, skirtus apsisaugoti nuo saulės ir prasto oro. Pagaliau, aš nemokantis greitai lakstyti ir laipioti medžiais, kaip daro to krašto jahai, mano broliai (taip jis juos vadino).

Mes prasimanę sau vyriausybę ir įstatymus dėl mūsų proto netobulumo ir dorybių stokos, nes išmintingam padarui valdyti užtektų vieno sveiko proto, todėl mes neturintys teisės vadintis protingais — tą išvadą jis darantis net iš mano pasakojimų apie savo tautiečius, nors aiškiai pastebėjęs, kad, norėdamas juos parodyti geresnius, aš nutylėjęs daug smulkmenų ir *dažnai sakęs tai, ko nėra.*

Jo nuomonė tuo labiau pasitvirtinusi, kad aš visomis savo kūno dalimis esantis panašus į kitus jahus, tik dar nusileidžiantis jiems savo stiprumu, greitumu, vikrumu, savo nagų trumpumu ir kitomis smulkmenomis, o mano pasakojimai apie mūsų gyvenimą, papročius ir darbus jam aiškiai parodę ir mūsų dvasios panašumą. „Jahai", sakė jis, „neapkenčia viens kito labiau negu šiaip kokio gyvulio; tos neapykantos priežastis yra jų kūno bjaurumas, kurį jie mato kitus turint, o nemato, kad ir patys tokie pat bjaurūs. Todėl pradžioj aš buvau linkęs laikyti jūsų paprotį dangstyti savo kūną drabužiais beveik išmintingu daiktu, nes jūs tuo paslepiate nuo viens kito daug negražumų, kurių kitaip negalėtumėt pakęsti. Bet aš apsirikau ir iš tų girdėtų pasakojimų dabar matau, kad mūsiškių gyvulių nesutikimo priežastis bus ta pati kaip ir jūsų krašto. Tik žiūrėk, jei numesi penkiems jahams maisto, kurio pakaktų penkioms dešimtims, tai jie, užuot gražiai ėdę, pradeda tarp savęs peštis, ir kiekvienas stengiasi viską paglemžti sau; todėl paprastai juos prižiūri tarnas, jei šeriami lauke, o tuos, kurie esti namie, pririša toliau nuo kits kito. Jei kada karvė pagaišta nuo senumo ar ligos ir ygagai nespėja jos atiduoti saviesiems jahams, tai svetimi pulkais atsigrūda iš gretimų apylinkių ir pakelia tokias muštynes, kokias keliate jūs

savo krašte, kaip man esi sakęs; tada nagais baisiai susidrasko, bet retai negyvai užsimuša, nes neturi mirties pabūklų, kokių jūs esate išradę. Kartais panašias muštynes pakelia jahai kaimynai be kokios matomos priežasties; gavę gerą progą, vieni puola kitus, jei tie nėra pasirengę atsispirti. Bet jei puolimas nepasiseka, tai grįžę namo, neturėdami kitų priešų, jie pradeda kovoti tarp savęs, tokią kovą jūs vadinate pilietiniu karu."

Kur ne kur to krašto laukuose pasitaiko užeiti spalvotų blizgančių akmenų, kuriuos jahai labai mėgsta, ir jei tie akmenys kartais esti giliai žemėj, tai jie kasa juos nagais ištisas dienas, iškasę suneša į savo urvus ir ten paslepia krūvomis; slėpdami jie visados gerai apsidairo iš baimės, kad jų turto nepastebėtų draugai. Mano šeimininkas sakėsi niekaip negalėjęs suprasti to keisto pamėgimo priežasties arba kokia iš tų akmenų galėtų jahams būti nauda; bet dabar jis manantis, kad čia bus kaltas tas pats godumas, kuriuo išsiskiria žmonių giminė. Kartą dėl bandymo nematant jis išnešęs krūvą tokių akmenų iš tos vietos, kur vienas jo jahas buvo paslėpęs; pasigedęs savo turto, nelaimingas gyvulėlis taip ėmęs kaukti, jog netrukus subėgęs jų visas būrys; ten tas baisiai dejavęs, paskui puolęs draugus, ėmęs juos kandžioti ir draskyti, toliau pradėjęs džiūti, nebeėdęs ir nebemiegojęs, nieko nebedirbęs, tada šeimininkas liepęs tarnui nunešti akmenis vėl į tą patį daiktą ir ten padėti, kaip buvo; atgavęs savo lobį, tas jahas tuojau pasmagėjęs ir atgijęs, bet nieko nelaukdamas jį paslėpęs saugesnėj vietoj, ir nuo to laiko jis visados gerai klausęs ir dirbęs.

Šeimininkas man sakinėjo, ir aš pats mačiau, kad baisios muštynės kildavo dažniausiai tuose laukuose, kur būdavo daugiau tų blizgančių akmenų, kurių rinkti nuolat traukdavo aplinkiniai jahai.

Kai du jahai randa lauke tokį akmenį ir ima dėl jo muštis, tai paprastai tas akmuo atitenka trečiam, kuris, pasinaudojęs proga, pagriebia jį ir nusineša. Mano šeimininkas čia matė tam tikrą panašumą su mūsų teismais; aš jam neprieštaravau ir neginiau saviškių garbės, nes toks ginčo baigimas buvo daug teisingesnis už daugelį mūsų teismo sprendimų. Tikrai, čia besiginčijantys nieko daugiau nenustoja, išskyrus akmenį, dėl kurio varžosi, o mūsų teismai tol nebaigia bylos, kol abi pusės besibylinėdamos visai nusigyvena.

Šeimininko nuomone, jahai ypač tuo bjaurūs, kad jie ryja viską, kas tik pakliūva — žolę, šaknis, uogas, pašvinkusią gyvulių mėsą. Ir dar keistas dalykas, kad jie labiau mėgsta maistą, pasiplėštą ar pasivogtą kur toliau negu pagamintą namie. Jei

jų grobis didelis, jie ryja tol, kol vos nesprogsta, o paskui su tam tikra šaknim išvalo tuščiai vidurius.

Dar yra kitokia šaknis, labai sultinga, bet retai ir sunkiai gaunama; jahai labai ieško ir su didžiausiu malonumu čiulpia tą šaknį, kuri juos taip svaigina kaip mus vynas. Pačiulpę tos šaknies kartais jie meiliai glamonėjasi, o kartais vienas kitą drasko; apsvaigę jie staugia, juokiasi, kažką vapa, svirdinėja ir pagaliau sugriuvę užminga purvynėj.

Aš pastebėjau, kad tame krašte niekas daugiau neserga, tik jahai, bet vis dėlto daug rečiau negu mūsų arkliai, o jų ligos kyla ne dėl prasto elgesio su jais, bet dėl neregėto tų bjaurių gyvulių nešvarumo ir rajumo.

Užsiminęs mokslą, valdymą, meną, pramonę ir kitus panašius dalykus, mano šeimininkas prisipažino negalintis rasti jokio panašumo tarp jo krašto ir mūsiškių jahų. Jam terūpėję suvokti, ką bendro turi mūsų prigimtis. Jis buvo girdėjęs iš pastabesnių ygagų, kad beveik kiekviena jahų banda turi savo rūšies vadą (panašiai kaip pas mus briedžių pulkas turi savo vadovą), kuris skiriasi nuo kitų savo kūno bjaurumu ir būdo nedorumu. Kiekvienas toks vadas paprastai turi favoritą, kaip galima panašesnį į jį; to priedermė yra laižyti savo šeimininko kojas ir pasturgalį, už ką jis kartais gauna dovanų kąsnelį asilo mėsos. Tas favoritas yra baisiai nekenčiamas visos bandos, todėl dėl saugumo jis visada laikosi netoli savo vado. Paprastai jis tarnauja tol, kol atsiranda dar bjauresnis už jį jahas, ir tik pasitraukia jis iš savo vietos, tuojau jo įpėdinis su visos apylinkės jahais, jaunais ir senais, su patinais ir patelėmis, apstoja jį iš visų pusių ir nuo galvos ligi kojų apdergia. Kiek tai galima pritaikyti mūsų valdovų rūmams, jų favoritams ir ministrams, mano šeimininkas paliko spręsti man pačiam.

Nieko nedrįsau atsiliepti prieš tą piktą insinuaciją, norinčią pasakyti, kad žmogaus protas yra menkesnis už uoslę kiekvieno medžioklinio šunies, sumetančio be apsirikimo išskirti ir klausyti iš visos rujos labiausiai prityrusio skaliko balso.

Dar vienas daiktas buvo kritęs mano šeimininkui į akis — kad kiti gyvuliai iš prigimimo mėgsta švarą, o tie jahai visada susitepę, visada purvini. Aš džiaugiausi, kad dėl anų priekaištų neturėjau nė vieno žodžio, kuriuo būčiau galėjęs apginti savo padermę, nors kitais atsitikimais aš visados užstodavau saviškius. Paskutinį priekaištą man nesunku būtų buvę atremti ir išteisinti žmonių giminę nuo kaltinimo dėl nešvarumo, jei tame krašte būtų buvę kiaulių (bet kaip tyčia jų nebuvo), ir nors tos keturkojės padoresnės už jahus, bet vis dėlto, teisybę sakant, negali pasigirti savo dideliu švarumu; mano šeimininkas tikrai

būtų sutikęs su manim, jei būtų matęs, kaip jos ėda ir kaip jos mėgsta raustis ir gulėti purvynėj.

Mano šeimininkas paminėjo dar vieną ypatybę, turimą kai kurių jahų, pastebėtą jo tarnų, o jam pačiam visai nesuprantamą. Pasak jo, kartais jahui užeina koks siutas, tada jis lenda kur į užkampį, atsigula žemėj, staugia, vaitoja ir veja nuo savęs kiekvieną, kas tik prisiartina, nors toks jahas būtų jaunas, atsiganęs ir jam nieko netrūktų, nei valgyti, nei gerti; ir tarnai visai negali suprasti, ką jam skauda. Vienintelis vaistas nuo to susirgimo yra sunkus darbas, kuris ligonį tikrai atgauna. Į tai aš nieko neatsiliepiau, nenorėdamas žeminti savo tautiečių, nors man aišku buvo, kad šita liga yra pradžia hipochondrijos, kuria paprastai serga tinginiai, pasileidėliai ir turtingieji. Pavartojęs tą vaistą, aš juos bematant galėčiau pagydyti.

Jei kartais į jų tarpą patenka svetima patelė, tai trys ar keturios jahės apstoja ją, apžiūri iš visų pusių, apuosto, vaiposi, tauškia, paskui jos nusigręžia ir nueina šalin su didžiausia panieka. Tai atsimenant, man nenorom lenda į galvą, kad kitų apkalbinėjimas, pajuokimas ir niekinimas yra įgimtas moterims dalykas.

VIII ATSKAIDA

Kai kurios jahų ypatybės.— Didžiosios ygagų dorybės.— Jų jaunimo mokymas ir lavinimas.— Jų visuotinis susirinkimas.

Manydamas, kad aš galiu geriau suprasti žmogaus prigimtį, negu, kaip spėjau, suprato ją mano šeimininkas, aš lengvai mokėjau pritaikyti jo nupieštą jahų būdą sau ir kitiems savo tautiečiams. Todėl aš dažnai prašydavau jo malonės leisti lankyti artimesnių jahų bandas, ir jis visada mielai sutikdavo galvodamas, kad mano bjaurėjimasis tais gyvuliais apsaugos mane nuo pagadinimo. Jo malonė kartu liepė vienam savo tarnui, stipriam ir gražiam bėriui, mane saugoti ir visados lydėti keliaujant pas jahus. Aš esu minėjęs skaitytojui, kaip mane sutiko tie bjaurybės tik atvykus į šį kraštą. Ir paskui keletą kartų vos nepakliuvau į jų nagus, kada buvau paėjėjęs kiek toliau nuo namų be savo durklo.

Kiek aš pastebėjau, iš visų gyvulių jahai mažiausiai gabūs mokslui, jie daugiau niekam netinka, tik nešioti sunkenybėms. Ir to negabumo priežastis yra daugiausia nedoras ir atkaklus šitų gyvulių būdas. Jie klastingi, pikti, apgaulūs ir kerštingi. Jie

stiprūs ir smarkūs, bet kartu bailūs, ir tuo pačiu labai žiaurūs bei niekšingi.

Ygagai tuos jahus, kuriais kasdien dirba, laiko netoli namų tam tikrose lūšnose, o kitus — laukuose, kur jie kasa šaknis, minta visokiomis žolėmis, ieško maitos arba gaudo žebenkštis ir žiurkes, kurias godžiai ryja. Gamta išmokė juos rausti nagais kalvų šlaituose gilius urvus, kuriuose jie gyvena po vieną, tiktai patelės urvas esti didesnis — jame dar gali tilpti du ar trys vaikai.

Jahai iš mažų dienų plaukioja kaip varlės, jie gali ilgai išbūti pasinėrę vandeny, kur paprastai gaudo žuvis, kurias motinos neša savo vaikams.

Aš prabuvau tame krašte ištisus trejus metus ir manau, kad skaitytojas laukia iš manęs plataus to krašto gyventojų būdo ir papročių aprašymo.

Ygagai iš prigimimo yra linkę tiktai į dorybes ir jokiu būdu negali suprasti, kaip protingas sutvėrimas gali būti piktas, todėl didžiausias jų gyvenimo tikslas yra lavinti savo protą, kuriuo vienu jie tesivadovauja. Jų protas nėra tam, kad mėgintų įrodinėti tai, kas jiems nepatinka. Atvirkščiai, jų proto sprendimas iš karto kiekvieną įtikina, kaip ir turi būti, jeigu jis nėra geidulių ir interesų aptemdytas. Atsimenu, kiek turėjau vargo, kol išaiškinau šeimininkui, ką reiškia žodis *nuomonė* arba kaip galima dėl kokio dalyko ginčytis. Juk protas mums liepia tvirtinti arba atmesti tik tai, ką mes žinome, o ko nežinome, to negalim nei tvirtinti, nei atmesti. Todėl ginčai, svarstymai, barniai, neteisingų ir abejotinų dalykų tvirtinimas yra nepažįstamos ygagams ydos. Lygiai kai aš mėginau jam išaiškinti įvairias filosofijos pakraipas, jis ėmė juoktis sakydamas, kaip vadinamasis protingas padaras gali didžiuotis žinojimu apie kitų žmonių spėjimus ir dar apie tokius dalykus, kur tas žinojimas, jei ir teisingas jis būtų, neturi jokios naudos. Čia jis visai sutiko su Sokrato mokslu, kurį pažįstame iš Platono raštų; tai minėdamas aš reiškiu didžiausią pagarbą tam filosofų karaliui. Paskui aš dažnai galvodavau, kaip toks mokslas ištuštintų Europos bibliotekas ir kiek į garbę kelių būtų užkirsta mokslo vyrams.

Draugystė ir širdingumas, dvi didžiausios ygagų dorybės, taikomos ne tik atskiriems saviškiams, bet ir visai jų giminei. Keleivis, atvykęs iš tolimiausio krašto, čia yra priimamas lygiai taip, kaip ir pats artimiausias kaimynas, ir kur tik jis nueina, visur jaučiasi kaip namie. Jie laikosi didžiausio padorumo ir mandagumo, bet visiškai nepažįsta ceremonijų. Jie nelepina savo vaikų, bet juos moko taip, kaip liepia jų protas. Aš mačiau, kad mano šeimininkas rodė lygiai tokią pat meilę kaimyno vai-

kams, kaip savo paties. Jie mano, kad pati gamta moko mus mylėti savo giminę, ir tik protas iškelia tuos, kurie daugiau išsiskiria savo dora.

Piršimai, meilė, dovanos, kraitis, palikimas po vyro mirties — visi tie daiktai ygagams yra nežinomi, ir jų kalba neturi net žodžių jiems pavadinti. Darydami vestuves jaunieji visados klauso, kaip jiems pataria tėvai ir draugai; jie mato tai darant kasdien ir žiūri į tai kaip į savaime suprantamą protingam sutvėrimui dalyką. Pasimetimai ar šiaip palaidas gyvenimas jiems visai negirdėtas dalykas; tie, kurie pradeda kartu gyventi, visą laiką esti vienas kitam draugiški ir širdingi kaip ir visiems kitiems iš savo giminės; jiems nežinomi pavydai, didelė meilė ar vaidai.

Jauniklių auklėjimo būdas yra tikrai gražus ir visiškai vertas to, kad mes jį pasisavintumėm. Kumeliukai, ligi jiems sueina aštuoniolika metų, negauna avižų nei grūdo, išskyrus tam tikras dienas; pieno irgi retai mato. Kaip ir jų tėvai, vasarą jie ganosi dvi valandas rytą ir tiek pat laiko vakare; bet tarnai tesigano pusę to laiko, o didesnė dalis žolės gabenama jiems namo, kur ją ėda tada, kai neturi darbo.

Susivaldymas, darbštumas, mankšta ir švara yra dalykai vienodai reikalingi abiejų lyčių jaunimui. Mano šeimininkui rodėsi labai keistas mūsų paprotys auklėti mergaites visiškai kitaip negu berniukus, temokant jas šeimininkauti namuose. Čia jis visai teisingai pasakė, kad pavesdami vaikus auklėti tokiems mažai išlavintiems padarams, kokios yra mūsų moterys, parodome tik savo žemumą.

Ygagai lavina jauniklių stiprumą, vikrumą ir drąsą, pratindami juos bėgioti stačiais kalnais aukštyn ir žemyn ir kietais akmenuotais laukais, o kai jie gerai išprakaituoja, šoka stačia galva kur į upę ar ežerą. Keturis kartus per metus visos apylinkės jaunimas susirenka, norėdamas parodyti savo mokėjimą bėgti, šokti ar atlikinėti kitus veiksmus, kur išeina aikštėn jų jėga ir vikrumas; nugalėtojo ar nugalėtojos garbei giedamos tam tikros giesmės. Per tas iškilmes tarnai atvaro kaimenę jahų su šienu, avižomis ir pienu pasistiprinti ygagams, bet juos tuojau iš tos vietos vėl pašalina, kad jie savo buvimu negadintų linksmybės tenai susirinkusiems.

Kas ketveri metai pavasarį, kai diena susilygina su naktimi, lygumoje, esančioje dvidešimt mylių nuo mano šeimininko namų, susirenka visos tautos atstovai pasitarti. Tas jų susirinkimas trunka penkias ar šešias dienas. Čia jie svarsto, kaip verčiasi kiekviena apylinkė — užtenka ar trūksta šieno arba avižų, karvių arba jahų. Jei kur ko trūksta (kas retai atsitinka), tai visi

šoka padėti ir tą vietą gerai sušelpia. Čia taip pat sprendžiamas vaikų paskirstymas: sakysim, jei kuris ygagas turi du kumeliukus, tai vieną jis maino su tuo, kur turi dvi kumelytes; jei kam netikėtai žūva paskutinis vaikas, tai jis gauna kitą iš didesnės šeimos.

IX ATSKAIDA

Didelis ginčas visuotiniame ygagų susirinkime ir kuo jis pasibaigė.— Ygagų mokytumas.— Jų triobos. — Jų laidotuvės.— Jų kalbos trūkumai.

Vienas toks susirinkimas buvo sušauktas man tebesant tame krašte, apie tris mėnesius prieš mano išvykimą, ir ten atstovu nuo mūsų apylinkės buvo mano šeimininkas. Tame susirinkime vėl buvo svarstomas dalykas, dėl kurio ygagai ilgai negalėjo susitarti. Sugrįžęs iš susirinkimo mano šeimininkas smulkiai papasakojo, dėl ko ten ginčytasi.

O jie ginčijosi, reikėtų ar nereikėtų nušluoti nuo žemės paviršiaus visą jahų giminę. Vienas iš susirinkusių davė svarbių įrodymų už jų išnaikinimą tvirtindamas, kad jahai patys nešvariausi, šlykščiausi ir bjauriausi iš visų gamtos padarų, kad jie baisiai atkaklūs, neklusnūs, pikti, kerštingi, ir jeigu jų nuolat nesaugotum, tai jie išžįstų visą karvių pieną, išmuštų ir surytų jų kates, išmindžiotų avižas ir pievas ir pridirbtų tūkstančius kitokių eibių. Jis priminė susirinkimui padavimą, pagal kurį jahai pradžioje jų šalyje negyvenę, tik prieš daugel metų ant vieno kalno įsikūrusi šių laukinių padarų pora, ir iki šiol neaišku, ar jie atsiradę dėl saulės spindulių kaitinimo iš dvokiančio purvo ar iš dumblo ir jūros putų. Ši pora ėmusi daugintis, ir greit jų atsiradę tiek daug, kad užtvindę visą kraštą ir pradėję jį baisiai naikinti. Ygagai gelbėdamiesi šoko jų žudyti. Apsupę iš visų pusių, juos išmušę, bet kiekvienas pasilikęs po du jų vaikus, norėdami paversti juos naminiais gyvuliais, kad būtų kam kilnoti ir nešioti sunkumus. Šitame padavime turėtų būti daug tiesos, kitaip iš kur būtų atsiradusi ta baisi ygagų ir kitų gyvulių neapykanta jiems, jei jie būtų seni šio krašto gyventojai. Ygagai pasielgę labai neišmintingai, sugalvoję prijaukinti jahus, o paniekinę asilus, ramius gyvulėlius, gana klusnius ir sumanius, neturinčius netikusio kvapo ir užtektinai stiprius, nors ir nepervikriausius; ir tegu jų bliovimas nėra toks malonus garsas, bet vis dėlto geresnis už jahų riksmą.

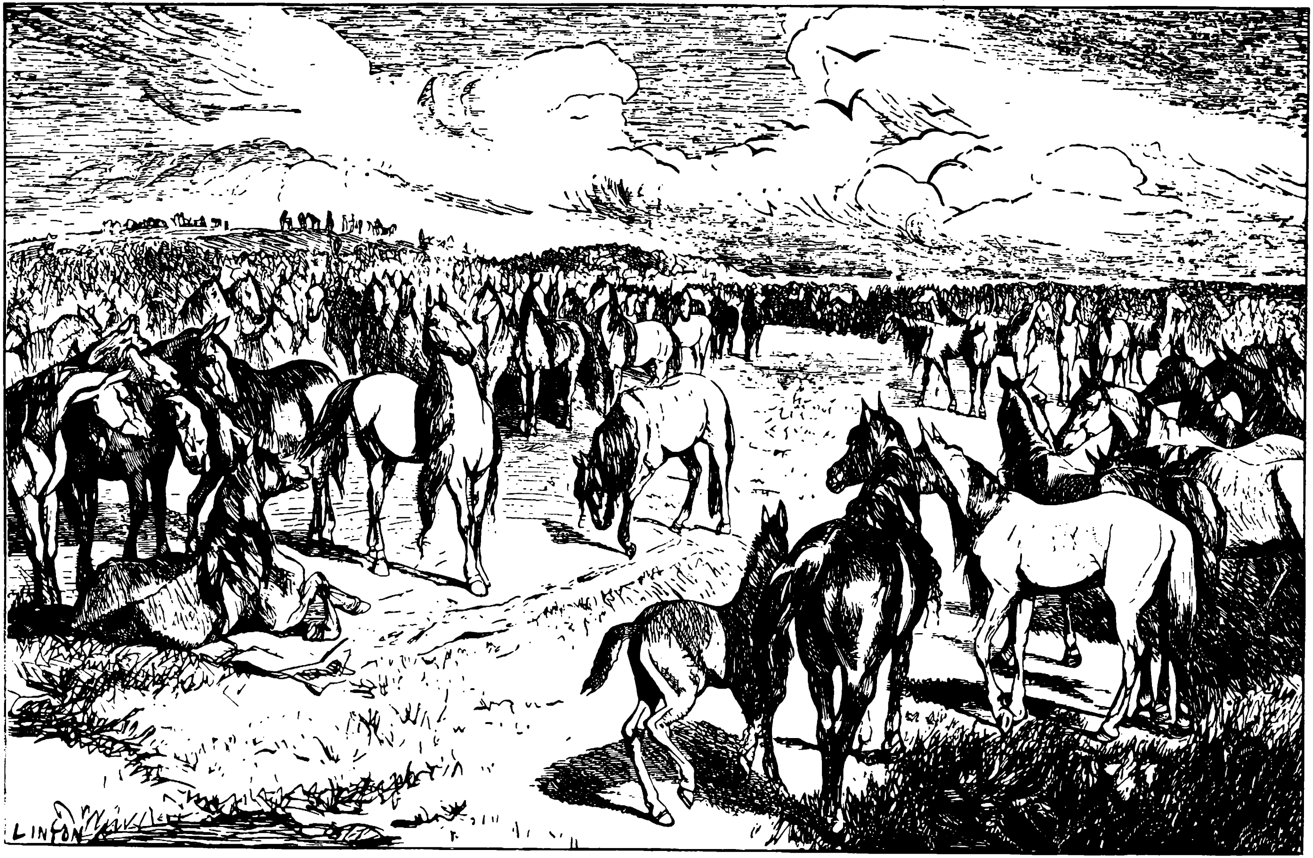
LINTON

Ir kiti iš to susirinkimo tai nuomonei pritarė, bet mano šeimininkas jahų atsiradimą jų krašte išaiškino kitaip, matyti, remdamasis tuo, ką žinojo apie mane. Pasisakęs girdėjęs padavimą, paminėtą prieš jį kalbėjusio garbingo šio susirinkimo atstovo apie jų kilmę, jis vis dėlto tvirtino, kad tie du jahai, atsiradę jų krašte, tikriausiai bus atėjūnai iš užjūrio. Pamesti draugų, jie išlipę į krantą ir paskui pasislėpę kalnuose. Čia jie pamaži išsigimę ir paliko dar labiau laukiniai negu jų giminaičiai savo tėvynėje. Norėdamas patvirtinti savo žodžius, jis atkreipė susirinkusių akis į tai, kad pats turintis vieną nepaprastą jahą (vadinas, mane), apie kurį daugelis iš ten esančių bus girdėję, o kai kurie jau ir matę. Šeimininkas jiems papasakojo, kaip jis mane radęs, ir paskui išdėstė visas skaitytojui jau žinomas smulkmenas apie mane. Toliau jis pridūrė, kad, pagal mano tvirtinimus, tiek mano tėvynėje, tiek kituose pasaulio kraštuose jahai esantys viešpataujančioji klasė, apdovanota protu ir laikanti ygagus vergijoje. Jis pats pastebėjęs mane turint visas jahų savybes, nors truputį sušvelnintas mano šiokio tokio proto, kurio aš turintis tiek mažiau už ygagus, kiek jahai jo turi mažiau už mane. Nurodęs būdą, kuriuo būtų galima vienos kartos tarpe išnaikinti visą jahų giminę, neatimant jiems gyvybės, jis įtikinėjo susirinkusius, kad vertėtų auginti asilus, visais atžvilgiais naudingus gyvulius ir dar tuo geresnius, jog jie nuo penkerių metų gali dirbti visokius darbus, o tie jahai tam tinka ne jaunesni kaip dvylikos metų.

Tai buvo viskas, ką man tada pasakė šeimininkas apie to susirinkimo nutarimus. Bet jis nuslėpė vieną mane liečiančią smulkmeną, kurios negerumą aš netrukus pajutau, kaip skaitytojas toliau pamatys. Nuo tada prasidėjo visos tolimesnės mano gyvenimo nelaimės.

Ygagai nepažįsta rašto, todėl visas jų mokslas eina iš lūpų į lūpas. O kaip nedaug atsitinka svarbesnių įvykių tarp tokių vieningų ir dorų sutvėrimų, klausančių tik vieno savo proto ir neturinčių jokių reikalų su kitais kraštais, tai jų gyvenimo istorija lengvai išlaikoma atmintyje. Esu jau minėjęs, kad jie neserga jokiom ligom, todėl jie apseina be gydytojų. Tačiau jie turi puikių žolių, gydančių jų kulkšnies ir gyvuonies sužeidimus į aštrius akmenis, lygiai kaip ir kitų kūno dalių užgavimus.

Metus jie skaičiuoja pagal saulės ir mėnesio apsisukimus, bet jų neskirsto į savaites. Apskritai jie gana gerai nusituokia apie šių dviejų šviesulių judėjimo kelius per dangaus platybes ir supranta jų užtemimo priežastį, bet tuo ir baigiasi visas jų astronomijos mokslas.

Tokios gražios poezijos kaip jie niekas daugiau pasauly neturi; jų taiklūs palyginimai, smulkūs ir tikslūs aprašymai — nepasiekiami. Tų ypatybių netrūksta ir visose jų eilėse, kur jie kelia draugiškumo ar gailestingumo jausmus arba garbina lenktynių ir kitokios kūno mankštos nugalėtojus. Jų namai labai paprasti, nedailūs, bet patogūs gyventi ir puikiausiai gina nuo kaitros ir šalčio. Jų krašte auga toks medis, kuris po keturiasdešimt metų atitrūksta nuo šaknų ir, užėjus pirmai audrai, išvirsta. Tie medžiai labai tiesūs, jų viršūnę jie nusmailina su aštriu akmeniu (geležies ygagai nepažįsta) ir sukala juos į žemę per dešimtį colių vienas nuo kito, paskui juos kietai išpina avižiniais šiaudais arba žabais. Panašiai daro stogą ir duris.

Vietoj mūsų rankų ygagai viską daro naudodamiesi priešakinių kojų įdubimu tarp kanopos ir kulkšnies, ir daug mikliau, negu aš pirma buvau manęs. Aš mačiau, kaip mano šeimininko balta kumelė tokiu būdu įvėrė siūlą į adatą, kurią aš jai buvau padavęs išmėginti. Panašiai jie melžia karves, pjauna avižas ir dirba kitus rankų darbus. Jie turi kieto titnago, iš kurio, galąsdami į kitus akmenis, pasidaro sau pleištus, kirvius, plaktukus ir kitus įrankius. Iš tokio titnago jie dirbasi dalges ir su jomis pjauna šieną ar avižas, augančias savaime jų laukuose. Jahai parveža pėdus su ratais, paskui tarnai kulia juos mindydami su kojomis dengtose pastogėse, o grūdus laiko klėtyse. Jie daro iš medžio ar molio tokius drėbtus indus; molinius indus dega saulėje.

Jei neatsitinka kokia nelaimė, jie miršta iš senatvės; juos laidoja kaip galima nuošalesnėj vietoj. Jų draugai ir giminės dėl to atsiskyrimo nei džiaugiasi, nei liūdi. Skirdamasis su šiuo pasauliu mirštantis irgi nerodo jokio gailesio, lyg jis grįžtų namo aplankęs kokį savo kaimyną.

Ygagai gyvena iki septyniasdešimt ar septyniasdešimt penkerių metų ir labai retai pasiekia aštuoniasdešimt metų amžiaus. Keletą savaičių prieš mirtį jie pradeda silpnėti, bet neturi jokių skausmų. Tuo laiku apsilpusius ygagus, nebegalinčius gerai vaikščioti, dažnai lanko jų draugai. Dešimt dienų prieš mirtį, ir čia jie retai apsirinka su tuo skaičiavimu, jie atlanko savo kaimynus, buvusius pas juos pasišnekėti paskutinį kartą. Tokiai kelionei vartojamos tam tikros rogės, kurias traukia jahai; tas roges jie vartoja ne tik tam reikalui, bet ir tada, kada jie toli keliauja arba kur apšlumba. Atlankymo metu mirsiantis ygagas atsisveikina su savo draugais taip iškilmingai, kaip sveikinasi tie, kurie turi keliauti į tolimą kraštą, norėdami ten praleisti likusią savo gyvenimo dalį.

Nežinau, ar čia reikėtų minėti, kad ygagai savo kalboje neturi žodžio, reiškiančio piktą daiktą, išskyrus tą, kuriuo jie vadina jahų negeras savybes. Sakysim, kalbėdami apie tarno žiopIumą, apie vaiko apsirikimą, apie akmenį, užgavusį koją, apie bjaurų orą ir panašiai, jie kiekvieną kartą prie to pavadinimo prideda dar žodį *jahu.*

Aš mielai dar daug prirašyčiau apie tų puikių padarų papročius ir dorybes, bet manau apie tai išleisti atskirą knygą, į kurią norėčiau nukreipti skaitytoją, o dabar papasakosiu apie baisų mane ištikusį likimo smūgį.

X ATSKAIDA

Kaip aš įsitaisiau ir gyvenau su ygagais.— Bendraudamas su jais aš dariausi vis geresnis.— Mano kalbos su jais.— Šeimininko pranešimas, kad aš turiu išvažiuoti iš jų krašto.— Iš sielvarto aš apalpau, bet prieštarauti negalėjau.— Tarno padedamas susikaliau laivelį ir išplaukiau į jūrą.

Aš įsitaisiau savo kampelį, kaip tik išmaniau geriau. Šeimininkas liepė padaryti man kambarėlį, jų papročiu, apie šešetą jardų nuo namų. Sienas ir aslą ištepiau su moliu, stogą apsidengiau su nendrėmis. Priroviau kanapių, ten augančių savaime, iš jų pasigaminau kaip ir audeklą tokį storą ir pasisiuvau čiužinį; tą prikimšau plunksnų nuo paukščių, sugautų su žabangomis, padirbtomis iš jahų plaukų. Tų paukščių mėsą aš irgi gardžiuodamasis valgiau. Su savo peiliu pasidariau dvi kėdes, to darbo sunkesnę dalį atliko bėrokėlis. Kai visai suplyšo mano drabužis, aš pasisiuvau naują iš triušių ir kitų tokio pat dydžio žvėrelių kailiukų su labai minkšta vilna. Iš tokių pat kailiukų aš pasidariau šiokias tokias kojines. Savo kurpėm aš padėjau medinius padus, pririšęs juos prie viršų, o kai nuplyšo viršai, tai aš juos pakeičiau jahų oda, išdžiovinta saulėje. Drevėse dažnai rasdavau medaus, jį valgydavau su duona arba atsimiešęs su vandeniu gerdavau. Niekas geriau už mane nesuprato dviejų patarlių teisingumo: „Žmogui nedaug tereikia" ir „Vargas daug gali". Aš jaučiausi visai sveikas ir ramus; man nereikėjo bijoti draugo išdavystės arba nepastovumo, nei slapto ar atviro priešo klastos. Man nereikėjo papirkinėti, meilintis ir pataikauti, kad įgyčiau kokio galiūno arba jo tarno malonę. Man nereikėjo saugotis apgavystės ar prievartos; čia nebuvo nei gydytojų, ku-

rie griautų mano sveikatą, nei advokatų, kurie plėštų mano turtą, nei skundikų, kurie gaudytų mano žodžius ir sektų kiekvieną mano žingsnį, kad už tam tikrą atlyginimą galėtų išrasti man kokią kaltę; čia nebuvo pašaipų, liežuvininkų, šmeižikų, kišenvagių, plėšikų, kurstytojų, sąvadų, juokdarių, žaidėjų, politikų, niurzglių, plepių, ginčų, melagių, sukčių, galvažudžių; nebuvo partijų, jų vadų ir šalininkų; nebuvo žmonių, vedančių kitus iš kelio savo piktais darbais ar žodžiais; nebuvo kalėjimų, kirvių, kartuvių, rykščių ir gėdos stulpų; nebuvo apgaudinėjančių pirklių ir verslininkų; nebuvo pasipūtimo, tuštybės ar veidmainystės; nebuvo puošeivų, peštukų, girtuoklių, paleistuvių ir negerų ligų; nebuvo barningų, begėdiškų ir išlaidžių moterų; nebuvo paikų, išdidžių pedantų; nebuvo įkyrių, triukšmingų, tuščių, išdidžių draugų; nebuvo niekšų, iškilusių savo piktadarystėmis, ir prakilnių žmonių, paniekintų dėl savo dorybių; nebuvo didžiūnų, griežikų, teisėjų ar šokių mokytojų.

Man teko pažinti ne vieną ygagą, atėjusį pasisvečiuoti pas mano šeimininką; šeimininkas man nedraudė pasilikti kambaryje ir klausytis jų kalbų. Jis ir jo svečiai dažnai ko nors manęs paklausdavo ir atsidėję išklausydavo mano atsakymų. Kartais aš turėdavau garbę lydėti savo šeimininką, vykstantį kur į svečius. Aš pats niekados nepradėdavau kalbėti, tiktai atsakinėjau į klausimus, gailėdamasis, kad reikia veltui gaišti daug laiko, kuriuo būčiau galėjęs save patobulinti klausantis išmintingų šnekų; tikrai, man labai patikdavo klausytis jų šnekų, kuriose negausiais, bet reikšmingais žodžiais būdavo svarstoma tik tai, kas reikalinga; čia jie laikėsi didžiausio padorumo, bet vengė mažiausios ceremonijos; čia kiekvieno kalbančiojo žodžiai suteikdavo malonumo ne tik jam pačiam, bet ir klausytojams; čia niekas nepertraukinėjo vienas kito kalbos, nenuobodžiavo, nesikarščiavo, nesiskyrė savo nuomonėmis. Jie galvojo, kad per pasitarimus labai naudinga daryti trumpas pertraukas, ir aš įsitikinau, kad tai tiesa: tų pertraukų metu jiems gimdavo naujų minčių, labai gyvinančių pasitarimus. Paprastai jie kalbėdavosi apie draugystę ir širdingumą, tvarką ir gerovę, o kai kada apie gamtos reiškinius arba senovės atsitikimus; apie dorybes, proto neklaidingumą arba apie nutarimus, kuriuos turės padaryti artimiausiame susirinkime; dažnai būdavo kalbama apie poezijos grožybes. Galiu nesididžiuodamas pridėti, kad dažnai jų kalboms pradžią duodavau aš pats, nes mano buvimas suteikdavo šeimininkui progą papasakoti draugams apie mano gyvenimą ir apie mano tėvynę. Tai girdėdami jie ne geriausiai atsiliepdavo apie žmonių giminę, todėl aš nekartosiu to, ką jie sakydavo. Čia turiu

pridurti, kad mano šeimininkas itin mane stebino tuo, jog buvo perpratęs visų šalių jahų prigimtį geriau negu aš pats. Jis išvardydavo visas mūsų nedorybes, kvailystes ir iškeldavo dar tokių, kurių aš jam niekados neminėjau, tiktai spręsdamas iš savo kraštų jahų, ką jie padarytų, jei turėtų nors truputėlį proto, ir baigdavo tardamas visai teisingai, koks piktas ir menkas yra toks sutvėrimas.

Atvirai prisipažįstu, kad visą savo nusimanymą, turintį šiokią tokią vertę, aš įgavau iš išmintingų savo šeimininko kalbų

ir iš jo pašnekesių su draugais, ir man būtų daug maloniau klausytis jų pamokymų, negu būti didžiausio ir išmintingiausio susirinkimo vadovu Europoj. Aš gėrėjausi tos šalies gyventojų stiprumu, grožiu ir vikrumu, ir tų dorybių suderinimas su jų širdies gerumu kėlė jiems didžiausią mano pagarbą. Pradžioje aš, tiesa, nejutau tos pagarbos, kurią jaučia jahai ir visi kiti gyvuliai, bet palengva tas jausmas apėmė ir mane, ir net daug greičiau, negu aš buvau manęs; kartu aš jaučiau savo tikrą meilę ir dėkingumą už tai, kad jie laikė mane vertu išskirti iš likusių mano giminės atstovų.

Kada aš galvodavau apie savo šeimą, savo draugus ir savo tautiečius arba apie žmonių giminę apskritai, tai visi žmonės, iš viršaus ir iš vidaus, man rodėsi tikri jahai, gal tik kiek daugiau civilizuoti ir turintys žodžio dovaną, bet savo proto jie niekam geresniam nevartojo, tik ugdė ir didino tas nedorybes, kurias turėjo iš prigimimo jų broliai ygagų krašte. Kada man tekdavo išvysti savo paveikslą ežere ar upelyje, aš pasibaisėjęs savim nusigręždavau; aš galėjau lengviau žiūrėti į paprastą jahą negu į save patį. Nuolat bendraudamas su ygagais ir jais gėrėdamasis, aš nejučiomis tiek pasisavinau jų eiseną ir kūno judesius, jog man draugai dažnai pajuokdami sakė, kad aš lakstantis kaip arklys, bet tą pajuokimą aš laikau didžiausiu savo pagyrimu. Neprieštarauju, kad kalbėdamas aš seku ygagų balsą ir nė kiek neužsigaunu, kai girdžiu iš manęs dėl to juokiantis.

Turėdamas tokią laimę ir galvodamas, kad aš čia galėsiu visą savo amžių pragyventi, vieną rytą, anksčiau negu paprastai, mano šeimininkas pasišaukė mane. Iš jo veido pastebėjau, kad jis buvo kiek susijaudinęs ir nežinojo, kaip pradėti su manim kalbą. Truputį patylėjęs, jis pasakė nežinantis, kaip man patiks tai, ką jis turi čia pranešti, būtent, kad paskutiniame visuotiniame susirinkime, svarstant jahų klausimą, atstovai jam padarę priekaištą dėl to, kad jis savo namuose laikantis jahą (vadinasi, mane) ir su juo elgiasi greičiau kaip su ygagu, o ne kaip su laukiniu gyvuliu. Jie žinoję, kad jis dažnai kalbėjęsis su manim, lyg mano draugystėje rastų kokią naudą ar malonumą. Toks elgesys esantis priešingas protui ir prigimčiai, lig šiol niekados jiems negirdėtas daiktas. Todėl susirinkimas liepęs jam arba elgtis su manim kaip su kitais iš mano giminės, arba priversti mane kraustytis ten, iš kur atvykau. Pirmąjį sumanymą griežtai atmetę visi ygagai, kurie kada nors buvo mane matę ir kalbėję su manimi. Jie rėmėsi tuo, kad aš, turėdamas tam tikrą protą ir įgimtų tiems gyvuliams ydų, visai galiu nuvilioti jahus į kalnuotą šalies pusę ir naktimis su jų gaujomis grobti ygagų galvi-

jus, ko tikrai galima laukti iš tos plėšrios ir nemėgstančios darbo padermės.

Mano šeimininkas pridėjo, kad apylinkės ygagai kasdien jį raginantys vykdyti susirinkimo nutarimą, ir jis nebegalintis daugiau atidėlioti. Jis abejojantis, ar aš galėčiau parplaukti į savo tėvynę, todėl norintis patarti, kad aš pasidaryčiau sau vežimėlį, panašų į tuos, apie kuriuos jam pasakojau, ir kuriuo galėčiau keliauti jūra; tą darbą padaryti man padėtų jo paties ir jo kaimynų tarnai. Baigdamas jis pasakė, kad iš savo pusės jis laikytų mane savo namuose tol, kol aš gyvas būčiau, nes jis įsitikinęs, jog aš pametęs kai kuriuos negerus papratimus, sekdamas ygagais, kiek tai daryti leidžianti mano pikta prigimtis.

Turėčiau skaitytojui paaiškinti, kad šio krašto visuotinio susirinkimo sprendimas čia vadinamas patarimu, nes ygagai nesupranta, kaip protingą padarą galima versti ką daryti; galima tik pamokyti arba patarti, ir, kas neklauso proto, negali vadintis protingu padaru.

Tie jo žodžiai trenkė mane kaip perkūnas. Aš iš sielvarto apalpau ir kritau prie šeimininko kojų. Kai atsigavau, jis man pasakė galvojęs, kad aš numiriau (mat, ygagai tokių silpnybių nepažįsta). Vos girdimu balsu atsakiau, kad mirtis man būtų tikra laimė, kad, nors aš nė kiek neniekinu susirinkimo nutarimo ir jo draugų atkaklumo, vis dėlto, kaip rodosi menkai mano galvai, sprendimas galėjo būti ir ne toks griežtas; kad aš plaukte negalėčiau nuplaukti nė mylios, o ligi artimiausios žemės turbūt yra daugiau nei šimtas mylių; kad daugelio dalykų, reikalingų pasidirbti laivui, kuriuo galėčiau leistis į kelionę, šioje šalyje visai nėra; tačiau, norėdamas parodyti jam paklusnumą ir dėkingumą, aš bandysiu, nors laikau visa tai neįvykdomu dalyku ir žiūriu kaip į savo pražūtį; kad mirtis man tėra mažiausia nelaimė, nes, jei kaip nors stebuklingai ir išlikčiau gyvas, kaip galėčiau vėl gyventi su jahais ir grįžti į senas savo ydas, nes neturėsiu pavyzdžių, kurie mane stiprintų ir vestų doros keliu? Tačiau aš puikiai žinau, kad išmintingų ygagų nutarimai turi tvirtą pamatą, ir ne man, menkam jahui, sugriauti juos savo išvedžiojimais; todėl, žemai padėkojęs savo šeimininkui už pažadėtą tarnų pagelbą statyti laivą ir paprašęs užtektinai laiko tokiam sunkiam darbui atlikti, aš pasakiau jam, kad bandysiu gelbėti savo menką gyvybę ir, jeigu sugrįšiu į Angliją, tai tikiuosi padaryti daug naudos savo giminei, aukštindamas garbingus ygagus ir skatindamas mokytis gyventi iš jų.

Šeimininkas keliais maloniais žodžiais man atsakė ir sutiko duoti du mėnesius laiko laivui statyti. Jis liepė bėrokėliui, mano bičiuliui ir tarnui (būdamas tiek toli, aš drįstu taip jį pava-

16 Užsak. Nr. 5019.

dinti), man padėti. Žinodamas jo palankumą man, aš pasakiau šeimininkui, kad jo vieno pagelbos užteks.

Kartu su juo pirmiausia mes nuėjom į tą pajūrio vietą, kur sukilusi įgula buvo mane išmetusi iš laivo. Ten aš užlipau ant kalnelio ir, pasižvalgęs aplink į jūrą, pamačiau žiemryčiuose dunksant nedidelę salą; tada aš išsiėmiau žiūroną ir galėjau aiškiai ją matyti; mano apskaičiavimu ji buvo už kokių penkių mylių. Tą salą mano bėrokėlis laikė tik mėlynu debesėliu, nes jis nežinojo, kad be jo krašto dar yra kitų žemių, ir negalėjo tolimus daiktus išmatyti jūroj taip gerai, kaip mes, žmonės, pripratę narstytis jos platybėmis.

Išvydęs tą salą, aš nieko daugiau nebegalvojau, tuoj nutariau, kad ji bus pirmoji mano ištrėmimo vieta, palikdamas visa kita spręsti likimui.

Aš sugrįžau namo kartu su bėrokėliu, ir pasitarę, ką toliau daryti, nuėjome abudu į artimiausią miškelį, kur aš su savo peiliu, o jis su aštriu titnagu, dailiai pritvirtintu prie medinio koto, pripjovėme ąžuolo medelių, drūtumo sulig lazda, o kiek dar storesnių. Bet nevarginsiu skaitytojo smulkiu savo darbo aprašymu; užteks pasakius, kad per šešias savaites, padedamas bėroko, atlikinėjusio visus sunkesniuosius darbus, aš padariau prietaisą, panašų į indėnų laivelį, tik žymiai didesnį. Laivelį aš aptraukiau jahų odomis, susiūtomis savo paties pasigamintais kanapių siūlais. Bures aš padariau taip pat iš minėtų gyvulių odos, tik pasirinkau pačių jauniausių, nes senų jahų odos buvo šiurkščios ir storos; aš taip pat pasidirbau keturis irklus. Paskui aš susitaisiau virtos triušių ir paukščių mėsos ir pasiėmiau du indus — vieną su pienu, kitą su vandeniu.

Savo laivelį aš išbandžiau didelėje kūdroje netoli mano šeimininko namų ir tada pataisiau viską, ko dar trūko. Visus plyšius užtepiau jahų taukais ir tol tvarkiau, kol įsitikinau, kad laivelis galėjo lengvai išlaikyti mane ir mano krovinį. Padaręs viską, ką tik mokėjau, aš laivelį gražiai nugabenau į pajūrį su vežimu; vežimą traukė jahai, varomi mano bėroko ir dar vieno tarno.

Kai viskas buvo sutaisyta ir atėjo iškeliavimo diena, aš atsisveikinau su savo šeimininku, jo žmona ir visais namais. Mano akys buvo pilnos ašarų, o širdis plyšo iš skausmo. Mano šeimininkas, ar tik iš smalsumo, o gal iš gerumo (jei aš galiu tai sakyti nesididžiuodamas), panorėjo pamatyti mane laivelyje; jis pasiėmė dar keletą kaimynų kartu eiti. Apie valandą aš turėjau laukti atoslūgio. Pastebėjęs, kad vėjas pučia link salos, į kurią buvau nutaręs plaukti, aš antrą kartą atsisveikinau su šeimininku. Kai aš norėjau pulti ant žemės ir pabučiuoti jo kanopą, jis

padarė man garbę gražiai ją pakeldamas prie mano lūpų. Žinau, kad gausiu peikti dėl šios smulkmenos paminėjimo. Mano šmeižikai nelabai patikės, kad ta garbinga esybė galėtų tiek žemintis iš noro pagerbti tokį niekingą sutvėrimą kaip aš. Taip pat prisimenu, kaip mėgsta kiti keliautojai girtis nepaprastomis malonėmis, suteiktomis jiems svetimose šalyse. Tačiau jei šie šmeižikai daugiau žinotų apie ygagų kilnumą ir mandagumą, jie tuojau pakeistų savo nuomonę.

Išreiškęs savo pagarbą ir kitiems ygagams, buvusiems kartu su mano šeimininku, aš įlipau į laivelį ir atsistūmiau nuo kranto.

XI ATSKAIDA

Pavojinga mano kelionė.— Aš atvykstu į Naująją Zelandiją, ketinu ten apsigyventi.— Vietos gyventojas sužeidžia mane su strėle.— Mane suima ir meste įmeta į portugalų laivą.— Nepaprastas kapitono gerumas.— Grįžtu į Angliją.

Aš pradėjau tą sunkią kelionę 1714 metais vasario 15 dieną 9 valandą ryto. Vėjas pūtė nuo sausumos. Pradžioj tesivariau su irklais, bet pagalvojęs, kad greitai pavargsiu ir vėjas gali pasikeisti, aš nutariau užtraukti savo mažą burę, ir tokiu būdu, naudodamasis atoslūgiu, plaukiau, kaip man rodėsi, po pusantros mylios per valandą. Mano šeimininkas ir jo bičiuliai stovėjo ant kranto, kol galėjo mane regėti. Tuo laiku ne kartą pasiekė mane gerojo bėrokėlio balsas: „Saugokis, mielas jahai!"

Aš norėjau rasti, jei pavyktų, kokią mažą negyvenamą salelę, bet galinčią mane už mano darbą pramaitinti. Toks gyvenimas man atrodė didesnė laimė, negu tapti ministru pirmininku prie puikiausio Europos valdovo rūmų — taip baisu buvo galvoti, kad reiks grįžti ir vėl gyventi su jahais. Būdamas visai atsiskyręs, galėjau kiek norint svajoti ir gėrėtis ygagų nepasiekiamomis dorybėmis, nebijodamas vėl atkristi į savo giminės piktus papročius.

Skaitytojas gal bus nepamiršęs, kaip susimokiusi įgula mane uždarė kapitono kajutėj, kaip ten išbuvau kelias savaites nežinodamas, į kurią pusę laivas plaukė, paskui apie tai, kaip mane į krantą iškėlę jūrininkai prisiekinėjo, nuoširdžiai ar apsimetę, kad jie taip pat nenuvokiantys, kokioj žemės daly galėtume būti. Tačiau man rodėsi, kad esame dešimtį laipsnių į pietus nuo Gerosios Vilties rago, arba apie keturiasdešimt penktąjį pietų

platumos laipsnį. Taip galvojau netikėtai nugirdęs jūrininkus tariantis sukti į Madagaskarą, nuo kurio dabar jie esantys į pietryčius. Nors tai buvo tik spėjimas, aš vis dėlto nutariau plaukti į rytus, tikėdamasis pasiekti Naujosios Zelandijos pietvakarių krantą, o galbūt atsidurti kur nors į vakarus nuo to kranto ir ten rasti geidžiamą salą. Vėjas pūtė iš vakarų, ir vakaro šeštą valandą, kada, mano nuomone, buvau nuplaukęs mažiausia aštuoniolika mylių, staiga už pusės mylios pamačiau mažą salelę ir greit ją priplaukiau. Tai buvo plika uola su audrų išgraužtu užtakiu. Čia palikau laivelį, pats užkopiau ant uolos ir rytuose pastebėjau iš pietų į žiemius tįsančią žemę. Aš pergulėjau visą naktį savo laivelyje; anksti rytą vėl leidaus į kelionę ir septintą valandą priplaukiau Naująją Zelandiją iš pietryčių pusės. Tai visai patvirtino mano nuomonę, kurią seniai buvau susidaręs, kad žemėlapiai šią žemę deda bent tris laipsnius toliau į rytus, negu iš tikrųjų ji yra. Tą nuomonę su tam tikrais įrodymais jau prieš daugelį metų buvau pasakęs savo geram draugui Hermanui Moliui, bet jis paklausė ne manęs, o galvojo, kaip sakė kiti rašytojai.

Toj vietoj, kur išlipau, nebuvo matyti jokio gyvo žmogaus, bet, būdamas be ginklo, nedrįsau tolintis nuo kranto. Aš ten radau keletą sraigių ir suvalgiau jas žalias, bijodamas kurti ugnį, kad nepastebėtų vietiniai gyventojai. Tris dienas mitau austrėmis ir sraigėmis, kad nereikėtų eikvoti savo pasiimto maisto; čia bėgo upelis su gardžiu vandeniu, kuris mane labai atgaivino.

Ketvirtos dienos rytą, kai įsidrąsinęs kiek atsitolinau nuo kranto, ant kalnelio už kokių penkių šimtų jardų pamačiau apie dvidešimt ar trisdešimt vietinių gyventojų. Jie buvo nuogi ir visi, vyrai, moterys ir vaikai, sėdėjo aplink ugnį, nuo kurios kilo tiršti dūmai. Vienas iš jų pastebėjo mane ir parodė kitiems; tuoj penki vyrai atsistojo ir pradėjo artintis, palikę moteris ir vaikus prie ugnies. Aš pasileidau, kiek tik kojos nešė, prie kranto, šokau į laivelį ir ėmiau irtis tolyn į jūrą. Laukiniai, matydami mane bėgant, puolė vytis ir, man nespėjus nusiirti užtektinai toli, paleido strėlę, giliai įsmigusią man į kairį kelį (randą nuo tos žaizdos nešiosiu, iki gyvas būsiu). Aš bijojau, kad strėlė nebūtų užnuodyta, todėl, kiek galima greičiau pasivaręs tolyn, kur manęs nebesiekė laukinių strėlės, sustojau (diena buvo rami), gerai iščiulpiau žaizdą ir šiaip taip ją aprišau.

Aš nežinojau, ką dabar daryti. Bijodamas grįžti į tą vietą, kur buvau išlipęs, nutariau plaukti į žiemius. Reikėjo irte irtis, nes vėjas, nors visai silpnas, pūtė iš priešais ir nešė atgal. Žvalgydamasis patogios vietos išlipti, žiemryčiuose pastebėjau burę. Ji vis artėjo į mane, ir aš ėmiau svarstyti, laukti jos ar ne, bet

neapykanta jahų giminei nugalėjo, ir, apsukęs laivelį, aš irdamasis ir vėjo varomas ėmiau plaukti į pietų pusę, į tą patį užtakį, kurį palikau paryčiui. Man rodėsi geriau pasiduoti barbarams, negu gyventi su Europos jahais. Pristūmęs laivelį prie pat kranto, pats pasislėpiau už akmens pagal upelį, kuriuo tekėjo, kaip esu minėjęs, puikus vanduo.

Laivas sustojo kokia pusė mylios nuo užtakio ir nusiuntė į krantą valtį su indais gėlo vandens atvežti (ta vieta jūrininkams, matyt, buvo gerai žinoma), bet aš pastebėjau valtį, kai ši jau priplaukė arti kranto, todėl buvo vėlu ieškotis kitos slėptuvės. Išlipdami į krantą matrosai pamatė mano laivelį ir, atidžiai jį apžiūrėję, tuojau suprato, kad jos savininkas turi būti kur netoli. Keturi iš jų, gerai ginkluoti, pradėjo šniukštinėti kiekvieną griovelį, kiekvieną krūmokšnį, galų gale surado ir mane, tūnantį kniūpsčią už akmens. Pamatę jie nustebę žiūrėjo į mano keistą apdarą, pasiūtą iš triušių kailiukų, į batus mediniais padais ir į kailines kojines; tačiau toks apdaras jiems parodė, kad aš ne iš vietinių, nes šie vaikščioja pliki. Vienas matrosas portugališkai liepė man atsistoti ir paklausė, kas aš toks. Aš gerai mokėjau tą kalbą ir atsistojęs pasisakiau esantis nelaimingas jahas, išvarytas iš ygagų šalies, ir prašiau jų mane paleisti. Jie nustebo išgirdę mane kalbant jų gimtąja kalba ir iš veido pažino, kad aš europietis. Bet jie negalėjo suprasti, ką aš turėjau galvoj sakydamas „jahas" ir „ygagai", ir kartu juokėsi iš keisto mano žodžių tarimo, primenančio arklio žvengimą. Visą laiką aš drebėjau iš baimės ir neapykantos, vėl maldavau, kad mane paleistų, ir pradėjau palengva trauktis laivelio link, bet jie sulaikė mane ir ėmė klausinėti, iš kokio krašto aš esu atvykęs, kaip čia atsiradau ir dar daug ko. Aš atsakiau, kad esu gimęs Anglijoj, iš kurios iškeliavau prieš penketą metų, kada jų ir mano tėvynė geruoju gyveno. Todėl aš tikiuosi, kad jie nesielgs su manim kaip su priešu, tuo labiau, kad aš jiems nelinkiu nieko pikto, kad aš esu tik vargšas jahas, ieškantis kokios atšakios vietos, kur galėčiau praleisti likusias savo nelaimingo gyvenimo dienas.

Kai jie pradėjo kalbėti, man rodėsi, kad aš niekados nebuvau girdėjęs ar matęs keistesnio daikto. Tai mane stebino lygiai taip, kaip būtų, jei Anglijoj prakalbėtų šuo ar karvė arba ygagų šaly — jahas. Šaunūs portugalai tiek pat stebėjosi mano keistu apdaru ir nepaprasta kalba, nors suprasti mane jie gražiausiai suprato. Jie šnekėjo su manim labai žmoniškai ir pasakė, kad jų kapitonas tikriausiai dykai nuvešiantis mane į Lisaboną, iš kur aš galėčiau grįžti į tėvynę; kad du matrosai iš jų eisiantys į laivą pranešti kapitonui, ką jie čia matę, ir gauti jo paliepimą,

ką daryti; o tuo tarpu, jei aš neduočiau iškilmingos priesaikos nepabėgti, jie laikysiantys mane suimtą. Aš nemačiau kito kelio, kaip jų paklausyti. Jie norėjo sužinoti, kas aš toks ir kaip čia patekau, bet nedaug tegalėjo iš manęs išgirsti, ir jie iš to sprendė, kad dėl gyvenimo nelaimių aš būsiu kuoktelėjęs. Po poros valandų grįžo valtis, kuri čia buvo priplaukusi pasiimti gėlo vandens, ir atvežė kapitono įsakymą pristatyti mane į laivą. Aš puoliau ant kelių ir maldavau palikti mane laisvėj, bet jie nieko neklausė, surišo mane virvėmis, įmetė į valtį, privežė prie laivo, įkėlė ir nugabeno į kapitono kajutę.

Jis vadinosi Pedras de Mendezas, buvo žmogus labai malonus ir kilnus. Jis liepė man papasakoti ką nors apie save ir paklausė, ką aš norėčiau valgyti ar gerti, pridurdamas, kad laive būsiu laikomas kaip jis pats. Jis prikalbėjo man tiek daug gražių žodžių, jog aš turėjau stebėtis tokiu jaho mandagumu. Tačiau aš tylėjau ir nieko nekalbėjau. Aš vos neapalpau vien nuo kapitono ir jo žmonių kvapo. Paskui aš paprašiau, kad man atneštų ką nors užkąsti iš mano paties laivelio. Bet kapitonas liepė paduoti man viščiuką ir gero vyno ir pakloti patalą švarioj kajutėj. Aš atsiguliau nenusitaisęs ir po pusvalandžio spėdamas, kad ekipažas pietauja, išslinkau iš savo kajutės ir, prisėlinęs prie laivo krašto, maniau šokti į jūrą ir geriau gelbėtis plaukiant, nekaip pasilikti tarp jahų. Bet vienas iš jūrininkų sulaikė mane. Išgirdęs apie mano mėginimą ištrūkti, kapitonas įsakė mane surišti ir užrakinti kajutėj.

Po pietų Don Pedras atėjo pas mane ir klausė, dėl kokios priežasties aš norėjau žudytis. Jis sakėsi, kad vienintelis jo noras man patarnauti, kuo tik jis gali, ir kalbėjo taip gražiai ir įtikinančiai, kad aš po truputį ėmiau žiūrėti į jį kaip į padarą, turintį šiek tiek proto.

Trumpai aš papasakojau jam apie savo kelionę, apie mano laivo ekipažo maištą, apie šalį, kur mane išsodino maištininkai, ir apie ten praleistus trejus metus. Kapitonas mano pasakojimą palaikė kliedėjimu ar sapnais, kas mane baisiai įžeidė, nes aš buvau visai atpratęs nuo melo, įgimto jahams visose šalyse, kur jie viešpatauja, ir buvau užmiršęs, su kokiu nepasitikėjimu jie žiūri į sau lygių žodžius. Aš paklausiau, argi jo tėvynėje būtų paprotys sakyti tokį daiktą, kurio nėra. Sakiau, kad beveik užmiršau, ką reiškia žodis melas, kad jei pas ygagus būčiau išgyvenęs nors ir tūkstantį metų, niekada ten nebūčiau išgirdęs meluojant net patį paskutinį tarną, kad man visiškai vis tiek, ar jis tiki ar ne, tačiau iš dėkingumo už jo gerus žodžius aš nežiūrėsiu į jo prigimtas ydas ir atsakysiu į visus priekaištus, kokius tik jis man darys, kad galėtų pats lengvai surasti tiesą.

Kapitonas, vyras išmintingas, ilgai bandė sugauti mane prieštaraujant ir į galą susidarė geresnę nuomonę apie mano teisingumą, ypač dar dėl to, jog jis, kaip man sakėsi, turėjęs progą kur sutikti vieną olandų škiperį, ir tas jam gyręsis buvęs kartą išlipęs su penkiais savo įgulos vyrais į pietus nuo Naujosios Zelandijos ant kažkokios salos ar sausumos kranto pasisemti gėlo vandens ir ten matęs arklį varantis priešais keletą gyvulių, visai panašių į tuos mano vadinamus jahus, bet palaikęs tą jo kalbą melu ir jos smulkmenas pamiršęs. Tada jis pridėjo, kad jeigu jau aš toks tiesus žmogus, tai turėčiau jam duoti garbės žodį šios kelionės metu nebemėginti daugiau žudytis, kitaip iki pačios Lisabonos jis mane laikytų kalėjime. Aš daviau pasižadėjimą, kurio jis reikalavo, bet pridūriau, kad man būtų daug geriau iškentėti didžiausius sunkumus, negu grįžti ir vėl gyventi su jahais.

Mūsų kelionė praėjo be kokių atsitikimų. Iš dėkingumo kapitonui kartais aš atsisėdęs su juo šnekėdavau, kaip jis buvo norėjęs, ir žiūrėjau, kad neparodyčiau savo antipatijos žmonių giminei, bet vis dėlto ji nuolat išeidavo į aikštę, ir kapitonas dėdavosi nieko nepastebintis. Didesnę dienos dalį aš praleisdavau savo kajutėj, nenorėdamas susitikti nieko iš įgulos. Kapitonas ne kartą liepė man nusimesti tuos žvėrelių kailius ir užsivilkti geriausiu jo kostiumu. Bet aš vis atsisakinėjau, bijodamas vilktis drabužiais, dėvėtais jaho. Aš tik jo paprašiau dvejų švarių marškinių, kurie po vilkėjimo buvo išskalbti ir negalėjo, kaip man rodėsi, per daug manęs sutepti. Aš keičiau juos kas antrą dieną ir pats skalbiau.

1715 metais lapkričio 15 dieną mes atvykome į Lisaboną. Išlipant į krantą kapitonas liepė man užsivilkti jo apsiaustą, kad nesusirinktų aplink mane minia žioplių. Jis parsivedė mane į savo namus ir, mano pageidavimu, davė man kambarį pačiame viršutiniame aukšte su langais į kiemą. Aš jo labai prašiau niekam neprasitarti, ką jam sakiau apie ygagus, nes jei sužinotų ką apie tą istoriją, tai ne tik suplauktų būriai žmonių, norinčių mane pamatyti, bet ko gero dar galėtų pasodinti mane į kalėjimą arba sudeginti inkvizicijos sprendimu. Kapitonas prikalbėjo mane pasisiūdinti naują eilutę, bet aš nesidaviau, kad siuvėjas mane matuotų; o kaip Don Pedras buvo beveik vieno su manim ūgio, tai ant jo siūti drabužiai tiko ir man. Jis aprūpino mane ir kitais reikalingais dalykais, visiškai naujais, kuriuos aš prieš vartojimą vėdinau po dvidešimt keturias valandas.

Kapitonas buvo nevedęs; jis teturėjo tris tarnus, bet valgant nė vienas nestovėjo prie stalo; apskritai, jis buvo labai malonus ir tokios geros širdies, jog aš pamažu ėmiau mėgti jo drau-

gystę. Kapitono drąsinamas, aš pradėjau dairytis pro savo langą. Pamažu aš buvau nuviliotas į kitą kambarį, iš kur žvilgterėjau į gatvę, bet išsigandęs atsitraukiau atgal. Kitą savaitę kapitonas mane sugundė nusileisti į apačią prie durų. Mano baimė po truputį mažėjo, bet neapykanta ir panieka žmonėms tartum vis didėjo. Galop aš įsidrąsinau išeiti su kapitonu į gatvę, bet eidamas užsikišdavau nosį su rūta, o kartais su taboka.

Po dešimties dienų Don Pedras, kuriam aš kiek nupasakojau savo namų reikalus, priminė, kad kiekvieno garbingo ir sąžiningo žmogaus priedermė būtų grįžti į tėvynę ir gyventi namuose su savo žmona ir vaikais. Tuo metu iš uosto plaukė vienas anglų laivas, ir jis pasišovė aprūpinti mane visais kelionei reikalingais daiktais. Būtų nuobodu čia kartoti jo išvedžiojimus ir mano prieštaravimus. Jis mane įtikinėjo, kad niekas dabar nerastų tokios salos, kur pavyktų vienam, kaip norėjau, įsikurti, o savo namuose aš būčiau vienas šeimininkas ir galėčiau gyventi kaip tikras atsiskyrėlis.

Galų gale aš nusileidau matydamas, kad nieko geresnio nėra. Lapkričio 24-tą dieną anglų prekiniu laivu išvykau iš Lisabonos. Kas buvo to laivo savininkas, aš visai nesiteiravau. Don Pedras palydėjo mane iki laivo ir paskolino dvidešimt svarų. Jis gražiai atsisveikino su manimi, bet kai atsiskirdamas apkabino, aš vos sulaikiau savo pasibjaurėjimą. Per visą tą paskutinę kelionę aš nesileidau į kalbas su kapitonu nei su jo vyrais ir, apsimetęs nesveiku, nekėliau kojos iš kajutės. 1715 metų gruodžio 5 dieną apie ryto devintą valandą mes nuleidom inkarą Daunse, ir apie trečią valandą po pietų laimingai parvykau į savo namus.

Mano pati ir vaikai, pamatę mane, baisiai nustebo ir apsidžiaugė, nes laikė mane žuvusiu; o aš, tiesą sakant, susitikęs negalėjau į juos žiūrėti be tam tikro pasibjaurėjimo ir neapykantos, ypač galvodamas, kokie artimi esame mes vieni kitiems. Nors nuo mano nelaimingo ištrėmimo iš ygagų krašto aš buvau verčiamas dažnai regėti jahus ir net bendrauti su Don Pedru de Mendezu, bet kilniųjų ygagų dorybės ir išmintis visą laiką negalėjo išeiti man iš galvos. Prisiminęs, kad esu gyvenęs su viena iš jahų giminės ir tapęs keleto tų padarų tėvu, aš ėmiau gėdytis ir bjaurėtis savimi.

Tik įžengiau į vidų, pati apkabino mane ir pabučiavo, nuo ko aš, per tiek metų atpratęs nuo tokios šlykštynės prisilietimo, apalpau ir išgulėjau apalpęs beveik valandą. Dabar, kada rašau šias eilutes, jau penkeri metai praėjo nuo mano sugrįžimo į Angliją. Pirmaisiais metais aš negalėjau akyse matyti pačios ir vaikų; jų vieno kvapo negalėjau pakęsti ir kartu su jais atsisėdęs

valgyti. Dar ir dabar jie nedrįsta paliesti mano duonos arba gerti iš mano puoduko, tuo labiau aš neleidžiu niekam iš jų paspausti man rankos. Už pirmuosius pinigus nusipirkau du gražius kumelius ir juos laikau puikioj arklidėj; paskui man daugiausia patinka šėrikas, jis ateina visados prisisunkęs arklidžių kvapo, o tas kvapas mane labai gaivina. Mano kumeliai mane gerai supranta; aš kalbuosi su jais kasdien mažiausiai po keturias valandas. Jie nepažįsta nei kamanų, nei balno, labai prisirišę prie manęs ir patys tarp savęs labai sutinka.

XII ATSKAIDA

Mano tiesumas.— Kam aš leidžiu šitą savo darbą.— Negiriu keliautojų, kraipančių tiesą.— Rašydamas aš neturėjau jokio pikto noro.— Atsakymas į vieną priekaištą.— Įsikūrimo būdas kolonijose.— Tėvynės aukštinimas.— Negiňčytina karūnos teisė į mano aprašytas žemes.— Nelengvas daiktas jas užkariauti.— Atsisveikinu su skaitytoju, pasakoju apie tolimesnį savo gyvenimą, duodu gerų patarimų ir baigiu.

Taigi, mielas skaitytojau, aš tau tikrai aprašiau savo keliones, trukusias šešiolika metų ir septynis mėnesius, žiūrėdamas tiktai tiesos, o ne gražumo. Aš galėjau, kaip kiti keliautojai, pripasakoti tau neregėtų negirdėtų dalykų, bet aš išdėsčiau, kas man atsitiko, aiškiais ir paprastais žodžiais, nes mano didžiausias noras buvo tave pamokyti, o ne trukdyti.

Mums, keliautojams po svetimus kraštus, į kuriuos retai užvažiuoja anglai ir kiti europiečiai, nesunku aprašyti sausumos ir jūros nematytus gyvulius. Gal pirmiausias keliautojų tikslas būtų daryti žmones išmintingesnius ir geresnius, kelti jų dvasią prastais ir gerais pavyzdžiais, pastebėtais svetimose šalyse.

Iš visos širdies norėčiau, kad būtų toks įstatymas, kur verstų kiekvieną keliautoją, prieš gaunant sutikimą išleisti savo kelionių aprašymus, prisiekti lordui kancleriui, kad viskas, ką jis mano spausdinti, yra tikrų tikriausia tiesa. Tada žmonės nebebūtų daugiau apgaudinėjami, kaip dabar yra, kada kiti rašytojai iš noro turėti didesnį pasisekimą savo knygoms pakiša negudriam skaitytojui didžiausią melą. Jaunas būdamas labai mėgau skaityti kelionių aprašymus. Bet paskui, kai išvažinėjau beveik visą žemę ir savo paties akimis pamačiau, kiek tuose aprašymuose prišnekėta visokių prasimanymų, dabar bjaurėte bjau-

riuosi panašiu skaitymu ir piktindamasis žiūriu į begėdišką lengvatikių žmonių klaidinimą. Kaip mano pažįstami teikėsi išrasti mano menkas pastangas esančias ne be naudos tėvynei, aš nutariau visur griežtai laikytis tiesos ir nuo to kelio nė žingsnio nesitraukti. Aš ir nemokėčiau nuo jo trauktis, kol turiu galvoj savo kilnaus šeimininko ir kitų garbingų ygagų pavyzdį ir pamokymus, mano matytus ir girdėtus per ilgą laiką gyvenant su jais.

— *Nec, si miserum Fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.*[1]

Žinau, kad nekiek garbės suteikia raštai, kurie nereikalauja nei talento, nei mokslo ar kitos kurios dovanos, išskyrus gerą atmintį ir tikslumą. Žinau lygiai, kaip greitai pamirštami kelionių aprašinėtojai ir žodynų sudarytojai, išstumti iš atminimo tų, kurie to paties darbo imasi paskui juos. Visai galimas daiktas, kad kiti keliautojai, atvykę vėliau į čia mano aprašytus kraštus, pastebės kiek mano klaidų (jei tokių bus) ir, pridėję keletą savo naujų atradimų, nutrems mane ir atsistos mano vietoj, ir tokiu būdu pasaulis užmirš, kad ir aš esu buvęs kada rašytojas. Tai tikrai man geltų širdį, jei rašyčiau dėl garbės, bet dabar mano rašymo tikslas tėra *tėvynės gerovė,* todėl neturiu čia nieko dejuoti. Juk kas gali skaityti apie mano iškeltas garbingų *ygagų* dorybes nesigėdindamas savo paties piktų palinkimų, jei jis save laiko protingu ir savo krašte valdančiu padaru? Nieko nesakysiu apie tas tolimas tautas, kur viešpatauja *jahai.* Iš jų mažiausiai bus pagedę *brobdinjagai,* ir didelė būtų mūsų laimė, jei tik mokėtumėm laikytis jų doros ir krašto tvarkymo išmintingų dėsnių. Bet susilaikau nuo tolimesnių išvedžiojimų ir palieku pačiam skaitytojui pasvarstyti, kokį pasimokymą čia sau galėtų gauti.

Nemažą turiu malonumą galvodamas, kad šiam mano veikalui turbūt nesiras peikėjų: juk ką gali prikišti rašytojui, kalbančiam nieko nepridedant ir neatimant apie daiktus, jo regėtus ar girdėtus tolimiausiuose kraštuose, su kuriais mes nevarom prekybos ir neturim jokių politikos reikalų? Aš kiek galėdamas vengiau klaidų, už kurias dažnai labai teisingai kaltinami kelionių aprašinėtojai. Iš kitos pusės, aš nesidedu su jokia partija, rašau neturėdamas su nieku piktumų ir saugodamasis bent kuo įžeisti atskirą žmogų ar tam tikrą žmonių draugiją. Aš rašau teturėdamas prieš akis tikslą šviesti ir mokyti žmonių giminę, už kurią nesigirdamas drįstu save laikyti kiek pranašesniu, o tą

[1] Jei nelaimingą padarė Sinoną likimas, bet melagiu ir nenaudu jo negalės padaryti (Vergilijus, Eneida II 79).

NOM REG
BRITT

pranašumą aš įsigijau ilgai begyvendamas kartu su tobulaisiais ygagais. Aš rašau nelaukdamas sau kokio pelno ar pagyrimų. Aš niekur nevartoju žodžio, kuris galėtų pasirodyti papeikimu ar įžeidimu net ir labiausiai linkusiam įsižeisti žmogui. Dėl tos priežasties aš nebijau vadinti save rašytoju be priekaištų, mano raštuose nėra nieko tokio, už ko galėtų nusitverti ir pagaląsti savo dantis visokie kritikai, recenzentai, apžvalgininkai, aiškintojai, stebėtojai, sekikai.

Prisipažįstu, man buvo priminta, kad aš, kaip Anglijos pilietis, tik sugrįžęs turėjau tuojau pranešti apie savo kelionę ministrui, nes visi valdinio atrasti kraštai priklauso jo karaliui. Bet aš abejoju, ar mums būtų taip lengva nukariauti mano atrastuosius kraštus, kaip sekėsi Ferdinandui Kortezui, nugalėjusiam Amerikos laukinius. Mano nuomone, kažin ar apsimokėtų dėl liliputų užkariavimo siųsti į jų žemę laivyną ir armiją, kažin ar būtų protinga ir saugu pulti brobdinjagus ir kažin kaip jaustųsi anglų kariuomenė, jei viršum ties ja pasirodytų Skrajojanti Sala. Ygagai tikrai nepratę kariauti, jie nieko nenusimano apie karo dalykus, ypač apie šaunamus ginklus. Tačiau, jei būčiau ministras, niekada nepatarčiau jų pulti. Jų išmintis, vienybė, drąsa, tėvynės meilė su kaupu atsvertų visus jų karo mokslo trūkumus. Pagalvokite, kas būtų, jei dvidešimt tūkstančių ygagų įsiveržtų į europiečių kariuomenės vidurį, suardytų jos eiles, išvartytų vežimus ir baisiais užpakalinių kojų smūgiais imtų taškyti kovotojų smegenis. Čia jiems tikrai tiktų apie Augustą pasakyti žodžiai: *Recalcitrat undique tutus.*[1] Bet vietoj teikęs šią kilnią tautą nukariauti, aš labiau norėčiau, kad jie galėtų atsiųsti pakankamą skaičių savo gyventojų ir mėgintų civilizuoti Europą, mokydami mus tokių svarbių dalykų, kaip garbė, teisingumas, teisybė, saikingumas, tėvynės meilė, drąsa, dora, draugiškumas, gerumas ir ištikimybė. Visų šitų dorybių vardai išlikę dar daugelyje Europos kalbų, juos vartoja tiek senieji, tiek ir naujieji rašytojai. Tai aš žinau bent iš savo nedidelio skaitymo.

Bet yra dar ir kita priežastis, dėl kurios aš savo atrastais kraštais nesirūpinu didinti karaliaus žemių. Tiesą sakant, mane ima abejojimas dėl valdovų teisingumo tokiais atsitikimais. Sakysim, audra kažkur neša piratų gaują; pagaliau matrosas nuo stiebo viršūnės pastebi žemę; jie išlipa į krantą plėšti ir ten randa ramius žmones, kurie juos gražiai sutinka; piratai kraštui duoda naują pavadinimą, karaliaus vardu jį užima, kaip nukariavimo ženklą pastato supuvusią lentą ar akmenį, nužudo dvi-

---

[1] Spardosi, būdamas iš visų pusių saugus.

dešimt ar trisdešimt vietos gyventojų, keletą jų parodyti prievarta pasiima drauge su savimi, grįžta namo ir čia gauna visų savo nusikaltimų atleidimą. Taip atsiranda nauja kolonija, įgyta *dieviškosios teisės* vardu. Nieko nelaukiant, siunčiami laivai, vietos gyventojai išvaikomi arba išnaikinami, jų valdovai kankinimais verčiami atiduoti savo auksą; leidžiama daryti ir elgtis kaip kas nori, kad ir baisiai nežmoniškai, žemė užliejama jos sūnų krauju. Ir štai ta bjauri gauja žudikų, paimtų tokiai šventai ekspedicijai, yra *šių dienų kolonija*, nusiųsta versti į tikrą tikėjimą ir civilizuoti stabmeldžius ir barbarus.

Bet šis aprašymas, žinoma, visai neliečia anglų tautos, iš kurios gali pasimokyti visas pasaulis matydamas, kaip išmintingai ji kuria kolonijas, kaip savo gausiomis pašalpomis remia tikėjimą ir mokslą, parenka pamaldžius ir gabius kunigus krikščionystei platinti, atsargiai apgyvendina tolimas provincijas blaiviais ir gerais savo krašto žmonėmis, skiria administracijai sumanius ir nepaperkamus valdininkus ir galų gale — siunčia akyliausius ir doriausius gubernatorius, kuriems niekas daugiau nerūpi, tik vietinių žmonių gerovė ir savo viešpaties karaliaus garbė.

Bet kadangi mano aprašytų kraštų gyventojai, rodos, neturi jokio noro, kad juos kokie atėjūnai užkariautų ir pavergtų, išžudytų arba išvaikytų, ir neturi nei aukso, nei sidabro, nei cukraus ar tabokos, tai, mano galva, jie visai nėra daiktas, vertas mūsų uolumo, narsumo ar susidomėjimo. Vis dėlto, jei tie, kuriems tai daugiau rūpi, būtų kitos nuomonės, tai aš galėčiau prisiekti, kai iš manęs to pareikalaus įstatymai, kad joks europietis nėra prieš mane buvęs tuose kraštuose. Aš tai tvirtinu remdamasis vietos gyventojų žodžiais. Nebent galėtų kilti ginčas dėl dviejų jahų, kurie pagal padavimą prieš daugelį metų buvę atsiradę vieno kalno viršūnėje ygagų krašte ir iš kurių kilusi visa tų bjaurių padarų giminė. Tie jahai turėjo būti anglai, kiek galiu spręsti iš jų palikuonių veidų, nors ir labai išsigimusių. Bet kiek čia bus tiesos, tegu geriau pasako kolonijų įstatymų žinovai.

Bet kad reikėtų mano atrastas šalis užvaldyti savo viešpaties vardu, man tada nė į galvą nebuvo atėję, o jei ir būtų atėję, tai aš žinodamas, kur ir kaip esu, jau iš vieno atsargumo būčiau atidėjęs šį reikalą patogesniam laikui.

Taip atsakęs į vienintelį priekaištą, kurį man kaip keliautojui būtų galima padaryti, aš čia galutinai atsisveikinu su visais savo maloniais skaitytojais ir pasitraukiu į savo sodelį Redrife džiaugtis savo svajonėmis, taikyti įgytas iš ygagų gražias dorybių pamokas, auklėti savo paties šeimos jahus, kiek šie pada-

rai iš viso gali pasiduoti auklėjimui, dažniau žiūrėti į savo atvaizdą veidrody ir, jei tik galima, palengva priprasti pakęsti žmogaus paveikslą; gailėtis savo šalies ygagų dėl jų gyvuliškumo, bet žiūrėti į juos su pagarba dėl mano kilniojo šeimininko, jo šeimos, draugų ir visų ygagų, į kuriuos mūsų arkliai turi garbę būti panašūs tik išvaizda, bet daug žemiau už juos stovi savo protu.

Nuo praeitos savaitės aš leidau savo pačiai pietauti kartu su manim; ji turėjo sėdėti kitame ilgo stalo gale ir atsakinėti (kaip galima trumpiau) į mano klausimus. Bet vis dar negalėdavau pakęsti jaho kvapo, todėl aš visados užsikišdavau nosį rūtos, levandos ar tabokos lapais. Ir nors pagyvenusiam žmogui sunku atsisakyti nuo senų įpročių, vis dėlto aš nepametu vilties, kad už kiek laiko galėsiu nebevengti jahų draugystės ir nebebijosiu jų dantų ir nagų.

Man būtų daug lengviau susiderinti su visa jahų gimine, jeigu jiems ganėtų tų ydų ir kvailysčių, kurias gavo iš prigimimo. Manęs visai nepykina koks teisininkas, kišenvagis, pulkininkas, avingalvis, didikas, žaidėjas, politikas, sąvadautojas, gydytojas, neteisingas rodytojas, papirkėjas, advokatas, išdavikas ir į juos panašūs — tai mums vis įprasti dalykai. Bet kai aš matau gaujas kūno ir dvasios išsigimėlių didžiuojantis savo nesveikumu, tai mano kantrybė beregint trūksta. Aš niekada nesuprasiu, kaip tokie gyvuliai ir tokios nedorybės gali kartu derintis. Išmintingieji ygagai, gausiausiai apdovanoti visokiomis dorybėmis, kokios tik gali puošti protingą sutvėrimą, neturi savo kalboj net žodžio tai piktybei pavadinti. Jie iš viso neturi žodžių reikšti piktiems daiktams, išskyrus tuos, kuriais nusako ten gyvenančių jahų bjaurias ypatybes, tarp kurių jie negalėjo pastebėti išdidumo, nes gerai nepažino žmonių prigimties, kokia ji pasirodo tuose kraštuose, kur tie gyvuliai viešpatauja. Bet aš, turėdamas daugiau prityrimo, aiškiai pastebėjau tų laukinių jahų tam tikrus išdidumo daigus.

Bet ygagai, valdomi proto, ne daugiau didžiuojasi savo geromis ypatybėmis, kaip aš, kad turiu dvi kojas ir dvi rankas; juk nė vienas sveiko proto žmogus tuo nesigirs, nors jausis labai nelaimingas jų netekęs. Aš prie to daikto ilgėliau apsistojau, norėdamas padaryti anglų jaho draugystę kiek malonesnę, todėl labai prašyčiau tų, kurie turi kiek palinkimo į tą ydą, nesirodyti man į akis.

DŽONATANAS SVIFTAS IR JO KNYGA „GULIVERIO KELIONĖS"

Džonatanas Sviftas yra vienas iš garsiausių pasaulio rašytojų. Savo garsą jis nusipelnė 1727 metais išleistu satyros romanu „Guliverio kelionės". Tą gražią knygą skaito visokio amžiaus žmonės, ypač jaunuomenė.

Autoriaus tikslas buvo iškelti ir pasmerkti to meto Anglijos gyventojų netikusius papročius, prastą krašto santvarką, valdančių luomų godumą, garbės troškimą ir darbo žmonių ar kitų tautų eksploataciją.

Ką Sviftas kalba apie Angliją, daugmaž tinka ir kitiems kraštams. Kiekvienas ir savo krašte randa bent iš dalies ten aprašytas ydas.

„Guliverio kelionėse" rašytojas negailestingai išjuokė atskirų žmonių ir visuomenės nedorus darbus. Apvilkęs savo veikalą pasakos apdaru, jis verčia skaitytoją žiūrėti iš šalies į jo paties daromas visokias nedorybes ir jomis bjaurėtis. Toks pamokomas visuomenės ydų plakimas kiekvienam palieka gilų įspūdį.

„Guliverio kelionės" žavi skaitytoją tikrai kaip gražiausia pasaka. Nors ten pasakojama apie labai nepaprastus dalykus, bet taip vaizdingai ir su tokiomis smulkmenomis, jog skaitytojui rodosi, kad jis visus ten aprašytus dalykus savo paties akimis mato kaip dieną.

„Guliverio kelionių" pasirodymas prieš 260 su viršum metų buvo didelis įvykis Anglijoj. Visi graibstyte graibstė tą knygą. Pirmaisiais keleriais metais buvo išpirktas negirdėtas skaičius egzempliorių.

Kas buvo ir kaip gyveno tas Sviftas, parašęs veikalą, skaitomą viso pasaulio tautų jau trečias šimtas metų?

Sviftas gimė 1667 metais airių sostinėje Dubline, kur jo tėvas, atvykęs iš Anglijos, tuo laiku tarnavo. Jo tėvas Džonatanas Sviftas staiga mirė keletą mėnesių prieš sūnaus gimimą. Tėvo atminimui jam buvo duotas Džonatano vardas. Motina liko be jokio turto, vaiką į mokslus leido giminės.

Keturiolikos metų Sviftas įstojo į Dublino universitetą. Iš visų mokslo dalykų, dėstomų universitete, daugiausia jis domėjosi literatūra ir istorija, o teologija, svarbiausias to laiko dalykas, maža jį tetraukė.

Nebaigęs universiteto, 1688 metais Sviftas išvyko į Angliją, kur buvo persikėlusi jo motina. Prasidėjo savarankiškas gyvenimas, pilnas vargų ir kovų už būvį. Po ilgų ieškojimų jam pavyko gauti sekretoriaus vietą pas įtakingą didiką Viljamą Templį.

Templis buvo pirmiau ministru. Išėjęs į dimisiją, jis apsigyveno savo dvare Mur-Parke (Moor-Park), augino gėles, skaitė senuosius klasikus ir gražiai vaišino svečius, atvykstančius iš Londono. Tą gudrų diplomatą lankė pats karalius ir svarbiais krašto reikalais klausėsi jo nuomonės. Atliekamu laiku Templis rašė ir leido savo literatūrinius darbus.

Išdidžiam ir nesugyvenamam Sviftui sunku buvo priprasti prie padėjimo, buvusio kažkokiu viduriu tarp sekretoriaus ir tarno. Pametęs savo globėją, jis vėl nukeliavo į Airiją, tikėdamasis ten rasti mažiau žeminančią tarnybą. Bet nieko gero nelaimėjęs, vėl grįžo pas tą patį šeimininką. Vėliau Templis suprato jo gabumus ir pradėjo daugiau jį vertinti. Dažnai su juo ilgai kalbėjosi, davinėjo jam knygas iš savo didžiulės bibliotekos, pavedinėjo jam atsakingus reikalus. Sviftas gerai pažino Templį lankiusius svečius.

17. Užsak. Nr. 5019.

Dveji metai, praleisti Templio namuose, buvo svarbūs tolimesniam jaunikaičio gyvenimui. Susirūpinęs savo mokslu, jis skyrė po aštuonias valandas per dieną rimtai lektūrai. Ne mažiau naudos jis turėjo nuolat bendraudamas su garsiu anglų diplomatu ir jo aukštais svečiais. Bet sunkus darbas pakenkė jo sveikatai. Atsiradęs viduriu sutrikimas su galvos svaigimu ir apkurtimu nepametė jo lig amžiaus galo.

1692 metais Oksfordo universitetas suteikė Sviftui humanitarinių mokslų magistro laipsnį. Tas laipsnis davė jam teisę į bažnytinę tarnybą. Bet jis pasiliko Mur-Parke ir čia gyveno su pertraukomis lig pat Templio mirties 1699 metais. Paskui aplinkybės privertė kunigauti vienoj vargingoj airių kaimo parapijoj.

Airija tuo laiku buvo atsilikęs ir nuskurdęs kraštas, visai priklausomas nuo Anglijos. Nors anglų valdžios jai buvo duota savivalda, bet iš tikrųjų airių įstatymai beveik jokios reikšmės neturėjo. Pramonė buvo nusmukusi, gyventojai mokėjo didelius mokesčius ir skurdo.

Gyvendamas Airijoj Sviftas daug keliavo po tą kraštą, pažino airių tautos vargus ir troškimus ir labai juos užjautė.

Sviftas dabar gaudyte gaudė politines naujienas, ėjusias iš Anglijos, palaikė santykius su Templio bičiuliais ir kiekviena patogia proga vyko į Londoną ir ten ilgai truko.

XVIII amžiuje Anglija virto galingiausia kapitalistine viešpatyste pasaulyje. Po buržuazinės revoliucijos, įvykusios XVII amžiuje, feodalinė tvarka pradėjo irti, atsirado patogios sąlygos augti kapitalizmui.

Nugalėjusi buržuazija nevengė dėtis su bajorija, kuri, savo keliu, skatino kapitalizmo augimą. Buržuazija ir bajorija rado bendrą kalbą, nes jos viena ir kita bijojo liaudies revoliucijos.

Anglijoj suklestėjo pramonė ir prekyba. Pirkliai ir fabrikantai traukė didelę naudą iš liaudies rankų darbo ir kolonijų ir negirdėtai turtėjo. Greitieji anglų laivai raižė visus žemės rutulio vandenis. Pirkliai ir avantiūristai skverbėsi į mažai ištirtus kraštus, žudė ir vergė vietinius gyventojus, savinosi jų gamtos turtus ir kūrė naujas kolonijas.

Atkakliai kovodami už pirmybę su gretimais kraštais, anglai pasistatė galingiausią tais laikais karo ir prekybos laivyną, nukariavo ir nustūmė nuo savo kelio kitas šalis, pirmiausia Olandiją ir Ispaniją, ir užėmė pirmą vietą pasaulio prekyboje.

Iš visų pasaulio pusių plaukė į Angliją kapitalai ir turtai be skaičiaus. Pavertę tuos turtus į pinigus, kapitalistai prisistatė daugybę fabrikų, kur nuo ryto lig nakties plušėjo tūkstančiai darbininkų — vakarykščių valstiečių, prievarta nuvarytų nuo savo žemės sklypų.

Geriausios anglų gelumbės ir kitos prekės buvo brangiai parduodamos Europos rinkose. Anglų įmonininkai plėtė savo gamybą, o pirkliai vis didino savo apyvartą. Pirkliai, fabrikantai ir bajorai statėsi gražius rūmus ir skendo prabangoj, o liaudis skurdo ir badavo.

XVIII amžiaus pirmaisiais metais Anglijos karalius Vilhelmas III rengėsi kariauti su Prancūzija — vieninteliu Europos kraštu, galėjusiu varžytis su Anglija dėl tarptautinės įtakos. Pačioj Anglijoj karštai kovojo tarp savęs dvi politinės partijos — toriai ir vigai. Tie ir tie norėjo patys vieni viešpatauti šalyje ir vadovauti jos politikai.

Vigai norėjo susiaurinti karaliaus valdžią, kad galėtų nekliudomi plėtoti pramonę, prekybą. Jie reikalavo karo, manydami padidinti savo kolonijas ir sutvirtinti Anglijos viešpatavimą vandenyse. Toriai priešinosi Anglijos kapitalistiniam augimui, stengėsi sustiprinti karaliaus valdžią ir išsaugoti bajorų privilegijas. Bet vieni ir kiti visai negalvojo apie darbo žmonių gerovę, jie tik rūpinosi turtingųjų reikalais.

Abiejų partijų norai buvo svetimi Sviftui. Atkaklią jų kovą viename savo laiške jis lygina su šunų ir kačių pjautynėmis. Sviftas svajojo apie trečios, liaudies, partijos įsteigimą, bet tai XVIII amžiaus Anglijoj buvo neįvykdomas dalykas.

Sviftas turėjo pasirinkti vieną iš jau esančių partijų. Tik jų programose negalėjo rasti nieko, kas galėtų jam tikrai patikti. Bet be vienų ar kitų para-

mos nežinomas kaimo parapijos kunigas, kurio vienintelis ginklas buvo jo aštri plunksna, negalėjo pasirodyti politikos arenoje su savo įsitikinimais. Artima pažintis su Templio bičiuliais, turėjusiais tuo laiku svarbias vietas vyriausybėje, atvedė Sviftą į vigų stovyklą.

Norėdamas paremti vigus, jis išleido nepasirašęs savo vardo keletą sąmojingų politinių pamfletų, turėjusių didelį pasisekimą. Vigai norėjo surasti savo nepažįstamą sąjungininką, bet Sviftas manė geriau kol kas būti pasislėpusiam.

Jis klaidžiojo siauromis Londono gatvėmis, klausėsi praeivių kalbų, tyrė žmonių nuotaiką. Kasdien tą pačią valandą ateidavo į vieną kavinę, kur paprastai rinkosi Londono literatūros garsenybės. Sviftas čia išgirsdavo paskutines politikos naujienas ir miesto paskalas, klausėsi literatų ginčų ir tylėjo.

Bet kartais tas niekam nepažįstamas su juoda kunigo sutana, įsikišęs į kalbą, tėkšdavo tokį taiklų sąmojį, jog visi kavinės lankytojai tik stebėdavosi ir paskui tą dalyką išnešiodavo po visą Londoną.

Karaliui Vilhelmui III mirus, valdžią paėmė karalienė Ona. Jau kelerius metus ėjo su Prancūzija karas, žinomas istorijoj vardu „Ispanijos įpėdinystės karas" (1702—1713). To karo pretekstas buvo prancūzų karaliaus Liudviko XIV sumanymas pasodinti į Ispanijos sostą po bevaikio ispanų karaliaus Karolio II savo anūką. Tai beveik reiškė prisijungti didelį kraštą su plačiomis kolonijomis Amerikoj ir Afrikoj. Toks nepaprastas Prancūzijos išsiplėtimas buvo pavojingas Anglijos viešpatavimui jūroje ir kolonijose. Norėdama sukliudyti tą Liudviko XIV sumanymą, Anglija pradėjo karą prieš Prancūziją, sudariusi sąjungą su Olandija ir Austrija. Prancūzų armija buvo sumušta. Liudvikas XIV atsisakė nuo savo sumanymo, ir visi nekantriai laukė ilgo karo pabaigos. Bet anglų vyriausias karo vadas Malboras tyčia vilkino su pabaiga, nes jis ir kiti jo šalininkai turėjo daug pelno iš tiekimų ir subsidijų.

Per visą tą laiką Svifto gyvenimas daug nesikeitė. Kunigavo kaime, bet daugiausia viešėjo Londone. Dėl savo aštrios plunksnos pateko į politikos gyvenimo sūkurį. Partijų vadai ir ministrai gerinosi jam ir jo garbei taisė puikius priėmimus. Sviftas neieškojo naudos iš savo padėjimo, tik kitiems teikė pagalbą. Jo patarimu buvo davinėjamos atsakingos valdžios vietos, šalinami nuo vietų netinkami žmonės, jo nuomonė buvo lygi sprendimui.

Užsitraukęs karas labai skurdino kraštą. Jo nutraukti nenorėjo įmonininkai ir bankininkai iš vigų partijos. Sviftas tada stojo prieš vigus ir prisidėjo prie torių ne dėl to, kad jam būtų tikę jų politiniai siekimai, bet dėl to, kad jų reikalavimas baigti karą tuo metu buvo naudingas tautai. Sviftas parašė keliolika pamfletų prieš vigų vadų savanaudiškumą ir jų kitas nedorybes. Tie pamfletai susilaukė karšto tautos pritarimo.

Netrukus valdžią paėmė toriai ir 1713 metais padarė taikos sutartį su Prancūzija. Karo galas buvo pasiektas ne be Svifto nuopelnų. Po to Svifto įtaka Anglijos gyvenimui buvo tokia didelė, jog jį vadino ministru be portfelio.

Dabar buvo nebepatogu laikyti Sviftą kaimo parapijos klebonu Airijoj. Bičiuliai jam sakė, kad jis turėtų būti bent vyskupu pakeltas. Bet karalienė Ona ir aukštieji bažnyčios vadovai negalėjo jam dovanoti už piktą išjuokimą to meto tikybinių ginčų. Svifto rašiniuose buvo paliesta karalienė ir bažnyčios vadovai. Po ilgų svyravimų karalienė sutiko paskirti Sviftą Dublino katedros dekanu. Tas paskyrimas buvo beveik lygu garbingam ištrėmimui.

1714 metais netikėtai mirė karalienė Ona, į sostą įžengė Jurgis I. Su valdžios pasikeitimu tik padidėjo artimų rūmams asmenų peštynės.

Sviftas matė, kaip karaliai keitėsi, kaip ministrai darė intrigas prieš vieni kitus, lakstė iš savo postų, užleisdami vietą naujiems asmenims, o liaudies skurdas nemažėjo. Matydamas, kad jo įtaka atskiriems vyriausybės nariams negali pakeisti bendros viešpatystės politikos, Sviftas galutinai paliko Angliją. Priėmęs naują paskyrimą, jis persikraustė į Dubliną.

Nuo 1715 lig 1723 metų Sviftas niekur toliau nebuvo iškeliavęs iš Dublino, turėjo daug sielvartų savo asmeniniame gyvenime. 1724 metais, eidamas penkiasdešimt aštuntus metus, jis vėl pateko į politinės kovos vidurį. Šį kartą su visu savo talento karščiu šoko ginti airių tautą, su kuria jis buvo dar labiau suartėjęs tuo laiku.

Svifto pasirodymui vėl politikos arenoje buvo priežastis. Teisę kalti smulkiuosius pinigus Airijai buvo iš anglų valdžios atpirkęs kažkoks Vudas. Norėdamas daugiausia pelnyti, tas Vudas kalė pinigus tokios mažos vertės, jog airiai atsisakinėjo juos imti ir viešai reiškė savo pasipiktinimą.

Sviftas prieš tą Vudą ir prieš anglų vyriausybę parašė visą seriją smarkių pamfletų, antrašte „Gelumbinio laiškai". Paprastais ir įtikinamais žodžiais, lipusiais kiekvienam airiui prie širdies, pramanytu Dublino gelumbių pardavėjo vardu, jis aprašinėjo airių vargus ir baisų skurdą, nuolat primindamas, kad jų kraštas valdomas jų pačių įstatymais ir niekas neturi teisės atimti jų laisvės. Jis ragino airius stoti į griežtą kovą už savo garbę ir savo žmogaus teises, atimtas jiems anglų. Sviftas jiems sakė: „Priemonės yra jūsų rankose, jūs esate ir turite būti tokia pat laisva tauta, kaip jūsų broliai Anglijoj!" Užsipuolęs pradžioj Vudą, pabaigoj kurstyte kurstė airius sukilti prieš anglų valdžią.

„Gelumbinio laiškai" pasiekė savo tikslą. Anglų vyriausybė buvo priversta išimti iš apyvartos Vudo išleistus menkaverčius pinigus, nors ir turėjo nuostolių. „Gelumbinio laiškai" buvo tiek išplitę, jog kiekvienas airis ne tik mokėjo juos atmintinai, bet ir žinojo, kas jų autorius. Tai žinojo ir anglų vyriausybė. Ministras pirmininkas Volpolis buvo pareikalavęs Sviftą areštuoti. Į tą reikalavimą jis gavo iš anglų vietininko Airijoj tokį atsakymą: „Sviftui areštuoti reikia dešimties tūkstančių kareivių." Bylą reikėjo nutraukti.

Užsidaręs ir niūrus Dublino katedros dekanas tapo airių tautos mylimiausiu žmogum. Buvo sudarytas tam tikras sargybos būrys, saugojęs dieną naktį Svifto namus. Jo garbei Dubline buvo įsteigtas „Gelumbinio klubas". 1726 metais sugrįžusį iš Anglijos Sviftą Dublino gyventojai sveikindami pasitiko su varpais. Žmonėse buvo atsiradusi legenda, kad Sviftas esantis giminė seniesiems airių karaliams, kurių metu Airija buvusi laisva ir galinga.

„Gelumbinio laiškai" pakėlė airių pasipriešinimo dvasią ir įkvėpė juos ir vėlesniais laikais kovoti už tautos nepriklausymą ir laisvę. Svifto vardas aukso raidėmis įrašytas į airių tautos išsivadavimo iš svetimųjų jungo istoriją.

Į senatvę Sviftas buvo labai varginamas sunkios ligos. Vis dažnėjo svaigimas ir galvos skausmai, kankinę jį jau nuo jaunų dienų. Savo amžiaus pabaigoj jis pasidarė labai niūrus ir užsidaręs, kiauras dienas kiūtojo visai vienas, neprisileisdavo prie savęs net artimiausių žmonių. Atmintis nusilpo tiek, jog iš visų maldų tegalėjo pakalbėti „Tėve mūsų". Paskui neteko žado ir sąmonės.

Sviftas mirė 1745 metais, sulaukęs septyniasdešimt aštuonerių metų amžiaus. Pagal jo paliktą testamentą buvo palaidotas Dublino katedroj. Prie amžino atilsio vietos buvo prikalta lenta su šiuo jo paties suredaguotu parašu: „Čia ilsisi Džonatano Svifto, šios katedros dekano, kūnas, ir sielvartai nebedrasko jo širdies. Praeivi, jei gali, sek uolų galingosios laisvės kovotoją."

Sviftas buvo labai slapus žmogus. Net geriausi draugai nežinojo jo dvasios ir kūrybos paslapčių. Jo biografijoj lig šiol yra daug neaiškumų.

Ypač labai slėpė savo svarbiausią gyvenimo darbą — romaną, kurį rašė šešetą metų — „Kelionės į tolimas pasaulio šalis Lemuelio Guliverio, pradžioje chirurgo, o paskui kelių laivų kapitono". Kaip kiti darbai, taip ir ši knyga išėjo anonimiškai. Pats leidėjas, gavęs 1726 metais nuo „nežinomo asmens" romano rankraštį, nežinojo, kas jo autorius.

„Kelionės" tuojau patraukė skaitytoją nuostabiai tiksliu ir smulkiu Guliverio įspūdžių aprašymu iš jo viešėjimo pas liliputus ir milžinus, pas laputus ir ygagus. Daugelis laikė „Keliones" gražia pasaka ir nematė, kad jos turi giliausią prasmę, negailestingą satyrą prieš Anglijos tvarką, įstatymus, papročius ir politiką. Parašytos antroj amžiaus pusėj, „Kelionės" rodo ilgų metų galvojimą apie to laiko gyvenimą.

Nuostabi fantastika prasideda nuo pirmų romano puslapių, kada Guliveris, sudužus laivui, patenka į nelaisvę šešių colių žmogeliams.

Sviftas pasakoja apie tikrai neįtikimus dalykus taip rimtai, tartum būtų kalbama apie paprasčiausius reiškinius, atsitinkančius kiekviename žingsnyje mūsų akyse. Guliverio pasakojimai mums rodosi labai pamatuoti, visai neišgalvoti, mes nejučiomis pradedam matyti prieš save tuos mažus žmogiukus ir visų jų aplinką taip aiškiai, kaip ir pats Guliveris.

Tikrumo iliuzija pasiekiama tiksliai laikantis proporcijų ir dydžio, smulkiu aritmetišku apskaičiavimu ir plačiais aplinkybių aprašymais. Pasakęs, kad liliputų ūgis dvylika kartų mažesnis už Guliverio, toliau jau griežtai laikosi, kad paviršiaus matai būtų maždaug 150 (12×12), o tūrio — 1700 (12×12×12) kartų mažesni kaip mūsų. Iš čia išeina daug keistų atsitikimų ir nesusipratimų. Autorius smulkiai pasakoja, kiek vargo liliputai turėjo, norėdami pasiūti Guliveriui naujus drabužius, kiek išėjo audimo, kaip brangiai atsėjo jo valgydinimas, jeigu jo vieno karto pietumis galėjo pasisotinti 2000 liliputų, kaip sunku buvo rasti jam pastogę ir t. t.

Kita vertus, kiekvienas liliputų tvarkos menkniekis reiškia tikrus atsitikimus iš Svifto laikų Anglijos gyvenimo. Visuomenės įvykiai ir žmonių santykiai, kurie žmonėms šiaip rodosi baisiai svarbūs, bet parodyti daug kartų pamažinti, tiesiog mikroskopiškai, darosi mūsų akyse menkučiais ir juokingais.

Guliveris tvirtina, kad liliputai turi beveik tokius pat papročius kaip jo krašto gyventojai. Tie nelaimingi nykštukai serga didybės manija, garbės troškimu ir puikybe, daugiausia brangina turtus, rangus ir ordinus, laiko savo mažučiuką karalių galingiausiu pasaulio viešpačiu; jie pykstasi, liežuvauja, intriguoja ir kariauja tarp savęs.

Panašumas varomas ir toliau. Keršaujančios liliputų politinės partijos — aukštakulniai ir žemakulniai — baisiai primena anglų torius ir vigus, o smaigalių ir drūtgalių sektos, negalinčios galutinai nuspręsti, nuo katro galo reikia mušti kiaušinius, vaizduoja to meto tikybinius ginčus. Priešinga blefuskų viešpatystė, atskirta nuo liliputų žemės neplačiu sąsiauriu — tai, žinoma, Prancūzija, su kuria Anglija ilgai kariavo. Liliputų finansų ministras Flimnapas, mokantis vikriau už kitus rūmų žmones šokti ant ištiestos virvės ir šokinėti per imperatoriaus laikomą lazdą, daug kuo panašus į anglų ministrą pirmininką Volpolį, o liliputų monarchas — šykštus, įtarus ir bailus — turi neabejotiną panašumą su karalium Jurgiu I.

Iš tų pavyzdžių aišku, kad kiekvienas „Guliverio kelionių" epizodas ką sako apie Svifto laikų Anglijos visuomenės santykius ir politiką.

Antrojoj romano dalyje, kur aprašomi Guliverio nuotykiai milžinų krašte, Sviftas pliekia jau ne atskirus Anglijos gyvenimo negerumus ir ne atskirus valdovus, bet visą valdymo ir šalies santvarkos sistemą. Guliveris, pats pavirtęs į menkutį liliputą, kenčia milžinų karalystėj daug nemalonumų ir visokių nelaimių.

„Kelionių" antrosios dalies svarbiausias dalykas yra Guliverio kalbos su milžinų karalium, kuriam jis pasakoja apie anglų įstatymus ir papročius. Milžinų karaliui žmonių gyvenimas rodosi toks pat menkas, kaip Guliveriui rodėsi liliputų gyvenimas.

To išmintingo monarcho lūpomis Sviftas plaka valdininkų ir politikų savanaudiškumą ir parsidavėliškumą; Anglijos rinkimų įstatymus, leidžiančius papirkinėti rinkėjus ir daryti kitas neteisybes; ydingą anglų parlamento sutvarkymą, kuriuo aukštųjų rūmų nariai papildomi ne laisvu rinkimu, o įpėdinystės keliu; teismo vilkinimą ir suktybes; kruvinus karus, stumiančius kraštą į skurdą; jaunuomenės auklėjimą, padedantį plėstis egoizmui ir kitiems nedoriems palinkimams, ir t. t.

Tas pačias mintis, dar aiškiau pasakytas, mes randame trečiojoj romano dalyje, kur aprašomos Guliverio kelionės į įvairius pramanytus kraštus: į Laputą, į Balnibarbį, Lugnagą, Glubdubribą, o taip pat į Japoniją. Atvykęs į Balnibarbį, Guliveras susitinka su vietos filosofais, svajojančiais apie visuomenės pertvarkymą pagal teisingumo ir proto įstatymus. „Tie nelaimingi žmonės,— sako Guliveris,— patarinėjo valdovams rinktis savo artimaisiais vyrus išmintingus, gabius ir dorus; pratinti ministrus žiūrėti tik krašto gerovės; duoti dovanas vien už gerus darbus ir didelius nuopelnus; mokyti valdovus derinti jų pačių reikalus su visos tautos reikalais; įstaigoms ieškoti labiausiai tinkamų darbininkų."

Ne be ironijos minėdamas tų svajotojų neįvykdomus planus, Sviftas neiškenčia nepasakęs savo nuomonės dėl žmonių gyvenimo ir viešpatystės sutvarkymo. Jis nori, kad piliečiai atlikinėtų savo priedermes visuomenei ne iš baimės ir prievartos, bet iš susipratimo ir atsakingumo jausmo prieš savo artimą.

Jis svajoja apie tai, kad žmogus būtų vertinamas ne pagal jo turtą ir titulus, o pagal jo protą ir dvasios savybes, pagal tą naudą, kurią jis daro kitiems žmonėms savo veikla.

Plakdamas per visą savo knygą įvairius despotizmo ir prievartos apsireiškimus, Sviftas negali atsigėrėti Romos respublikos karžygiais, kurių šešėlius praeinant regi Guliveris. „Labiausiai aš gėrėjausi tironų bei prispaudėjų nugalėtojais ir pavergtų tautų išvaduotojais." Darbo žmonės, gaminantys naujas materialines vertybes ir gyvenimo reikmenis, verti, Svifto nuomone, didžiausios pagarbos: „Kiekvienas, kas vietoj vienos varpos mokės išauginti tam pačiam lauke dvi varpas, padarys žmonėms ir savo tėvynei daugiau naudos negu visi politikai kartu paimti."

Nors Sviftas stovėjo aukščiau ir matė toliau už savo amžininkus, bet negalėjo duoti aiškaus atsakymo, kaip išnaikinti pasaulio nedorybes ir pagerinti žmonių papročius. Tai buvo jo tragedija, ir tuo reikia aiškinti, kodėl jo satyra kartais tampa tokia niūri ir žiauri.

Už žmonių skurdą jis kaltina savanaudžius valdovus, rūmų žmones ir godžius didžturčius, gyvenančius darbininkų rankų pagamintais vaisiais. „Kiekvienam didžturčiui tenka daugiau kaip tūkstantis vargšų. Galima stačiai sakyti, kad mūsų tautos dauguma skurste skursta." Guliverio lūpomis Sviftas liepia nepasitikėti monarchais ir ministrais, jeigu galima apsieiti be jų pagalbos.

Su nepaprastu sąmoju Sviftas išjuokia Lagados Didžiosios akademijos mokslininkus — tuščiakalbius fantastus, darančius absurdiškus sumanymus: austi drobę iš voratinklių, dirbti paraką iš ledo, traukti saulės energiją iš agurkų, statyti namus pradedant nuo stogo, o ne nuo pamato, ir t. t. Tais laikais mokslo darbuose tikrai pasitaikydavo viduramžių scholastikų gudrybės liekanų. Sviftas, vienas iš šviesiausių savo amžiaus žmonių, žinoma, smerkia ne mokslą apskritai, bet tokį mokslą, kuris neduoda niekam jokios naudos. Sviftas nekentė mokslininkų, norėjusių iš savo mokslo pralobti ir nesidrovėjusių mulkinti tamsius žmones.

Sviftas išjuokė ne tik viduramžių mokslininkus, feodalų parazitizmą, rūmų žmonių lankstymąsi prieš monarchus, bet ir jau susiklosčiusius buržuazinius santykius, atnešusius liaudžiai naujas eksploatacijos formas, naujus vargus ir skurdą. Ypač pykino Sviftą nedoras vaikymasis pelno, verteivų troškimas pasiplėšti kiek galima daugiau pinigo iš kolonijų, pramonės ir prekybos.

Ketvirtoji romano dalis vaizduoja fantastišką ygagų viešpatystę. Aprašinėdamas Guliverio gyvenimą arklių krašte, nusivylęs ir išvargęs Sviftas duoda visą valią savo piktam sąmojui, stengiasi parodyti tautiečiams, kad jų gyvenimas nežmoniškas ir bjaurus, neteisingas ir žiaurus.

Nešvarūs ir godūs dvikojai gyvuliai jahai Guliveriui labai primena jo „civilizuotus" tautiečius, ir priešingai, nekenksmingi arkliai rodosi jam žmoniškesni už žmones, nes jų kalboj visai nėra, tarp kitko, tokio paprasto žodžio kaip „melas". Guliveris prieina prie išvados, kad žmonės galutinai pagedę, gyvena be jokios doros ir nė kiek nėra geresni už bjauriuosius jahus. Taip baisiai pasmerkęs žmonių giminę, Sviftas tačiau neslepia vilties, kad protas galų gale nugalės brutalią jėgą. Savo rašymu jis tenori padaryti žmones geresnius, tobulesnius.

Skaitydami Sviftą, mes visados jaučiame rašytojo visuomeninius ir dorovinius idealus, visai priešingus tam, ką jis negailestingai išjuokia ir smerkia. Svifto satyra kerta tiesiai į tikslą, ir tas tikslas matomas skaitytojui taip pat aiškiai, kaip ir pačiam autoriui. Sviftas begal nuosekliai ir logiškai samprotauja ir daro išvadas. Jo alegorija lengvai išaiškinama, ji vaizduoja tam tikrus XVIII amžiaus visuomenės ir politikos gyvenimo įvykius. „Guliverio kelionės" — vienas iš žymiausių pasaulinės literatūros satyros veikalų.

Džonatanas Sviftas, tas puikus satyrikas, be baimės iškėlęs jo meto Anglijos negeroves, visą gyvenimą kovojęs už žmogaus laisvę, už proto ir teisingumo pergalę, ir šiandien artimas mūsų dienų žmogui. Jo rūsti ir aistringa knyga ir dabar kelia milijonams skaitytojų kilnų pasipiktinimą ir protestą prieš tautų pavergimą, visokią priespaudą ir kitas nedorybes.

E. Brandis

TURINYS

Leidėjo žodis skaitytojui 3
Kapitono Guliverio laiškas savo pusbroliui Ričardui Simpsonui 5

Pirmoji dalis

KELIONĖ PAS LILIPUTUS

I atskaida 10
II atskaida 19
III atskaida 26
IV atskaida 32
V atskaida 36
VI atskaida 42
VII atskaida 49
VIII atskaida 57

Antroji dalis

KELIONĖ Į BROBDINJAGĄ

I atskaida 64
II atskaida 73
III atskaida 79
IV atskaida 90
V atskaida 93
VI atskaida 102
VII atskaida 108
VIII atskaida 114

Trečioji dalis

KELIONĖ Į LAPUTĄ, BALNIBARBĮ, GLUBDUBRIBĄ, LUGNAGĄ IR JAPONIJĄ

I atskaida 128
II atskaida 133
III atskaida 140
IV atskaida 146
V atskaida 152
VI atskaida 159
VII atskaida 164
VIII atskaida 169
IX atskaida 175
X atskaida 178
XI atskaida 186

Ketvirtoji dalis

KELIONĖ Į YGAGŲ KRAŠTĄ

I atskaida 192
II atskaida 198
III atskaida 204
IV atskaida 210
V atskaida 215
VI atskaida 220
VII atskaida 225
VIII atskaida 229
IX atskaida 232
X atskaida 236
XI atskaida 244
XII atskaida 251
Džonatanas Sviftas ir jo knyga „Guliverio kelionės" 257

Džonatanas Sviftas. GULIVERIO KELIONES

Redakcijos vedėjas Vyt. Venclova. Redaktorė J. Datenienė. Viršelis R. Penkauskienės. Men. redaktorius V. Cechanavičius. Techn. redaktorė N. Balanoškienė. Korektorė B. Giedraitytė

Джонатан Свифт. ПУТЕШЕСТВИЯ ГУЛЛИВЕРА. Перевел Юозас Бальчиконис. Иллюстрации Г. Мартена. На литовском языке. Литовская ССР, 233000, Каунас, пр. Ленина, 25, издательство «Швиеса»

ИБ № 6130

Duota rinkti 86.09.25. Pasirašyta spausdinti 86.11.18. Formatas 60×90$^{1}/_{16}$, popierius ofsetinis Nr. 1. Baltikos garnitūra, 10 punktų. Ofsetinė spauda. 16,5+0,25 priešl. sąl. sp. l., 34 sąl. spalv. atsp., 17,9+0,29 priešl. apsk. leid. l. Tiražas 60 000 egz. Užsakymo Nr. 5019. Leid. Nr. 10870. Kaina 90 kp. Leidykla „Šviesa", 233000 Kaunas, Lenino pr. 25. Spausdino V. Kapsuko-Mickevičiaus spaustuvė, 233000 Kaunas, Lenino pr. 23